

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagar om ändring av upphovsrättslagen och 49 kap. strafflagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås ändringar i upphovsrättslagen och strafflagen.

I propositionen föreslås de ändringar i upphovsrättslagen som föranleds av direktivet om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället från år 2001. I den föreslås ytterligare vissa ändringar som inte föranleds av direktivet samt vissa ändringar av teknisk natur.

Det föreslås att bestämmelserna i upphovsrättslagen om upphovsmännens rätt att tillgängliggöra verk för allmänheten görs klarare. Rätten till överföring av verk föreslås omfatta överföring till allmänheten på trådbunden eller trådlös väg, inbegripet sådan överföring till allmänheten som äger rum på tåg- eller flygstråket. Det föreslås att utsändning i radio och television räknas som överföring. Rätt till offentligt framförande föreslås avse framförande av verk för en publik som är närvarande vid framförandet. Rätten till visning av verk föreslås omfatta endast sådan direkt visning av verk som sker utan hjälpmedel. Ett fjärde slag av rätt till tillgängliggörande för allmänheten som hör till upphovsmän föreslås bestå av rätten till spridning av exemplar av verk.

En rätt till överföring till allmänheten på begäran föreslås ingå i rättigheterna för utövande konstnärer, fonogramproducenter, filmproducenter och radio- och televisionsföretag. Vidare föreslås att utövande konstnärers och fonogramproducenters ensamrättigheter ändras så att rättigheterna till sina grundbegrepp motsvarar rättigheterna för upphovsmännen. För utövande konstnärers del gäller de föreslagna ändringarna sådana framföranden som tagits upp på fonogram. Användning av fonogram, som för närvarande hör till området för ersättningsrätten, föreslås bibehållas som sådan men förverkligas i

stället genom en tvångslicensbestämmelse. Det föreslås att för användning av musikupptagningar med visuella element skall ersättningsrätt uppstå.

Konsumtion av rätten till spridning av exemplar av verk föreslås bli ändrad till konsumtion inom gemenskapen. Spridning av ett verksexemplar föreslås vara tillåten endast i det fall att den första försäljningen eller överlåtelsen på annat varaktigt sätt av det med upphovsmannens samtycke har ägt rum inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Det föreslås att ett exemplar av ett verk som anskaffats av en privat person får säljas eller på annat sätt varaktigt överlåtas även i det fall att verksexemplaret anskaffats utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Vidare skulle det vara tillåtet att låna ut ett exemplar av ett verk som skaffats utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområde.

Förbud i enlighet med direktivet gällande kringgående av tekniska åtgärder och spridning av anordningar för att avlägsna eller kringgå tekniska åtgärder samt avlägsnande och ändring i elektronisk information om rättighetsförvaltning föreslås ingå i ett nytt kapitel i lagen. Straff för brott mot förbuden föreslås ingå i upphovsrättslagen och 49 kap. strafflagen. Det föreslås att kringgående av en teknisk åtgärd skall vara tillåtet när det utförs för att se på eller höra ett verk och i samband med undervisning och forskning i kryptologi.

På basis av direktivet föreslås bestämmelser med avseende på sådana situationer där användningen av verk med stöd av vissa inskränkningar i upphovsrätten har hindrats på grund av användning av tekniska åtgärder.

I fråga om vissa bestämmelser om inskränkning av upphovsrätten föreslås ändringar som inte är beroende av direktivet.

Därtill föreslås ytterligare att bestämmelserna om avtalslicens utvecklas och att användningsområdet av avtalslicensen utvidgas. Bestämmelserna om framställning av exemplar vid arkiv, bibliotek och museer föreslås bli ändrad så att exemplar av material får framställas med vilket slag av teknik som helst för sådana inrättnings interna användningsbehov t.ex. för bevaring eller teknisk rekonstruering eller säkerställande av material. Överföring av material som ingår i inrättnings samlingar till allmänheten föreslås bli möjlig i inrättnings lokaler via datorer. Annan användning som från inrättnings synvinkel är nödvändig skulle vara möjlig med stöd av avtalslicens.

Tillämpningsområdet för den inskränkning som gäller framställning av exemplar för personer med funktionshinder föreslås bli utvidgat till att omfatta samtliga personer som inte kan använda böcker på sedvanligt sätt. Bestämmelsen föreslås även gälla framställning med hjälp av tekniska hjälpmedel av exemplar av bilder och andra visuella alster för att göra dem möjliga att uppfattas av synskadade liksom även framställning av upptagningar på teckenspråk för döva och personer med hörselskada.

Det föreslås att inskränkningen gällande offentliga framföranden vid gudstjänster upphävs.

Det föreslås att bestämmelsen om kortvariga utsändningstekniska upptagningar som ut-

förs i samband med radio- och televisionssändningar ändras så att användning utöver inskränkningen möjliggörs med stöd av avtalslicens. Signalskyddet i radio- och televisionsföretagens utsändning skall enligt förslaget tillämpas utöver radio- och televisionssändning även på andra programbärande signaler. Det föreslås att skyddet för även andra än sådana fotografier som anses som verk förenhetligas med det skydd som gäller för verk.

Privat införel av olagligt framställda exemplar av verk och annat material föreslås vara straffbart som upphovsrättsförseelse. På motsvarande sätt föreslås det vara straffbart att införa olagligt framställda verksexemplar för vidaretransport till tredje land. För införel föreslås en påföljd i form av vederlags- och skadeståndsansvar. De olagligt framställda upptagningarna kan dömas att förverkas.

Det föreslås att strafflagens krav på förvärvssyfte, gällande rekvisitet för upphovsrättsbrott som ingår i datanät eller -system, slopas.

De föreslagna lagarna avses träda ikraft så snabbt som möjligt efter att de har blivit antagna och stadfästa.

Bestämmelserna om avtalslicens, kompensationsavgift och vissa andra bestämmelser som hänger ihop med ändringar i friexemplarslagen avses träda i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning av statsrådet.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	3
ALLMÄN MOTIVERING	7
1. Inledning	7
2. Nuläge	9
2.1. Nuvarande lagstiftning	9
2.2. Internationellt skydd	10
2.3. Utvecklingen av lagstiftningen inom Europeiska unionen.....	12
2.4. Översyn av upphovsrättslagstiftningen.....	13
2.4.1. Nationell beredning	13
2.4.2. Nordiskt samarbete	14
2.4.3. Vissa frågor som övervägts i samband med beredningen.....	15
3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen.....	16
3.1. Direktivet om upphovsrätten i informationssamhället och de lagstiftningsändringar som förutsätts enligt detta direktiv	16
3.1.1. Allmänt	16
3.1.2. Direktivets innehåll.....	17
Kapitel I. Syfte och tillämpningsområde	17
Artikel 1. <i>Tillämpningsområde</i>	17
Kapitel II. Rättigheter och undantag	18
Artikel 2. <i>Rätten till mångfaldigande</i>	18
Artikel 3. <i>Rätten till överföring av verk till allmänheten och rätten att göra andra alster tillgängliga för allmänheten</i>	20
Artikel 4. <i>Spridningsrätt</i>	23
Artikel 5. <i>Undantag och inskränkningar</i>	25
Tvingande undantag som gäller tillfälliga former av mångfaldigande (artikel 5.1).....	26
Undantag och inskränkningar i mångfaldiganderätten (artikel 5.2).....	27
Fotokopiering (artikel 5.2 punkt a)	28
Privatkopiering (artikel 5.2 punkt b)	28
Mångfaldigande som utförs vid arkiv, bibliotek och museer (artikel 5.2 punkt c)	29
Efemära upptagningar (artikel 5.2 punkt d)	30
Bandning för framskjutning av visningstidpunkten vid sjukhus e.d. (artikel 5.2 punkt e)	31
Undantag och inskränkningar i mångfaldiganderätten och rätten till överföring till allmänheten (artikel 5.3)	32
Användning i illustrativt syfte inom undervisning eller vetenskaplig forskning (artikel 5.3 punkt a)	32
Användning för personer med funktionshinder (artikel 5.3 punkt b)	34

Aktuella ekonomiska, politiska eller religiösa artiklar; information om aktuella händelser (artikel 5.3 punkt c).....	34
Citat (artikel 5.3 punkt d)	35
Allmän säkerhet samt rättsligt förfarande (artikel 5.3 punkt e)	36
Politiska tal och offentliga föreläsningar (artikel 5.3 punkt f)	36
Religiösa och andra officiella högtidligheter (artikel 5.3 punkt g).....	37
Verk som är stadigvarande placerade på allmän plats (artikel 5.3 punkt h)	37
Inkluderande av underordnad betydelse (artikel 5.3 punkt i).....	37
Användning för att annonsera en konstutställning (artikel 5.3 punkt j).....	37
Artikel 5.3 punkt k, l och m	38
Överföring till allmänheten och tillgängliggörande för allmänheten vid bibliotek m.m. (artikel 5.3 punkt n)	38
Andra undantag och inskränkningar som gäller analog användning av mindre betydelse (artikel 5.3 punkt o).....	38
Undantag eller inskränkningar i spridningsrätten (artikel 5.4).....	39
Trestegsstestet (artikel 5.5).....	39
Kapitel III. Skydd av tekniska åtgärder och av information om rättighetsförvaltning	40
Artikel 6. Förpliktelser i fråga om tekniska åtgärder	40
Artikel 7. Förpliktelser beträffande information om rättighetsförvaltning	44
Kapitel IV. Gemensamma bestämmelser.....	46
Artikel 8. Sanktioner och möjligheter att vidta rättsliga åtgärder.....	46
Artikel 9. Fortsatt tillämpning av andra rättsliga bestämmelser	47
Artikel 10. Tillämpning i tiden	48
Artikel 11. Tekniska anpassningar	48
Artikel 12. Slutbestämmelser	49
Artikel 13. Genomförande	50
Artikel 14. Ikraftträdande.....	50
3.1.3. Rimlig kompensation.....	50
3.2. Andra ändringar i lagstiftningen.....	52
3.2.1. Upphovsrätt i lagar och förordningar m.m. (9 §).....	52
3.2.2. Lagligt skyddsobjekt och exemplar av detta (11 § 5 mom.)	53
3.2.3. Användning i internt informationssyfte (13 a §).....	55
3.2.4. Framställning av exemplar inom undervisningsverksamhet och vetenskaplig forskning (14 §)	55
3.2.5. Särskilda frågor som gäller bibliotek, museer och arkiv: digital framställning av exemplar, användning av material i lokaler hos inrättningen, användning av friexemplarsmaterial vid friexemplarsbibliotek, användning av friexemplarsmaterial vid Finlands filmarkiv (16 §, 16 a—16 e §).....	57
3.2.6. Användning till förmån för personer med funktionshinder (17 §).....	58
3.2.7. Offentligt framförande (21 §).....	60
3.2.8. Avtalslicens beträffande användning av konstverk (25 a §)	61
3.2.9. Kortvariga utsändningstekniska upptagningar (25 f §).....	62

3.2.10.	Avtalslicens beträffande användning av televisionsprogram som producerats av ett sändarföretag (25 g §).....	63
3.2.11.	Avtalslicens (26 §)	64
3.2.12.	Utövande konstnärers och fonogramproducenters rättigheter och användning av ljudupptagningar (45, 46, 47, 47 a §).....	67
3.2.13.	Programbärande signal (48 § 3 mom.)	69
3.2.14.	Fotografier (49 a §)	70
3.2.15.	Vissa ändringar av teknisk natur	70
	Visning av exemplar av verk (20 §).....	70
	Presumptionsregler om överlåtelse av filmningsrätt (39 § och 45 §).....	71
	Återgivning av offentliga anföranden (framföranden) (45 §).....	72
	Kataloger och databaser (49 §).....	73
	Betalning av ersättning för användning av ljudupptagningar och av musikupptagningar med visuella element (54 b §).....	73
	Olovlig spridning av anordning för att avlägsna skydd för datorprogram (56 c §)	73
3.2.16.	Privat införsel av piratprodukter	73
3.2.17.	Införsel av exemplar av verk till finskt territorium för vidaretransport till tredje land	74
3.2.18.	Intrång i upphovsrätten som sker i datanätverk eller med hjälp av datasystem.....	74
4.	Internationell tillämpning	76
5.	Propositionens organisatoriska och ekonomiska verkningar	76
6.	Beredningen av propositionen	78
7.	Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll.....	79
7.1.	Samband med andra propositioner.....	79
7.2.	Samband med internationella fördrag och förpliktelser.....	79
	DETALJMOTIVERING	81
1.	Lagförslag	81
1.1.	Lag om ändring av upphovsrättslagen.....	81
1 kap.	Upphovsrättens föremål och innehåll.....	81
2 kap.	Inskränkningar i upphovsrätten samt bestämmelser om avtalslicens	85
2 a kap.	Kompensation för framställning av exemplar av verk för enskilt bruk	111
3 kap.	Upphovsrättens övergång.....	115
5 kap.	Närstående rättigheter	115
5 a kap.	Tekniska åtgärder och elektronisk information om rättighetsförvaltning	129
6 kap.	Särskilda bestämmelser	136
7 kap.	Ansvar och ersättningsskyldighet	137
8 kap.	Lagens tillämplighet.....	140
1.2.	Lag om ändring av 49 kap. strafflagen	141
2.	Närmare bestämmelser	144

3. Ikraftträdande	145
4. Lagstiftningsordning.....	146
LAGFÖRSLAGEN.....	157
om ändring av upphovsrättslagen.....	157
om ändring av 49 kap. strafflagen.....	174
BILAGA	176
PARALLELLTEXTER	176
om ändring av upphovsrättslagen.....	176
om ändring av 49 kap. strafflagen.....	211
FÖRORDNINGSGUTKAST	214
om ändring av upphovsrättsförordning	214

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

Upphovsrättens grundval och betydelse. Upphovsrättslagstiftningens viktigaste målsättning är att främja skapande intellektuellt arbete i dess olika former. Genom att erkänna upphovsmännens rättigheter att bestämma om utnyttjandet av sina verk uppmuntrar samhället till skapande verksamhet. Upphovsrätten och de till upphovsrätten närstående rättigheter som tagits in i lagstiftningen främjar produktionen och spridningen av intellektuella alster. Upphovsrätten främjar även investeringar och handel genom att skydda producenternas och förläggarnas ställning. Trygga betingelser för produktion och tillhandahållande av kulturförnödenheter utgör en av grundvalarna för utvecklingen av den nationella kulturen och samhällslivet.

Upphovsrätten främjar det skapande arbetet genom att upphovsmännen tillerkänns ensamrätt till sina verk. Upphovsrätten tryggar upphovsmännens förhandlingsposition vid förhandlingar och avtal om villkoren för verkets användning. Upphovsmännens ekonomiska rättigheter förverkligas genom de ekonomiska villkor om belöning för användningen av upphovsmännens intellektuella skapelse som fastställs genom sådana avtal.

Under senare år har upphovsrätten blivit föremål för ett allt större intresse både nationellt och internationellt. Ett flertal upphovsrättsdirektiv har under de senaste tio åren utfärdats inom Europeiska unionen. Förhandlingar om nya internationella avtal har förts inom Världspannsorganisationen för den intellektuella äganderätten (WIPO). Upphovsrätten var även föremål för förhandlingar under GATT:s Uruguayrunda, som utmynnade i grundandet av Världshandelsorganisationen (WTO) och ingående av Trips-avtalet om handelsrelaterade aspekter på intellektuell egendom.

Det finns många skäl till att upphovsrätten har fått ökad betydelse. Utvecklingen har gått

i riktning mot ett samhälle där produktionen av tjänster och immateriella värden får en alltmer framträdande roll i förhållande till varuproduktionen och framställningen av materiella förnödenheter. Samtidigt sker det en kraftig expansion av ekonomiska aktiviteter som baserar sig på upphovsrätten.

I början medförde digitaliseringen av upphovsrätligt material ett flertal öppna frågor i fråga om lagens tillämpning. Någon egentlig oklarhet rådde dock inte beträffande den upphovsrättsliga lagstiftningens tillämplighet på fenomen som förekommer i den digitala miljön. Det som var oklart var däremot hur lagen skulle tillämpas. Det arbete på internationell och nationell nivå som utfördes under 1990-talet har skapat klarhet i flera avgörande frågor och har främjat utvecklingen både vad gäller lagtolkning och lagstiftning.

Övervakningen och skyddet av rättigheter i en öppen nätmiljö har visat sig vara svårare än man hade föreställt sig. Ett vidsträckt ibruktagande av tekniska åtgärder har av olika orsaker skjutits på framtiden. I det nuvarande läget är det å ena sidan dock skäl att granska det, om samtliga inskränkningar i ensamrättigheter fortfarande är nödvändiga i en sådan omgivning där rättsinnehavaren bl.a. genom användning av tekniska åtgärder har möjlighet att skydda sitt material och ingå separata avtal om materialets användning med i princip varje enskild användare, och det om någon inskränkning i ensamrättigheterna eventuellt begränsar rättsinnehavarnas legitimerade intressen alltför mycket. Å andra sidan är det skäl att överväga om det finns behov av att föreskriva nya inskränkningar.

Den digitala omgivningen är uppbyggd av flera olika element, där kärnan utgörs av det globala datanätet (Internet) samt olika slag av digitala upptagningsunderlag (t.ex. cd-, cd-rom- och dvd-skivor). Allmänheten har även tillgång till digital tv-teknik med de nya möjligheter denna erbjuder. Digitala filmteatrar

kommer i framtiden att ersätta biografer som använder traditionell film.

I den digitala omgivningen erbjuds effektivare möjligheter till kopiering och spridning av skyddat material än någonsin tidigare. Dagens teknik möjliggör framställning av kopior av hög kvalitet i obegränsat antal och obegränsad spridning till en stor publik. I den digitala omgivningen krävs en mer ovillkorlig rättighetsövervakning än i den analoga omgivningen, om man vill slå vakt om att rättigheterna förverkligas. Eventuellt kan detta innebära att rättsinnehavare inte vill tillåta att användare ens bekantar sig med verk utan att de först förses med tekniskt skydd av något slag. Från annat håll kan användningen av tekniska åtgärder betraktas som ett långregående rättsskydd än vad som avses i upphovsrättslagstiftningen. Användningen av tekniska skyddsmetoder kan inalles medföra en genomgripande förändring av den marknad där aktörerna utgörs av rättsinnehavare, användare och övriga intressentgrupper och som utformats under loppet av en lång utveckling.

Genom digitaltekniken möjliggörs att exemplar av digitala upptagningar, och även material som gjorts tillgängligt för allmänheten via datanät, kan behäftas med elektronisk information om verket och dess rättsinnehavare. Det är också möjligt att förknippa materialet med uppgifter om på vilket sätt materialet får användas. Exakta och uttömmande uppgifter betjänar både rättsinnehavarna såsom materialets användare.

Den digitala ekonomin skapar ökad tillväxt inom upphovsrättsekonomin. Ekonomin domineras inte längre av traditionella produktions- och distributionsföretag utan i en digital värld och en nätverksmiljö kan i princip vem som helst fungera som "innehållsproducent". Denna nyproduktion medför speciella ekonomiska konsekvenser. Att upphovsrätten i allt större utsträckning överförs från företag till andra företag får vidsträckt konsekvenser för upphovsrättsekonomin dynamik. Vissa företags värde baserar sig huvudsakligen på de upphovsrättigheter som är i deras ägo. Köp och försäljning av sådana företag och de upphovsrätter som innehåses av dem utgör en form av internationell affärsverksamhet. Upphovsrätten har blivit en viktig

handelsvara.

Upphovsrättens ekonomiska betydelse. Upphovsrättens ekonomiska betydelse har utretts i Finland och i många andra länder. Upphovsrättsindustrins andel av Finlands bruttonationalprodukt år 1997 utreddes 2000 i en undersökning om omsättningen och förädlingsvärdet för branscherna inom upphovsrättsindustrin.

I undersökningen indelades upphovsrättsindustrin i tre kategorier. Till upphovsrättsindustrins kärnområde hör press och litteratur, musik, teater, film och video, fotografi, bildkonst, radio och television, datorprogram och databaser samt arkitektur och industriell formgivning. Till den andra kategorin (tillverkning av upphovsrättsrelaterad utrustning) hör tillverkning av sådana apparater som i väsentlig grad är beroende av tillgången till upphovsrättsligt skyddat material: televisions- och radiomottagare, videobandspelare, cd- och dvd-spelare, datorer, musikinstrument, foto- och filmapparater, etc. Den tredje kategorin (övriga branscher inom upphovsrättsindustrin) lämnades utanför undersökningen på grund av att dessa områdens verkningar var av begränsad art eller inte gick att fastställa.

Av Finlands bruttonationalprodukt 1997 utgjorde förädlingsvärdet inom upphovsrättsindustrins kärnbranscher 4,13 procent och inom den av upphovsrätten beroende ekonomin 0,92 procent, dvs. sammanlagt 5,05 procent. År 1997 sysselsatte branscherna inom upphovsrättsekonomin cirka 86 400 personer. Dessutom arbetade cirka 14 300 personer inom branscher som är beroende av upphovsrätten. Tillsammans utgjorde detta 4,64 procent av arbetskraften. Jämfört med en tidigare undersökning från 1991, baserad på uppgifter från 1988, har upphovsrättsekonomin andel av Finlands bruttonationalprodukt ökat med 41 procent. Den största tillväxtbranschen var produktionen av datorprogram och databaser.

De ersättningar som uttas av upphovsrättens samförvaltningsorganisationer är en del av upphovsrättsekonomin.

Avsikten är att fortsätta att utreda den finska upphovsrättsekonomin för att få fram noggrannare uppgifter om bl.a. prissättningen samt storleken och betydelsen av de belopp

som betalas i upphovsrättsliga ersättningar och arvoden.

Frågor i anslutning till den kommersiella användningen av immateriella rättigheter är av stor praktisk betydelse. T.ex. vid överföring av upphovsrättigheter från rättsinnehavaren till användaren, eller från ett företag till ett annat, upprättas avtal om rättighetsöverlåtelse eller avtal om rättighetsanvändning (användningslicensiering). Avtalspraxis varierar från bransch till bransch. Den upphovsrättsliga avtalsrätten utgör ett nytt och krävande kunskapsområde med anknytningspunkter till bl.a. arbetsrätten och konkurrensrätten.

2. Nuläge

2.1. Nuvarande lagstiftning

Den gällande upphovsrättslagen stiftades 1961, och ersatte den tidigare lagen från år 1927 om upphovsmannarätt till alster av andlig verksamhet. Både 1961 års lag och senare ändringar av upphovsrättslagen baserar sig på samnordisk beredning. Många av lagstiftningens centralaste bestämmelser har samma innehåll i alla nordiska länder.

Om upphovsrätt och närstående rättigheter föreskrivs i upphovsrättslagen (404/1961). Lagen har ändrats flera gånger efter det att den stiftades (669/1971, 648/1974, 897/1980, 960/1982, 442/1984, 578/1984, 54/1986, 309/1987, 34/1991, 418/1993, 1254/1994, 446/1995, 715/1995, 1024/1995, 1654/1995, 365/1997, 967/1997, 250/1998 och 748/1998).

Fram till år 1995 föreskrevs om skydd av fotografi i en särskild lag (405/1961) som upphävdes 1995 genom lag 447/1995, varvid bestämmelserna om skydd av fotografi överfördes till upphovsrättslagen.

Bestämmelsen om upphovsrättsbrott överfördes till 49 kap. 1 § strafflagen genom lag 578/1995. Bestämmelsen har ändrats två gånger (1010/1995 och 251/1998).

Närmare bestämmelser om tillämpningen av upphovsrättslagen har utfärdats genom upphovsrättsförordningen (441/1961). Förordningen har ändrats flera gånger. Den nuvarande upphovsrättsförordningen utfärdades av författningstekniska skäl den 21 april 1995 som en ny förordning (574/1995). I

samma sammanhang utfärdades en förordning om tillämpning i vissa fall av upphovsrättslagen på skyddade objekt med ursprung i en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (575/1995). Förutom dessa förordningar gäller även den särskilda förordningen angående effektivisering av lagens om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk efterlevnad (442/1961).

Upphovsrättens föremål är litterära och konstnärliga verk. Ett verk måste överstiga den s.k. verkströskeln, dvs. uppnå verkshöjd, för att åtnjuta skydd. Ett skyddat verk utgör en sådan skapelse av en upphovsman som uppfyller kravet på originalitet.

Upphovsrätten innefattar både ekonomiska rättigheter och rättigheter som hänför sig till upphovsmannen som person. Enligt den grundregel som gäller ekonomiska rättigheter har upphovsmannen en uteslutande rätt att bestämma om framställning av exemplar och tillgängliggörande av sitt verk för allmänheten. Framställning av exemplar av ett verk innebär upptagning eller kopiering oavsett vilken teknik som används för ändamålet. Med framställning av exemplar avses även överföring av verket till en anordning med hjälp av vilken det kan återges. Tillgängliggörande av ett verk för allmänheten omfattar offentligt framförande eller visning av verket samt spridning av exemplar av verket till allmänheten t.ex. genom försäljning, utlåning eller uthyrning. Offentligt framförande omfattar både live-föreställningar och olika former av överföring, t.ex. radio- och tv-sändningar.

Förutom ekonomiska rättigheter har upphovsmannen även ideella rättigheter. När ett verk används skall upphovsmannens namn alltid anges i den omfattning som god sed kräver. Ett verk får inte ändras på ett sådant sätt eller göras tillgängligt för allmänheten i ett sådant sammanhang att det kränker upphovsmannens litterära eller konstnärliga anseende eller egenart.

Lagen innehåller ett flertal inskränkningar i upphovsrätten. Inskränkningarna motiveras av kulturella skäl och andra skäl av stor samhällsbetydelse. Vissa inskränkningar har införts även av praktiska orsaker. Bestämmelserna om inskränkningar ingår i 2 kap. upphovsrättslagen.

Det finns olika grader av inskränkningar. I en del fall föreskrivs att upphovsrätten är dispositiv och att vissa former av användning av ett verk är tillåten utan upphovsmannens tillstånd och utan betalning av ersättning. I andra fall är användning med stöd av en tvångslicensbestämmelse tillåten utan upphovsmannens tillstånd men mot betalning av ersättning.

Lagens 2 kap. innehåller förutom bestämmelser om inskränkningar i upphovsrätten även bestämmelser om systemet för avtalslicens. En avtalslicens är en rättslig konstruktion som utformats för att underlätta rättighetsförvaltningen och för att skydda användarna. När ett avtal om användning av skyddat material har ingåtts mellan användaren och en organisation som företräder ett flertal finska rättsinnehavare, får användaren i enlighet med avtalslicensbestämmelserna på motsvarande sätt använda även verk av sådana rättsinnehavare som inte företräds av organisationen. Avtalslicensens verkan påminner om kollektivavtalssystemets allmänbindande verkan inom området för arbetsrätten.

Upphovsrätten gäller under upphovsmannens livstid och i 70 år efter utgången av hans dödsår.

I upphovsrättslagen ingår även bestämmelser om vissa upphovsrätten närstående rättigheter, av vilka de viktigaste är de rättigheter som tillkommer utövande konstnärer, fonogramproducenter, producenter av bildupptagningar, radio- och televisionsföretag samt fotografer. Dessa kallas vanligen närstående rättigheter. En närstående rättighets skyddsobjekt är inte ett verk, utan en prestation av annat slag. I fråga om utövande konstnärer är skyddsobjektet framförandet av verk. I fråga om fonogramproducenter och producenter av bildupptagningar är skyddsobjektet den anordning på vilken ljud eller bild har upptagits, och i fråga om radio- och televisionsföretag sändningen eller signalen. I fråga om en fotograf är det hans fotografier som utgör skyddsobjekten. Det skydd som utövande konstnärer, fonogramproducenter, producenter av bildupptagningar, radio- och televisionsföretag samt fotografer åtnjuter påminner om upphovsrätten, men är i vissa avseenden av mer begränsad art. Skyddstiden för närstående rättigheter är 50 år räknat från året

för framförandet, upptagningen, utgivningen, tillgängliggörandet för allmänheten, utsändningen respektive framställningen.

Till de närstående rättigheterna i Finland och de övriga nordiska länderna hör även katalogskyddet, det särskilda skyddet för databaser i enlighet med EU:s databasdirektiv, och nyhetsskyddet. På basis av katalogskyddet ges tillverkare av en katalog, tabell eller annat dylikt arbete uteslutande rätt att bestämma över exemplarframställning och tillgängliggörande för allmänheten. Databastillverkaren har en motsvarande rätt till en databas, vars innehåll är sådant att det har krävts en väsentlig insats för att anskaffa, granska eller presentera det. Skyddstiden för katalogskyddet och det särskilda skyddet för databaser är 15 år från året för framställningen respektive tillgängliggörandet för allmänheten. Nyhetsskyddet begränsar användningen utan ifrågavarande tidnings tillstånd av pressmedelanden som på basis av avtal tillhandahålls av en utländsk nyhetsbyrå eller korrespondent.

Kränkning av upphovsrätten är en straffbar handling, för vilken kan utdömas sådan påföljd som föreskrivs i 49 kap. 1 § strafflagen eller 7 kap. upphovsrättslagen. Sanktionerna skärptes 1984. Straffet för uppsåtlig kränkning i förvärvssyfte (upphovsrättsbrott) är böter eller fängelse i högst två år. Straffet för upphovsrättsförseelse är böter. I upphovsrättslagen ingår särskilda bestämmelser om vederlag för olovlig användning och ersättning för skada som förorsakats genom olovlig användning.

Digitaltekniken och datanäten har medfört att intrång i upphovsrätten kan ske avsevärt snabbare och enklare än vad tidigare var fallet. Samtidigt blir intrångssituationerna alltmer komplicerade. Utredningen av upphovsrättsförseelser som utförs i en nätmiljö ställer lagstiftningen och undersökningsmyndigheterna inför helt nya krav. Intrångsfallen har allt oftare anknytningar till flera olika stater.

2.2. Internationellt skydd

Upphovsrättslagstiftningen tillämpas på skyddade objekt som har sitt ursprung i Finland. Utsträckningen av skyddet till skyddsobjekt med ursprung i andra länder regleras

genom internationella avtal och de bestämmelser om lagens tillämpning som ingår i 8 kap. upphovsrättslagen. Upphovsrätten har utvecklats till en internationell skyddsform med hjälp av internationella konventioner. Genom konventionerna sker även en harmonisering av skyddssystemen på nationell nivå.

Det viktigaste internationella avtalet om upphovsrätt är Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk (FördrS 79/1986, nedan "Bernkonventionen"). Konventionen upprättades 1886 och har reviderats i genomsnitt vart tjugonde år. Bernkonventionens huvudprinciper är nationell behandling och minimiskydd. Verk med ursprung i en annan avtalslutande stat skall tillerkännas samma skydd som tillkommer den egna statens medborgare. De viktigaste skyldigheterna med avseende på skyddsnivån omfattar bl.a. skyddstiden om 50 år som beräknas från upphovsmannens dödsår, reproduktionsrätten (rätten att framställa exemplar), rätten till framförande och rätten till rundradiering. Bernkonventionen administreras av Världskonventionen för den intellektuella äganderätten (WIPO). Finland tillträdde Bernkonventionen år 1928.

Den andra konventionen inom området för upphovsrätten är Världskonventionen om upphovsrätt (FördrS 81/1986) som upprättades i Genève 1952. Konventionen upprättades i tiden i syfte att överbrygga skillnaden mellan den högre skyddsnivå som tillämpades i Europa och den lägre skyddsnivån i USA. De krav som ställs på skyddsnivå enligt Världskonventionen är lägre än de som anges i Bernkonventionen. Världskonventionens betydelse har minskat sedan bl.a. USA, Kina och Ryssland har tillträtt Bernkonventionen. Världskonventionen administreras av Förenta Nationernas organisation för uppfostran, vetenskap och kultur (Unesco). Finland tillträdde Världskonventionen om upphovsrätt år 1963.

Även i fråga om närstående rättigheter sker regleringen av det internationella skyddet genom mellanstatliga avtal. Romkonventionen om skydd för utövande konstnärer, framställare av fonogram samt radioföretag (FördrS 56/1983, nedan "Romkonventionen") är avsedd att utgöra ett grundfördrag

om de rättigheter som tillkommer utövande konstnärer, fonogramproducenter samt radio- och televisionsföretag, vari varje rättsinnehavargrupp föreskrivs vissa minimirättigheter. Konventionen förpliktar även fördragsstaterna att bevilja nationell behandling med avseende på det särskilda skydd som tillförsäkras genom konventionen. Finland ratificerade Romkonventionen 1983. Konventionen administreras av ett trepartssekretariat upprättat av WIPO, Unesco och Internationella arbetsorganisationen ILO. Finland tillträdde Romkonventionen år 1983.

Konventionen för skydd av fonogramproducenter mot olovlig kopiering av deras fonogram (FördrS 17/1973), den s.k. Genèvekonventionen om fonogram, upprättades år 1971 i syfte att motverka piratismen, som hade utvecklats till ett omfattande internationellt problem. Finland tillträdde konventionen år 1973. Brysselkonventionen om satellitsändningar, upprättat 1974, gäller skydd mot olovlig spridning av sändningar som förmedlas via satellit. Den sistnämnda konventionen har inte tillträtts av Finland.

Det internationella avtalssystemet inom det upphovsrättsliga området kompletterades 1996 genom WIPO-fördraget om upphovsrätt (WCT) samt WIPO-fördraget om framföranden och fonogram (WPPT). WCT trädde i kraft den 6 mars 2002 och WPPT den 20 maj 2002.

De år 1996 antagna WIPO-fördragen utgjorde ett första steg i riktning mot en global lösning av de frågor som finns upptagna på den s.k. digitala agendan. WIPO-fördragen klarlägger och kompletterar bl.a. de rättigheter som hänför sig till överföring i datanät, och utökar de internationella förpliktelserna med bestämmelser om tekniska åtgärder och information om rättighetsförvaltning. Under avtalsförhandlingarna gjordes en grundlig analys av mångfaldiganderättens olika dimensioner i en dator- och nätverksmiljö.

Även i handelspolitiska avtal har intagits bestämmelser om upphovsrättigheter och industriella rättigheter. Avtalet om industriella och handelsrelaterade aspekter på upphovsrätt (Trips-avtalet) trädde i kraft 1995. Avtalet utgör ett handelspolitiskt instrument som ingår som bilaga till grundfördraget om upprättandet av Världshandelsorganisationen

(WTO). I Trips-avtalet fastställs ett globalt skydd för industriella rättigheter och upphovsrättigheter. Avtalets upphovsrättsliga substans består av fastställandet att Bernkonventionen skall iakttas av varje medlemsstat i WTO. Avtalet innehåller bestämmelser om bl.a. skydd av utövande konstnärer, fonogramproducenter och rundradioorganisationer. I avtalet ingår även bestämmelser om verkställighet av rättigheter samt bestämmelser om avgörande av meningsskiljaktigheter i sådana fall där en medlemsstat inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt avtalet.

WIPO sammankallade i december 2000 en diplomatkonferens i syfte att upprätta en konvention om skydd av audiovisuella framföranden som skall utgöra en komplettering av WIPO-fördraget om framföranden och fonogram. Vid konferensen uppnåddes långtgående enighet om de materiella avtalsbestämmelserna. På grund av oenighet i fråga om överföring av rättigheter lyckades man dock inte ingå ett avtal. Efter denna konferens har WIPO:s medlemsstater och EU haft fortsatta informella kontakter för att nå fram till en lösning i syfte att sammankalla en ny konferens.

På WIPO:s dagordning finns även en revision av skyddet för radio- och televisionsföretag och beredningen av ett internationellt avtal i denna fråga. På dagordningen finns fortsättningsvis även frågorna om ett internationellt skydd för databaser samt ett internationellt skydd för folklore. Inom WIPO pågår även en livlig aktivitet kring specialfrågor beträffande den digitala omgivningen, elektronisk handel och delområden i anknytning till Internet, bl.a. domännamn och lagvalsfrågor (vilket lands lag som skall tillämpas).

2.3. Utvecklingen av lagstiftningen inom Europeiska unionen

Den europeiska integrationen har under 1990-talet och början av 2000-talet varit den viktigaste faktorn i utvecklingen av upphovsrättslagstiftningen. Fram till början av 1990-talet genomfördes ändringar av upphovsrättslagstiftningen i främsta hand som svar på nationella behov. Beredningen av lagbestämmelserna skedde ofta i ett nära nordiskt samarbete, och syftade till att uppfylla kra-

ven enligt det internationella upphovsrättsliga avtalssystemet. Medlemskapet i Europeiska unionen har inneburit att lagberedningens tyngdpunkt sedan mitten av 1990-talet har legat på beredningen av gemenskapslagstiftningen inom Europeiska unionen.

År 1991 utfärdades det första av Europeiska gemenskapens direktiv om upphovsrätt, rådets direktiv om rättsligt skydd för datorprogram (91/250/EEG, "datorprogramdirektivet"). De i direktivet förutsatta lagstiftningsändringarna trädde i kraft i den finska lagstiftningen år 1994 i enlighet med avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Inom EU har hittills utfärdats sammanlagt sju direktiv på området för upphovsrätt - det ovan nämnda datorprogramdirektivet samt rådets direktiv om uthyrnings- och utlåningsrättigheter avseende upphovsrättsligt skyddade verk och om upphovsrätten närstående rättigheter (92/100/EEG, "uthyrningsdirektivet"), rådets direktiv om samordning av vissa bestämmelser om upphovsrätt och närstående rättigheter avseende satellitändringar och vidareändring via kabel (93/83/EEG, "satellitdirektivet"), rådets direktiv om harmonisering av skyddstiden för upphovsrätt och vissa närstående rättigheter (93/98/EEG, "skyddstidsdirektivet"), Europaparlamentets och rådets direktiv om rättsligt skydd för databaser (96/9/EG, "databasdirektivet"), Europaparlamentets och rådets direktiv om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället (2001/29/EG, "informationssamhållsdirektivet") och Europaparlamentets och rådets direktiv om upphovsmannens rätt till ersättning vid vidareförsäljning av originalkonstverk (följerätt) (2001/84/EG, "följerättsdirektivet").

För närvarande bereds förslaget om europaparlamentets och rådets direktiv om åtgärder och förfaranden för skydd avskydd immaterialrätter i EU (KOM (2003) 46).

De ändringar som förutsätts i direktiven skall i enlighet med vårt rättssystem tas in i den nationella lagstiftningen. Den nationella tolkningen av direktivens bestämmelser utformas i lagstiftningsskedet och slutgiltigt genom EG-domstolens rättspraxis. Nationella domstolar fattar sina avgöranden på den m-

tionella lagstiftningens grund. Som stöd för tolkningen kan de även använda själva direktivet.

Vid sitt tillträde till Europeiska gemenskapen år 1995 förband sig Finland att anpassa sin lagstiftning i enlighet med de direktiv som satts i kraft före anslutningen.

2.4. Översyn av upphovsrättslagstiftningen

2.4.1. Nationell beredning

Upphovsrätten är ett av de mest internationella rättsområdena. Ändringar i lagstiftningen föranleds av den internationella utvecklingen inom området samt ändringar av internationella avtal och upprättandet av nya avtal. Under senare år har den europeiska integrationsprocessen och lagstiftningsutvecklingen inom Europeiska unionen lett till en intensiv harmonisering av upphovsrättslagstiftningarna i Europa.

Den omfattande delreform av upphovsrättslagstiftningen som nu är aktuell har som sitt främsta syfte att genomföra de lagändringar som föranleds av Europeiska gemenskapens sjätte upphovsrättsdirektiv, det s.k. informationssamhällsdirektivet. Direktivet grundar sig i stor utsträckning på 1996 års WIPO-fördrag, vilkas upprättande motiverades speciellt av den tekniska utvecklingen. Lagstiftningsprojektet utgör även ett led i en långsiktig reformprocess som pågår samtidigt i alla nordiska länder.

Reformprocessens nuläge och det fortsatta reformarbetet. Reformen och utvecklingen av Finlands upphovsrättslagstiftning bereds av den upphovsrättskommission som tillsattes år 2003. Kommissionen efterträder den upphovsrättskommitté som slutförde sitt arbete 1992 och den upphovsrättskommission som verkade under åren 1992—2003. Kommissionens uppgift är att bereda ändringar av upphovsrättslagstiftningen och att delta i det nordiska samarbetet. Under beredningsarbetets gång har kommissionen ordnat informationer och hörningar kring olika frågor.

Upphovsrättskommissionen har berett ett förslag till lagändringar under åren 2001-2002, vilka huvudsakligen föranleds av det av Europaparlamentet och rådet den 22 maj

2001 antagna informationssamhällsdirektivet. Upphovsrättskommissionens betänkande lämnades till undervisningsministeriet den 2 maj 2002 och utgavs i kommittébetänkandeserien (KM 2002:5). I betänkandet ingick förslag om de ändringar i Finlands upphovsrättslag som är nödvändiga att genomföra med anledning av informationssamhällsdirektivet. Därtill innehöll betänkandet förslag till ändring av sådana lagrum som anknyter till direktivets sakområde, men där direktivet inte förutsätter någon ändring. Betänkandet innehöll även förslag angående sådana frågor som inte berörs av direktivet, men där det konstaterats föreligga behov av laggranskning.

Upphovsrättskommissionens betänkande innehöll även förslag till de ändringar som förutsätts av det nationella i kraftsättandet av 1996 års WIPO-fördrag. I betänkandet ingick ett utkast till regeringsproposition om godkännande av de nämnda fördragen och i kraftsättandet av dem.

Med stöd av betänkandet bereddes en regeringsproposition om förslag till ändringar av upphovsrättslagen (RP 177/2002) och den gavs till Riksdagen den 11 oktober 2002. Samtidigt gavs till Riksdagen en regeringsproposition om godkännande av WIPO-fördragen. Propositionerna förföll i februari 2003 till följd av avslutande av 2002 årets riksdag.

I enlighet med statsminister Matti Vanhans regeringsprogram kommer upphovsrättslagstiftningen att revideras under regeringsperioden. Upphovsrätten nämns också betonat i regeringens informationssamhällsprogram.

Revisionens första fas verkställs med basis på den förfallna propositionen. I revideringens andra fas behandlas ett antal sådana frågor vars omvärderingsbehov uppstått under löpet av en längre tid.

På grund av de nya bestämmelser som föranletts av olika direktiv och ett flertal andra delrevisioner har upphovsrättslagen blivit allt svårtydligare och alltmer komplicerad. Detta gäller sannolikt även upphovsrättslagarna i många andra europeiska länder. Den nordiska lagstiftningen och lagsystematiken baserar sig emellertid på klart formulerade utgångspunkter, vilket innebär att Finlands och de

övriga nordiska ländernas lagar fortfarande är enkla och överskådliga jämfört med lagarna i många andra länder. Upphovsrättslagen berör en allt större krets av personer, liksom även företag och organisationer. Vid det fortsatta lagöversynsarbetet bör användarvänlighet i form av klarhet och överskådlighet höras till de viktigaste målsättningarna.

För att göra lagen mer överskådlig är det ändamålsenligt med en teknisk och redaktionell översyn, bl.a. ändring av paragrafnumreringen, efter genomföringen av de ändringar som föranleds av informationssamhällsdirektivet samt övriga i detta sammanhang genomförda ändringar.

Vid den fortsatta översynen av upphovsrättslagen bör det övervägas om det finns behov av ändring även beträffande sådana bestämmelser som inom ramen för det hittillsvarande kommitté- och kommissionsarbetet inte har varit föremål för beredning.

T.ex. bestämmelserna om upphovsrättens övergång anses till vissa delar vara föråldrade. Eftersom upphovsrätten till stora delar är dispositiv rätt, har detta dock inte medfört några direkta olägenheter för praxis inom området. Bestämmelserna om upphovsrättens övergång har emellertid betydelse för upphovsrättens ekonomiska funktion, varför bestämmelserna borde ändras så att de motsvarar de behov som förekommer inom avtalspraxis.

De bestämmelser om upphovsrättslagens internationella tillämpning som ingår i 8 kap. upphovsrättslagen samt bestämmelserna i förordningen om lagens internationella tillämpning är i viss mån svårtydliga och icke helt samstämmiga. Bestämmelserna har kommit till under loppet av en lång utveckling. Eftersom den internationella aspekten har utvecklats till en av de viktigaste synpunkterna inom upphovsrätten, är det även skäl att utreda behovet av en översyn och omstrukturering av de bestämmelser som gäller lagens internationella tillämpning.

Senast i början av år 2006 skall i Finlands upphovsrättslag ha intagits även de ändringar som förutsätts i följerrättsdirektivet av den 27 september 2001.

Betydelsen av upphovsrättslig utbildning och kännedom om frågor som gäller upphovsrätten. Den upphovsrättsliga lagstift-

ningen berör vida kretsar, bl.a. innehavare av upphovsrättigheter och de sektorer av näringslivet som utnyttjar upphovsrättsliga verk och andra skyddade objekt. Detta framhäver betydelsen av den informations- och rådgivningsverksamhet som utövas av de myndigheter som har hand om upphovsrättsliga frågor.

Övervakningen av upphovsrätten och förhandlingar om upphovsrättigheter handhas i många fall av organisationer som företrädar rättssinnehavare, vilka även i många fall centraliserat förhandlar med organisationer som företräder användare av skyddat material. Dessa organisationer har tillägnat sig en betydande sakkunskap på det upphovsrättsliga området. Det är viktigt att organisationer och samfund, som företräder upphovsmän, utövande konstnärer, producenter, förläggare och näringslivet i sin verksamhet prioriterar upphovsrättslig upplysning och rådgivning.

Undervisningsministeriet inledde 2002 en utredning om utbildningen i upphovsrättsfrågor och tillgången på upphovsrättsliga experttjänster. Utredningen utgör en del av det innehållsproduktionsprojekt som genomförs av Lipponens II regering. Därtill har undervisningsministeriet i samarbete med upphovsrättsbranschen och näringslivets organisationsfält inlett en utredning i syfte att utveckla den standardiserade upphovsrättsliga information som används i samband med material i öppna datanät.

Efter den nu tillhandsvarande revideringen fortsätter utvecklingen av upphovsrättsystemet bl.a. med satsningar i undervisning och utvecklingen av den upphovsrättsliga sakkännenheten. De nämnda åtgärderna är även en del av verkställandet av statsminister Vanhanens informations- och kommunikationsprogram.

2.4.2. Nordiskt samarbete

Den aktuella översynen är ett led i en fortlöpande reformprocess som inleddes 1970, då Nordiska ministerrådet tillsatte en samnordisk kommitté för att bereda en revision av den lagstiftning som antagits tio år tidigare. Revisionen föranleddes av den starka ökningen av fotokopiering och kassetbandning. Den samnordiska kommitténs arbete fördes vidare av de nationella upphovsrättskommitt-

téer som tillsattes i Finland, Sverige, Norge och Danmark med början år 1976, och vilka fortsatte sin verksamhet fram till början av 1990-talet.

I samtliga nordiska länder har man gått in för delreformer av upphovsrättslagstiftningen. Speciellt efter 1980 har arbetet på delreformer varit intensivt. Alla nordiska länder gjorde flera lagändringar under 1980-talet och till och med mitten av 1990-talet. Danmark genomförde dessutom en totalrevision av upphovsrättslagstiftningen i mitten av 1990-talet.

Företrädare för de ministerier som ansvarar för lagstiftningsberedningen i de olika nordiska länderna har under reformarbetets gång samarbetat kring frågor som gäller upphovsrätten och har hållit flera sammanträden varje år. Ett viktigt mål för det nordiska samarbetet har varit upprätthållandet av den nordiska rättsheten i de frågor där en enhetlig lagstiftning anses vara av särskilt stor betydelse. De nordiska ländernas regeringar och riksdagar har under reformarbetets gång gett sitt stöd för en enhetlig nordisk lagstiftning på upphovsrättens område.

Aven i samband med den aktuella revisionen och vid beredningen av de ändringar som föranleds av informationssamhällsdirektivet har företrädare för de nordiska ministerier som ansvarar för upphovsrättsfrågor hållit regelbundna sammanträden.

År 2002 genomfördes ändringarna som förutsattes av direktivet i Danmarks lag, som trädde i kraft den 22 december 2002. År 2003 utgavs både i Sverige och i Norge utkast beredda av de om upphovsrätt ansvariga ministerierna, för att fungera som botten för vidare hörning. Beredning av lagändringar pågår även i Island.

Målet är fortsättningsvis att uppnå samstämmiga lösningar i centrala frågor. De nordiska ländernas inflytande på utvecklingen på det internationella planet och inom EU främjas av väl underbyggda lösningar baserade på grundliga gemensamma analyser och lägesbedömningar.

2.4.3. *Vissa frågor som övervägts i samband med beredningen*

Arbetsförhållandeupphovsrätt. I samband

med beredningen lät undervisningsministeriet utföra en utredning om den upphovsrättsliga ställningen i arbets- och tjänsteförhållande och om det eventuella behovet av reglering av frågor i anslutning därtill. Utredningen utfördes av överdirektör Pekka Nurmi vid justitieministeriet, och har publicerats i undervisningsministeriets promemorieserie(2002:22). Som grund för utredningen ligger en omfattande förfrågan riktad till myndigheter, högskolor, företrädare för massmediesektorn och andra användare av upphovsrätt, företrädare för upphovsmän samt bransch- och arbetsmarknadsorganisationer.

Enligt utredningen har det skett betydande ändringar både på det tekniska området och inom det område och den omvärld där upphovsrätten används. Möjligheterna att använda producerat material har ökat som en följd av den teknologiska utvecklingen och utvecklingen av nya distributionskanaler. Aktörerna inom området uppfattar att det nuvarande oreglerade tillståndet bromsar utvecklingen av en mångsidig användning av materialet och utvecklingen av nya marknader.

Företrädare för de branscher som önskar en reglering av upphovsrätten finner att det behövs en klargörande lagstiftning, enligt vilken arbetstagarens ekonomiska rättigheter övergår till arbetsgivaren om inte annat uttryckligen har avtalats mellan den enskilda arbetsgivaren och arbetstagaren. En sådan reglering skulle enligt denna åsikt även stärka den internationella konkurrenskraften.

De instanser som företräder rättsinnehavarna motsätter sig i princip en sådan utveckling och önskar att överföring av rättigheter fortfarande skall grunda sig på avtal. Om det behövs en reglering, bör utgångspunkten vara att upphovsrätten tillkommer arbetstagaren, om inte parterna har kommit överens om annat. Vissa rättsinnehavarinstanser föreslog även intagande av en bestämmelse om principen om skälig ersättning och jämkning av avtal.

För närvarande finns det en specialbestämmelse om arbetsförhållandeupphovsrätt till datorprogram och databaser. Utredningen visade att det är svårt att finna andra material eller specialområden som går att särskilja på motsvarande sätt. En eventuell reglering skulle således vara generell till sitt tillämp-

ningsområde.

Enligt grundprinciperna om upphovsrätt baserar sig övergången av upphovsrätten på avtal. En fungerande avtalspraxis är en mycket viktig sak för förverkligandet och användningen av upphovsrätten.

Inom ramen för EU har upphovsrätten i arbetsförhållanden, utom i fråga om datorprogram, lämnats för reglering genom nationell lagstiftning. Gällande datorprogram och databaser finns i lagstiftningen av olika medlemsstater i gemenskapen varierande bestämmelser. Särskilt i anglosaxiska länder skiljer sig utgångspunkten om övergång av upphovsrätt i arbets- eller tjänsteförhållanden från fastlandseuropeisk tradition.

Slutsatsen av utredningen var att det, trots den utveckling som har ägt rum, inte finns tillräckligt stöd för att i detta skede börja vidta lagstiftningsåtgärder för att genomföra en generell och heltäckande reglering. Det är dock skäl att fortsättningsvis utvärdera behovet av att ändra lagstiftningen, och att följa utvecklingen på nationell och internationell nivå.

Som grund till värderingen om lagstiftningsbehovet om upphovsrätten i arbets- och tjänsteförhållanden bör ligga den förnuftiga och jämlika utvecklingen av arbetstagarnas och arbetsgivarnas ställning, varvid utvecklingen av informationssamhället, framhållandet av mångformiga användandet av innehållet samt styrkandet av Finlands konkurrenskraft bland annat bör beaktas.

Offentligt framförande. I samband med utredningen lät undervisningsministeriet utföra en utredning av begreppet offentligt framförande och därtill hörande gränsdragningar. I utredningen klargjordes dessa frågor, men utredningens resultat ger inte grund för att överväga en ändring av lagen.

I samband med det nationella genomförandet av informationssamhällsdirektivet framläggs dock i propositionen ett förslag om ändring av de rättigheter som avses i 2 § upphovsrättslagen. I samma sammanhang föreslås även en ändring av bestämmelserna om de rättigheter som för närvarande ingår i rätten till offentligt framförande. Ändringarna syftar till att klargöra området för ensamrättigheter.

3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

3.1. Direktivet om upphovsrätten i informationssamhället och de lagstiftningsändringar som förutsätts enligt detta direktiv

3.1.1. Allmänt

Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället gavs den 22 maj 2001 och publicerades i Europeiska gemenskapernas officiella tidning den 22 juni 2001. De ändringar i den nationella lagstiftningen som förutsätts enligt direktivet skall genomföras senast den 21 december 2002.

Direktivet om upphovsrätten i informationssamhället (informationssamhällsdirektivet) är det sjätte upphovsrättsliga direktivet. Det är det första direktivet av "andra generationen", ett övergripande direktiv om rättigheter som tillkommer samtliga upphovsmän och innehavare av närstående rättigheter. Tidigare direktiv har gällt enbart vissa grupper av rättsinnehavare eller vissa delområden av upphovsrätten, såsom rättsligt skydd för datorprogram (91/250/EEG), uthyrnings- och utlåningsrättigheter samt vissa upphovsrätten närstående rättigheter (92/100/EEG), satellitsändningar och vidareändring via kabel (93/83/EEG), skyddstid (93/98/EEG) samt databaser (96/9/EG). Direktivet om upphovsmannens rätt till ersättning vid vidareförsäljning av originalkonstverk (följerätt) (2001/84/EG) gavs den 27 september 2001.

Avsikten med informationssamhällsdirektivet är att i gemenskapens lagstiftning sätta i kraft de bestämmelser som förutsätts i WIPO-fördraget om upphovsrätt (WCT) och WIPO-fördraget om framföranden och fonogram (WPPT), vilka antogs 1996. Förutsättningen för att gemenskapen skall kunna tillträda dessa fördrag är att det finns gemenskapslagstiftning som är bindande för medlemsstaterna rörande de frågor som fördragen omfattar. Samtidigt harmoniseras de lagstiftningsåtgärder som medlemsstaterna vidtar när de sätter WIPO-fördragen i kraft. Direk-

tivet syftar även till att harmonisera bestämmelserna om undantag och inskränkningar i upphovsrätten och närstående rättigheter, vilket inte förutsätts enligt WIPO-fördragen.

Informationssamhällsdirektivet är ett minimidirektiv. Medlemsstaterna får även beskriva ett effektivare rättsligt skydd.

Tillämpningen av direktivet på alla skyddade verk och skyddade objekt av närstående rättigheter utgör en utgångspunkt för direktivet. Undantag från detta gäller dock i fråga om artikel 6 om tekniska åtgärder, vilken enligt ingresspunkt 50 inte tillämpas på datorprogram. Dessutom skall bestämmelsen i artikel 5.1 om kortvariga kopior bedömas som ett specialfall vad gäller datorprogram.

Artikel 1.2 i direktivet föreskriver att direktivet, med undantag av de fall som anges i artikel 11, inte på något sätt skall påverka befintliga gemenskapsbestämmelser om det rättsliga skyddet enligt de direktiv som är i kraft. Eftersom databasdirektivet innehåller bestämmelser om tillåtna undantag och inskränkningar i rättigheter beträffande databaser, är artikel 5.1 i informationssamhällsdirektivet inte heller tillämplig på databaser.

Kommissionen har konstaterat att den kommer att följa utvecklingen och vid behov framställa om ändring av direktiv som tidigare trätt i kraft i syfte att uppnå större överensstämmelse med informationssamhällsdirektivet. Kommissionen kommer att ägna särskild uppmärksamhet åt frågan om artikel 5.1 eventuellt bör tillämpas även på datorprogram och databaser, samt om artikel 6 bör tillämpas på datorprogram.

Artikel 5 i WPPT innehåller bestämmelser om utövande konstnärers ideella rättigheter. I gällande gemenskapslagstiftning ingår inte några motsvarande bestämmelser.

I 3 § upphovsrättslagen ingår bestämmelser om upphovsmäns ideella rättigheter. I 53 § ingår dessutom bestämmelser om det s.k. klassikerskyddet, som ger undervisningsministeriet rätt att förbjuda ett offentligt förfarande som kränker den andliga odlingens intressen efter upphovsmännens död och även efter det att upphovsrätten har upphört.

Bestämmelserna i 3 § tillämpas genom en hänvisningsbestämmelse i 45 § 4 mom. även på utövande konstnärer. Bestämmelserna uppfyller även de krav som föreskrivs i arti-

kel 5 i WPPT.

3.1.2. Direktivets innehåll

Kapitel I. Syfte och tillämpningsområde

Artikel 1. Tillämpningsområde

I artikeln definieras direktivets tillämpningsområde. Artikel 1.1 gäller det rättsliga skyddet för upphovsrätt och närstående rättigheter inom den inre marknaden, med särskild tonvikt på informationssamhället. Enligt artikel 1.2 skall direktivet inte på något sätt påverka bestämmelserna i befintliga direktiv på upphovsrättens område. I bestämmelsen föreskrivs dock om undantag i fråga om de fall som anges i artikel 11.

Förutom denna uttryckliga bestämmelse bör vid granskningen av direktivets tillämpningsområde även beaktas principen om fyllande av luckor i det område som regleras genom befintliga direktiv. Under beredningen av direktivet konstaterades från kommissionens sida upprepade gånger att direktivet även syftar till att fylla luckor i tidigare direktiv. I praktiken innebär detta att om ett tidigare direktiv saknar bestämmelser om något av de områden som omfattas av informationssamhällsdirektivet, skall bestämmelsen i detta direktiv iaktas även med avseende på objekt som regleras av det tidigare direktivet.

Principen om att direktivet skall fylla luckor i regleringen genom de befintliga direktiven framgår tydligast av artikel 11.1 punkt a. Då uthyrningsdirektivets artikel 7 om rätt till kopiering upphävs blir – utan särskilt omnämnande – bestämmelserna om rätt till mångfaldigande enligt artikel 2 i informations samhällsdirektivet tillämpliga.

I ingresspunkt 20 i direktivet uppräknas de fem tidigare ikraftträdde upphovsrättsliga direktiven och anges att "bestämmelserna i detta direktiv inte [bör] påverka bestämmelserna i de direktiven, om inte annat föreskrivs i detta direktiv". De egentliga tekniska anpassningarna anges i artikel 11 och omfattar upphävandet av uthyrningsdirektivets artikel 7 (rätt till kopiering), en ändring av artikel 10.3 (inskränkning av rättigheter) i samma direktiv samt en ändring av skyddstidsdirektivet. Däremot görs inga tekniska anpassningar av

vare sig datorprogramdirektivet eller databasdirektivet. Med andra ord inverkar detta direktiv på datorprogram- och databasdirektiven bara ifall det i dessa direktiv inte ingår bestämmelser om de sakförhållanden som regleras i detta direktiv.

Enligt ingresspunkt 50 påverkar skyddet för tekniska åtgärder enligt artikel 6 i direktivet inte tillämpningen av de särskilda skyddsbestämmelserna enligt datorprogramdirektivet. Direktivets bestämmelser om rättsligt skydd för tekniska åtgärder "bör i synnerhet inte omfatta skyddet för sådana tekniska åtgärder som används i samband med datorprogram som behandlas uteslutande i det direktivet...Undantag från de ensamrättigheter som gäller datorprogram fastställs endast i artiklarna 5 och 6 i det direktivet."

Bestämmelserna i detta direktiv tillämpas på befintliga direktiv eller däri skyddade objekt på följande sätt:

Artikel 2 om rätten till mångfaldigande tillämpas på skyddsobjekt som avses i uthyrningsdirektivet (fyller lucka i regleringen).

I artikel 3 föreskriven rätt till överföring av verk till allmänheten skall även beviljas upphovsmän till datorprogram (fyller lucka i regleringen).

Artikel 5, som innehåller de tillåtna inskränkingsbestämmelserna i direktivet, tillämpas inte på datorprogram (ingresspunkt 50); de inskränkingsbestämmelser som tillämpas på databaser ingår i databasdirektivet.

Bestämmelserna om inskränkningar och undantag i artikel 5 i direktivet tillämpas för de i utlånings- och uthyrningsdirektivet reglerade närstående rättigheternas del, på den i artikel 2 föreskrivna mångfaldiganderätten och den i artikel 3.2 föreskrivna rätten till tillgängliggörande på begäran. Med avseende på övriga rättigheter för innehavare av närstående rättigheter tillämpas däremot inskränkingsbestämmelsen i artikel 10 i uthyrningsdirektivet. I enlighet med den nämnda artikel 10.2 får medlemsstaterna föreskriva i rättigheterna för innehavare av närstående rättigheter likadana inskränkningar som de för upphovsrätten. Tvångslicenserna bör vara förenliga med Romkonventionens bestämmelser. Bestämmelsen i den nämnda utlånings- och uthyrningsdirektivet möjliggör att i rättigheterna för närstående rättighetshavare

och upphovsmän kan i praktiken göras likadana inskränkningar.

Artikel 6 om tekniska åtgärder tillämpas inte på datorprogram (ingresspunkt 50). Artikel 6 tillämpas dock i tillämpliga delar i samband med uthyrningsdirektivet samt databasdirektivet (artikel 6.4 punkt 5)

Enligt artikel 11 upphävs artikel 7 i uthyrningsdirektivet, och artikel 10.3 i samma direktiv ersätts med en ny bestämmelse. Därtill ersätts artikel 3.2 i skyddstidsdirektivet med en ny bestämmelse.

Kapitel II. Rättigheter och undantag

Artikel 2. Rätten till mångfaldigande

Direktivet och internationella avtal. I artikeln föreskrivs ensamrätt till mångfaldigande för upphovsmän och innehavare av närstående rättigheter. Enligt de kriterier som anges i bestämmelsen omfattar ensamrätten varje form av mångfaldigande: direkt eller indirekt, tillfälligt eller permanent, helt eller delvist mångfaldigande, oavsett metod och form. Denna rätt skall föreskrivas upphovsmän med avseende på verk, utövande konstnärer med avseende på framföranden och fonogramframställare med avseende på ljudupptagningar. Framställare av de första upptagningarna av filmer skall föreskrivas denna rätt med avseende på original och kopior av filmer, och radio- och televisionsföretag med avseende på upptagningar av utsändningar. Direktivets bestämmelse uppfyller de krav som ställs enligt artikel 7 och 11 i WPPT. I WCT ingår däremot inte någon uttrycklig föreskrift om rätten till mångfaldigande.

Rätten till exemplarframställning (mångfaldigande, reproducering, kopiering, duplicering) ingår i olika internationella avtal samt i tre tidigare upphovsrättsliga direktiv.

Enligt artikel 9 stycke 1 i Bernkonventionen har upphovsmän till litterära och konstnärliga verk "ensamrätt att låta mångfaldiga dessa verk på vilket sätt eller i vilken form som helst". Som framställning av exemplar anses även att ett verk eller ett framförande fästs i ett fysiskt underlag. I enlighet med artikel 9.3. Bernkonventionen: "Varje ljud- och bildupptagning anses som mångfaldigande i

denna konvention."

Enligt artikel 10 i Romkonventionen har framställare av fonogram "rätt att lämna tillstånd eller förbjuda direkt eller indirekt mångfaldigande av sina fonogram". För radioföretag har fastställts en motsvarande rätt att lämna tillstånd till eller förbjuda mångfaldigande av sina upptagningar (artikel 13). Rätten gäller upptagningar gjorda av både radio- och televisionsprogram. Utövande konstnärer skall enligt artikel 7 ha "möjlighet att förhindra mångfaldigande, utan deras samtycke, av upptagning av deras framförande". Till skillnad från Bernkonventionen omfattar utövande konstnärers och radio- och televisionsföretags "kopieringsrätt" i Romkonventionen endast kopiering av upptagningar. På motsvarande sätt omfattar mångfaldiganderätten i artikel 7 av WPPT endast framställning av exemplar av framföranden upptagna på fonogram. Upptagningsrätten skall enligt nämnda konventioner föreskrivas till de i frågavarande rättighetshavarna som enastående rättighet.

I kommentarverket till Bernkonventionen konstateras att uttrycket "på vilket sätt eller i vilken form som helst" i artikel 9.1 är tillräckligt vidsträckt för att omfatta varje form av mångfaldigande, även sådana processer som ännu inte har uppfunnits (WIPO – Guide to the Berne Convention, s. 54). Även i det avtalsförslag som gällde WCT konstaterades att det använda begreppet inte kunde vara mer vidsträckt och att det även omfattar lagring av ett verk i elektronisk form och lagring av ett verk i ett datorminne. Enligt avtalsförslaget omfattar mångfaldigande även omvandling av ett verk till digital form (digitalisering). (WIPO, CRNR/DC/4, s. 28).

I avtalsförslaget som gällde WCT ingick även en bestämmelse som motsvarar den som ingår i artikel 2 i direktivet, och i vilken konstaterades att Bernkonventionen omfattar direkt och indirekt, tillfälligt eller permanent mångfaldigande, oavsett metod eller form. Syftet var att klarlägga sådant mångfaldigande som äger rum i en elektronisk och nätverksbaserad miljö. Genom attributet "direkt eller indirekt" avsåg man att klargöra att det rör sig om mångfaldigande t.ex. då det ursprungliga verket och dess kopia är belägna på olika platser (t.ex. framställning av exem-

plar av rundradiosändning eller material som överförs via kabel). Attributet "tillfällig eller permanent" hänvisar till den allmänt omfattade uppfattningen att framställning av exemplar kan avse både tillverkning av ett fysiskt föremål (bok, cd-skiva, fonogram) och lagring av ett verk på en hårddisk eller i en dators arbetsminne för kortare eller längre tid.

Den föreslagna bestämmelsen togs inte in i WCT. I stället antogs ett uttalande (agreed statement) med en hänvisning till artikel 9 i Bernkonventionen. I uttalandet om artikel 1 stycke 4 i WCT sägs att "den mångfaldiganderätt som föreskrivs i artikel 9 i Bernkonventionen och de undantag som tillåts med stöd av denna äger full tillämpning i den digitala omgivningen, särskilt med avseende på användning av verk i digital form. Det förstås att lagring av ett skyddat verk i digital form i ett elektroniskt medium utgör ett mångfaldigande enligt artikel 9 i Bernkonventionen." Med avseende på framföranden och fonogram antogs ett uttalande med motsvarande innehåll om artikel 7 i WPPT. Uttalandet gäller den mångfaldiganderätt som föreskrivs i artikel 7 och 11 och de undantag från denna som tillåts med stöd av artikel 16.

Enligt artikel 4 punkt a i datorprogramdirektivet innefattar rättsinnehavarens ensamrätt rätten till "varaktig eller tillfällig, delvis eller fullständig återgivning av ett datorprogram på vilket sätt eller i vilken form som helst". Enligt artikel 7.1 i uthyrningsdirektivet har innehavare av de närstående rättigheter som avses i direktivet ensamrätt till att lämna tillstånd eller förbjuda "direkt eller indirekt kopiering". Enligt artikel 5 i databasdirektivet har databasens upphovsman ensamrätt till "provisorisk eller varaktig framställning av exemplar, helt eller delvis och oberoende av sätt eller form". I artikel 7.1 i samma direktiv föreskrivs en rätt till kopiering, som i 7.2 definierats som rätten att överflytta basens innehåll provisoriskt eller varaktigt från ett underlag till ett annat.

Upphovsrättslagen. Den rätt att framställa exemplar som föreskrivs i 2 § upphovsrättslagen är till sin natur en vidsträckt rättighet. Traditionellt har denna rättighet ansetts innefatta varje slag av framställning av exemplar, även t.ex. en mycket kortvarig lag-

ring i en datamaskins arbets- eller buffertminne. Rätten till exemplarframställning har ansetts omfatta både den första upptagningen (fixeringen) och kopior som gjorts på denna. I 1953 års kommittébetänkande konstaterades: "Enligt definitionen tillkommer upphovsmannen en uteslutande rätt att förfoga över sitt verk i tvenne vittomfattande avseenden, nämligen i fråga om att giva den andliga skapelsen materiell gestalt eller m.a.o. framställa exemplar därav och att göra verket tillgängligt för allmänheten ... även där det framträder i ändrat skick [...] Att detsamma gäller beträffande överförande av verk på anordning, genom vilken det kan återgivnas, såsom grammofonskiva, stålband, filmremsa o.d., har för tydlighetens skull särskilt utsetts" (Kommittébetänkande 1953:5, s. 47).

Samtliga kvalifikationer av mångfaldiganderätten som anges i det nya direktivet finns intagna i åtminstone en bestämmelse i ett direktiv eller i en bestämmelse om motsvarande rätt i en konvention. Av denna anledning, och med beaktande av det ovan nämnda uttalandet som godkändes i samband med WCT samt de omständigheter som framgår av ätalsförslaget till WCT, kan det på goda grunder anses att bestämmelsen om exemplarframställningsrätt i 2 § upphovsrättslagen motsvarar bestämmelsen i artikel 2 i direktivet.

De i direktivet reglerade närstående rättigheter som finns i 45, 46, 46 a och 48 §, innehåller var sin kopieringsrätt för innehavare av närstående rättigheter som motsvarar bestämmelsen i artikel 2 i direktivet.

I fråga om den tekniska formuleringen av ensamrättigheterna kan man observera skillnader såväl mellan olika konventioner som mellan olika direktiv. Uttrycken "uteslutande rätt" och "inte utan samtycke" ("ei saa suostumuksetta") i den finska upphovsrättslagen har ansetts motsvara de uttryckssätt som används i konventioner och direktiv. De uttryck som används i lagen skall därför anses omfatta även tillåtelse- och förbudselementen i det uttryck som används i detta direktiv. Det innebär att de vedertagna uttryck som används i lagens bestämmelser om ensamrättigheter inte behöver ändras.

Inga ändringar i upphovsrättslagen förtutsetts med anledning av artikel 2. I 2 § 2

mom. upphovsrättslagen föreslås emellertid en förtydligande och preciserande bestämmelse i enlighet med artikel 2, varigenom mångfaldiganderättens omfattning framgår direkt ur lagens bestämmelse.

Artikel 3. Rätten till överföring av verk till allmänheten och rätten att göra andra alster tillgängliga för allmänheten

Direktivet och internationella avtal. Enligt punkt 1 i artikeln skall upphovsmännen ha ensamrätt att tillåta eller förbjuda varje trådbunden eller trådlös överföring till allmänheten (communication to the public) av sina verk. I bestämmelsen framhålls särskilt att tillgängliggörande för allmänheten även innefattar ensamrätten att göra verken tillgängliga för allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till verken från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer. Det sistnämnda fallet kallas även tillgängliggörande för eller överföring till allmänheten som sker på beställning eller på begäran.

Enligt ingresspunkt 23 i direktivet bör rätten till överföring till allmänheten "förstås i vid mening och omfatta all överföring till allmänheten som inte är närvarande på den plats varifrån överföringen sker". Enligt ingresspunkten inbegriper rätten alla former av sändning eller vidaresändning av ett verk till allmänheten, även rundradiering. Andra åtgärder omfattas inte av denna rätt.

Enligt ingresspunkt 27 i direktivet skall enbart tillhandahållande av de medel som möjliggör eller genomför en överföring inte i sig betraktas som överföring i den mening som avses i detta direktiv.

I enlighet med principen om fyllande av luckor i regleringen genom direktiv, skall rätten till överföring till allmänheten utsträckas till att gälla även datorprogram. I fråga om databaser ingår däremot redan nu en vidsträckt kommunikationsrätt i artikel 5 i databasdirektivet. Artikel 3 tillämpas således inte på databaser.

Enligt artikel 3.2 skall utövande konstruörer, fonogramframställare, filmproducenter och radio- och televisionsföretag föreskrivas ensamrätt att tillåta eller förbjuda tillgängliggörande för allmänheten (making available to

the public) på begäran. Det är fråga om den i WPPT och direktivet särskilt specificerade formen för överföring till allmänheten. Den ensamrätt som avses i bestämmelsen omfattar sådant tillgängliggörande på trådbunden eller trådlös väg, genom vilket enskilda kan få tillgång till skyddat material från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer. Direktivet inverkar inte på de rättigheter till rundradiering eller överföring till allmänheten som tillkommer innehavare av närstående rättigheter enligt artikel 8 i uthyrningsdirektivet, till vilka även hänvisas i artikel 4 i satellitdirektivet.

I ingresspunkt 26 i direktivet behandlas upphovsmäns rätt att överföra verk till allmänheten och rätten för innehavare av närstående rättigheter att göra verk tillgängliga för allmänheten när det gäller tjänster som rundradioorganisationer tillhandahåller på begäran. Enligt denna ingresspunkt bör medlemsstaterna uppmanas beviljande av kollektiva licenser för att underlätta förvärvandet av rättigheter till kommersiella fonogram som ingår i radio- och televisionsprogram. I enlighet med den nordiska lagstiftningstraditionen skulle innebära ett sådant underlättande att förvärv av rättigheter för överföring på begäran underlättas med hjälp av en avtalslicensbestämmelse.

Enligt artikel 3.3 skall de rättigheter som avses i artikel 3.1 och 3.2 inte anses vara konsumerade genom överföring till allmänheten eller genom att alster görs tillgängliga för allmänheten. Till upphovsrättens grundregler hör principen om att spridningsrätten konsumeras, dvs. upphör. Enligt denna regel får ett exemplar av ett verk eller annat skyddsobjekt, som sålts eller med rättsinnehavarens tillstånd på annat sätt överlåtit, spridas vidare utan rättsinnehavarens tillstånd. På motsvarande sätt kan även rätten till visning av verk konsumeras. Konsumtionen utsträcker sig inte till övriga ensamrättigheter.

I ingresspunkt 29 konstateras att frågan om konsumtion inte uppstår då det gäller tjänster. Detta gäller även online-tjänster som förmedlas över nätet på begäran (on-demand services). Dessa omfattas alltid av rättsinnehavarens ensamrätt. Enligt ingresspunkten gäller detta "även fysiska kopior av ett verk

eller av andra alster som framställts av en användare av en sådan tjänst med rättsinnehavarens samtycke".

Om ett verk eller annat material i enlighet med artikel 3 överförs till allmänheten eller tillgängliggörs för allmänheten i elektronisk form, uppstår ett exemplar av det skyddade materialet i arbetsminnet eller på hårddisken i användarens dator eller på ett liknande upptagningsunderlag. Det är möjligt att användaren av ett sådant upptaget exemplar framställer även en utskrift eller en kopia på ett separat fysiskt underlag. Enligt den ovan nämnda ingresspunkten får ett sådant exemplar av ett material inte spridas vidare. Således förutsätts alltid rättsinnehavarens tillstånd för att sprida ett fysiskt exemplar av ett verk som levererats via en online-tjänst. Tillståndet kan vid behov tas in i villkoren för onlineleveransen. Konsumtionen av rättigheter hänför sig inte i något skede av distributionskedjan till "immateriella" tjänster.

Bestämmelsen i artikel 3.1 i direktivet uppfyller bestämmelserna i artikel 8 i WCT. Artikel 11, 11*bis*, 11*ter*, 14 och 14*bis* i Bernkonventionen innehåller var och en delar av rätten till överföring till allmänheten. Utan att ändra dessa bestämmelser har Bernkonventionen kompletterats så att den omfattar alla slag av verk. Kompletteringen genomfördes genom artikel 8 i WCT, som även förtydligar att rätten till överföring till allmänheten även omfattar överföring som sker på begäran.

Jämfört med bestämmelserna i artikel 10 och 14 i WPPT omfattar artikel 3.2 i direktivet även rättigheter för framförare av audiovisuella framföranden, filmproducenter och rundradioorganisationer. Detta är en utvidgning i förhållande till WPPT. Romkonventionen föreskriver inte någon sådan rätt för innehavare av närstående rättigheter motsvarande den som föreskrivs i artikel 3.2 om överföring till allmänheten på begäran.

Upphovsrättslagen. I 2 § 1 mom. upphovsrättslagen stipuleras att "Upphovsrätt innefattar, med de inskränkningar som nedan stadgas, uteslutande rätt att förfoga över verket genom att framställa exemplar därav och genom att göra det tillgängligt för allmänheten, i ursprungligt eller ändrat skick, i översättning eller bearbetning, i annan litteratur- eller

konstart eller i annan teknik." Denna bestämmelse kompletteras med exempel på olika former av tillgängliggörande för allmänheten i 2 § 3 mom.: "Verket göres tillgängligt för allmänheten då det framföres offentligt, så ock då exemplar därav utbjudes till försäljning, uthyrning eller utlåning eller eljest sprides till allmänheten eller visas offentligt. Lika med offentligt framförande anses framförande, som i förvärvsverksamhet anordnas inför en större sluten krets."

I 1953 års kommittébetänkande innehöll utkastet till en paragraf motsvarande den nuvarande 2 § ursprungligen inte den bestämmelse som ingår i det nuvarande 3 mom. I 1957 års kommittébetänkande konstaterades följande angående den ovan nämnda bestämmelsen: "Enligt paragrafen sådan den är i utkastet från år 1952 har upphovsmannen ensamrätt att bestämma över sitt verk i två huvudsakliga förhållanden, nämligen i rätten att framställa exemplar av verket och att tillgängliggöra verket på olika sätt för allmänheten ... däremot kan det ha ifrågasatts framgår det ur uttrycket "tillgängliggöra verket för allmänheten" tillräckligt klart de olika disponeringssätten som uttrycket avsett innehålla. Det sistnämnda uttrycket skall anses omfatta följande åtgärder: 1) offentligt framförande av verket (offentliga konserter, teaterpjäser, framställningar av uppläsningar och filmöversättningar); 2) offentlig visning av ett exemplar av ett verk (konstverk, ävensom litterära verk, t.ex. manuskript, utställning); 3) spridning av exemplar av verk till allmänheten (försäljning, utlåning, uthyrning eller annat dylikt sätt). Det ter sig klart att ifrågasättande uttryck omfattar offentligt framförande av ett verk. Däremot är det inte alls lika påtagligt att även visning av exemplar av verk eller spridning av dem ingår i uttrycket ... Därför har innehållet i "tillgängliggörande för allmänheten" förklarats tydligare i det nya 3 mom." (kommittébetänkande 1957:5, s. 18).

I den regeringsproposition som ledde fram till den gällande bestämmelsen (RP 23/1960 rd, s. 2) konstateras att tillgängliggörande av ett verk för allmänheten givetvis kan äga rum på många olika sätt. Som sådant anses framför allt att verket framföres eller visas offentligt samt att exemplar av verket utbjudes till

försäljning eller eljest sprides till allmänheten (2 § 3 mom.).

Paragraf 2 i Sveriges upphovsrättslag motsvarar 2 § i den finska upphovsrättslagen. Paragraferna har kommit till genom samnordisk lagberedning. I motiveringarna till den svenska lagen (Regeringens Proposition nr. 17 år 1960, s. 61—62) har bestämmelsen getts en mer utförlig motivering än den som ges i förarbetena till den finska lagen. I motiveringen konstateras att upphovsmannen skall förbehållas rätt att ekonomiskt tillgodogöra sig alla sådana utnyttjanden av verket som har praktisk betydelse. Enligt motiveringen kan detaljformuleringen av rättighetsbestämmelserna ske antingen så att i bestämmelsen anges alla former av utnyttjande som omfattas av bestämmelsen, eller så att de tas in i en bestämmelse av mer generell form. Den då gällande lagstiftningen baserade sig på den först nämnda modellen, enligt vilken lagstiftningen fortlöpande uppdaterades till följd av uppkomsten av nya former av utnyttjande. Vid översynen av lagen avsåg man enligt motiveringen att ge rättighetsbestämmelserna en mer generell avfattning.

Längre fram i motiveringen till Sveriges lag konstaterades att bestämmelsen i 2 § om tillgängliggörande för allmänheten i första hand avsågs omfatta offentligt framförande. Som exempel på offentligt framförande nämndes offentligt framförande av film samt utsändning av verk i radio. Om bestämmelsen konstaterades slutligen att bestämmelsen om offentligt framförande "bör få en generell avfattning, vilken täcker även andra sätt att framföra verket offentligt som teknikens utveckling kan möjliggöra; det är avsett att varje framställning av verket, som icke innebär dess fixering i exemplar, skall innefattas under bestämmelsen."

Bestämmelserna i 2 § 3 mom. i den finska upphovsrättslagen kan på motsvarande sätt sägas omfatta alla de sätt för tillgängliggörande som är av betydelse för upphovsmannen. Paragrafens 3 mom. ger exempel på olika sätt att göra ett verk tillgängligt för allmänheten.

I svensk rättspraxis har emellertid ännu inte etablerats en vedertagen bedömning av överföringens rättsliga natur. I Finland finns i det närmaste ingen rättspraxis i denna fråga.

Det föreslås att 2 § 3 mom. förtydligas så att det av bestämmelsen klart skall framgå alla möjliga sätt för tillgängliggörande för allmänheten som man nu känner till, inbegripet sådan överföring som äger rum i nätverk, samt annan överföring, t.ex. sådan som sker med hjälp av radio- eller televisionsutsändningar.

I fråga om tillgängliggörande för allmänheten föreslås en klar indelning av det delområde som gäller framföranden i dels framförande som sker för en närvarande publik, dels överföring som innebär användning av något slag av överföringsteknik mellan framförings- eller överföringshändelsens utgångsplat och publiken respektive enskilda medlemmar av allmänheten.

Tillgängliggörande av ett verk för allmänheten föreslås kunna äga rum på fyra olika sätt: 1) genom överföring av verket på trådbunden eller trådlös väg, vilket även innefattar överförande till allmänheten på begäran, 2) genom offentlig framföring av verket för en närvarande publik, 3) genom spridning av exemplar av verket till allmänheten, och 4) genom offentlig visning av verket. Rätten att visa verket föreslås begränsas till sådan visning av verket som sker direkt, eller med andra ord utan användning av hjälpmedel.

De föreslagna ändringarna i 2 § som förtydligar upphovsmannens ekonomiska rättigheter samt övriga föreslagna ändringar förutsätter ändringar och förtydliganden i 39 § om överlåtelse av filmningsrätten, en bestämmelse av central betydelse för det ekonomiska utnyttjandet av film. Ändringen behandlas i avsnitt 3.2.15.

Den nuvarande upphovsrättslagen innehåller inga bestämmelser om en sådan ensamrätt till tillgängliggörande för allmänheten som enligt artikel 3.2 i direktivet tillkommer innehavare av närstående rättigheter. Bestämmelserna om ensamrätt för innehavare av närstående rättigheter till överföring till allmänheten på begäran föreslås placeras i de paragrafer om utövande konstnär, producent av ljudupptagning, producent av bildupptagning samt radio- och televisionsföretag, vilka ingår i respektive paragraf i lagens 5 kap. Övriga förslag till ändringar i de ensamrätter som tillkommer utövande konstnärer och fonogramproducenter behandlas nedan i avsnitt

3.2.12.

Katalogskyddet enligt 49 § innefattar en vidsträckt rätt till tillgängliggörande för allmänheten. I hänvisningsbestämmelsen i 49 § 3 mom. ingår även en hänvisning till 2 § 2 och 3 mom. Genom denna hänvisning föreslås de nu föreslagna ändringarna i 2 § 3 mom. inverka direkt även på rättigheter enligt 49 §.

I fråga om ensamrättigheter och formulering av dem föreslås att skyddet med stöd av 49 a § för fotografier som inte uppnår verkshöjd förenhetligas med skyddet för upphovsrätt (avsnitt 3.2.14.). På samma sätt som i fråga om 49 § föreslås att det tas in en hänvisningsbestämmelse i 49 a §, genom vilken bestämmelserna i 2 § 2 och 3 mom. föreslås bli tillämpliga även på rätten till tillgängliggörande för allmänheten enligt 49 a §.

Enligt artikel 3.3 konsumeras inte rätten till tillgängliggörande för allmänheten eller överföring till allmänheten i samband med dessa händelser. Till upphovsrättens grundläggande regler hör att rätten till spridning av fysiska exemplar och rätten till visning är de enda upphovsrättsliga ensamrättigheter som under vissa förutsättningar konsumeras. Bestämmelserna om konsumtion av de nämnda rättigheterna ingår i 19 och 20 § upphovsrättslagen. Någon uttrycklig bestämmelse om att rättigheter som avses i artikel 3.1 och 3.2 inte konsumeras, krävs inte.

Artikel 4. Spridningsrätt

Direktivet. I enlighet med artikel 4.1 i direktivet skall upphovsmän föreskrivas ensamrätten att till allmänheten överföra originalet av sina verk och kopior av dessa i vilken form som helst. Enligt bestämmelsen skall spridningsrätten omfatta försäljning eller spridning på annat sätt. Bestämmelsen motsvarar den spridningsrätt som tillkommer innehavare av närstående rättigheter enligt artikel 9.1 i uthyrningsdirektivet.

I artikel 4.2 i direktivet ingår en bestämmelse om gemenskapskonsumtion av spridningsrätt. Enligt bestämmelsen konsumeras spridningsrätten för originalet eller kopior av verket inom gemenskapen när originalet eller kopian första gången säljs inom gemenska-

pen, eller när äganderätten till originalet eller kopian på annat sätt överförs av rättsinnehavaren eller med dennes samtycke inom gemenskapen. Enligt ingresspunkt 28 i direktivet inverkar konsumtionen av spridningsrätten inte på sådana uthyrnings- och utlåningsrättigheter som avses i kapitel I i uthyrningsdirektivet.

Bestämmelsen i artikel 4.1 i direktivet motsvarar bestämmelserna i artikel 6 stycke 1 i WCT. Enligt artikel 6 stycke 2 i WCT har avtalsslutande parter frihet att fastställa eventuella villkor för konsumtion av spridningsrätten.

Bestämmelser om konsumtion av spridningsrätten ingår sedan tidigare i gemenskapslagstiftningen i artikel 4 punkt c i datorprogramdirektivet samt i artikel 5 punkt c och 7.2 punkt b i databasdirektivet. När dessa direktiv sattes i kraft ansågs spridningsrättsbestämmelsernas lydelse inte förutsätta att den i upphovsrättslagen omfattade principen om internationell konsumtion bör ändras till regional konsumtion, dvs. gemenskapskonsumtion. Bibehållandet av internationell konsumtion har motiverats bl.a. med att internationell konsumtion inte kan anses begränsa handeln inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (RP 287/1994 rd, s. 42). I propositionen ansågs även att en allmän övergång till regional konsumtion onödigtvis skulle begränsa införseln och spridningen av lagliga alster från länder som står utanför EES.

Parallelimport av produkter skulle å ena sidan leda till ökad konkurrens och därmed eventuellt till sänkta försäljningspriser. Å andra sidan skulle den medföra en utökning av den repertoar som utbjuds till försäljning till allmänheten, eller med andra ord import och marknadsföring av sådana kultur- och andra innehållsalster som i annat fall inte skulle införas för försäljning av importörer som med rättsinnehavarnas fullmakt handlar på rent kommersiella grunder.

I det skede när förhandlingarna om direktivet fördes, framförde kulturutskottet (KuUU 3/1998 rd) som sin ståndpunkt att Finland alltjämt bör ställa sig bakom internationell konsumtion av spridningsrätten. Utskottet motiverade sin ståndpunkt med att principen om internationell konsumtion ligger i kon-

sumenternas intresse och främjar konkurrensen, samt att principen även gagnar rättsinnehavarna eftersom den främjar omsättningen i och med att parallell produktion tillåts. Den av Finland företrädda ståndpunkten omfattades dock endast av en minoritet när direktivets slutliga innehåll fastställdes. Under beredningen i rådets arbetsgrupp krävde vissa medlemsstater, däribland Finland, att internationell konsumtion bör övervägas även för upphovsrättigheter och närstående rättigheter om man framöver överväger att övergå till internationell konsumtion när det gäller skydd av varumärken. Denna ståndpunkt, som omfattades av Danmark, Irland, Luxemburg, Nederländerna, Sverige och Finland, antecknades i rådets protokoll över den gemensamma ståndpunkten till direktivet. (Rådets dokument 11375/00 PI 53 CULTURE 52 CODEC 659 ADD 1)

Gemenskapskonsumtion blir genom bestämmelsen i artikel 4.2 tillämplig på varje slag av verk i fråga om vilket spridningsrätt tidigare inte har föreskrivits. Denna bestämmelse om spridningsrätt tillämpas således i strikt mening inte på datorprogram eller databaser. Eftersom gemenskapskonsumtion av spridningsrätten enligt denna bestämmelse blir tillämplig på andra slag av verk, är det emellertid inte längre motiverat att tillämpa internationell konsumtion i fråga om datorprogram och databaser. Denna ståndpunkt får även stöd av att kommissionen har riktat kritik mot den av Finland och vissa andra länder tillämpade ordagranna tolkningen av direktiven.

Upphovsrättslagen. Enligt 2 § upphovsrättslagen innefattar rätten till tillgängliggörande för allmänheten även spridningsrätt. Bestämmelsen i 2 § 3 mom. föreskriver en vidsträckt spridningsrätt som omfattar försäljning, utlåning och uthyrning samt spridning på annat sätt. Artikel 4.2 medför inte något behov av att ändra den bestämmelse om spridningsrätt som ingår i upphovsrättslagen.

I 19 § 1 mom. i den gällande upphovsrättslagen ingår en bestämmelse om internationell konsumtion av rättigheter som gäller i fråga om samtliga slag av verk. Enligt bestämmelsen får ett verkexemplar spridas till allmänheten när exemplaret med upphovsmannens samtycke har sålts eller på annat

sätt varaktigt överlåtits. Spridningsrätten konsumeras oberoende av på vilket håll i världen spridningen av ett verksexemplar äger rum med upphovsmannens samtycke.

Det föreslås att den nuvarande bestämmelsen i 19 § 1 mom. ändras så att konsumtion av spridningsrätt äger rum endast när ett exemplar av ett verk med upphovsmannens samtycke första gången har sålts eller på annat sätt varaktigt överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Gemenskapskonsumtion föreslås således gälla alla slag av verk.

I fråga om innehavare av närstående rättigheter som avses i uthyrningsdirektivet gäller gemenskapskonsumtion av spridningsrätt sedan sedan tidigare. För att uppnå enhetlighet i fråga om samtliga produkter som skyddas med stöd av upphovsrättslagen föreslås att principen om gemenskapskonsumtion av spridningsrätten tillämpas även på övriga i 5 kap. upphovsrättslagen avsedda närstående rättigheter, dvs. katalogskyddet enligt 49 § och det särskilda skyddet för databaser samt skyddet för fotografers närstående rättigheter enligt 49 a §. Bestämmelsen i 19 § 1 mom. föreslås tillämpas på dessa rättigheter genom hänvisningsbestämmelser.

Av viktiga med äganderätten förknippade skäl föreslås bestämmelser om konsumtion av spridningsrätten i vissa fall även då verksexemplaret med upphovsmannens samtycke första gången spridits utanför det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Artikel 5. *Undantag och inskränkningar*

Direktivet. Artikel 5 i direktivet innehåller bestämmelser om de undantag och inskränkningar i upphovsrätten och närstående rättigheter som medlemsstaterna får föreskriva i de rättigheter som avses i artiklarna 2 och 3 i direktivet. Artikel 5.1 är en tvingande bestämmelse som gäller alla medlemsstater och enligt vilken medlemsstaterna förutsätts föreskriva de i bestämmelsen avsedda undantagen eller inskränkningarna.

Bestämmelser som gäller sådana undantag eller inskränkningar som avses i artikel 5.2 och 5.3 innebär däremot att det i nationell lagstiftning är tillåtet att föreskriva undantag eller inskränkningar i enlighet med dessa be-

stämmelser, eller bibehålla befintliga undantag eller inskränkningar. Bestämmelserna förutsätter dock inte föreskrivning av nya nationella undantag eller inskränkningar. Vid övervägande om den gällande lagen överensstämmer med direktivet, bör det göras en bedömning av om bestämmelserna i artikel 5.2 och 5.3 ger upphov till ett behov att ändra lagens gällande bestämmelser om undantag och inskränkningar.

Harmoniseringen av undantag och inskränkningar gäller mångfaldiganderätten och rätten till överföring till allmänheten (inbegripet rundradiering) i fråga om upphovsmän och i fråga om innehavare av närstående rättigheter, rätten till tillgängliggörande för allmänheten på begäran. Även spridningsrätten får enligt artikel 5.4 inskränkas i enlighet med de undantag och inskränkningar som gäller mångfaldiganderätten. Däremot påverkar direktivet inte sådana (generella) nationella inskränkingsbestämmelser som gäller offentligt framförande (annat offentligt framförande än rundradiering), visning eller spridning.

Enligt artikel 1.2 skall direktivet inte på något sätt påverka befintliga gemenskapsbestämmelser, med undantag av de fall som anges i artikel 11. Den nämnda artikeln innehåller inte några ändringar i bestämmelser som gäller inskränkningar i de ensamrättigheter som ingår i de andra direktiven.

I ingresspunkt 50 i direktivet konstateras särskilt att "undantag från de ensamrättigheter som gäller datorprogram fastställs endast i artiklarna 5 och 6" i direktivet om datorprogram. Artikel 5 i informationssamhällsdirektivet tillämpas således inte till någon som helst del på datorprogram.

Bestämmelserna om de inskränkningar och undantag, i de ensamrättigheter som tillkommer rättsinnehavare till databaser, ingår i artikel 6 i databasdirektivet, och ersätts inte av bestämmelserna i artikel 5.1 i informationssamhällsdirektivet.

De bestämmelser som ingår i artiklarna 5.2 och 5.3 påverkar däremot databasdirektivets inskränkingsbestämmelser på ett annat sätt. Om rätten att framställa exemplar av en databas eller rätten att göra den tillgänglig för allmänheten har inskränkts med stöd av artikel 6 i databasdirektivet, skall dessa in-

inskränkningar utformas enligt de inskränkingsbestämmelser i informationssamhällsdirektivet som hör till samma inskränkingsområde. T.ex. en inskränkning i upphovsrätten som föreskrivs med stöd av bestämmelsen om inskränkning av privat bruk i artikel 6.2 punkt a i databasdirektivet skall således utformas enligt artikel 5.2 punkt b i informationssamhällsdirektivet, om bestämmelsens villkor är mindre restriktiva än de som anges i informationssamhällsdirektivet. Härvid bör t.ex. föreskrivas om rimlig kompensation även för framställning av databaser för privat bruk.

De inskränkningar och undantag som föreskrivs i direktivet står inte i något slags hierarkiskt förhållande till varandra. Ett och samma fenomen kan omfattas av en eller flera inskränkingsbestämmelser. T.ex. fotokopiering i bibliotek kan regleras med stöd av antingen artikel 5.2 punkt c eller 5.2 punkt a, och medlemsstaten kan avgöra vilken av dessa bestämmelser den nationella undantags- eller inskränkingsbestämmelsen skall basera sig på.

Upphovsrättslagen. Bestämmelserna om inskränkningar i ensamrättigheter har placerats i 2 kap. upphovsrättslagen. Användning av ett verk är tillåtet med stöd av en inskränkning av upphovsrätten på det sätt som anges i bestämmelsen, utan hinder av upphovsmannens ensamrätt.

Exemplarframställning med stöd av en inskränkning av upphovsrätten kan ske antingen så att den som använder sig av en inskränkingsbestämmelse själv framställer exemplaret eller så att han ger någon annan i uppdrag att göra det, varvid exemplaret framställs på uppdragsgivarens initiativ och ansvar.

Vad gäller framställning av exemplar för enskilt bruk innehåller 12 § ett förbud mot att låta framställa exemplar av musikaliska verk, filmverk, bruksföremål och skulpturer. Inte heller får efterbildande av konstverk genom konstnärligt förfarande ges i uppdrag åt utomstående.

Till de grundläggande principerna vid tillämpningen av inskränkingsbestämmelser hör att en inskränkingsbestämmelse inte skapar en offensiv rätt att komma i besittning av ett material för att använda det. Utnyttjan-

det av en inskränkingsbestämmelse förutsätter att ett verk eller annat material är i nyttjarens lagliga besittning eller att han har laglig tillgång till det. Av principen om att avtal skall hållas följer vidare att eventuella avtalsvillkor som gäller för användningen av materialet skall iakttas i förhållandet mellan parterna även i det fall att en inskränkingsbestämmelse tillåter en vidsträckt användning av materialet.

Tvingande undantag som gäller tillfälliga former av mångfaldigande (artikel 5.1)

Direktivet. Bestämmelsen i artikel 5.1 är, i motsats till bestämmelserna i 2 och 3 punkten, tvingande för alla medlemsstater. Enligt detta tvingande undantag skall medlemsstaterna föreskriva att ensamrätt till mångfaldigande inte omfattar sådant tillfälligt mångfaldigande som uppfyller samtliga fyra krav som anges i bestämmelsen:

- 1) mångfaldigandet är flyktigt eller utgör ett inkluderande av underordnad betydelse,
- 2) mångfaldigandet utgör en integrerad och väsentlig del i en teknisk process,
- 3) mångfaldigandets enda syfte är att möjliggöra en överföring i ett nät mellan tredje parter via en mellanhand eller en laglig användning av ett verk eller annat alster, och
- 4) mångfaldigandet har inte någon självständig ekonomisk betydelse.

Syftet med denna bestämmelse är enligt ingresspunkt 33 att från mångfaldiganderätten utesluta vissa tekniska upptagningar som uppfyller dessa kriterier, och som sker i samband med mellanlagring (cachelagring) vid överföring av materialet, inbegripet sådana som gör att överföringssystemen kan fungera effektivt eller som möjliggör läsning (browsing) av materialet vid en dataterminal. Enligt ingresspunkten får mellanhanden inte ändra informationen eller ingripa i den lagliga användningen av den teknik som är allmänt vedertagen och som används inom branschen för att få fram data om hur informationen används. Vidare konstateras i ingresspunkten att en användning skall anses vara laglig om den görs med upphovsmannens tillstånd eller inte är otillåten enligt lag.

Upphovsrättslagen. En bestämmelse i en-

lighet med artikel 5.1 i direktivet föreslås ingå i en ny 11 a § i upphovsrättslagens 2 kap. Det föreslås genom den föreslagna bestämmelsen att sådant kortvarigt mångfaldigande som avses i bestämmelsen och uppfyller villkoren enligt denna skall i enlighet med direktivets lydelse undantas från rätten till framställning av exemplar (shall be exempted from the reproduction right). Annan kortvarig och tillfällig framställning av exemplar föreslås omfattas av upphovsmannens uteslutande rätt till framställning av exemplar.

Den föreslagna bestämmelsen är i likhet med motsvarande direktivbestämmelse avfattad som ett undantag från den grundläggande bestämmelsen om ensamrättigheter som ingår i 2 §, till skillnad från bestämmelserna om upphovsrättsinskränkningar. På samma sätt som direktivbestämmelsen föreslås undantagsbestämmelsen placeras i samma kapitel som inskränkingsbestämmelserna.

Bestämmelsen föreslås bli tillämplig på närliggande rättigheter enligt 5 kap. genom hänvisningsbestämmelser i 45, 46, 46 a, 48 och 49 a §.

Tillämpning på datorprogram och databaser. Enligt ingresspunkt 50 i direktivet skall undantaget enligt artikel 5.1 inte gälla datorprogram. Eftersom databasdirektivet innehåller inskränkningar och undantag som gäller databaser, skall bestämmelsen i artikel 5.1 inte heller tillämpas på databaser som skyddas med stöd av databasdirektivet. Direktivet förutsätter inte heller att det undantag som gäller framställning av kortvariga tekniska exemplar tillämpas på andra skyddsobjekt än sådana som hör till området för gemenskapslagstiftningen.

Enligt artikel 12.1 i direktivet skall kommissionen senast den 22 december 2004 och därefter vart tredje år till Europaparlamentet, rådet och Ekonomiska och sociala kommittén överlämna en rapport, i vilken kommissionen skall undersöka tillämpningen av artikel 5 mot bakgrund av utvecklingen på den digitala marknaden.

I sitt utlåtande (rådets dokument 11375/00 PI 53 CULTURE 52 CODEC 659 ADD 1) till rådets protokoll beträffande den gemensamma ståndpunkten om direktivet konstaterade kommissionen följande: "Kommissio-

nen kommer att noga följa den tekniska utveckling och den marknadsutveckling som är av betydelse för skydd av upphovsrätt och närstående rättigheter inom den inre marknaden och överväga att på ett tidigt stadium förbereda anpassning och konsolidering av de befintliga direktiven på detta område, när så krävs för att garantera fortsatt samstämmighet på grundval av de erfarenheter som vunnits vid tillämpningen av detta direktiv. Kommissionen kommer härvid att ägna särskild uppmärksamhet åt behovet av ett undantag från rätten till vissa slag av mångfaldigande enligt artikel 5.1 i detta direktiv, gällande datorprogram och databaser, samt behovet av rättsligt skydd av de tekniska åtgärder som enligt artikel 6 i detta direktiv skall tillämpas på datorprogram."

Vid överföring av verk och annat skyddat material i nätverk innehåller det överförda materialet i många fall även datorprogram och databaser. Enligt bestämmelserna i direktivet skall bestämmelsen i artikel 5.1 inte tillämpas på sådana slag av verk. I praktiken är det dock omöjligt att lämna sådana slag av verk utanför tillämpningen av bestämmelsen.

I enlighet med direktivet föreslås dock att det föreskrivs att bestämmelsen i artikel 5.1 inte skall tillämpas på datorprogram eller databaser.

Undantag och inskränkningar i mångfaldiganderätten (artikel 5.2)

I artikel 5.2 ingår en uppräkningslista av de undantag och inskränkningar som medlemsstaterna får föreskriva i den rätt till mångfaldigande som avses i artikel 2. Enligt bestämmelsen har medlemsstaterna möjlighet att bibehålla sådana inskränkningar eller undantag som redan finns i den nationella lagstiftningen eller föreskriva nya inskränkningar eller undantag i enlighet med direktivet. I vissa fall av undantag eller inskränkningar (fotokopiering, kopiering för privat bruk, upptagning för framskjutning av visningstidpunkten vid vissa socialinrättningar) skall rättsinnehavaren enligt direktivet få en rimlig kompensation som ersättning för användning av verk eller annat skyddat material.

Fotokopiering (artikel 5.2 punkt a)

Direktivet. Bestämmelsen gäller mångfaldigande genom fotokopiering och liknande metoder med vilka man kan framställa faksimilkopior på papper eller liknande underlag. Bestämmelsen gäller dock inte framställning av exemplar av notblad. För att undantag eller inskränkning skall kunna föreskrivas förutsätts att rättsinnehavarna får rimlig kompensation för kopieringen. Rimlig kompensation behandlas i avsnitt 3.1.3. i allmänna motiveringen.

På fotokopiering för privat bruk kan enligt formuleringen i direktivet tillämpas både punkt a och punkt b i artikel 5.2, enligt den lydelse dessa bestämmelser har. Vid beredningen av direktivet utformades emellertid punkt b till en lex specialis-bestämmelse vars uttryck "mångfaldigande på alla typer av medier" ansågs omfatta även fotokopiering.

Upphovsrättslagen. Den finska upphovsrättslagen innehåller inga inskränkingsbestämmelser som gäller fotokopiering. Lagen innehåller inte heller några bestämmelser om fotokopiering av notblad. Artikel 5.2 punkt a i direktivet föranleder således inga ändringar i upphovsrättslagen.

Privat fotokopiering, varom bestämmelser ingår i 12 § upphovsrättslagen, grundar sig på artikel 5.2 punkt b i direktivet om mångfaldigande för privat bruk. Med stöd av bestämmelsen kan även privat kopiering av notblad tillåtas.

Bestämmelsen om fotokopiering i 13 § grundar sig på avtalslicens. Ett särskilt omnämnande om denna rättsliga konstruktion ingår i ingresspunkt 18 i direktivet. Enligt ingresspunkten skall direktivet inte påverka bestämmelser i medlemsstaterna när det gäller förvaltning av rättigheter, t.ex. kollektiva avtalslicenser med utsträckt verkan (extended collective licences). I de nordiska ländernas lagstiftning hör avtalslicenser till sådana bestämmelser.

I avtalslicensbestämmelserna i 2 kap. samt i avtalslicensstrukturen föreslås ändringar, vilka behandlas närmare i avsnitt 3.2.11. i allmänna motiveringen.

Privatkopiering (artikel 5.2 punkt b)

Direktivet. Artikel 5.2 punkt b i direktivet tillåter föreskrivning av undantag eller inskränkning i rätten till mångfaldigande i fråga om framställning av exemplar för privat bruk. Bestämmelsen tillåter mångfaldigande av ett verk eller annat material på varje typ av medium. Förutsättningen är att användningssyftet för kopior som framställts på detta sätt varken direkt eller indirekt är kommersiellt.

Inskränkning av mångfaldiganderätten i fråga om framställning av exemplar för privat bruk får föreskrivas under förutsättning att rättsinnehavarna får rimlig kompensation (fair compensation), varvid hänsyn skall tas till huruvida tekniska åtgärder har tillämpats på det skyddade verket eller materialet eller inte.

Rimlig kompensation och ordnande av denna behandlas i avsnitt 3.1.3. i allmänna motiveringen. Avsnittet innehåller även en bedömning av behovet av ändring av bestämmelserna i 2 a kap. upphovsrättslagen.

Upphovsrättslagen. I 12 § upphovsrättslagen ingår en bestämmelse om framställning av exemplar för privat bruk. I paragrafens 1 mom. stipuleras följande: "Av offentliggjorda verk får var och en framställa enstaka exemplar för sitt enskilda bruk. På detta sätt framställda exemplar får inte användas för andra ändamål".

Paragrafen omfattar även framställning av digitala exemplar för privat bruk, med undantag för förbudet i 4 mom. mot kopiering av datorprogram eller databaser som är i digital form. Enligt 4 mom. är inte heller utförande av byggnadsverk för enskilt bruk tillåtet.

Bestämmelsen i lagens 12 § omfattar rätten att framställa exemplar av verk endast för en naturlig persons privata bruk. Denna krets har ansetts utsträcka sig till den närmaste familje- och vänskretsen.

Framställning av exemplar som avses i bestämmelsen omfattar även rätten att använda kopian. Användning som äger rum inom familje- och vänskretsen förutsätter att exemplaret överläts till familjemedlemmen eller vännen. I stället för att överläta ett fysiskt exemplar kan ett verksexemplar i digital form

förmedlas till mottagaren t.ex. genom förmedling av e-post så att mottagaren tillgängliggörs en kopia av verket.

Bestämmelsen om privat framställning av exemplar förtydligades och fick sin nuvarande lydelse genom en lagändring som trädde i kraft i december 1980. I regeringens proposition (RP 70/1980 rd, s.4) konstaterades att med de föreslagna ändringarna "avses att understryka det enskilda brukets personliga natur och begränsningen av området för dess tillämplighet". Syftet med den preciserade lydelsen var att fastställa mer restriktiva gränser än tidigare vad gäller den tillåtna mängden exemplar. I motiveringen betonades särskilt att privat bruk kommer i fråga endast när det gäller fysiska personer. "Det är fråga om enskilt bruk då framställningen av exemplar sker i syfte att tillfredsställa rent personliga behov. De viktigaste personliga behoven i detta avseende anknyter till studier eller enskild forskningsverksamhet eller till sysselsättning utan förvärvssyfte. Rekreationsbehov eller estetiskt behov kan även motivera enskilt bruk" (RP 70/1980 rd, s. 4—5).

Direktivet förutsätter att det är fråga om "mångfaldigande ... utfört av en fysisk person". Enligt 12 § 2 mom. får framställning av exemplar för uppdragsgivarens enskilda bruk även ges i uppdrag åt utomstående. I bestämmelsen avsedd framställning av exemplar innebär kopiering av ett exemplar som är i uppdragsgivarens besittning och utförs på uppdragsgivarens vägnar och för dennes bruk. Utföraren av kopieringsåtgärden fungerar härvid uteslutande som en utförare av en teknisk tjänst som varken har ansvar för kopieringsåtgärden eller ens kunskap om innehållet i det kopierade materialet. Bestämmelsen uppfyller den i direktivet angivna förutsättningen att det skall vara fråga om "mångfaldigande ... utfört av en fysisk person".

Möjligheten att låta framställa exemplar för privat bruk har begränsats till vissa delar. Enligt paragrafens 3 mom. gäller bestämmelsen i 2 mom. om uppdragsframställning inte framställning av exemplar av musikaliska verk, filmverk, bruksföremål eller skulpturer, inte heller efterbildande av andra konstverk genom konstnärligt förfarande. Denna bestämmelse syftar till att förhindra sådan be-

ställningsverksamhet som skulle orsaka särskilda olägenheter, speciellt vad gäller de i bestämmelsen angivna slagen av verk, och som i fråga om vissa verk skulle kunna medföra en betydande värdeförlust för exemplar som framställts av konstnären själv. Till dessa delar är bestämmelsen striktare än direktivet.

Direktivet förutsätter att framställda exemplar inte används för kommersiella syften. Privat bruk innebär enligt den finska upphovsrättslagen alltid icke-kommersiellt bruk och gäller endast sådan användning som utförs av fysiska personer. Enligt 12 § 1 mom. får ett exemplar som framställts för enskilt bruk inte användas för andra ändamål. Till dessa delar uppfyller lagens bestämmelser de krav som anges i direktivet.

Artikel 5.2 punkt b i direktivet medför inte något behov av ändring av 12 §.

Mångfaldigande som utförs vid arkiv, bibliotek och museer (artikel 5.2 punkt c)

Direktivet. Direktivbestämmelsen gör det möjligt att föreskriva sådana undantag eller inskränkningar i mångfaldiganderätten som gagnar vissa inrättningar som handhar samhälleligt betydelsefulla uppgifter. Sådana inrättningar är enligt direktivet arkiv samt bibliotek, utbildningsanstalter och museer som är tillgängliga för allmänheten. Enligt den finskspråkiga versionen av direktivet förutsätts dessutom att inrättningarna inte skall eftersträva ekonomisk eller kommersiell vinning. En ytterligare förutsättning är att mångfaldigandet utgör specifika handlingar "för särskilda fall" ("tarkoin määritely", "specific acts").

Den finska översättningen av artikel 5.2 punkt c skiljer sig från de andra språkversionerna. Uttrycket "utan direkt eller indirekt ekonomisk eller kommersiell vinning" har i det finskspråkiga direktivet kopplats till de inrättningar som nämns i bestämmelsen. I andra språkversioner har motsvarande uttryck lämnats öppet för tolkning eller kopplats till "mångfaldigande". I motiveringen till rådets gemensamma uttalande, som publicerades den 1 december 2000 i EG:s officiella tidning, konstateras i punkt 25 följande

de: "Rådet föredrog dock en flexiblare formulering, som skulle tillåta medlemsstaterna att också undanta sådant mångfaldigande som utförs av de berörda inrättningarna för ett syfte annat än de ovan nämnda, om dessa fall saknar all ekonomisk eller kommersiell betydelse". I rådets motivering kopplas uttrycket uttryckligen till mångfaldigandet.

Bestämmelsens tillämpningsområde sådan den lyder i den finskspråkiga versionen av direktivet förefaller vara något snävare jämfört med andra språkversioner. Genom att uttrycket "utan direkt eller indirekt ekonomisk eller kommersiell vinning" har kopplats till inrättningarna, inskränks den krets av inrättningar som omfattas av bestämmelsen. Där emot kan uttrycket "tarkoin määritelty kappaaleen valmistaminen" ("mångfaldigande för särskilda fall") i den finskspråkiga versionen inbegripa att även själva mångfaldigandet skall sakna ekonomiskt eller kommersiellt syfte.

Upphovsrättslagen. I upphovsrättslagens 16 § ingår en bestämmelse om framställning av exemplar vid arkiv, bibliotek och museer. Enligt paragrafens 1 mom. har genom förordning fastställda arkiv, bibliotek och museer rätt att för sin verksamhet framställa exemplar av verk på villkor som föreskrivs i förordningen.

Enligt 2 mom. föreskrivs i filmarkiveringslagen (576/1984) om Finlands filmarkivs rätt att framställa exemplar av verk som ingår i inhemska filmer som har förevisats offentligt och i därtill hörande reklam- och informationsmaterial.

I 1 § upphovsrättsförordningen har fastställts de inrättningar där exemplarframställning får ske på de villkor som föreskrivs i 3—6 § i nämnda förordning. Enligt bestämmelsen tillkommer rätten till framställning: 1) arkivbildare enligt 1 § 1—3 och 5 punkten arkivlagen (831/1994), republikens presidents arkiv, evangelisk-lutherska kyrkans arkiv och myndigheternas arkiv i landskapet Åland, 2) Riksdagsbiblioteket, högskolornas bibliotek och andra vetenskapliga bibliotek som staten är huvudman för, Depåbiblioteket, centralbiblioteket för de allmänna biblioteken och landskapsbiblioteken, samt 3) de statsägda museerna. Enligt 2 § upphovsrättsförordningen kan undervisningsministeriet

bevilja även andra än i 1 § avsedda inrättningar rätten att framställa exemplar av verk.

Framställning av talböcker och läromedel för synskadade är tillåtet för de inrättningar som nämns i 7 § upphovsrättsförordningen på de villkor som anges i paragrafen.

Kriterierna "utan direkt eller indirekt ekonomisk eller kommersiell vinning" och "tillgänglig för allmänheten" som anges i direktivet föranleder inte någon ändring i den gällande 16 § eller de bestämmelser som med stöd av denna har tagits in i upphovsrättsförordningen.

Enligt direktivet förutsätts att mångfaldigandet sker i "särskilda fall". Bestämmelserna i 3—7 § upphovsrättsförordningen uppfyller direktivets krav.

I avsnitt 3.2.5. i allmänna motiveringen behandlas sådana ändringsförslag beträffande exemplarframställning vid bibliotek, museer och arkiv samt material som ingår i inrättningarnas samlingar, som inte föranleds av direktivet.

Efemära upptagningar (artikel 5.2 punkt d)

Direktivet. Enligt bestämmelsen får medlemsstaterna föreskriva undantag eller inskränkningar i fråga om kortvariga utsändningstekniska upptagningar, s.k. efemära upptagningar, som utförs av radio- och televisionsföretag. Förutsättningen är att upptagningen har skett med hjälp av företagets egen utrustning och för användning i deras egna sändningar. Enligt direktivet är det möjligt att tillåta att sådana upptagningar förvaras i officiella arkiv på grund av att de har särskilt dokumentärt värde.

Direktivets bestämmelse motsvarar bestämmelsen i artikel 11bis stycke 3 i Bernkonventionen och artikel 15 stycke 1 punkt c i Romkonventionen.

När undantag eller inskränkningar tillämpas på efemära upptagningar som utförs av ett radio- eller televisionsföretag är det enligt ingresspunkt 41 underförstått att företagets egen utrustning också omfattar sådan utrustning som tillhör en person som agerar på företagets vägnar och under dess ansvar. Den i direktivet framförda tolkningen ser ut att utsträcka direktivbestämmelsens tillämpnings-

område längre än de ovan nämnda föreskrifterna i Bernkonventionen och Romkonventionen.

Upphovsrättslagen. I 25 g § 1 mom. upphovsrättslagen föreskrivs att "Om ett sändarföretag har rätt att i sina utsändningar återge ett verk, får företaget på villkor som bestäms i förordning för bruk vid egna utsändningar uppta verket på en anordning genom vilken det kan återges. Om rätten att göra ett på detta sätt upptaget verk tillgängligt för allmänheten gäller vad som i övrigt stadgas om offentliggörande av verk".

Närmare föreskrifter har med stöd av bestämmelserna i nämnda paragraf tagits in i 8—11 § upphovsrättsförordningen. Även upptagningar i digital form omfattas av de bestämmelser som ingår i lagen och förordningen om upphovsrätt. Bestämmelserna överensstämmer med direktivet och de ovan nämnda konventionerna. Direktivet föranleder således inte något behov av ändring av lagen.

I bestämmelserna om efemära upptagningar föreslås emellertid vissa ändringar som motiveras av andra orsaker. Dessa ändringar behandlas närmare i avsnitt 3.2.9. i allmänna motiveringen.

Bandning för framskjutning av visningstidpunkten vid sjukhus e.d. (artikel 5.2 punkt e)

Direktivet. Enligt bestämmelsen i artikel 5.2 punkt e i direktivet är det möjligt att föreskriva ett undantag eller en inskränkning i fråga om sådan bandning av televisions- och radiosändningar som utförs vid vissa inrättningar för att möjliggöra en lämpligare visningstidpunkt. Enligt direktivet kan undantag eller inskränkningar i upphovsrätten föreskrivas i fråga om sådant mångfaldigande som utförs vid icke-kommersiella sociala institutioner, t.ex. sjukhus eller fängelser. Enligt bestämmelsen förutsätts att rättsinnehavarna får rimlig kompensation för bandningen.

Upphovsrättslagen. Bestämmelsen om bandning av televisionsprogram för framskjutning av visningstidpunkten i inrättningar ingår i 15 § upphovsrättslagen. Bestämmelsen har följande lydelse: "Av offentliggjorda

verk som ingår i radio- och televisionsutsändningar får på sjukhus, ålderdomshem, i fängelser och andra motsvarande inrättningar exemplar framställas genom upptagning på ljud eller bild kort efter upptagningen för tillfälligt bruk inom inrättningen".

I den regeringsproposition där denna bestämmelse behandlades (RP 287/1994 rd) hänvisas till upphovsrättskommitténs V betänkande, enligt vilket bestämmelsen ger institutionerna rätt att göra upptagningar av sändningar för att möjliggöra visning vid en senare tidpunkt. "Kommittén motiverade sitt förslag med att personer som vårdas på anstalt eller som av andra orsaker vistas på anstalt på grund av sitt hälsotillstånd, ordningsregler som iaktas vid inrättningen eller någon annan orsak som inte beror på dem själva i flera fall inte kan följa televisions- eller radioprogram då de sänds. Kommittén ansåg att vägande sociala skäl talade för att invånarna i vård- och andra motsvarande inrättningar skall ha möjlighet att se eller höra program." (RP 287/1994 rd, s. 15).

Till institutioner som omfattas av bestämmelsen i 15 § hör sjukhus, ålderdomshem och fängelser. Bestämmelsen tillämpas även på andra liknande institutioner. Enligt artikel 5.2 punkt e i det engelskspråkiga direktivet kan en inskränkning föreskrivas i mångfaldiganderätten om det är frågan om framställning av exemplar i institutioner som "uppfyller icke-kommersiella syften" (institutions pursuing non-commercial purposes).

Vad som avses med "icke-kommersiell" vid inskränkningar som gäller undervisning definieras i ingresspunkt 42 i direktivet: "När undantaget eller inskränkningen för utbildning och vetenskaplig forskning i icke-kommersiella syften, inbegripet distansundervisning, tillämpas bör den aktuella verksamhetens icke-kommersiella natur avgöras av verksamheten som sådan. Den berörda inrättningens organisationsstruktur och finansieringssätt är i detta avseende inte avgörande". Den definition som ges i ingresspunkten kan tillämpas även i samband med andra bestämmelser i direktivet som inbegriper krav på icke-kommersialism.

De institutioner som avses i den nuvarande 15 § upphovsrättslagen är sådana som i regel uppfyller direktivets krav. I enskilda fall bör

man vid tillämpningen av denna bestämmelse beakta den i direktivet angivna förutsättningen, enligt vilken den inrättning som drar nytta av inskränkningen skall vara icke-kommersiell.

Enligt bestämmelsen i 15 § upphovsrättslagen får exemplar framställas "för bruk". I vissa fall sker bruket – dvs. förevisningen – av upptagningar som utförts med stöd av 15 § i en sluten krets. I andra fall kan det emellertid även vara fråga om offentligt framförande. Till denna del innebär bestämmelsen även en inskränkning av rätten till offentligt framförande.

I direktivet förutsätts i enlighet med artikel 5.2 punkt e att rättsinnehavarna får rimlig kompensation för användningen. Enligt ingresspunkt 35 baserar sig den rimliga kompensationen på att rättsinnehavarna bör få ersättning för användningen. I situationer där rättsinnehavaren förorsakats endast obetydligt förfång behöver det inte uppkomma någon betalningsskyldighet.

I 15 § upphovsrättslagen är det fråga om bandning för framskjutning av visningstidpunkten för att möjliggöra en lämpligare uppspelningstidpunkt. Enligt denna till sin lydelse synnerligen strikta bestämmelse får exemplar framställas endast för tillfälligt bruk inom inrättningen en kort tid efter upptagningen ("laitoksessa lyhyen ajan kuluessa tallentamisesta tapahtuvaa tilapäistä käyttöä varten"). Enligt paragrafens svenskspråkiga lydelse får exemplar "framställas för upptagning på ljud eller bild kort efter upptagningen för tillfälligt bruk inom inrättningen". Direktivets bestämmelse tillåter även varaktig förvaring av bandupptagningar samt upprättande av fonogram- och videobandssamlingar. På grund av det ytterst snäva tillämpningsområdet för den nämnda bestämmelsen i upphovsrättslagen kan man anse att det är fråga om en situation där det inte uppstår någon skyldighet att ordna med rimlig kompensation.

Bestämmelsen i 15 § upphovsrättslagen är i överensstämmelse med direktivet.

Undantag och inskränkningar i mångfaldiganderätten och rätten till överföring till allmänheten (artikel 5.3)

Artikel 5.3 innehåller en förteckning över de undantag och inskränkningar som medlemsstaterna kan föreskriva i den i artikel 2 avsedda mångfaldiganderätten samt i den i artikel 3 avsedda rätten till överföring till allmänheten och rätten till tillgängliggörande för allmänheten på begäran.

Användning i illustrativt syfte inom undervisning eller vetenskaplig forskning (artikel 5.3 punkt a)

Direktivet. Bestämmelsen gör det möjligt att föreskriva undantag eller inskränkningar beträffande sådan användning som sker i illustrativt syfte inom undervisning eller vetenskaplig forskning. Enligt direktivet är förutsättningen att användningen är motiverad med hänsyn till det icke-kommersiella syfte som skall uppnås. Föreskrivning av i bestämmelsen avsedda undantag eller inskränkningar förutsätter ytterligare att uphovsmannen och källan till det material som används skall anges, om inte ett angivande visar sig vara omöjligt.

Ingresspunkt 42 i direktivet innehåller följande förtydligande: "När undantaget eller inskränkningen för utbildning och vetenskaplig forskning i icke-kommersiella syften, inbegripet distansundervisning, tillämpas bör den aktuella verksamhetens icke-kommersiella natur avgöras av verksamheten som sådan. Den berörda inrättningens organisationsstruktur och finansieringssätt är i detta avseende inte avgörande".

Enligt artikel 10 stycke 2 i Bernkonventionen kan unionsländerna "bestämma om rätten att i den omfattning som rättfärdigas av ändamålet fritt nyttja litterära eller konstnärliga verk för att genom skrifter eller rundradieringar eller ljud- eller bildupptagningar illustrera undervisning, förutsatt att sådant nyttjande står i överensstämmelse med god sed". Enligt samma artikel skall källan samt uphovsmannens namn anges, om det framgår av källan.

Omfattningen av den inskränkning som fö-

reskrivs i direktivet avviker från omfattningen av den ovan nämnda inskränkningen beträffande framställning av samlingsverk och liknande material för undervisningsändamål som gäller enligt Bernkonventionen. Inskränkningen enligt Bernkonventionen omfattar endast användning av verk i publikationer, i radio- och televisionssändningar samt i ljud- och bildupptagningar, dvs. framställning av exemplar av verk. Direktivet däremot tillåter undantag eller inskränkningar både i fråga om framställning av exemplar för undervisningsändamål och i fråga om egentlig användning ("i illustrativt syfte") inom undervisning. Enligt direktivets bestämmelse är nämligen mångfaldigande för undervisningsändamål inte begränsat till sådant mångfaldigande som sker i publikationer, radio- och televisionssändningar eller ljud- och bildupptagningar, utan exemplar får i illustrativt syfte framställas även på annat sätt. Enligt direktivet får det även föreskrivas undantag eller inskränkningar beträffande överföring till allmänheten eller tillgängliggörande för allmänheten av material som framställts på sådant sätt.

I denna bestämmelse i direktivet liksom i tre övriga bestämmelser (den senare delen av artikel 5.3 punkt c samt punkterna d och f) ingår kravet att källan och upphovsmannens namn skall anges, "om inte detta visar sig vara omöjligt". I den inledande delen av artikel 5.3 punkt c ingår även en striktare uttryckt källangivelseskyldighet motsvarande den som föreskrivs i artikel 10bis stycke 1 i Bernkonventionen.

Upphovsrättslagen. I upphovsrättslagen ingår bestämmelser som hör till området för direktivets bestämmelse i 14 § (avtalslicensbestämmelse inom undervisningsverksamhet, upptagning av framförande, studentexamen), 18 § (samlingsverk som används vid undervisning), 21 § (offentligt framförande i samband med undervisning, till den del det är fråga om radio- eller televisionutsändning) och 25 § 1 mom. (återgivning av konstverk i vetenskapliga framställningar).

Avtalslicensbestämmelsen i 14 § 2 mom. upphovsrättslagen överensstämmer med direktivet (ingresspunkt 18). Inga ändringar i avtalslicensbestämmelsen i 14 § förutsätts med anledning av direktivet. Sådana förslag

till ändring av bestämmelsen som motiveras av andra skäl behandlas i avsnitt 3.2.4. i allmänna motiveringen.

Enligt 14 § 2 mom. får i undervisningsverksamhet "genom direkt upptagning av ljud eller bild för tillfälligt bruk i denna verksamhet framställas exemplar av offentliggjorda verk som framförs av lärare eller elever. På detta sätt framställda exemplar får inte utnyttjas för andra ändamål".

Enligt 14 § 3 mom. får i prov som ingår i studentexamen eller i något annat motsvarande prov "intas delar av offentliggjorda litterära verk eller, om verket inte är omfattande, hela verket. För samma ändamål får bildertas av offentliggjorda konstverk."

Bestämmelserna i 14 § 2 och 3 mom. omfattar även sådan framställning av exemplar som sker i digital form. Båda dessa bestämmelser kan anses höra till användning i illustrativt syfte inom undervisning och överensstämma med direktivet.

Direktivet förutsätter att användningen "är motiverad med hänsyn till det icke-kommersiella syfte som skall uppnås". Enligt 54 a § upphovsrättslagen tillämpas bestämmelserna om undervisningsverksamhet inte på undervisningsverksamhet som utövas i förvärvssyfte. Till undervisningsverksamhet som utövas i förvärvssyfte hör alla former av kommersiell undervisningsverksamhet.

Genom 54 a § upphovsrättslagen är kommersiell undervisningsverksamhet således utesluten från tillämpningsområdet för varje inskränkingsbestämmelse som gäller undervisningsverksamhet. Bestämmelsen i 14 § 2 mom. uppfyller till denna del direktivets krav. Av icke-kommersiell natur är även sådan användning av verk i studentexamen eller liknande prov som avses i 14 § 3 mom. Även denna bestämmelse uppfyller följaktligen direktivets krav.

Bestämmelsen i 21 § 1 mom. upphovsrättslagen möjliggör i sin nuvarande form att offentliggjorda verk framförs offentligt vid gudstjänst och undervisning. I bestämmelsen avsett offentligt framförande har även omfattat utsändning av verk i radio och television. Bestämmelsen har dock inte i praktiken tillämpats på radio- och televisionssändningar, utan sändarföretagen har betalat ersättning för användning av verken.

Bestämmelsen om undervisning i 21 § 1 mom. hör i fråga om utsändning i radio och television, vilket i direktivet inbegriper överföring till allmänheten, till det område som omfattas av artikel 5.3 punkt a i direktivet, och är förenlig med direktivet.

I 11 § 2 mom. upphovsrättslagen ingår följande bestämmelser om angivande av källa och upphovsman, vilka överensstämmer med direktivets bestämmelser: "När ett verk återges offentligt med stöd av bestämmelserna i detta kapitel, skall källan anges i den omfattning och så som god sed kräver. Verket får inte utan upphovsmannens samtycke ändras i större utsträckning än vad tillåten användning kräver."

Enligt kommissionen bör direktivets krav "om inte detta visar sig vara omöjligt" dock inte tolkas så att den som har rätt till undantag eller inskränkning skall åläggas en särskild skyldighet att bevisa att ett angivande inte har varit möjligt. Rådets juridiska avdelning har för sin del ansett att det inte föreligger någon innehållsmässig skillnad mellan parlamentets uttryck "om inte detta visar sig vara omöjligt" och lydelsen "när detta är möjligt" som användes i rådets gemensamma ståndpunkt.

Även om generalklausulen i 11 § upphovsrättslagen kan anses uppfylla direktivets krav på angivande av upphovsmannen och källan, föreslås bestämmelsen i 11 § förtydligas så att förutom källan även upphovsmannens namn skall nämnas vid användning av verk med stöd av inskränkingsbestämmelserna.

Källangivelsebestämmelsen i 11 § 2 mom. föreslås tillämpas på motsvarande sätt även i sådana situationer där objekt som skyddas med stöd av bestämmelserna om närstående rättighet i 5 kap. används. Tillämpningen sker via en hänvisning som tas in i var och en av de paragrafer som gäller närstående rättigheter. Direktivet förutsätter inte angivande av innehavare av närstående rättigheter.

Användning för personer med funktionshinder (artikel 5.3 punkt b)

Direktivet. Bestämmelsen möjliggör föreskrivning av undantag eller inskränkningar i fråga om sådan användning som sker till

förmån för personer med funktionshinder. Direktivet tillåter både sådan framställning av exemplar till förmån för personer med funktionshinder som utförs av personerna själv och sådan som utförs med utomståendes hjälp samt användning av på ett sådant sätt framställt exemplar. I direktivet föreskrivs att användningen skall ha direkt samband med funktionshindret och vara av icke-kommersiell natur. Undantagets utsträckning bör ta hänsyn till de krav som funktionshindret ställer.

Enligt ingresspunkt 43 i direktivet är det "viktigt att medlemsstaterna vidtar alla åtgärder som är nödvändiga för att underlätta tillgången till verk för personer som har ett funktionshinder som hindrar dem från att utnyttja själva verken och härvid ägna särskild uppmärksamhet åt tillgängliga förmedlingsformer".

Upphovsrättslagen. 17 § upphovsrättslagen gäller framställning av exemplar för användning av personer med funktionshinder. Med stöd av denna bestämmelse är det tillåtet att framställa exemplar i syfte att göra texten läsbar för synskadade samt talböcker för användning av synskadade och personer med andra funktionshinder. De inrättningar som får framställa sådana exemplar fastställs genom förordning. Lagen omfattar i sin nuvarande lydelse även framställning av digitala verksexemplar.

Lagens och förordningens bestämmelser överensstämmer med direktivet. De nämnda bestämmelserna föreslås dock ändras av andra orsaker. Ändringsförslagen behandlas i avsnitt 3.2.6. i allmänna motiveringen.

Aktuella ekonomiska, politiska eller religiösa artiklar; information om aktuella händelser (artikel 5.3 punkt c)

Direktivet. Bestämmelsen möjliggör föreskrivning av undantag eller inskränkningar gällande användning av material som gäller aktuella ämnen. Bestämmelsen består av två delar. För det första kan undantaget eller inskränkningen gälla publicering i pressen, överföring till allmänheten eller tillgängliggörande av utgivna artiklar om aktuella ekonomiska, politiska eller religiösa ämnen eller

motsvarande rundradierade sändningar. Förutsättningen är att rätten till sådan användning inte är förenad med uttryckliga förbehåll. Kravet på angivande av källan och upphovsmannens namn vid användning av verk och annat material är ovillkorligt.

För det andra kan undantag eller inskränkningar gälla även användningen av verk eller andra alster i samband med nyhetsrapportering, men bara i den utsträckning som är motiverad med hänsyn till informationssyftet. I sådana fall skall källan och upphovsmannens namn anges "om inte detta visar sig vara omöjligt".

Den första delen av bestämmelsen och det däri föreskrivna kravet på angivande av källan överensstämmer med bestämmelsen i artikel 10bis stycke 1 i Bernkonventionen. Den senare delen av bestämmelsen motsvarar den bestämmelse som ingår i stycke 2 i den nämnda artikeln.

Upphovsrättslagen. Bestämmelsen i 23 § om artiklar om dagsfrågor, vilken även omfattar användning i digital form, överensstämmer med den första delen av direktivets bestämmelse. I 23 § föreskrivs följande: "I tidningar eller tidskrifter får ur andra tidningar eller tidskrifter, om förbud mot eftertryck inte har utsatts i dem, intas artiklar i religiösa, politiska eller ekonomiska dagsfrågor."

Direktivets bestämmelse innehåller ett ovillkorligt källangivelsekrav. Det föreslås att 23 § ändras i enlighet med detta krav.

Bestämmelsen i 25 § 1 mom. 2 punkten gäller redogörelser för dagshändelser. Av offentliggjorda konstverk får bilder återges i anslutning till texten i tidningar eller tidskrifter vid redogörelse för dagshändelser, under förutsättning att verket inte har framställts för återgivning i tidningar eller tidskrifter.

Uttrycket "i den utsträckning som är motiverad med hänsyn till informationssyftet" i senare delen av artikel 5.3 punkt c i direktivet och uttrycket "i den omfattning som rättfärdigas i informationssyfte" i artikel 10bis stycke 2 i Bernkonventionen kan anses ha samma betydelse. Eftersom 25 § 1 mom. 2 punkten, som även omfattar användning i digital form, redan uppfyller Bernkonventionens krav, kan den även anses överensstämma med motsvarande direktivbestämmelse. Till denna del föranleder direktivet inte något

behov av ändring av lagen. För bestämmelsens ändamål får en bild av ett konstverk användas i samband med att en tidning eller en tidskrift överförs till allmänheten via datanät. "Tidning" och "tidskrift" motsvarar de begrepp som används i 23 §.

Bestämmelsen i 25 b § gäller återgivning av dagshändelser i radio- eller televisionutsändningar eller filmer: "Vid återgivning av dagshändelser i radio- eller televisionutsändningar eller filmer får verk som syns eller hörs under dagshändelserna återges i den omfattning som motiveras av informationssyftet." Denna bestämmelse, vilken även omfattar exemplarframställning i digital form och överföring till allmänheten för det ändamål som anges i bestämmelsen, motsvarar bestämmelsen i senare delen av artikel 5.3 punkt c och överensstämmer med direktivets krav.

Bestämmelsen i 25 g § 3 mom. gäller framställning av exemplar för myndigheters, näringsidkares och andra personers eller sammanslutningars interna informationsbruk: "Av verk som ingår i aktualitets- eller nyhetsprogram som sänds i radio eller television får enstaka exemplar framställas för myndigheters, näringsidkares och andra personers eller sammanslutningars interna informationsbruk."

Denna bestämmelse, vilken även omfattar exemplarframställning i digital form, uppfyller kraven i senare delen av artikel 5.3 punkt c och överensstämmer med direktivet. Av andra orsaker föreslagna ändringar i bestämmelsen behandlas i avsnitt 3.2.3. i allmänna motiveringen.

Förhållandet mellan det krav på angivande av källa och upphovsman som föreskrivs i direktivet och de bestämmelser om inskränkning av upphovsrätten som ingår i upphovsrättslagen (11 § 2 mom.) behandlades i samband med artikel 5.3 punkt a.

Citat (artikel 5.3 punkt d)

Direktivet. Bestämmelsen gäller möjligheten att använda citat ur verk eller andra alster, t.ex. i en kritik eller en redogörelse. Användningen av citat förutsätter att det citerade materialet lagligen har gjorts tillgängligt

för allmänheten. Användningen av citat skall ske i enlighet med god sed och i den utsträckning som krävs med hänsyn till det särskilda ändamålet. I bestämmelsen ingår dessutom kravet på att källan och upphovsmannen skall anges "om inte detta visar sig vara omöjligt". Direktivets bestämmelse motsvarar bestämmelsen i artikel 10 stycke 1 i Bernkonventionen.

Upphovsrättslagen. I 22 § ingår en inskränkning av upphovsrätten i fråga om citat. I bestämmelsen föreskrivs att: "Ur offentliggjorda verk får, i överensstämmelse med god sed, citat göras i den omfattning som motiveras av ändamålet." Bestämmelsen omfattar användning av citat på det sätt som avses i bestämmelsen oavsett teknik eller användningssätt, inbegripet användning i digital form. Direktivet föranleder inte några ändringar.

Även 25 d § 3 mom. om handlingars offentlighet och rättsvården innehåller en hänvisning till den bestämmelse om citat som ingår i 22 §. Direktivet föranleder inte någon ändring av den nämnda bestämmelsen.

I 25 § 1 mom. 1 punkten upphovsrättslagen ingår en särskild bestämmelse om bildcitat. Enligt denna bestämmelse får bilder av offentliggjorda konstverk återges i anslutning till texten i kritiska eller vetenskapliga framställningar.

Enligt motiven till denna bestämmelse (RP 287/1994 rd) skall utnyttjandet av bilderna grunda sig på att de har en åskådliggörande eller förtydligande betydelse. Med stöd av denna bestämmelse får t.ex. inte framställas en konstabok, där bilderna är huvudsaken och texten endast har en kompletterande betydelse. Enligt motiven är vidare utnyttjandet av ett konstverk i de fall som hör till det område som anges i paragrafens 1 mom. 1 punkten tillåtet i samband med en framställning som genomförs med hjälp av vilket medium som helst. T.ex. muntliga, audiovisuella och litterära framställningar är likvärdiga i detta avseende.

I sin nuvarande lydelse omfattar 25 § 1 mom. användningen av bilder av offentliggjorda konstverk på angivet sätt t.ex. vid offentligt framförande eller överföring till allmänheten. Direktivet förutsätter inte någon ändring av 25 § 1 mom.

Direktivets krav på angivande av källa och upphovsman behandlades i samband med artikel 5.3 punkt a (11 § 2 mom.).

Allmän säkerhet samt rättsligt förfarande (artikel 5.3 punkt e)

Direktivet. Bestämmelsen möjliggör föreskrivning av undantag och inskränkningar i fråga om användning i den allmänna säkerhetens intresse eller för att garantera ett korrekt genomförande eller en korrekt rapportering av ett administrativt, parlamentariskt eller rättsligt förfarande. Direktivets bestämmelse grundar sig på bestämmelsen i artikel 2bis i Bernkonventionen.

Upphovsrättslagen. Bestämmelserna i 25 c § (återgivande av offentliga anföranden) och 25 d § 2 mom. (handlingars offentlighet och rättsvården) berör det sakområde som omfattas av artikel 5.3 punkt e. Bestämmelsen i 25 c § berör även artikel 5.3 punkt f (politiska tal och offentliga föreläsningar). Både 25 c § och 25 d § 2 mom., vilka även omfattar exemplarframställning i digital form, överensstämmer med direktivet. För ändamål som avses i de nämnda bestämmelserna får verk tillgängliggöras för allmänheten oavsett sättet för tillgängliggörandet.

Politiska tal och offentliga föreläsningar (artikel 5.3 punkt f)

Direktivet. Bestämmelsen möjliggör föreskrivning av undantag eller inskränkningar i fråga om sådan användning av politiska tal, offentliga föreläsningar och liknande verk eller alster som är motiverad med hänsyn till informationssyftet. Förutsättningen är att källan och uphovsmannen anges, "förutom då detta visar sig vara omöjligt". Direktivets bestämmelse grundar sig på artikel 2bis stycke 1 och 2 i Bernkonventionen.

Upphovsrättslagen. Bestämmelsen i 25 c §, vilken även omfattar exemplarframställning i digital form, berör även artikel 5.3 punkt f och överensstämmer med denna.

Direktivets krav på angivande av källa och upphovsman behandlades i samband med artikel 5.3 punkt a (11 § 2 mom.).

Religiösa och andra officiella högtidligheter (artikel 5.3 punkt g)

Direktivet. Bestämmelsen möjliggör föreskrivning av undantag eller inskränkningar i fråga om användningen av verk eller andra alster under religiösa högtidligheter eller officiella högtidligheter som anordnas av en offentlig myndighet.

Upphovsrättslagen. Bestämmelsen i 21 § 1 mom. möjliggör i sin nuvarande lydelse offentligt framförande av ett utgivet verk vid gudstjänst eller undervisning. I bestämmelsen avsett offentliga framförande omfattar även utsändning av ett verk i radio eller television. Inskränkningsbestämmelsen har dock i praktiken inte tillämpats på utsändningar i radio eller television, utan sändarföretagen har betalt ersättning för användning av verken.

I fråga om utsändningar i radio eller television, vilka enligt direktivet inbegrips i överföring till allmänheten, hör bestämmelsen om gudstjänst i 21 § 1 mom. till området för artikel 5.3 punkt g och överensstämmer med direktivets krav.

Av andra orsaker föreslagna ändringar i paragrafen behandlas i avsnitt 3.2.7. i allmänna motiveringarna.

Verk som är stadigvarande placerade på allmän plats (artikel 5.3 punkt h)

Direktivet. Medlemsstaterna får föreskriva undantag eller inskränkningar i fråga om användningen av byggnader, skulpturer och andra verk som är avsedda att vara stadigvarande placerade på allmän plats.

Upphovsrättslagen. Bestämmelser som hör till området för artikel 5.3 punkt h i direktivet ingår i 25 a § 2 och 3 mom. I 2 mom. föreskrivs att "Konstverk får även annars avbildas, om verket är stadigvarande anbragt på eller i omedelbar närhet av en allmän plats. Om ett konstverk är huvudmotivet för en bild, får bilden inte nyttjas i förvärvssyfte. En bild i anknytning till text får dock publiceras i en dagstidning eller en tidskrift." I 3 mom. föreskrivs att "Byggnader får fritt avbildas."

De ovan nämnda bestämmelserna i 25 a § överensstämmer med direktivet. Enligt sin

lydelse omfattar bestämmelserna även användning i digital form, inklusive överföring till allmänheten.

Inkluderande av underordnad betydelse (artikel 5.3 punkt i)

Direktivet. En medlemsstat får föreskriva undantag eller inskränkningar som gäller inkluderande av underordnad betydelse av ett verk eller annat alster som del i ett annat material.

Upphovsrättslagen. Enligt bestämmelsen i 25 § 2 mom. upphovsrättslagen är det tillåtet att innefatta ett konstverk i ett fotografi, en film eller en televisionssändning, om återgivningen är av underordnad betydelse i fotografiet, filmen eller sändningen. Bestämmelsen omfattar även användning i digital form. Bestämmelsen överensstämmer med direktivet.

Användning för att annonsera en konstutställning (artikel 5.3 punkt j)

Direktivet. Bestämmelsen tillåter föreskrivning av undantag eller inskränkningar i fråga om användning för att annonsera en offentlig utställning eller försäljning av konstnärliga verk, men endast i den utsträckning som behövs för att främja evenemanget. Bestämmelsen tillåter inte föreskrivning av inskränkningar i fråga om annan kommersiell användning.

Upphovsrättslagen. I 25 a § 1 mom. ingår en inskränkingsbestämmelse som delvis hör till området för artikel 5.3 punkt j i direktivet. Enligt paragrafens 1 mom. får konstverk, som ingår i en samling eller ställs ut eller bjuds ut till salu, avbildas i kataloger eller meddelanden om utställningen eller försäljningen. Bestämmelsen omfattar enligt sin lydelse även exemplarframställning i digital form.

Enligt bestämmelsen i 5.3. j punkten i direktivet ovan är användning av ett konstverk tillåten endast i syfte att annonsera en utställning eller försäljning. Med avseende på katalogbruk kan bestämmelsen i 25 a § 1 mom. anses höra till området för artikel 5.3. punkt

o i direktivet. Den ifrågavarande inskränknin-
ningen kan enligt direktivet bibehållas i ana-
log form.

Det föreslås att 25 a § 1 mom. ändras så att
användning i kataloger enligt bestämmelsen
skulle vara möjlig endast genom tryckning,
fotokopiering eller liknande förfarande. Det
är därmed tillåtet att marknadsföra en utställ-
ning eller försäljning i digital form. Det före-
slås att digitalt katalogbruk möjliggörs med
stöd av avtalslicens. När det är fråga om en
avtalslicens som baserar sig på förhandlingar,
kan bestämmelsens tillämpningsområde in-
nefatta även annan användning av konstverk
som går utöver inskränkingsbestämmelsen i
1 mom., t.ex. användning i andra trycksaker
än kataloger samt överföring i datanät.

Användning enligt bestämmelsen har redan
nuvarande för utställningens och försäljning-
ens del begränsats till annonsering eller
marknadsföring av försäljning eller utställ-
ning. Därmed överensstämmer bestämmelsen
med förutsättningen i artikel 5.3. punkt j i d-
irektivet enligt vilken meddelande om försälj-
ning eller utställning inte får användas för
något annat kommersiellt syfte.

Artikel 5.3 punkt k, l och m

Upphovsrättslagen innehåller inga sådana
undantag eller inskränkningar som motsvarar
bestämmelserna i punkt k (användning i ka-
rikatur-, parodi- eller pastischsyfte), punkt l
(användning i samband med demonstration
eller reparation av utrustning) eller punkt m
(användning av en byggnad eller en ritning
eller plan av en byggnad i rekonstruktions-
syfte).

Överföring till allmänheten och tillgänglig-
görande för allmänheten vid bibliotek m.m.
(artikel 5.3 punkt n)

Direktivet. Bestämmelsen tillåter före-
skrivning av undantag eller inskränkningar i
fråga om överföring i lokalerna hos bibliotek,
arkiv, museer och andra i artikel 5.2 punkt c
avsedda inrättningar av material som finns i
deras samlingar.

Bestämmelserna i den nationella lagstift-

ningen skall uppfylla de kriterier som avses i
direktivets bestämmelse: 1) material som
överförs skall finnas i inrättningens samling-
ar och får inte omfattas av särskilda köpe-
eller licensvillkor, 2) användning av materialet
genom att se eller lyssna på det eller genom
att undersöka det skall ske i lokaler hos in-
rättningen, 3) användning av materialet ge-
nom att se eller lyssna på det eller genom att
undersöka det skall ske genom därför avsed-
da terminaler, 4) överföring eller tillgänglig-
görande för enskilda av material i lokaler hos
inrättningen får ske endast i forskningssyfte
eller för privata studier.

Upphovsrättslagen. Den nuvarande upp-
hovsrättslagen innehåller inte någon sådan
inskränkingsbestämmelse som avses i arti-
kel 5.3 punkt n.

Sådan överföring av material till allmänhe-
ten som sker vid bibliotek och andra liknande
inrättningar behandlas i avsnitt 3.2.5. i all-
männa motiveringen.

Andra undantag och inskränkningar som
gäller analog användning av mindre betyde-
lse (artikel 5.3 punkt o)

Direktivet. Bestämmelsen möjliggör att ut-
över de i artikel 5 uttryckligen angivna un-
dantagen och inskränkningarna även bibehå-
la vissa redan befintliga undantag eller in-
skränkningar i den nationella lagstiftningen.
Förutsättningen är att undantagen eller in-
skränkningarna gäller endast analog använd-
ning och inte påverkar den fria rörligheten
för varor och tjänster inom gemenskapen.

Bestämmelsen möjliggör i princip även bi-
behållande av en inskränkning i fråga om
överföring av verk, inbegripet utsändning i
radio och television.

Upphovsrättslagen. Till sådana inskränk-
ningar av mindre betydelse som avses i arti-
kel 5.3 punkt o i direktivet kan anses höra
följande upphovsrättslagsbestämmelser: be-
stämmelsen i 18 § om samlingsverk som an-
vänds vid undervisning, bestämmelsen i 24 §
om återgivning av ett musikverks text i kon-
sertprogram och bestämmelsen i 25 a § 1
mom. om användning av konstverk i katalo-
ger.

Enligt 18 § får mindre delar av litterära el-

ler musikaliska verk återges i ett sådant samlingsverk som är avsett för bruk vid undervisning och som är sammanställt ur verk av ett större antal upphovsmän, om fem år har förflutit sedan det år då verket utgavs. Verk av mindre omfång får återges i sin helhet. Enligt denna bestämmelse får offentliggjorda konstverk återges i anslutning till texten. Paragrafens bestämmelser gäller inte sådana verk som har framställts för bruk inom undervisning. För verk eller en del därav som tas in i ett samlingsverk har uphovsmannen rätt till ersättning.

Enligt 24 § får texten återges för åhörarna i ett konsertprogram eller liknande när musikaliska verk framförs med text. Enligt 25 a § 1 mom. får konstverk som ingår i en samling eller ställs ut eller bjuds ut till salu genom tryckning, fotokopiering eller liknande förfarande avbildas i samlings-, utställnings- eller försäljningskataloger.

Sådana inskränkingsbestämmelser som avses i punkt o i direktivet kan endast beröra analog användning. För att uppfylla detta i direktivet föreskrivs krav föreslås att bestämmelsen i 18 § ändras så att ett samlingsverk får framställas genom tryckning eller liknande metoder. På motsvarande sätt föreslås att bestämmelserna i 24 § och 25 a § 1 mom. ändras så att de gäller endast sådana konsertprogram som framställts genom tryckning, fotokopiering eller liknande metoder och med avseende katalogbruk av konstverk endast på sådant sätt framställda kataloger. Efter dessa ändringar överensstämmer de nämnda bestämmelserna med artikel 5.3 punkt o i direktivet.

Undantag eller inskränkningar i spridningsrätten (artikel 5.4)

Direktivet. Enligt bestämmelsen får i undantags- eller inskränkingsfall som avses i artikel 5.2 och 5.3 också föreskrivas undantag eller inskränkning från spridningsrätten. Enligt denna bestämmelse får exemplar som framställts med stöd av en undantags- eller inskränkingsbestämmelse spridas i den utsträckning som är motiverad med hänsyn till syftet med det tillåtna mångfaldigandet.

I artikel 5.4 hänvisas endast till artikel 4,

som gäller upphovsmäns spridningsrätt. I fråga om närstående rättigheter ingår bestämmelser om spridningsrätt emellertid i artikel 9 i uthyrningsdirektivet. Artikel 5.4 innehåller i detta avseende ett fel. Även i andra avseenden är bestämmelsen onödig på direktivnivå, och är närmast av förtydligande art.

Upphovsrättslagen. Vid tillämpningen av inskränkingsbestämmelserna i 2 kap. upphovsrättslagen har principen varit att exemplar av verk som framställts med stöd av en inskränkingsbestämmelse även får spridas eller på annat sätt användas för de syften som avses i inskränkingsbestämmelsen.

I enlighet med artikel 5.4 i direktivet föreslås emellertid att till 11 § fogas ett nytt 3 mom. enligt vilket exemplar av verk som framställts med stöd av en inskränkning av uphovsrätten i 2 kap. får i enlighet med inskränkningens syfte spridas till allmänheten. Det föreslås att exemplaret på motsvarande sätt även får användas för offentligt framförande av verket.

I fråga om spridning av exemplar av verk överensstämmer den föreslagna bestämmelsen således med artikel 5.4 i direktivet. Offentligt framförande för en närvarande publik omfattas inte av direktivet.

Trestegsstestet (artikel 5.5)

Direktivet och internationella konventioner. I bestämmelsen anges allmänna villkor som gäller i fråga om samtliga undantag och inskränkningar. Enligt bestämmelsen får de i artikel 5 avsedda undantagen och inskränkningarna "endast tillämpas i vissa särskilda fall som inte strider mot det normala utnyttjandet av verket eller annat alster och inte oskäligt inkräktar på rättsinnehavarens legitima intressen".

Förebilderna till denna bestämmelse är artikel 9 stycke 2 i Bernkonventionen samt artikel 10 stycke 2 i WCT och artikel 16 stycke 2 i WPPT. En föreskrift med samma innehåll ingår även i artikel 13 i avtalet om handelsrelaterade aspekter på industriella rättigheter och uphovsrättigheter (Trips-avtalet).

Uttrycket "unionsländerna kan i sin lagstiftning tillåta" i Bernkonventionen är till sin karaktär en anvisning till lagstiftaren som bör

beaktas vid föreskrivandet av undantag och inskränkningar. Bestämmelsens karaktär av anvisning eller rentav förpliktande bestämmelse för lagstiftaren framgår ännu tydligare av uttrycket "Contracting Parties/Members shall confine limitations or exceptions" som används i WCT, WPPT respektive Trips-avtalet. De fördragsslutande parterna skall med andra ord begränsa undantag och inskränkningar på de sätt som anges i avtalsbestämmelserna, genom tillämpning av det s.k. trestegstestet.

Trestegstestet har tagits även in i direktivet.

Även utan denna uttryckliga bestämmelse i artikel 5.5 i direktivet innebär motsvarande fördragsbestämmelser i WCT och WPPT att medlemsstaterna i samband med att direktivet sätts i kraft på nationell nivå är förpliktade att utreda om gällande nationella inskränkingsbestämmelser överensstämmer med fördragen. Vid stiftandet av eventuella nya inskränkingsbestämmelser eller övervägande av tillämpning av gamla inskränkingsbestämmelser även på de i fördragen föreskrivna nya rättigheterna skall den nationella lagstiftaren utreda om inskränkingsbestämmelsen är tillåten enligt trestegstestet.

Genom intagandet av en uttrycklig bestämmelse i direktivet i artikel 5.5 möjliggörs att EG-domstolen vid behov kan utreda om de nationella inskränkingsbestämmelserna är förenliga med direktivet.

Upphovsrättslagen. Direktivets bestämmelse föranleder inte någon ändring av upphovsrättslagen.

Inskränkingsbestämmelserna i 2 kap. upphovsrättslagen skall när de tillämpas i enskilda fall ges en restriktiv tolkning. Detta traditionella tolkningsdirektiv framgår bl.a. av 1953 års kommittébetänkande: "Då uphovsmannens befogenhet att förfoga över sitt verk principiellt är en uteslutande rätt, framstå förenämnda inskränkningar såsom undantag från huvudregeln och bestämmelserna rörande dem böra förty tolkas restriktivt." (Kommittébetänkande 1953:5, s. 53). Inskränkningarna i artikel 9 andra stycket i Bernkonventionen har föreskrivits med avseende på deras utsträckning på basis av kriterierna enligt trestegstestet i konventionen.

Finska domstolar tillämpar den nationella lagens bestämmelser, vilka på ovan anför

sätt skall uppfylla direktivets krav och således även överensstämma med bestämmelserna i artikel 5.5. Även EG:s egen lagstiftning skall vara i överensstämmelse med WCT och WPPT.

Vid sidan av de lagtolkningsprinciper som traditionellt har iakttagits kan även själva direktivet och de nämnda internationella avtalen anses ha tolkningsverkan vid domstols tillämpning av bestämmelserna i den nationella lagstiftningen i enskilda fall. Tolkningsverkan av artikel 5.5 i direktivet och delvis även artikel 9 stycke 2 i Bernkonventionen gäller de bestämmelser i 2 kap. upphovsrättslagen som stiftats med stöd av artikel 5 i direktivet.

Kapitel III. Skydd av tekniska åtgärder och av information om rättighetsförvaltning

Artikel 6. Förpliktelser i fråga om tekniska åtgärder

Direktivet. I artikeln föreskrivs om rättsligt skydd för tekniska åtgärder.

I ingresspunkt 50 konstateras att ett sådant harmoniserat rättsligt skydd inte påverkar tillämpningen av de särskilda skyddsbestämmelserna enligt datorprogramdirektivet, och i synnerhet inte skyddet för sådana tekniska åtgärder som används i samband med datorprogram.

Artikeln bestämmelser skall således tillämpas på alla slag av verk, med undantag för datorprogram, samt på skyddsobjekt som omfattas av närstående rättigheter och på material som omfattas av det särskilda skyddet för databaser.

Enligt punkt 1 i artikeln skall medlemsstaterna ge tillfredsställande rättsligt skydd mot kringgående av effektiva tekniska åtgärder. Kringgående av tekniska åtgärder enligt punkt 1 förutsätter att den person som utför kringgåendet känner till eller har skälig anledning att anta att han eller hon utför en sådan handling.

Punkt 2 i artikeln gäller import och spridning av anordningar som möjliggör kringgående av tekniska åtgärder. Enligt direktivet skall medlemsstaterna ge tillfredsställande

rättsligt skydd även mot sådan verksamhet.

Verksamheter som förbjuds enligt denna bestämmelse är tillverkning, import, spridning, försäljning, uthyrning, marknadsföring i försäljnings- eller uthyringssyfte eller innehav i kommersiellt syfte av anordningar, produkter eller komponenter samt tillhandahållande av tjänster.

De anordningar, produkter eller komponenter som förbjuds enligt denna bestämmelse är sådana som 1) marknadsförs, utannonseras eller saluförs i syfte att kringgå effektiva tekniska åtgärder, eller 2) endast har ett begränsat kommersiellt intresse eller användningsområde av betydande art utöver att kringgå effektiva tekniska åtgärder, eller 3) huvudsakligen är utformade, konstruerade, anpassade eller framtagna i syfte att möjliggöra eller underlätta kringgående av effektiva tekniska åtgärder.

I punkt 3 i artikeln definieras de tekniska åtgärder som omfattas av artikelns bestämmelser, samt när dessa anses vara "effektiva" på det sätt som avses i bestämmelsen i punkt 1.

Med tekniska åtgärder avses i direktivet "varje teknik, anordning eller komponent som har utformats till att vid normalt bruk förhindra eller begränsa handlingar, med avseende på verk eller andra alster, som inte är tillåtna" av rättsinnehavarna. Till dessa rättsinnehavare hör enligt denna bestämmelse upphovsrättsinnehavare, innehavare av närstående rätt samt innehavare av den särskilda rätten för databaser.

Tekniska åtgärder skall enligt bestämmelsen i den senare delen av artikel 6.3 anses vara "effektiva" om "användningen av ett skyddat verk eller annat alster kontrolleras av rättsinnehavarna genom en åtkomstkontroll- eller skyddsprocess ... om processen uppfyller skyddsändamålet." Som exempel på tekniska skyddsåtgärder nämns kryptering, kodning eller omvandling av verket eller alstret samt kontrollmekanismer för kopiering.

Samtliga tekniska åtgärder som används i en digital miljö är möjliga att kringgå med större eller mindre svårighet. På motsvarande sätt är det möjligt att öppna varje form av spärranordning i en analog miljö. Att ett visst spärrsystem inte förhindrar intrång med hjälp av intrångsredskap av allra grövsta slag bety-

der inte att åtgärderna inte är effektiva på det sätt som avses i direktivet.

Bestämmelsens syfte är att trygga egendomsskyddet, vilket skall vara lika gott i en digital miljö som i en analog miljö. Det skyddsändamål som eftersträvas med hjälp av en teknisk åtgärd i en digital miljö föreslås vara uppnått när skyddsändamålet av den använda skyddsåtgärden klart framgår för var och en användare.

Enligt ingresspunkt 48 är syftet med direktivet inte att hindra den elektroniska utrustningens normala funktion eller den tekniska utvecklingen av den. Ett rättsligt skydd innebär "ingen skyldighet att utforma anordningar, produkter, komponenter eller tjänster så att de motsvarar tekniska åtgärder, så länge som en sådan anordning, produkt, komponent eller tjänst inte på annat sätt omfattas av förbudet i artikel 6". Enligt ingresspunkten bör det rättsliga skyddet "vara förenligt med proportionalitetsprincipen och inte medföra förbud mot sådana anordningar eller verksamheter som har något annat kommersiellt betydelsefullt syfte eller användningsområde än att kringgå tekniskt skydd". Det konstateras att skyddet i synnerhet inte får hindra kryptografisk forskning.

Viktigheten av den tekniska utvecklingen framhävs även i ingresspunkt 47 där det sägs att tekniska utvecklingen ger rättsinnehavarna en möjlighet att tillämpa tekniska åtgärder till skydd för sina rättigheter.

Enligt ingresspunkt 49 får medlemsstaterna om de så önskar även föreskriva om förbud mot privat innehav av anordningar, produkter eller komponenter för kringgående av tekniska åtgärder. Direktivet hindrar inte tillämpningen av en sådan bestämmelse.

I artikel 6.4, som är indelad i fem stycken, ingår bestämmelser om förhållandet mellan tekniska åtgärder och inskränkingsbestämmelserna i artikel 5. Huvudregeln enligt artikel 6 är att tekniska åtgärder åtnjuter rättsligt skydd, dvs. att det är förbjudet att kringgå effektiva tekniska åtgärder som rättsinnehavaren eller någon med hans tillstånd har använt.

I stycke 4 punkt 1 i direktivet föreskrivs emellertid att den som har rätt att utnyttja undantag eller inskränkningar bör ha möjlighet att utnyttja även alster som skyddats genom tekniska åtgärder i den mån som behövs

för att undantaget eller inskränkningen i fråga skall kunna utnyttjas. Förutsättningen är att den som har rätt till undantaget eller inskränkningen skall ha laglig tillgång (legal access) till det skyddade verket eller alstret i fråga. Enligt direktivet har följande undantag eller inskränkningar en särställning: artikel 5.2 punkt a (fotokopiering), artikel 5.2 punkt c (mångfaldigande vid bibliotek, museer m.m.), artikel 5.2 punkt d (efemära upptagningar) artikel 5.2 punkt e (time-shifting-upptagning vid socialinrättningar) artikel 5.3 punkt a (användning i illustrativt syfte inom undervisning eller vetenskaplig forskning) artikel 5.3 punkt b (användning för personer med funktionshinder) och artikel 5.3 punkt e (allmän säkerhet m.m.).

Det system som avses i direktivet består av två skeden. I första skedet skall man eftersträva frivilliga åtgärder, t.ex. avtal, mellan rättsinnehavare och andra berörda parter. Artikel 5.3 punkt b ålägger inte medlemsstaterna någon skyldighet att vidta eller främja sådana åtgärder. I ingresspunkt 51 konstateras dock att "medlemsstaterna bör främja frivilliga åtgärder från rättsinnehavarnas sida, inbegripet ingående och genomförande av avtal mellan rättsinnehavare och andra berörda parter".

Medlemsstaternas skyldighet att vidta åtgärder blir aktuell i det andra skedet. Om det inte genom frivilliga åtgärder går att lösa motsättningen mellan inskränkingsbestämmelser och tekniska åtgärder inom en i ingresspunkt 51 avsedd "rimlig tid", skall medlemsstaterna "vidta lämpliga åtgärder för att se till att rättsinnehavarna ger de personer som har rätt till sådana undantag eller inskränkningar lämpliga möjligheter att utnyttja dessa". Enligt ingresspunkten kunde utnyttjande av inskränkningar möjliggöras t.ex. genom att en teknisk åtgärd ändras.

Artikel 6.4 andra stycket innehåller en bestämmelse enligt vilken medlemsstaterna får vidta sådana åtgärder som avses i första stycket även när det gäller en person som har rätt att utnyttja ett undantag eller en inskränkning enligt artikel 5.2 punkt b (privatkopiering). Åtgärderna skall uppfylla kraven enligt artikel 5.5. Direktivet ålägger dock inte medlemsstaterna någon skyldighet att vidta sådana åtgärder. Medlemsstaterna får inte genomföra sådana åtgärder, om rättsinnehavarna

redan har möjliggjort privatkopiering i nödvändig utsträckning. Rättsinnehavarna har enligt bestämmelsen alltid möjlighet att på teknisk väg begränsa antalet exemplar som kan framställas.

Enligt artikel 6.4 tredje stycket skall de tekniska åtgärder som tillämpas med stöd av artikel 6.4 åtnjuta det rättsliga skydd som föreskrivs i artikel 6.1. Det rättsliga skydd som föreskrivs i enlighet med artikel 6.1 omfattar även detta krav.

I artikel 6.4 fjärde stycket ingår ett viktigt undantag från första och andra stycket i artikel 6.4. Denna "säkerhetsklausul för den elektroniska handeln" gäller situationer där verk eller andra alster görs tillgängliga för allmänheten på ett sätt som gör att enskilda kan få tillgång till dem från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer. I bestämmelsen föreskrivs att första och andra stycket inte skall tillämpas på sådana situationer då verk eller andra alster gjorts tillgängliga för allmänheten på överenskomna villkor.

Till denna bestämmelse anknyter även ingresspunkt 53.

Enligt ingresspunkten får en medlemsstat inte tillämpa artikel 6.4 första och andra stycket när det är fråga om interaktivt tillgängliggörande, dvs. sådant tillgängliggörande för allmänheten som sker i enlighet med överenskomna avtalsvillkor. Med andra ord skall man iaktta de avtalsvillkor enligt vilka materialet genom överföring på begäran har gjorts tillgängligt, dvs. ställts till användarens disposition.

Enligt artikel 6.4 femte stycket skall artikel 6.4 tillämpas i tillämpliga delar inom ramen för uthyrningsdirektivet och databasdirektivet, om artikel 6 tillämpas på de nämnda direktiven. Varken uthyrningsdirektivets bestämmelser om närstående rättigheter eller databasdirektivet innehåller några föreskrifter om tekniska åtgärder, vilket innebär att artikel 6 fyller ut en lucka i de nämnda direktiven. Även artikel 6.4 blir sålunda tillämplig i samband med de nämnda direktiven.

Genom denna direktivbestämmelse sätts föreskrifterna i artikel 11 i WCT och artikel 18 i WPPT i kraft.

Särskilda frågor som gäller tillämpningen på databaser. I databasdirektivet ingår bestämmelser om de inskränkningar som får fö-

reskrivas i ensamrätten till databaser (artikel 6) och det särskilda skyddet för databaser (artikel 9). Enligt artikel 6 i databasdirektivet har medlemsstaterna rätt att föreskriva inskränkningar i skyddet för sådana upphovsmän av databaser som anges i artikel 6 när det gäller återgivning av andra databaser än sådana som är i elektronisk form för enskilt bruk och användning av databaser i illustrativt syfte vid undervisning och i vetenskaplig forskning och i fråga om användning i den allmänna säkerhetens intresse samt för förfarande i administrativt eller juridiskt syfte. Även sådana inskränkningar som traditionellt föreskrivs i fråga om upphovsrätt får föreskrivas. Enligt artikel 9 får i det särskilda skyddet för databaser föreskrivas sådana inskränkningar till förmån för den behörige användaren av en databas som gäller kopiering för enskilt bruk i annan än i elektronisk form, kopiering av databasen i illustrativt syfte vid undervisning och i vetenskaplig forskning samt kopiering och/eller återanvändning av databasen i fråga om användning i den allmänna säkerhetens intresse e.d. när det är fråga om att använda en väsentlig del av databasens innehåll.

Artikel 6.4 i informationssamhällsdirektivet kan således tillämpas på sådana skyddsobjekt som avses i databasdirektivet till den del databasdirektivet innehåller sådana inskränkingsbestämmelser som uppräknas i artikel 6.4 första stycket. Det bör särskilt observeras att även artikel 6.4 fjärde stycket blir tillämplig i detta sammanhang.

I bestämmelserna om inskränkningar i ensamrättigheterna som finns i artikel 6 i databasdirektivet ingår även i den nämnda artikelns första punkt en bestämmelse, enligt vilken den behörige användaren av en databas eller exemplar av denna får förfoga över verket i enlighet med alla de ensamrättigheter som tillkommer databasens upphovsman, om förfogandet är nödvändigt för tillgång till innehållet i databasen eller för ett normalt utnyttjande av den. I fråga om det särskilda skyddet för databaser innehåller artikel 8.1 en bestämmelse, enligt vilken databasproducenten inte kan förhindra en behörig användare från att företa utdrag eller återanvända mindre väsentliga delar av databasens innehåll. Enligt artikel 15 i databasdirektivet är

avtal som strider mot dessa bestämmelser ogiltiga.

Upphovsrättslagen. I Finlands nuvarande lagstiftning föreskrivs om tekniska åtgärder i tre lagar. Några bestämmelser som motsvarar bestämmelserna i artikel 6 i direktivet ingår dock inte i lagstiftningen.

I 3 § lagen om förbud mot vissa avkodningssystem (1117/2001), som trädde i kraft den 1 januari 2002, ingår ett förbud som gäller avkodningssystem. Enligt denna bestämmelse är det förbjudet att obehörigen inneha, använda, tillverka, importera, saluföra, hyra ut, distribuera, främja försäljningen av samt installera och underhålla avkodningssystem. Bestämmelsen grundar sig på Europaparlamentets och rådets direktiv om villkorad tillgång (98/84/EG). Brott mot detta förbud är straffbart som avkodningssystemsförseelse enligt 6 § i den nämnda lagen eller som avkodningssystemsbrott enligt 38 kap. 8 a § strafflagen (1118/2001).

I 56 c § upphovsrättslagen föreskrivs att spridning till allmänheten eller innehav i kommersiellt syfte av olovlig anordning för att avlägsna skydd för datorprogram är straffbart. Kringgående eller avlägsnande av tekniskt skydd som använts för skydd av datorprogram är däremot inte förbjudet. Eftersom kringgående eller avlägsnande av tekniskt skydd för datorprogram förutsätter kopiering av programmet och eftersom även kopiering av ett sådant program för privat bruk är förbjudet, behöver ett särskilt förbud mot kringgående av tekniskt skydd för datorprogram inte tas in i lagen. Artikel 6 i direktivet gäller inte datorprogram.

I Finlands rättsordning kan ett i artikel 6 punkt 1 och 2 avsett "tillfredsställande rättsligt skydd" bäst genomföras med hjälp av ett förbud som gäller tekniska åtgärder samt straffpåföljder för brott mot detta förbud. Ett sådant förbud föreslås ingå i ett nytt 5 a kap. i upphovsrättslagen, vilket föreslås gälla tekniska åtgärder som avses i artikel 6 i direktivet och elektronisk information om rättighetsförvaltning som avses i artikel 7.

Det föreslås att utanför förbudet mot kringgående av tekniska åtgärder föreskrivs kringgående av tekniska åtgärder som sker i samband med kryptografisk forskning liksom även kringgående av tekniska åtgärder som

utförs för att se på eller höra verket.

Därtill föreslås att som sådana tekniska åtgärder som avses i artikel 6.3 skall anses även sådana åtgärder som någon annan med upphovsmannens tillstånd för tillgängliggörandet av verket för allmänheten har installerat för skydd av verket. Bestämmelsen som föreslås i lagen är tydligare än motsvarande bestämmelse i direktivet.

En bestämmelse om straff för brott mot förbudet föreslås ingå i 7 kap. upphovsrättslagen om ansvar och ersättningskyldighet.

Därtill föreslås att en kvalificerad straffbestämmelse om brott mot de ovan nämnda förbuden tas in i 49 kap. strafflagen om kränkning av vissa immateriella rättigheter.

I lagförslaget föreslås bestämmelser för sådana i artikel 6.4 första stycket avsedda fall, där en lämplig överenskommelse mellan rättsinnehavaren och verkets användare inte har uppnåtts genom frivilliga åtgärder.

Av den nuvarande utvecklingen på marknaden för skyddade alster kan inte dras några slutsatser om vilken typ av tekniska åtgärder som kommer att tas i bruk inom den närmaste framtiden. Därför gäller det att följa marknadsutvecklingen och iaktta om användningen av tekniska åtgärder ger upphov till sådana problemsituationer som förutsätter att man måste överväga att ändra lagstiftningen i enlighet med artikel 6.4 andra stycket i direktivet.

I samband med beredningen av ändringarna till lagstiftningen har utvecklingen och ibruktagandet av tekniska åtgärder utretts på uppdrag av undervisningsministeriet.

Uppföljning av utvecklingen. Den i artikel 12 i direktivet avsedda kontaktkommittén mellan medlemsstaterna och kommissionen undersöker på gemenskapsnivå bl.a. den digitala marknaden för verk och andra alster och tekniska åtgärder samt användningen av dessa för skydd av sådana alster. En sådan regelbunden undersökning föreskrivs även enligt lagstiftningen i Förenta staterna.

Regeringen anser att det även i Finland är skäl att noga följa ibruktagandet och utbredningen av tekniska åtgärder. Speciellt viktigt är det att hålla sig informerad om utvecklingen av privatkopieringen samt utvecklingen och användningen av sådana tekniska åtgär-

der som påverkar det privata bruket. De effekter det rättsliga skyddet för tekniska åtgärder har på marknaden och användningen av skyddade verk bör utvärderas. Vid utvärderingen bör beaktas bl.a. tillgången till verk för de syften som avses i inskränkingsbestämmelserna, likaledes till de verkningar som förbudet mot kringgående av tekniska åtgärder har på verket på ett visst område samt de effekter som anordningar för kringgående av tekniska åtgärder har på marknaden och värdet av skyddade verk.

Artikel 7. Förpliktelser beträffande information om rättighetsförvaltning

Direktivet. Enligt artikel 7.1 skall medlemsstaterna ge tillfredsställande rättsligt skydd mot sådana i 1 punkten avsedda handlingar, som utförs av personer medvetet och utan tillstånd och som riktar sig mot elektronisk information om rättighetsförvaltning. Jämför det svenska direktivet; "med vetskap om att detta sker utan tillstånd".

Enligt artikel 7.1 punkt a är det förbjudet att avlägsna eller ändra nämnda information i verk eller andra skyddade objekt. Enligt artikel 7.1 punkt b är det även förbjudet att sprida, i spridningssyfte importera, i radio och television utsända, till allmänheten överföra och göra tillgängliga sådana verk eller andra skyddade alster vars elektroniska information om rättighetsförvaltning utan tillstånd har avlägsnats eller ändrats.

I direktivet ingår inte några föreskrifter om i vilka fall lovlig ändring av elektronisk information om rättighetsförvaltning är möjlig. I motiveringen till direktivförslaget (KOM (97) 628 slutlig, s. 34) konstateras att lovlig ändring av information föreslås vara sådan ändring som sker med tillstånd av rättsinnehavaren eller dennes företrädare, eller som tillåts eller förutsätts enligt lag i situationer som gäller datasekretess e.d.

I båda de fall som anges i artikel 7.1 skall enligt direktivet ges tillfredsställande rättsligt skydd, om personen som utför handlingen vet eller har skälig anledning att anta att han därigenom orsakar, möjliggör, underlättar eller döljer intrång i någon i lag föreskriven upphovsrätt eller närstående rättighet eller

det särskilda skyddet för databaser. Ändring eller avlägsnande av elektronisk information om rättighetsförvaltning borde således leda till rättighetsinfrång. Enligt bestämmelsen är det tillräckligt att det föreligger möjlighet till rättighetsinfrång.

I artikel 7.2 första stycket definieras vad som avses med "information om rättighetsförvaltning" i denna bestämmelse. Därmed avses all sådan information om ett verk eller annat skyddat alster eller ett material som omfattas av det särskilda skyddet för databaser som upphovsmannen tagit in i materialet och som innehåller identifieringsuppgifter, uppgifter som gäller upphovsmannen eller annan rättsinnehavare samt information om villkoren för användning av materialet. Med sådan information som avses i bestämmelsen jämföras även nummer och koder som uttrycker sådan information.

I praktiken införs elektronisk information om rättighetsförvaltning i verk och andra alster i det skede då man förbereder spridning eller överföring av materialet till allmänheten. Direktivet förutsätter att sådan information om rättighetsförvaltning som lämnats av en rättsinnehavare (upphovsman, artist, fonogramproducent, framställare av bildupptagning, rundradioföretag, framställare av databas) skall skyddas. Bestämmelsen skall anses omfatta även sådan information som företrädare för rättsinnehavaren, rättighetsförvärvare eller licenstagare har fogat till materialet.

Enligt artikel 7.2 andra stycket skall all sådan elektronisk information om rättighetsförvaltning som omfattas av bestämmelsen vara kopplad till en kopia av ett verk eller annat skyddat alster eller framträda i samband med överföringen till allmänheten av verket eller alstret.

Enligt ingresspunkt 55 i direktivet bör "rättsinnehavarna uppmuntras att använda märkning som, utöver den ovan nämnda informationen, bland annat innehåller deras tillstånd när verk eller andra alster läggs ut på näten".

Enligt ingresspunkt 57 i direktivet skall informationssystem för förvaltning av rättigheter innehålla tekniska spärrar för skydd av privatlivet, t.ex. när det gäller individers konsumtionsvanor och beteende i online-

sammanhang, i enlighet med EG-direktivet om skydd för enskilda när det gäller behandling av och fri rörlighet för personuppgifter (95/46/EG).

Enligt principen att direktivet fyller ut luckor i befintliga direktiv skall artikel 7, som gäller elektronisk information om rättighetsförvaltning, tillämpas även på sådana skyddsobjekt som avses i datorprogramdirektivet, uthyrningsdirektivet och databasdirektivet.

Genom bestämmelsen i denna artikel genomförs föreskrifterna i artikel 12 i WCT och artikel 19 i WPPT.

Upphovsrättslagen. Några lagbestämmelser som motsvarar bestämmelsen i direktivets 7 artikel ingår inte i den finska lagstiftningen.

I Finlands rättsordning kan ett i artikel 7.1 avsett "tillfredsställande rättsligt skydd" bäst genomföras med hjälp av ett förbud som gäller elektronisk information om rättighetsförvaltning samt straffpåföljder för brott mot detta förbud. Ett sådant förbud föreslås ingå i det nya 5 a kap. upphovsrättslagen.

Vidare föreslås att även sådan information som någon annan, i egenskap av part i ett verks spridningskedja eller eljest, har installerat i verket på upphovsmannens vägnar eller med hans tillstånd skall anses som sådan information om rättighetsförvaltning som avses i artikel 7. I artikel 7.2 avsedd information om rättighetsförvaltning är sådana uppgifter som upphovsmannen eller någon annan rättsinnehavare har installerat i materialet. Bestämmelsen som föreslås ingå i lagen är tydligare än motsvarande bestämmelse i direktivet.

En bestämmelse om straff för brott mot förbudet föreslås intas i 7 kap. upphovsrättslagen om ansvar och ersättningskyldighet.

Därtill föreslås att en kvalificerad straffbestämmelse om brott mot de ovan nämnda förbuden tas in i 49 kap. strafflagen om kränkning av vissa immateriella rättigheter.

I lagförslaget föreslås inte några uttryckliga åtgärder för att uppmuntra rättsinnehavare att använda sådan märkning av vilken framgår i artikel 7 avsedd information samt tillstånd i anslutning till användning av skyddat material.

För att framhäva användningen av elektro-

nisk information om rättighetsförvaltning har undervisningsministeriet påbörjat en utredning om upphovsrättsmärkning av webbmaterial i samarbete med upphovsrättsorganisationer samt företag och organisationer inom kommunikationsbranschen. Målsättningen är att utveckla standarder på branschen och god praxis i syfte att förbättra den information som innefattas i webbmaterial.

Kapitel IV. Gemensamma bestämmelser

Artikel 8. Sanktioner och möjligheter att vidta rättsliga åtgärder

Direktivet. I artikel 8.1 åläggs medlemsstaterna en skyldighet att föreskriva lämpliga sanktioner och möjligheter att vidta rättsliga åtgärder i fråga om intrång i de rättigheter och skyldigheter som fastställs i direktivet samt säkerställa att dessa sanktioner och möjligheter att vidta rättsliga åtgärder tillämpas. Sanktionerna skall vara effektiva, proportionella och avskräckande.

Enligt artikel 8.2 skall varje medlemsstat säkerställa att de rättsinnehavare, vilkas intressen berörs av en intrångshandling som utförs inom dess territorium, kan föra talan om skadestånd och/eller begära föreläggande samt, i tillämpliga fall, föra talan om beslag av det material som använts vid intrånget och av sådan olovlig utrustning som använts för att kringgå eller avlägsna en teknisk åtgärd.

Enligt artikel 8.3 skall en rättsinnehavare ha möjlighet att begära ett föreläggande gentemot mellanhänder vars tjänster utnyttjas av en tredje part för att begå intrång i en upphovsrätt eller närstående rättighet. Föreläggande skall enligt bestämmelsen även kunna riktas mot "oskyldiga" mellanhänder, dvs. sådana som inte ens har haft möjlighet att kontrollera det material som förmedlas via mellanhänderns förbindelser. Enligt ingresspunkt 59 bör rättsinnehavaren ha en sådan möjlighet att begära föreläggande även i det fall att handlingar som mellanhänderna utför hör till området för det tvingande undantag som i artikel 5.1 föreskrivs i fråga om kortvarig kopiering. Enligt ingresspunkt 59 bör medlemsstaterna själva bestämma om villkoren och bestämmelserna för föreläggen av

detta slag i sin nationella lagstiftning.

Upphovsrättslagen och annan nationell lagstiftning. I 7 kap. upphovsrättslagen ingår bestämmelser om straff och ersättningskyldighet, och i strafflagen ingår bestämmelser om upphovsrättsbrott i 49 kap. 1 §. Därtill finns en lag om säkerställande av bevisning i tvistemål som gäller immateriella rättigheter (344/2000).

Enligt artikel 8.2 i direktivet bör rättsinnehavare, vilkas intressen en intrångshandling berör, kunna föra talan om skadestånd och/eller begära föreläggande samt, i tillämpliga fall, föra talan om beslag av det material som använts vid intrånget och även av sådana anordningar, produkter eller komponenter som avses i artikel 6.2 och som lämpar sig för kringgående av tekniska åtgärder. Om kringgåenderedskap inte konkret har använts för att kringgå en teknisk åtgärd som rättsinnehavaren använt i sitt material, kan rättsinnehavaren inte kräva beslag av kringgåenderedskapen. Vid brott eller förseelser som gäller spridning av kringgåenderedskap finns inte någon målsägande. Även förande av talan om skadestånd förutsätter att skada åsamkats uttryckligen den ifrågavarande rättsinnehavaren.

I lagförslaget föreslås att endast allmänna åklagaren skall ha rätt att väcka åtal för brott mot förbudet mot spridning av sådana redskap för kringgående av tekniska åtgärder som avses i artikel 6.2.

Upphovsrättslagens nuvarande bestämmelser och den allmänna straff- och processrättsliga lagstiftningen samt den ovan nämnda föreslagna bestämmelsen uppfyller tillräckligt väl de i artikel 8.1 och 8.2 angivna kraven.

Medlemsstaterna bör enligt artikelns 3 punkt föreskriva att rättsinnehavare har möjlighet att begära i bestämmelsen avsett föreläggande gentemot mellanhänder vars tjänster utnyttjas av en tredje part för att begå intrång i en upphovsrätt eller närstående rättighet.

Om säkringsåtgärder i privaträttsliga tvistemål föreskrivs i 7 kap. rättegångsbalken. Domstolen får på ansökan bestämma att motpartens egendom skall beläggas med kvarstad för att säkerställa sökandens fordran (1 §) eller bestämma att ett föremål eller viss annan egendom skall beläggas med kvarstad,

om sökanden visar sannolika skäl för att han har bättre rätt till egendomen (2 §).

Sådana allmänna säkringsåtgärder som anges i 7 kap. 3 § rättegångsbalken får enligt de villkor som föreskrivs i lagen användas för att säkerställa sådan annan rätt som sökanden har gentemot motparten. Med stöd av denna paragraf kan en domstol vid vite förbjuda motparten att göra något, vid vite förelägga motparten att göra något, berättiga sökanden att göra eller låta göra något, bestämma att motparten tillhörig egendom skall överlämnas i en sysslomans besittning eller förvaltning, eller bestämma om andra åtgärder som behövs för att trygga sökandens rätt. Ansökan om säkringsåtgärd kan göras på elektronisk väg. Domstolen kan även utfärda ett temporärt beslut i snabb ordning redan samma dag som ansökan görs.

Bestämmelserna i 7 kap. rättegångsbalken, och särskilt dess 3 §, är tillämpliga även på serviceproducenter som fungerar som förmedlare oberoende av förmedlingsverksamhetens art. En i 3 § avsedd motpart skulle därmed vara serviceproducenten som fungerar som förmedlare.

Enligt lagen om säkerställande av bevisning i tvistemål som gäller immateriella rättigheter kan den behöriga domstolen bestämma att sådant material som kan antas ha betydelse som bevis i ett tvistemål skall läggas med kvarstad. Domstolen kan även bestämma om andra säkringsåtgärder som behövs för att bevismaterial skall kunna skaffas eller bevaras.

Om straffrättsliga säkringsåtgärder föreskrivs i tvångsmedelslagen (450/1987). Enligt 4 kap. 1 § tvångsmedelslagen får ett föremål tas i beslag, om det finns skäl att anta att det kan ha betydelse som bevis i brottmål eller att det har avhånts någon genom brott eller att domstol förklarar det förbrutet. I praktiken har bestämmelsen tillämpats så att föremålet för beslag även kan vara något annat än ett fysiskt föremål, t.ex. information som lagrats på en dators hårdsdisk eller på en server.

De allmänna säkringsåtgärdsbestämmelserna gör det möjligt att t.ex. förhindra tillgång till material som lagrats på en cacheserver eller utfärda förbud som gäller olaglig verksamhet.

I lagen om tillhandahållande av informationssamhällets tjänster (458/2002), genom vilken bestämmelserna i direktivet om elektronisk handel har satts i kraft, ingår bestämmelser om säkringsåtgärdsförfarande i fråga om tjänsteleverantörers lagringstjänster. Bestämmelserna gör det möjligt att föreskriva om förhindrande av olaglig information och användning av förfaranden ("notice and take down procedures") för att förhindra tillgång till material som kränker upphovsrätten eller närstående rättigheter. I 60 a § upphovsrättslagen föreslås en bestämmelse som innehåller en hänvisning till dessa bestämmelser.

Även bestämmelsen i 58 § upphovsrättslagen om möjlighet att förstöra olagligt framställda exemplar av verk eller föremål som använts vid framställningen kan komma till tillämpning. Bestämmelsen lämpar sig för tillämpning även i en nätmiljö. Det föreslås att till paragrafen fogas en bestämmelse om möjlighet att även föreskriva om förstörelse av anordningar för att avlägsna tekniska åtgärder.

Artikel 9. *Fortsatt tillämpning av andra rättsliga bestämmelser*

Direktivet. I artikeln ingår en förteckning över till andra sakområden hörande bestämmelser som inte påverkas av direktivets bestämmelser. Förteckningen är inte uttömmande. De sakområden som nämns i direktivet är: patenträtt, varumärkesrätt, mönsterrett, bruksmodeller, kretsmönster i halvledarprodukter, typsnitt, villkorad tillgång, tillgång till kabelöverföringar av radio- och televisionstjänster, skyddet för nationalskatter, deponeringsskyldighet enligt lag (friexemplar), lagstiftning om kartellbildning och illojal konkurrens, affärshemligheter, säkerhet, sekretess, dataskydd och skydd för privatlivet, tillgång till allmänna handlingar samt avtalsrätt.

I ingresspunkt 60 nämns samma sak på en mer allmän nivå: "Det skydd som föreskrivs i detta direktiv bör inte påverka nationella bestämmelser eller gemenskapsbestämmelser på andra områden."

Upphovsrättslagen. Bestämmelser om

handlingars offentlighet och rättsvården ingår i inskränkingsbestämmelserna i 25 d § 1 och 2 mom. samt 25 g § 2 mom. upphovsrättslagen. Enligt 25 d § 1 mom. begränsar upphovsrätten inte den lagstadgade rätten att få ta del av offentliga handlingar. Enligt 25 d § 2 mom. får verk användas, om rättsvården och den allmänna säkerheten så kräver.

Enligt 25 g § 2 mom. får ett sändarföretag vid uppfyllandet av sin lagenliga upptagningskyldighet framställa eller låta framställa ett exemplar av verk som ingår i utsända program.

Artikel 9 i direktivet föranleder inte några ändringar i de ovan nämnda bestämmelserna.

Det nämnda 25 g § 2 mom. föreslås flyttas till 25 d § om handlingars offentlighet och rättsvården. Samtidigt föreslås att bestämmelsen ges en mer allmän avfattning. Bestämmelsens tillämpningsområde utvidgas till att gälla även nätverkskommunikation som avses i lagen om yttrandefrihet i masskommunikation (460/2003).

Upphovsrättsliga frågor i anslutning till översynen av friexemplarslagen behandlas i avsnitt 3.2.5. i allmänna motiveringen.

Artikel 10. *Tillämpning i tiden*

Direktivet. Enligt artikel 10.1 skall bestämmelserna i direktivet tillämpas på alla verk och alla skyddsobjekt som omfattas av närstående rättigheter som vid utgången av tiden för det nationella genomförandet enligt artikel 13.1 (18 månader efter det att direktivet utfärdades) skyddas genom medlemsstaternas lagstiftning eller som uppfyller kriterierna för skydd enligt bestämmelserna i direktivet eller i de bestämmelser som avses i artikel 1.2.

Enligt artikel 10.2 skall tillämpningen av direktivet inte påverka åtgärder som har vidtagits och rättigheter som har förvärvats före utgången av tiden för det nationella genomförandet av direktivet.

De lagstiftningsändringar som direktivet förutsätter borde ha trätt i kraft senast den 21 december 2002.

Upphovsrättslagen. Direktivets bestämmelse motsvarar den vedertagna lagstiftningspraxis som i finsk upphovsrättslagstift-

ning tillämpas i fråga om ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser. Det föreslås att nödvändiga ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser tas in i lagen.

Artikel 11. *Tekniska anpassningar*

Direktivet och internationella konventioner. Artikel 11 innehåller tekniska anpassningar av sådana direktiv som är i kraft. Här ingår även sådana anpassningar av gemenskapslagstiftningen som förutsätts i WPPT.

Enligt artikel 11.1 punkt a i direktivet skall artikel 7 i uthyrningsdirektivet utgå. Den bestämmelse om mångfaldiganderätt som ingår i artikel 2 i direktivet fyller ut den lucka som uppstår då artikel 7 i uthyrningsdirektivet upphävs.

Enligt artikel 11.1 punkt b i direktivet skall artikel 10.3 i uthyrningsdirektivet ersättas med en bestämmelse i enlighet med artikel 5.5 i direktivet (trestegstestet). Med tanke på den lagstiftningsteknik som tillämpas i direktivet är ändringen nödvändig av logiska skäl, om inte av sakliga skäl. Nödvändig är bestämmelsen inte heller i artikel 5.5. Genom denna ändring blir trestegstestet tillämpligt även på de inskränkningar i artikel 10 i uthyrningsdirektivet som gäller närstående rättigheter som omfattas av uthyrningsdirektivet. Ändringen av uthyrningsdirektivet uppfyller det krav på att trestegstestet skall tillämpas som ingår i artikel 16 stycke 2 i WPPT.

Artikel 11.2 i direktivet innehåller en bestämmelse som ersätter artikel 3.2 i skyddstidsdirektivet. Bestämmelsen gäller beräkningen av skyddstiden för fonogramproducenters rättigheter.

Enligt det första stycket i den nya bestämmelsen räknas skyddstiden om 50 år för fonogramframställares rättigheter från dagen för upptagningen. Om emellertid fonogrammet har publicerats lagligt under den tiden, skall dock skyddstiden räknas från dagen för den första lagliga publiceringen. Om ingen laglig publicering har ägt rum under ifrågavarande period, men fonogrammet lagligen har överförts till allmänheten under denna period, skall skyddstiden räknas från dagen för den första lagliga överföringen till all-

mänheten. I den finskspråkiga versionen av direktivet har "laglig överföring" i det sistnämnda fallet felaktigt översatts med "laglig publicering" (laillisesta julkaisemisesta).

Enligt andra stycket i den nya bestämmelsen skall bestämmelsen inte innebära att sådana fonogram åter blir skyddade vilkas skyddstid, beräknad enligt den nuvarande bestämmelsen i skyddstidsdirektivet, redan löpt ut vid den tidpunkt när direktivet skall ha satts i kraft.

Genom den nya bestämmelsen blir skyddstiden för fonogramframställares rättigheter i överensstämmelse med bestämmelserna i artikel 17 stycke 2 i WPPT. Enligt dessa fördragsbestämmelser förutsätts en skyddstid om minst 50 år från slutet av det år då fonogrammet gavs ut eller, om fonogrammet inte getts ut inom 50 år efter upptagningen, från slutet av det år då upptagningen gjordes.

Ändringen av artikel 3.2 i skyddstidsdirektivet innebär i praktiken att tillgängliggörande för allmänheten i exemplarform inte längre utgör en alternativ beräkningsgrund till offentligt tillgängliggörande för allmänheten på annat sätt när det gäller att beräkna skyddstiden. Endast om fonogrammet inte har utgivits, dvs. exemplar av fonogrammet inte har spritts till allmänheten inom 50 år från upptagningen, men fonogrammet under denna period har gjorts tillgängligt för allmänheten i någon annan form, beräknas skyddstiden om 50 år från ett sådant tillgängliggörande för allmänheten i annan form.

Enligt artikel 17 stycke 1 i WPPT skall skyddet för en utövande konstnärs framförande bestå i minst 50 år efter utgången av det år då hans framförande togs upp på ett fonogram. Bestämmelsen om beräkning av skyddstiden för utövande konstnärer i artikel 3.1 i skyddstidsdirektivet motsvarar, till den del det är fråga om publicering eller tillgängliggörande för allmänheten av en upptagning, den nuvarande beräkningsgrunden för beräkning av skyddstiden för fonogramproducenters rättigheter. Eftersom bestämmelserna i artikel 17 i WPPT förutsätter en ändring i beräkningen av skyddstiden endast i fråga om fonogramproducenternas rättigheter, kan efter denna ändring skyddstiderna för rättigheter – den framförande konstnärens respektive

fonogramproducentens – i ett och samma fonogram avvika från varandra, om den första spridningen av fonogrammet till allmänheten inom 50 år efter upptagningen sker genom överföring till allmänheten i stället för i form av exemplar.

Upphovsrättslagen. Bestämmelser om skydd för fonogramproducentens rättigheter ingår i 46 §. Den ändring som föranleds av ändringen av skyddstidsdirektivet föreslås införas i 46 §.

Artikel 12. Slutbestämmelser

Direktivet. Artikel 12 innehåller bestämmelser om uppföljningen av direktivet och hur man skall reagera på frågor som kan komma upp.

Enligt artikel 12.1 skall kommissionen senast den 22 december 2004 och därefter vart tredje år till Europaparlamentet, rådet och Ekonomiska och sociala kommittén överlämna en rapport om tillämpningen av direktivet. Kommissionen skall i sin rapport med stöd av information som lämnats av medlemsstaterna särskilt undersöka tillämpningen av artiklarna 5, 6 och 8 mot bakgrund av utvecklingen på den digitala marknaden.

Enligt bestämmelsen skall kommissionen särskilt undersöka om artikel 6 ger en tillräcklig skyddsnivå och om lagliga handlingar påverkas negativt av användningen av effektiva tekniska åtgärder. När så krävs, särskilt för att säkerställa en fungerande inre marknad, skall kommissionen föreslå ändringar i direktivet.

I artikel 12.2 konstateras att skyddet av närstående rättigheter enligt direktivet inte på något sätt inverkar på skyddet av upphovsrätt.

I artikel 12.3 ingår bestämmelser om inrättande av en kontaktkommitté. Kommitténs uppgifter definieras närmare i punkt 4. Kommittén består av företrädare för medlemsstaterna och skall ha en företrädare för kommissionen som ordförande. Den sammanträder antingen på initiativ av kommitténs ordförande eller på begäran av en medlemsstats delegation. Enligt direktivet skall kontaktkommittén inrättas när direktivet träder i kraft.

Enligt artikel 12.4 har kommittén följande uppgifter: a) att undersöka direktivets följder för den inre marknaden och att uppmärksamma eventuella svårigheter, b) att anordna samråd om alla frågor i samband med tillämpningen av direktivet, c) att underlätta informationsutbytet om den relevanta utvecklingen såväl i fråga om lagstiftning och rättspraxis som på det ekonomiska, sociala, kulturella och tekniska området, och d) att fungera som ett forum för bedömning av den digitala marknaden för verk och andra alster, däribland även privatkopiering och användning av tekniska åtgärder.

Upphovsrättslagen. Artikeln förutsätter inga ändringar i lagstiftningen.

En nationell metod för uppföljning av den digitala utvecklingen bör också övervägas.

Artikel 13. *Genomförande*

Direktivet. Enligt artikel 13.1 skall de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa direktivet sättas i kraft före den 22 december 2002. Kommissionen skall g-nast underrättas om detta. Artikel 12.1 andra stycket innehåller en standardbestämmelse som intas i alla direktiv, enligt vilken medlemsstaterna i sin nationella lagstiftning skall ta in en hänvisning till direktivet.

Enligt artikel 13.2 skall medlemsstaterna till kommissionen överlämna texterna till bestämmelserna i den nationella lagstiftningen.

Upphovsrättslagen. I lagförslaget föreslås att ändringarna i lagen träder i kraft så fort som möjligt efter att de har godkänts och fastställts.

Artikel 14. *Ikraftträdande*

Direktivet träder i kraft samma dag som det offentliggörs i Europeiska gemenskapernas officiella tidning. Direktivet trädde i kraft den 22 juni 2001.

3.1.3. *Rimlig kompensation*

Skyldighet att betala rimlig kompensation grundar sig på användning av sådana alster

som är skyddade enligt direktivet. Enligt ingresspunkt 35 i direktivet bör rättsinnehavarna när det gäller vissa undantag eller inskränkningar få rimlig kompensation som en skälig ersättning för användning av deras skyddade verk eller andra alster. Enligt direktivet förutsätts att det ordnas med kompensation, om medlemsstaten föreskriver ett undantag eller en inskränkning enligt artikel 5.2. punkt a (fotokopiering), punkt b (privat kopiering) eller punkt e (bandning för framskjutning av visningstidpunkten vid inrättningar). Enligt ingresspunkt 36 i direktivet får medlemsstaterna föreskriva om rimlig kompensation till rättsinnehavare även när de tillämpar de frivilliga bestämmelser om undantag eller inskränkningar för vilka någon sådan kompensation inte erfordras.

I direktivet regleras inte hur kompensation för användning av verk och andra skyddade alster bör ordnas. Inte heller kompensationens storlek eller fastställningsgrunder anges exakt i direktivet. I ingresspunkt 35 konstateras att det vid fastställandet av formen, de närmare bestämmelserna om, och den eventuella nivån på den rimliga kompensationen bör beaktas de särskilda förhållandena i varje enskilt fall. Enligt ingresspunkten är ett värdefullt kriterium för bedömning av dessa förhållanden den eventuella skadan för rättsinnehavarna av åtgärden i fråga.

Enligt artikel 5.2 punkt b bör det i fråga om den i bestämmelsen avsedda kompensationen tas hänsyn till huruvida de tekniska åtgärder som avses i artikel 6 har tillämpats eller inte. Bestämmelsen avser den faktiska användningen av skyddsåtgärder.

Användningen av tekniska skyddsåtgärder möjliggör individuell licensiering och erhållande av vederlag för användning. Enligt ingresspunkt 35 i direktivet behöver det inte uppkomma någon betalningsskyldighet när förfånget för rättsinnehavaren är obetydligt (eng. minimal). Om rättsinnehavarna redan har erhållit betalning i någon annan form, t.ex. som en del av en licensavgift, får det inte heller i detta fall förutsättas någon särskild eller separat betalning.

Till övriga delar överlåter direktivet fastställandet av formen, de närmare bestämmelserna om, och nivån på kompensationen till nationellt övervägande.

Ersättning enligt de nuvarande bestämmelserna är ordnad så att en del av avgiftens avkastning används för individuella ersättningar till rättsinnehavare, och en annan del används för ändamål som är gemensamma för rättsinnehavarna. Uppdelningen av avkastningen i en del som används för individuella ersättningar och en annan del som används för gemensamma ändamål är en följd av att det i praktiken inte är möjligt att åstadkomma en exakt allokering av hela avkastningen till de specifika rättsinnehavare vilkas verk har kopierats för privat bruk.

Syftet med den andel som används för ändamål som är gemensamma för upphovsmännen är att effekten av ersättningen skall gälla möjligast många rättsinnehavare eller rättsinnehavargrupper. Teknikens utveckling möjliggör allt noggrannare individuella redovisningar.

Sammantaget utgör den individuella andelen och den andel som anslås för gemensam användning en rimlig kompensation till rättsinnehavarna.

I propositionen föreslås att rimlig kompensation ordnas endast för framställning av exemplar för privat bruk, med undantag för fotokopiering för privat bruk.

Fotokopiering för privat bruk har endast ringa betydelse, en bedömning som får stöd av flera omständigheter. Privat fotokopiering sker för personens privata bruk, t.ex. för införskaffande av information. Fotokopior som framställts med stöd av lagens 12 § får inte användas för andra ändamål. Kopiorna har inget "eget liv" utanför användarens privata sfär. Fotokopiering sker ofta i studiesyfte, t.ex. kopiering av sidor ur tentamensböcker eller liknande material som inte finns tillgängliga i annan form på bibliotek. Kopieringen omfattar endast den del av en bok som behövs, inte hela boken.

Ovan beskriven privat fotokopiering är i regel av sådan art att den inte utgör ett hot mot den kommersiella marknaden för tryckta alster. Den bok eller det alster som kopieras skulle inte köpas, även om fotokopiering av enstaka sidor för privat bruk inte vore möjligt.

Regeringen har av ovan anförda skäl inte beslutat föreslå att det ordnas med rimlig kompensation för fotokopiering för privat

bruk.

I samband med beredningen av lagstiftningsändringarna har undervisningsministeriet låtit utföra en expertutredning om frågor i anslutning till rimlig kompensation. De bedömningar som framfördes i utredningen har legat till grund för avfattningen av den föreslagna bestämmelsen.

De nuvarande bestämmelserna om kassettavgiften i 2 a kap. upphovsrättslagen uppfyller direktivets förutsättningar. I bestämmelserna föreslås vissa klagörande ändringar.

Genom en ändring i bestämmelserna föreslås rimlig kompensation omfatta alla sådana skyddade material som får kopieras för privat bruk utan rättsinnehavarens tillstånd. Skyldigheten att betala kompensationsavgift gäller enbart privatkopiering, och företag och annat professionellt bruk står utanför avgiftsskyldighet. Villkoren för avgiftsåterbäring granskas och bestäms så att den bearbetat motsvarar föreskrivning av avgiftsbefrielsen enligt nuvarande praxis.

Det föreslås att grundvalen till bestämmelsen om kassettavgiften preciseras så att avgiften betalas för ett ljud- eller bildband och annan anordning, i vilket verk kan lagras, och som i betydande utsträckning används för kopiering för enskilt bruk. Till följd av de föreslagna ändringarna skulle bestämmelsens tillämpningsområde inskränkas. Till tillämpningsområdet för avgiften hör fortfarande både separata som i en annan anordning integrerade upptagningsunderlag.

De anordningar som hör till kretsen för avgiften samt avgiftens storlek fastställs genom förordning av undervisningsministeriet. Undervisningsministeriet bör före avgörande av frågan bereda tillfälle för kommunikationsministeriet och handels- och industriministeriet att avge sitt utlåtande om de anordningar som hör till kretsen för avgiften.

Det föreslås att betalningsgrunden kopplas till lagringskapaciteten ifråga om de upptagningsunderlag där speltiden inte utgör någon relevant måttstock.

Det föreslås att i lagen föreskrivs den praxis som för närvarande tillämpas vid försäljning av upptagningsunderlag dvs. anordningar, enligt vilken en tillverkare, importör eller återförsäljare av upptagningsunderlag på basis av överenskommelse med den organi-

sation som uppbär avgiften, till företag eller andra yrkesmässiga användare kan sälja sådana anordningar som avses i 26 a § 1 mom. utan den i momentet angivna avgiften.

Utöver den undersökning av den digitala marknaden för verk och andra material och användningen av tekniska åtgärder som sker på EU-nivå är det enligt regeringen nödvändigt att även i Finland följa utvecklingen av den digitala marknaden, privatkopieringen och ibruktageandandet av tekniska åtgärder. Systemet för rimlig kompensation och behovet av att utveckla detta system bör utvärderas i ljuset av denna utveckling.

3.2. Andra ändringar i lagstiftningen

3.2.1. *Upphovsrätt i lagar och förordningar m.m. (9 §)*

Enligt artikel 2 stycke 4 i Bernkonventionen kan unionsländerna i sin lagstiftning bestämma vilket skydd som skall tillkomma officiella texter på lagstiftningens, förvaltningens och rättsskipningens område ävensom officiella översättningar av sådana texter. Enligt 9 § upphovsrättslagen är lagar och förordningar eller beslut och yttranden av myndighet eller annat offentligt organ inte föremål för upphovsrätt. Till tillämpningsområdet för bestämmelsen hör Finlands och andra länders lagar och förordningar samt beslut och yttranden av Finlands eller andra länders myndigheter eller andra offentliga organ. Till tillämpningsområdet för bestämmelsen hör även t.ex. EG-lagstiftningen och mellanstatliga avtal.

Enligt den nämnda bestämmelsen i Bernkonventionen kan även officiella översättningar av ovan nämnda texter ges samma status som ursprungstexterna. I Finland görs inte officiella översättningar. Myndigheterna översätter eller låter översätta lagstiftning och andra texter som omfattas av 9 § efter behov, men någon officiell auktorisering utförs inte i fråga om dessa översättningar. Översättningar som myndigheter har gjort eller låtit göra kan dock anses vara sådana översättningar som avses i Bernkonventionen.

För att klargöra saken föreslås ett förtyd-

ligande i bestämmelsen i 9 §, enligt vilket även sådana i 9 § avsedda översättningar av verk som en myndighet eller annat offentligt organ har gjort eller låtit göra skall omfattas av bestämmelsen och därmed vara upphovsrättsligt fria verk. I andra än ovan nämnda översättningar kan den som gjort översättningen ha en självständig upphovsrätt, om förutsättningarna för uppnående av verkshöjd är uppfyllda.

Sådana beslut och yttranden som omfattas av bestämmelsens huvudregel och därmed inte skyddas av upphovsrätten, kan i likhet med lagar och förordningar även innefatta sådana verk eller delar därav som inte uttryckligen har framställts som delar av dessa beslut eller yttranden. Ett verk som ingår i texten i ett beslut eller yttrande omfattas enligt 9 § inte av det upphovsrättsliga skyddet. Ett verk eller en del därav kan även ingå som bilaga till ett beslut eller liknande. I vissa fall utgör även ett som bilaga ingående verk en sådan väsentlig del av ett beslut eller liknande, att även bilagan skall anses utgöra en del av beslutet och därmed sakna upphovsrättsligt skydd. Verk eller delar därav är emellertid ofta sådana att de inte uttryckligen har framställts som en del av eller en bilaga till ett beslut. I sådana fall är det inte skäligt att även ett som bilaga ingående verk automatiskt förlorar sitt upphovsrättsliga skydd.

Av denna anledning föreslås att till paragrafen fogas ett nytt 2 mom. med en bestämmelse som förtydligar tillämpningsområdet för den bestämmelse som ingår i 1 mom. Enligt förtydligandet skall bestämmelsen i 1 mom. inte tillämpas på självständiga verk som ingår i sådana handlingar som avses i 1 mom. Bestämmelsen föreslås gälla både sådana självständiga verk som ingår i handlingens text och sådana som ingår i bilagor till handlingen. Enligt den mening som ingår i den senare delen av momentet får sådana verk dock återges i samband med en sådan handling och användas separat från handlingen för de administrativa eller andra syften som handlingen anknyter till. Ett exempel på ett verk som kunde ingå i en i 1 mom. avsedd handling och som används i det syfte handlingen avser är ett bildkonstverk som ingår i sedlar och mynt.

Förslaget motsvarar i huvuddrag motsva-

rande bestämmelser i Sverige och Danmark.

Det föreslås att bestämmelsen tillämpas på kataloger och databaser som avses i 49 § och på fotografier som avses i 49 a § genom hänvisningsbestämmelser i dessa paragrafer.

De föreslagna bestämmelserna skulle klargöra den upphovsrättsliga statusen av handlingar och översättningar av dylika handlingar som utarbetats av myndigheterna och den övriga offentliga förvaltningen och samtidigt garantera upphovsrätt för de översättningshandlingar som står utanför den offentliga förvaltningen. Genom desamma ändringarna skulle det försäkras att ett i en handling ingående verk kan användas i enlighet med handlingens ändamål.

3.2.2. *Lagligt skyddsobjekt och exemplar av detta (11 § 5 mom.)*

I samband med beredningen av lagändringarna har det framförts att användning i enlighet med föreskrivna inskränkningar i upphovsrätten endast skulle tillåtas i fråga om sådana verk och andra skyddsobjekt som är av lagligt ursprung. En sådan bestämmelse ingår bl.a. i den danska upphovsrättslagen i fråga om privat bruk.

Frågan har aktualiserats av de nya användningssituationer som förekommer speciellt i nätverksmiljöer.

Som en allmän förutsättning för tillämpningen av upphovsrättslagens inskränkingsbestämmelser föreslås föreskrivas att framställning av exemplar inte skall vara tillåtet med stöd av en inskränkning i upphovsrätten enligt 2 kap., om framställningen baserar sig på ett sådant exemplar som har framställts eller gjorts tillgängligt för allmänheten i strid med 2 §. Det skall inte heller vara tillåtet att framställa exemplar av ett sådant verksexemplar vars tekniska skyddsåtgärd har kringgåts i strid med 50 a §.

Av den föreslagna bestämmelsen följer indirekt även att kravet på lagliga exemplar gäller allt sådant utnyttjande av verk, bl.a. tillgängliggörande för allmänheten, som är möjligt med stöd av inskränkingsbestämmelserna i 2 kap. men som förutsätter framställning av exemplar. Den föreslagna bestämmelsen gäller däremot inte t.ex. offent-

ligt framförande eller visning av exemplar av verk.

I vissa situationer som hör till området för upphovsrättslagens inskränkingsbestämmelser kan andra lagstadgade skyldigheter innebära att framställning av exemplar även bör kunna ske på basis av olagligt framställda verksexemplar eller verk som tillgängliggjorts i strid med 2 § utan att nyttjaren av inskränkningen behöver utreda lagligheten av det tillgängliggjorda verket eller verksexemplaret.

Förmedling av skyddat material i datanät eller tillfällig kopiering, som förutsätts för laglig användning av materialet, bör kunna ske oberoende av verksexemplarets ursprung. Den skyldighet att samla in, ta upp och bevara skyddat material som åläggs Helsingfors universitets bibliotek och övriga friexemplarsbibliotek samt Finlands filmarkiv delvis redan på basis av den gällande lagstiftningen men delvis också i den under beredning varande revideringen av friexemplarslagstiftningen omfattar, såsom skisserats, även framställning av exemplar av olagligt framställda verksexemplar och verk som har överförts på olaglig väg. Även när det gäller andra bibliotek samt arkiv och museer bör det på grund av verksamhetens karaktär vara möjligt för dessa inrättningar att i enlighet med lagen framställa exemplar av material som ingår i deras samlingar oavsett ursprungsmaterialets laglighetsstatus. Rättsvärden och den allmänna säkerheten förutsätter att nödvändiga åtgärder kan vidtas även då detta förutsätter användning av ett olagligt verksexemplar och olaglig framställning av exemplar av verk. Det föreslås att i lagen intas en undantagsbestämmelse enligt vilken dessa situationer lämnas utanför bestämmelsens tillämpningsområde.

Den föreslagna bestämmelsen grundar sig på en rättspolitisk bedömning av situationen. Det kan inte anses vara rätt att en kopia av ett olagligt framställt exemplar av ett verk skall utgöra ett lagligt exemplar om kopian har framställts med stöd av en i lag reglerad inskränkning. Utan den föreslagna bestämmelsen skulle det vara möjligt att med stöd av bestämmelserna i upphovsrättslagen framställa lagliga exemplar av olagligt framställda verksexemplar. Detta gäller på motsva-

rande sätt även sådana situationer där ett verk olagligen har gjorts tillgängligt för allmänheten på annat sätt än i form av verksexemplar. Det ovan beskrivna sakläget kan i princip inte anses vara godtagbart.

Enligt den föreslagna bestämmelsen är det t.ex. inte tillåtet att för sådana syften som möjliggörs genom en inskränkingsbestämmelse använda en olagligt framställd ljud- eller bildupptagning eller sådant material som utan upphovsmannens tillstånd har gjorts tillgängligt för allmänheten på en webbsida. Det föreslås att även sådant material vars i 50 a § avsedda tekniska skydd har kringgåtts på lagstridigt sätt skall anses utgöra en olaglig källa.

Brott mot 11 § 5 mom. upphovsrättslagen föreslås vara straffbart som upphovsrättsföreseelse enligt 56 a §. Det föreslås att vederlag och skadestånd enligt 57 § kunde utdömas för användning som sker i strid med denna bestämmelse. Även förverkandepåföljd enligt 58 § föreslås kunna dömas ut.

Bestämmelsen i 11 § 5 mom. föreslås i lika mån tillämpas på all framställning av exemplar i enlighet med inskränkingsbestämmelserna i 2 kap. upphovsrättslagen, med beaktande av de undantag som hänförs ovan. Bestämmelsen i 12 §, som möjliggör privatkopiering, avviker emellertid från de övriga inskränkningarna i 2 kap. När det gäller de övriga inskränkningarna är det ofta tydligt fråga om sådan användning av verk som sker i någon organisations regi, eller yrkesmässig eller liknande användning, där kopieringen och andra användningssituationer har karaktären av näringsverksamhet eller liknande verksamhet som utövas utanför den privata sfären. Det antal kopior som framställs vid sådan användning är inte begränsat så som fallet är vid privatkopiering – i vissa fall kan det röra sig om ett betydande antal kopior.

Enligt lagen får kopior som framställts för enskilt bruk användas enbart inom den privata sfären, och inte för annat bruk. Sådana kopior stannar således inom den privata sfären. Privatkopiering begränsas dessutom enligt lagen till "enstaka" exemplar. De övriga inskränkingsbestämmelserna innehåller inte någon sådan begränsning.

När det gäller material som finns tillgängligt i ett öppet nätverk kan det vara svårt att

avgöra om det rör sig om lagligt material. I vissa fall kan det rentav vara omöjligt att dra några slutsatser om materialets laglighet. Privatpersoner har ofta sämre förutsättningar än yrkesmässiga användare att bedöma om ett material är lagligt eller inte.

Eftersom det för upphovsrättsföreseelse enligt 56 a § endast kan dömas böter, uppfylls inte förutsättningarna för husrannsakan. Privatkopiering av olagligt material kan således i praktiken komma till myndigheternas kännedom och bli föremål för straffpåföljder endast i sådana fall där en kopia av ett olagligt exemplar sprids eller överförs utanför den privata sfären. I sådana fall gör personen sig även skyldig till intrång i upphovsrätten genom spridning eller överföring av skyddat material till allmänheten.

För att en handling överhuvudtaget skall kunna bli straffbar som upphovsrättsföreseelse enligt 56 a § förutsätts uppsåtlighet eller grov oaktsamhet samt vetskap om att materialet är olagligt.

Vid bedömningen av skuldgraden när det gäller en privatperson som framställt en kopia av ett olagligt material för sitt enskilda bruk skall hänsyn tas bl.a. till hans möjligheter och förmåga att avgöra om materialet är lagligt eller olagligt samt till om de kopior han framställt till största delen stannar inom hans privata sfär. Med hänsyn till materialets kvalitet, antalet framställda kopior samt det faktum att materialet förblir i personens besittning kan det i enskilda fall vara skäligt att inte utdöma något straff för framställning av kopior för enskilt bruk av olagligt material.

Med stöd av den ovan anförda motiveringen föreslås att det i 56 a § föreskrivs att sådan framställning i strid med 11 § 5 mom. som endast omfattar enstaka exemplar för enskilt bruk inte skall betraktas som upphovsrättsföreseelse. Den föreslagna bestämmelsen i 11 § 5 mom. ger dock en signal till den enskilda medborgaren om det klandervärda i att använda olagliga verksexemplar. Bestämmelserna i 57 och 58 § föreslås vara tillämpliga även i situationer som gäller framställning av privata exemplar, oberoende av om gärningen är straffbar eller inte.

3.2.3. *Användning i internt informations- syfte (13 a §)*

I enlighet med nuvarande 25 g § 3 mom. får av ett verk som utsänts i ett radio- eller televisionsprogram framställas enstaka exemplar för att användas i myndigheters, näringsidkares och andra personers och sammanslutningars interna information. Bestämmelsen möjliggör bandning av aktualitets- eller nyhetsprogram, i främsta hand för att flytta visningstidpunkten. Bestämmelsen gäller inte upprättande av material av annat slag, t.ex. pressöversikter. Pressöversikter som framställs genom fotokopiering omfattas av den nuvarande avtalslicensbestämmelsen om fotokopiering som ingår i 13 §. Upprättande av digitala pressöversikter är inte möjligt med stöd av de nuvarande bestämmelserna.

Det föreslås att det i en ny 13 a § 1 mom. tas in en avtalslicensbestämmelse, som möjliggör att exemplar av skrivelser och därtill hörande bilder, som publicerats i dagstidningar eller tidskrifter som framställts genom tryckning eller liknande förfarande, kan framställas för användning för intern information hos myndigheter samt näringsidkare och andra personer och sammanslutningar. En sådan klart avgränsad bestämmelse möjliggör inte användning av andra verk eller verk i digital form med stöd av avtalslicens. Med avtalslicensverkan föreslås även kunna avtalas om att exemplar som framställts med stöd av avtalslicens får användas för intern information även vid överföring till allmänheten, utom genom utsändning i radio eller television. Den nuvarande avtalslicensbestämmelsen om fotokopiering som ingår i 13 § föreslås fortsättningsvis omfatta pressöversikter som upprättats genom fotokopiering.

Avtalslicensbestämmelsen i 1 mom. är en i ingresspunkt 18 i direktivet avsedd "kollektiv avtalslicens med utsträckt verkan". Direktivet tillåter en sådan bestämmelse.

I paragrafens 3 mom. föreslås intas en bestämmelse om upphovsmannens förbuds rätt. Bestämmelsen gäller inte ett sådant verk, vars upphovsman har förbjudit framställning av exemplar eller överföring av verket.

Det föreslås att nuvarande 25 g § 3 mom. flyttas till 13 a § 2 mom. och att tillämp-

ningsområdet för bestämmelsen begränsas i någon mån genom att framhäva korttidigheten av den användning bestämmelsen möjliggör.

Den föreslagna bestämmelsen skulle möjliggöra förvärv av rättigheterna för användning av verk och delar av dem i digitala pressöversikter. Genom förbuds rätten garanteras rättsinnehavarens möjlighet att licensiera sitt material för intern information själv, om han så vill. Dessutom framhäver bestämmelsen genomförandet av yttrandefriheten.

3.2.4. *Framställning av exemplar inom undervisningsverksamhet och vetenskaplig forskning (14 §)*

Det föreslås att avtalslicensbestämmelsen i den nuvarande 14 § 1 mom. som möjliggör bandning från radio och television för användning inom undervisningsverksamhet och vetenskaplig forskning, ändras till en allmän avtalslicensbestämmelse som gäller undervisningsverksamhet och vetenskaplig forskning. Den föreslagna bestämmelsen avser att möjliggöra även framställning av verksexemplar i digital form med stöd av avtalslicens. På fotokopiering som sker i undervisnings- och vetenskapliga syften skulle fortfarande tillämpas avtalslicensbestämmelser i 13 §.

Den föreslagna bestämmelsen gäller dock inte verk som har framställts för användning vid undervisning. Därmed får läroböcker eller digitala innehåll som sprids på den kommersiella marknaden inte användas med stöd av avtalslicens.

I bestämmelsen föreslås att exemplar som framställts på basis av avtalslicens skulle kunna användas vid överföring till allmänheten i undervisnings- eller forskningssyfte. Bestämmelsen skulle möjliggöra fattande av avtal om användning av materialet t.ex. genom datanät för distansundervisning. Utsändning i radio eller television avses lämnas utanför tillämpningsområdet för bestämmelsen.

Den föreslagna utvidgningen av avtalslicensbestämmelsen underlättar ingående av avtal om användning av verk med hjälp av

avtalslicens i bred omfattning. Bestämmelsen möjliggör ingående av avtal för enskilda undervisningsgrupper, på läroanstaltsbasis eller alldeles centraliserade avtal. Samtidigt garanterar förbudsrätten att lärare och andra upphovsmän kan licensiera sina verk för undervisningsbruk själva, om se så vill.

I bestämmelsen föreslås ingå sådana ändringar som föranleds av revideringen av avtalslicensstrukturen och som placeras i 26 §.

Revideringen av avtalslicensstrukturen och den ändring som gäller organisationens representativitet behandlas närmare i avsnitt 3.2.11. i allmänna motiveringen.

Jämfört med den nuvarande 14 § föreslås den del av bestämmelsen som flyttas till 26 § utökas med kravet att en organisation som är avtalspart skall vara godkänd av undervisningsministeriet. Därigenom kan man undvika en situation där flera inhemska och utländska organisationer hos användaren framställer separata förhandlings- och ersättningskrav av olika omfattning och vid olika tidpunkt.

Det föreslås att till paragrafen fogas även upphovsmannens förbuds rätt.

Såväl paragrafens nuvarande avtalslicensbestämmelse som de föreslagna ändringarna i paragraferna, inbegripet revideringen av avtalslicensstrukturen, tillåts av direktivet.

Enligt 14 § 3 mom. får i prov som ingår i studentexamen eller i något annat motsvarande prov intas delar av offentliggjorda litterära verk eller, om verket inte är omfattande, hela verket. För samma ändamål får bilder tas av offentliggjorda konstverk. Bestämmelsen möjliggör ersättningsfri användning av verk eller delar av dem i sådana prov som avses i bestämmelsen. Inskränkningen tillämpas även på i 49 § avsedda kataloger samt databaser som omfattas av det särskilda skyddet för databaser, liksom även på i 49 a § avsedda fotografier, med stöd av hänvisningsbestämmelser i de ifrågakavande paragraferna. När lagen stiftades innebar det en naturlig lösning att de ifrågakavande skyddsobjekten, vilka vanligen används i pappersform, jämfördes med verk.

Bestämmelsen togs in i upphovsrättslagen i samband med den lagändring som genomfördes år 1995 (RP 287/1994 rd). Föreskrivningen av en full inskränkning i upphovsrät-

ten motiverades bl.a. med att det vid studentexamensprov krävs tillgång till skyddat material, samtidigt som det måste säkerställas att innehållet i provet inte avslöjas på förhand. Av dessa orsaker ansågs införskaffning av tillstånd inte kunna förutsättas. Ersättningsfriheten motiverades med att det var fråga om en begränsad användningsform som inte inverkar menligt på det kommersiella utnyttjandet av ett verk.

I provmaterial för sådana prov som avses i bestämmelsen är det i praktiken möjligt att använda även andra verk än litterära verk och konstverk samt sådana i 5 kap. avsedda skyddsobjekt som omfattas av närstående rättigheter, t.ex. framföranden av utövande konstnärer, ljud- och bildupptagningar samt radio- eller televisionsutsändningar. Speciellt digitaltekniken har möjliggjort kombinerat av olika slag av skyddsobjekt. Om ett prov t.ex. utförs med hjälp av dator utgående från ett problem som presenterats i digital form, är det motiverat att även vid prov som avses i 14 § 3 mom. kunna använda också annat skyddat material, bl.a. ljud- och bildupptagningar. För närvarande är det inte möjligt att utan tillstånd och ersättningsfritt använda sådant material i ett prov.

Med stöd av ovan anförda motivering och med hänvisning till regeringspropositionen om de lagändringar som genomfördes 1995 föreslås att bestämmelsen i 14 § 3 mom. ändras så att alla slag av verk skall kunna användas i prov som ingår i studentexamen och liknande prov. Bestämmelsen föreslås även tillämpas på i 45 § avsedda framföranden av utövande konstnärer, i 46 § avsedda ljudupptagningar, i 46 a § avsedda bildupptagningar samt i 48 § avsedda radio- och televisionsutsändningar genom hänvisningsbestämmelser som tas in i paragraferna.

De föreslagna ändringarna är förenliga med artikel 5.3 punkt a i direktivet.

Framför allt främjar de i 14 § föreslagna ändringarna genomförandet av de kulturella grundrättigheterna.

3.2.5. *Särskilda frågor som gäller bibliotek, museer och arkiv: digital framställning av exemplar, användning av material i lokaler hos inrättningen, användning av friexemplarsmaterial vid friexemplarsbibliotek, användning av friexemplarsmaterial vid Finlands filmarkiv (16 §, 16 a—16 e §)*

I samband med beredningen av ändringarna i lagstiftningen lät undervisningsministeriet utföra en expertutredning om frågor i anslutning till användning av verk och annat skyddat material vid arkiv, bibliotek och museer. Utredningens slutsatser och åtgärdsförslag innehöll flera viktiga synpunkter som framkommit vid diskussioner med företrädare för dessa inrättningar och för rättsinnehavarorganisationerna. Dessa synpunkter har beaktats vid beredningen av lagförslaget.

I lagförslaget har man beaktat att vissa former av användning av verk bör omfattas av ersättningsfrihet och full upphovsrättsinskränkning. Utgångspunkten är att de nuvarande kopieringsmöjligheterna bör bibehållas. Dessa begränsar sig till reprografisk framställning av exemplar, inklusive framställning av fotokopior för utlåning i stället för utlåning av exemplar. Genom användning av avtalslicens kan man möjliggöra utlåning av digitala exemplar till kunderna.

Till de digitala användningsformer som föreslås hör till området för den inskränkingsbestämmelse som gäller arkiv, bibliotek och museer hör bl.a. sådan digitalisering som företas i säkerhetskopieringssyfte eller i konserverings-, konverterings- och kompatibilitetssyfte samt sådan digitalisering och annan framställning av exemplar som företas för bruk som påkallas av förvaltning av samlingarna samt för övervakad överföring till allmänheten i lokaler hos inrättningen på de villkor som anges i artikel 5.3 punkt n i direktivet.

Det föreslås att sådan framställning av exemplar eller överföring till allmänheten som sker utöver eller på andra villkor än den användning som regleras fri, möjliggörs genom avtalslicens.

I direktivet och lagförslaget används uttrycken "i lokalerna hos sådana inrättningar"

eller "i inrättningens lokaler". Med "inrättning" avses i lagförslaget en organisatoriskt, administrativt och/eller ägandemässigt enhetlig helhet, som även kan ha flera separata verksamhetsställen.

Det föreslås att de nuvarande bestämmelserna i 3—6 § upphovsrättsförordningen tas in i lagen och att om all framställning av exemplar och överföring till allmänheten vid arkiv, bibliotek och museer regleras i 16 § och 16 a—16 e § upphovsrättslagen.

De inrättningar som berörs av inskränkningarna i upphovsrätten fastställs genom förordning av statsrådet. En sådan lagstiftningslösning gör det möjligt att på bästa möjliga sätt beakta förändringar i inrättningarnas verksamhetsområde och därav föranledda behov.

Det föreslås att i 16 § föreskrivs om en fri rätt att med varje slag av teknik framställa exemplar i syfte att bevara och iståndsätta material samt för användning för interna behov som påkallas av förvaltning av samlingarna och för komplettering med en felande del.

Det föreslås att i 16 a § föreskrivs om framställning av exemplar för utlåning av verk som lätt tar skada, framställning av exemplar genom fotokopiering för att ges till låntagaren i stället för hela verk, samt överföring av verk som finns i inrättningens samlingar för användning i forskningssyfte eller för privata studier i lokaler hos inrättningen. Framställning av exemplar av verk för utlåning eller för att ges till låntagaren tillåts göras endast vid arkiv eller bibliotek, med andra ord inrättningar till vars verksamhets syfte det hör att låna ut materialet i deras samlingar eller fungera som informationskälla för arkiverad information. Däremot gäller möjligheten att överföra material till allmänheten i lokaler hos inrättningen genom terminaler avsedda för överföring till allmänheten även museer.

De bestämmelser som föreslås ingå i 16 b § beaktar de behov av ändring av upphovsrättslagen som föranleds av den under beredning varande lag som skall ersätta den nuvarande friexemplarslagen. Paragrafen föreslås innehålla bestämmelser om tillåten användning av verk på bibliotek, till vilka enligt friexemplarslagen skall överlåtas exemplar av

verk (friexemplarsbibliotek). Material som skall överlåtas som friexemplar skall enligt den nuvarande friexemplarslagen överlåtas till Helsingfors universitets bibliotek.

I 16 b § föreslås att framställning av exemplar av verk och överföring av verk skall kunna ske i enlighet med 16 § och 16 a § och med de i paragraferna avsedda förutsättningarna. Det föreslås även vara möjligt att framställa exemplar av verk som tillgängliggjorts för allmänheten i ett öppet nät. Framställning av exemplar föreslås vara möjligt när det är nödvändigt att införliva ett sådant material i bibliotekets samlingar som inte är tillgängligt genom kommersiell spridning eller överföring. Ett friexemplarsbibliotek föreslås på vissa villkor få överföra verk som finns i dess egna samlingar även i andra sådana biblioteks lokaler till vars samlingar materialet enligt friexemplarslagen placeras för i infogas i samlingarna. Även sådana inrättningar föreslås ha tillstånd att använda material med stöd av bestämmelserna i 16 § och 16 a §.

Särskilt föreslås i samma paragraf ingå bestämmelser om överföring av material i Finlands filmarkivs lokaler som fungerar som ett filmforskningscentrum och som uppbevaringsplats för inhemskt filmmaterial.

I 16 c § föreslås ingå bestämmelser om användning av verk i Finlands filmarkiv. För material som ingår i samlingarna föreslås gälla motsvarande användningsmöjligheter som i friexemplarsbiblioteken. Dessutom föreslås filmarkivet ha tillstånd att ta upp material som sänds i television eller radio. Den föreslagna bestämmelsen grundar sig på den bestämmelse om ordnandet av långtidsuppbewaringen av radio- och televisionsprogram som utformats i samband med beredningen av reformen av friexemplarslagen.

I bestämmelserna om filmarkivet föreslås ingå den i den nuvarande filmarkiveringslagen föreskrivna möjligheten att använda bevarade filmupptagningar för forskning och filmundervisning på högskolenivå. Det föreslås att utanför bestämmelsens tillämpningsområde lämnas filmer som producerats av utländska producenter och vilkas bevaring grundar sig på avtal.

I 16 d § föreslås ingå avtalslicensbestämmelser om sådan framställning av exemplar

eller överföring till allmänheten som sker utöver eller på andra villkor än den fria användningen, dvs. annan framställning av exemplar och överföring till allmänheten än sådan som avses i 16, 16 a, 16 b—16 c §.

Enligt 16 e § kan närmare bestämmelser om framställning av exemplar och användning av framställda exemplar ges genom förordning av statsrådet i sådana fall där framställningen och användningen inte baserar sig på avtalslicens.

De föreslagna bestämmelserna om inskränkning av upphovsrätten vid bibliotek, arkiv och museer främjar dessa inrättnings uppgift som bevarare av material och tryggar av tillgång till information. De föreslagna avtalslicensbestämmelserna gör det lättare att på ett flexibelt sätt förvärva användningsrättigheter i sådana situationer där det annars inte är möjligt att förvärva användningsrättigheter till enskilda delar av ett större material.

De föreslagna ändringarna förverkligar rätten till tillgång till information och främjar för sin del även förverkligandet av grundläggande kulturella rättigheter.

3.2.6. *Användning till förmån för personer med funktionshinder (17 §)*

I sin nuvarande lydelse möjliggör paragrafens 1 mom. framställning av exemplar av litterära eller musikaliska verk i syfte att göra texten läsbar för synskadade. Bestämmelsen omfattar alla möjliga framställningssätt. Bestämmelsen möjliggör emellertid endast framställning av exemplar för användning av synskadade. En mindre utvidgning av denna bestämmelses tillämpningsområde som gjordes 1995 motiverades med att de synskadade i fråga om tillgången på skriftligt material måste bringas i en så jämlik ställning med den övriga befolkningen som möjligt.

Direktivet tillåter föreskrivning av undantag eller inskränkningar till förmån för personer med funktionshinder, förutsatt att användningen hänför sig direkt till funktionshindret och är av icke-kommersiell natur. Undantaget eller inskränkningen får inte ha större utsträckning än vad som krävs med hänsyn till funktionshindret i fråga.

I Finland är framställningen av exemplar för användning av personer med funktionshinder vanligen av så liten omfattning att den i regel inte kan betraktas som kommersiell verksamhet som bedrivs i vinstsyfte. Även om exemplar som framställs med stöd av denna bestämmelse skulle säljas till personer med funktionshinder, skulle försäljningsintäkterna med stor sannolikhet inte täcka produktionskostnaderna, utan en del av produktionskostnaderna skulle bäras av staten eller någon annan instans som framställt exemplaret. En sådan framställning av exemplar till självkostnadspris kan anses vara icke-kommersiell i den mening som avses i direktivet, och därigenom tillåten.

Till 17 § föreslås emellertid fogas ett nytt 5 mom. enligt vilket paragrafens bestämmelser inte gäller framställning av exemplar eller överföring av verk i kommersiellt syfte. Detta föreslås avse sådan kommersiell verksamhet som bedrivs i vinstsyfte på en kommersiell marknad och där försäljningspriset fastställs enligt kommersiella prissättningsgrunder.

I direktivet nämns inte någon särskild grupp av funktionshindrade som bestämmelsen speciellt skulle vara avsedd att gälla. Å andra sidan förutsätter direktivet inte heller att alla personer med funktionshinder skall omfattas av likadana undantag eller inskränkningar. På grundval av direktivets allmänt avfattade uttryck, som gäller samtliga personer med funktionshinder i lika mån, är det motiverat att även andra personer som på grund av funktionshinder eller sjukdom inte kan använda böcker eller texter i musikaliska verk på sedvanligt sätt skall jämföras med synskadade vid tillämpningen av bestämmelsen i 1 mom.

Denna översyn av bestämmelsen motiveras av sociala skäl samt kravet på jämbördig behandling av personer med funktionshinder eller sjukdom. I en resolution av den Europeiska unionens ministerråd från den 8 oktober 2001 beträffande funktionshindrades ställning i informationsområdet (2001/C 292/02) uppmanas medlemsstaterna att avlägsna sådana tekniska hinder som hindrar funktionshindrade att utnyttja informations- och kommunikationstekniska anordningar och webbmaterial.

På grundval av det som anförts ovan föreslås att 17 § 1 mom. ändras så att möjligheten att framställa exemplar av ett litterärt eller musikaliskt verk för att göra texten läsbar utsträcks till att gälla alla funktionshindrade och andra personer som på grund av sjukdom inte kan utnyttja böcker på sedvanligt sätt. Bestämmelsen föreslås gälla framställning av exemplar på annat sätt än genom upptagning av ljud eller rörlig bild.

Exemplar av verk som framställts med stöd av denna bestämmelse föreslås enligt 17 § 1 mom. få användas även för överföring på annat sätt än genom utsändning i radio eller television.

Sådana funktionshinder eller sjukdomar som avses i 17 § innebär att personen i regel inte klarar av att läsa traditionella tryckta böcker på grund av att sjukdomen eller funktionshindret (t.ex. CP-skada) gör det omöjligt eller orimligt svårt att hålla boken öppen eller vända boksidorna, eller för att texten är för liten. I bland kan även ålderdomssvaghet leda till att en person inte klarar av att läsa en bok på sedvanligt sätt. Också med tanke på sådana fall bör det vara möjligt att framställa exemplar av verk för att göra texten läsbar. Det föreslås även vara möjligt att framställa lättlästa böcker för personer med lässvårigheter.

I 1 mom. föreslås ingå en bestämmelse som tillåter framställning av exemplar även av bildkonstverk för synskadade. Bestämmelsen gör det t.ex. möjligt att framställa tredimensionella exemplar av målningar eller att skapa tredimensionella gestaltningar av bilder med hjälp av tekniska hjälpmedel.

Paragrafens 1 mom. omfattar framställning av exemplar på annat sätt än genom upptagning av ljud eller rörlig bild, förutom i analog, även i digital form samt spridning av på sådant sätt framställda exemplar. På grund av sakens natur innebär det att exemplar som framställts i digital form även kan avlyssnas med hjälp av en talsyntetisator eller annan teknisk anordning som kopplats till en dator. En sådan användning av digitala upptagningar är tillåten.

Paragrafens 2 mom. gäller framställning av talböcker. Enligt den nuvarande bestämmelsen har genom förordning fastställda inrättningar rätt att på villkor som bestäms i för-

ordningen framställa exemplar av utgivna verk genom ljudupptagning för utlåning till synskadade och personer som på grund av något annat handikapp eller sjukdom inte kan utnyttja böcker på sedvanligt sätt. I 7 § 1 mom. upphovsrättsförordningen anges de inrättningar som har en allmän rätt att framställa talböcker. I 7 § 2 mom. anges de inrättningar som har rätt att framställa läromedel i form av talböcker. Enligt 7 § 3 mom. upphovsrättsförordningen skall på de talböcker som framställs antecknas upphovsmannens och den utövande konstnärens namn.

Det föreslås att bestämmelsen i 17 § 2 mom. upphovsrättslagen ändras i syfte att möjliggöra även försäljning av talböcker samt överföring av talböcker till personer med funktionshinder på annat sätt än genom radio eller television. De inrättningar som angivits genom förordning av statsrådet föreslås sålunda ha rätt att överföra talböcker t.ex. via datanät till sådana personer som avses i 2 mom. Det hänvisas till motiven i 1 mom gällande den persongrupp som avses i bestämmelsen.

Bestämmelsen i 17 § 2 mom. föreslås på samma sätt som för närvarande gälla endast ljudupptagningar av ursprungliga framföranden och kopiering av sådana upptagningar, men däremot inte kopiering av ljudupptagningar som framställts för andra syften. Enligt den föreslagna bestämmelsen är det således inte tillåtet att t.ex. kopiera en kommersiell talbok till en cd-skiva eller att överföra en sådan upptagning via ett datanät. Däremot föreslås det vara tillåtet att digitalisera sådana talböcker som framställts tidigare med stöd av den nuvarande bestämmelsen i 2 mom. och att överföra materialet till personer med funktionshinder via datanätet.

I 3 mom. föreslås på samma sätt och i samma utsträckning som i 2 mom. ingå bestämmelser om framställning av exemplar av verk för döva och hörselskadade på teckenspråk samt spridning av verksexemplar och överföring av verk.

I ett nytt 4 mom. föreslås ingå bestämmelser om upphovsmannens rätt till ersättning för i 2 och 3 mom. avsedd framställning av exemplar av verk för försäljning till personer med funktionshinder och överföring av verk som utförts så att ett permanent exemplar av

verket blir hos mottagaren. Försäljning, och vanligen även överföring, av talböcker till personer med funktionshinder utgör sådana slutliga konsumtionshändelser där ett exemplar av verket blir i förvärvarens ägo eller en kopia av det överförda verket blir i mottagarens besittning. Ersättningskyldigheten föreslås fortfarande inte gälla sådan utlåning där exemplaret returneras till den utlånande inrättningen, och inte heller sådan utlåning jämförbar överföring där användningen av verket i mottagarändan av överföringshändelsen omöjliggörs när en bestämd tid har förlöpt.

Bestämmelserna i paragrafen uppfyller de förutsättningarna som föreskrivs i artikel 5.3 punkt b i direktivet.

De föreslagna bestämmelserna utvidgar den upphovsrättsinskränkning som gäller tillgängliggörande av verk för användning av personer med funktionshinder, vilket förbättrar funktionshindrades möjligheter att använda verk av olika slag. De föreslagna bestämmelserna innebär även större jämlikhet för personer med funktionshinder samt främjar deras grundlagsenliga rätt till information och förverkligandet av grundläggande kulturella rättigheter.

3.2.7. Offentligt framförande (21 §)

Bestämmelserna i direktivet gäller inte offentliga framföranden för en vid framförandet närvarande publik.

I nuvarande 21 § ingår en inskränkning i rätten till offentligt framförande enligt vilket ett utgivet verk får framföras offentligt i samband med gudstjänst och undervisning. Det föreslås att bestämmelsen i 21 § 1 mom. om inskränningen i upphovsmannens rätt att offentligt framföra ett verk ändras så att den inte längre gäller framförande av verk vid gudstjänster.

Det undantag som gäller gudstjänst berör framför allt framförande av musikaliska verk. Detta konstateras även uttryckligen i förarbetena till bestämmelsen i 1953 års kommittébetänkande: "Vid gudstjänster åter framförs knappast andra verk än musikverk av särskilt slag." Bestämmelsen motiveras i betänkandet som ett "tillgodoseende av allmännyttiga och

religiösa intressen". "En dylik begränsning av upphovsmannarätten torde icke kunna betecknas såsom för långt gående." (Kommittébetänkande 1953:5, s. 58).

Användning av musikaliska verk vid gudstjänster har ökat markant efter det att den nuvarande upphovsrättslagen stiftades. Särskilt 1986 års psalmboksreform, den nya finska bibelöversättningen 1992 och kyrkohandboksreformen 2000 har i Finlands evangelisk-lutheranska kyrka ökat användningen av musik och därmed komponeringen av nya musikverk för användning vid gudstjänster.

Behovet av musik för användning vid gudstjänster har ökat i takt med de nämnda reformerna. Även gudstjänstmusikens karaktär har förändrats avsevärt. Musiken spelar en självständig roll i gudstjänsten och nästan alla delar av en gudstjänst kan om så önskas förverkligas även med hjälp av musik. Vid många gudstjänster utgör musiken det tidsmässigt största elementet.

Framförande av verk vid gudstjänster föreslås jämföras med andra offentliga framföranden till vilka upphovsmannen har ensamrätt. Förslaget berör speciellt kompositörer och textförfattare till musik som används vid gudstjänster. Dessa har ofta specialiserat sig på att komponera gudstjänstmusik och annan andlig musik. Enligt den nuvarande lagen kan musikaliska verk framföras vid gudstjänster utan införskaffande av tillstånd av upphovsmännen eller betalning av ersättning.

I sin nuvarande form möjliggör 1 mom. även ersättningsfri utsändning i radio och television. Bestämmelsen har dock inte i praktiken tillämpats i sådana fall, utan sändarförretagen har betalat ersättning för utsändning av verk.

I de övriga nordiska ländernas motsvarande paragrafer har användning av verk i radio eller television redan lämnats utanför tillämpningsområdet för bestämmelsen.

Det föreslås att även sådant i 2 mom. senare delen avsett offentligt framförande inom folkbildningsverksamhet eller för välgörande ändamål och andra allmännyttiga syften lämnas utanför bestämmelsen om fritt offentligt framförande. Bestämmelsen i momentet är föråldrad till den del som den nu föreslås bli upphävd. Motsvarande bestämmelser har redan tidigare slopats i de andra nordiska län-

derna.

Den föreslagna ändringen gällande användning vid gudstjänster skulle avlägsna den ojämlikhet som råder mellan kompositörer av gudstjänstmusik och andra kompositörer. Genom att trygga den i 18 § grundlagen föreskrivna rätten till näringsidkande möjliggör ändringen ett jämlikt förverkligande av de till upphovsmän föreskrivna rättigheterna oberoende av musikgenre eller yrke.

3.2.8. *Avtalslicens beträffande användning av konstverk (25 a §)*

Enligt det nuvarande 25 a § 1 mom. är avbildning av konstverk som ingår i en samling, ställs ut eller bjuds ut till salu i kataloger eller meddelanden om utställning eller försäljning tillåten. Enligt artikel 5.3 punkt j i direktivet får en inskränkning i upphovsrätt gälla användning av konstverk i syfte att annonsera en utställning eller försäljning av konstnärliga verk, och endast i den utsträckning som behövs för att främja evenemanget. Den nämnda punkten i direktivet gäller dock inte samlings- eller utställningskataloger. Artikel 5.3 punkt o i direktivet tillåter dock bibehållandet av vissa befintliga mindre inskränkningar i analog form.

Det föreslås att paragrafens 1 mom. ändras i fråga om kataloger i enlighet med direktivet genom att begränsa den i paragrafen tillåtna exemplarframställningen till tryckning, fotokopiering eller andra liknande förfaranden. Meddelanden om utställningen eller försäljningen får däremot framställas även i digital form.

Användning av digitala kataloger och även annan än i 1 mom. avsedd användning av konstverk skall enligt förslaget vara möjlig genom en avtalslicensbestämmelse som skall tas in i ett nytt 2 mom. Bestämmelsen möjliggör att exemplar av konstverk kan framställas och användas för överföring till allmänheten bortsett från utsändning i radio eller television.

I bestämmelsen föreslås även ingå en bestämmelse om upphovsmäns förbuds rätt.

Paragrafens nuvarande 2 och 3 mom. blir 3 och 4 mom. efter infogandet av det nya 2 mom.

Den föreslagna avtalslicensbestämmelsen

möjliggör att den som sköter en samling eller utställaren eller försäljaren kan ingå avtal om användning av konstverk centraliserat med en organisation som företräder upphovsmän till konstverk. Bestämmelsen tryggar för sin del också respektive personkrets' frihet till näringsidkande. Upphovsmännens förbudsrätt försäkrar även balansen mellan användarna och upphovsmännen och möjliggör vidare att rättigheterna också kan licensieras individuellt.

3.2.9. *Kortvariga utsändningstekniska upptagningar (25 f §)*

I samband med beredningen av lagändringarna har undervisningsministeriet låtit utföra en expertutredning om frågor i anslutning till sådana kortvariga (efemära) upptagningar som förutsätts i radio- och televisionsverksamhet. De i utredningen framkomna fakta har beaktats i ändringsförslagen.

En bestämmelse som gäller sådana kortvariga (efemära) upptagningar som utförs av sändarföretag i anslutning till radio- och televisionsutsändningar ingår för närvarande i 25 g § 1 mom. Det föreslås att denna bestämmelse flyttas till andra momentet i 25 f §, som gäller ursprungliga radio- och televisionsutsändningar. Därigenom skulle alla inskränkingsbestämmelser som gäller ursprungliga radio- och televisionsutsändningar vara samlade i en och samma paragraf.

Enligt den nuvarande bestämmelsen i 25 g § 1 mom. får ett sändarföretag på villkor som fastställs i förordning för bruk vid egna utsändningar uppta ett verk på en anordning genom vilken det kan återges, om sändarföretaget har rätt att i sina utsändningar återge verket. Upphovsrättsförordningens 8—12 § innehåller närmare bestämmelser om upptagning. Bestämmelserna gäller upptagning av både ljud och bild.

Enligt 8 § upphovsrättsförordningen skall upptagning av ett verk på en anordning utföras med radio- eller televisionsföretagets egen tekniska utrustning, och upptagningen får inte överlåtas annat än för arkivering under vissa förutsättningar. En kortvarig upptagning får enligt 9 § upphovsrättsförordningen bevaras högst ett år och användas för utsändning högst fyra gånger, varefter den

skall förstöras eller göras obrukbar. Enligt 10 § upphovsrättsförordningen får en upptagning som har dokumentariskt värde bevaras i Rundradion Ab:s arkiv även efter den tid eller den användning som anges i 9 §. Enligt 11 § upphovsrättsförordningen får en upptagning även för bevaring överföras på ett nytt underlag och ett nytt exemplar framställas av tekniska skäl för utsändning.

Artikel 5.2 punkt d i direktivet tillåter föreskrivning av en inskränkning som gäller kortvarig utsändningsteknisk upptagning. En motsvarande inskränkningsmöjlighet anges i artikel 11bis stycke 3 i Bernkonventionen samt i artikel 15 stycke 1 punkt c i Romkonventionen. Enligt ingresspunkt 41 i direktivet skall vid tillämpningen av undantaget eller inskränkningen om efemära upptagningar till rundradioföretagets egen utrustning medräknas den utrustning som tillhör en person som agerar på radio- och televisionsbolagets vägnar och under dess ansvar.

Modern utsändningsteknik grundar sig på användning av datorer. Hela bibliotek med upptagningar kan lagras på datorernas hårddiskiva för användning vid utsändning. Den traditionella formen av efemär bandning används numera knappast alls i samband med utsändning av radio- eller televisionsprogram. Många radiokanaler baserar sitt programutbud i större eller mindre utsträckning på favoritlåtar, vilket innebär att samma låt kan spelas på kanalen flera gånger under en och samma dag. I många fall är de nuvarande bestämmelserna i förordningen inte förenliga med dagens tekniska praxis.

Det föreslås att 25 g § 1 mom. flyttas till 25 f § 2 mom. och att till momentet fogas förordningens bestämmelse om tiden för användning av en upptagning. Enligt den föreslagna bestämmelsen får ett sändarföretag framställa ett exemplar av ett verk för användning i sina egna sändningar högst fyra gånger under ett år, om sändarföretaget har rätt att utsända verket.

I enlighet med den nämnda ingresspunkten i direktivet kan efemär utsändningsteknisk upptagning utföras även utanför sändarbolaget när upptagningen verkställs på dess initiativ och under dess ansvar.

Det är motiverat att bibehålla bestämmelsen om kortvariga utsändningstekniska upp-

tagningar i dess nuvarande utsträckning särskilt eftersom det enligt lagen är möjligt att använda ljud- och bildupptagningar vid radio- eller televisionsutsändningar utan att avtala om användningen och betalbara ersättningen med de utövande konstnärerna eller producenterna. De nämnda rättsinnehavarnas rätt att bestämma över exemplarframställningen föreslås därmed inte inskränkas utöver det nuvarande.

Om ett sändarföretag önskar använda sin för sändning utförda upptagning oftare än fyra gånger under ett år eller längre tid än ett år, skall sändarföretaget sluta ett avtal i enlighet med 26 § med en organisation som företräder rättsinnehavare. En avtalslicensbestämmelse om detta föreslås ingå i 25 f § 3 mom. andra meningen.

Den föreslagna avtalslicensbestämmelsen gör det lättare att förvärva rättigheter som hänför sig till sändningsverksamheten och ger användaren samma slags rättsäkerhet som den egentliga avtalslicensbestämmelsen i 25 f § 1 mom. Det kan avtalas på samma gång om både om utsändning av verken som om upptagning av dem för att användas vid utsändningen.

De bestämmelser i upphovsrättsförordningen som gäller kortvariga upptagningar föreslås bli upphävda.

Paragrafens nuvarande 2 och 3 mom. blir 4 och 5 mom. efter de föreslagna ändringarna.

3.2.10. *Avtalslicens beträffande användning av televisionsprogram som producerats av ett sändarföretag (25 g §)*

Paragraf nummer 25 g blir ledig när de nuvarande bestämmelserna i paragrafen flyttas till andra paragrafer. Det föreslås att i denna paragraf tas in en avtalslicensbestämmelse som gäller återutsändning av arkiverade televisionsprogram. Utsändning av arkiverade radioprogram är möjlig med stöd av avtalslicensbestämmelsen i 25 f § om ursprunglig utsändning. Bestämmelsen i 25 f § gäller emellertid inte filmverk, vilket televisionsprogram i upphovsrättslig mening är.

I televisionsföretagens arkiv finns ett stort antal program, för vilka utsändningsrätten

har utlöpt. Sådana program kan ett televisionsföretag inte utnyttja annat än genom att införskaffa de nödvändiga rättigheterna från samtliga rättsinnehavare. I många fall har programmen producerats för så länge sedan, att rättsinnehavarna inte längre kan uppspåras. I vissa fall är det omöjligt att nå rättsinnehavaren eller den till vilken rätten har övergått. I andra fall kan det hända att enstaka rättsinnehavare som deltog i produktionen av programmet har förblivit okända. I sådana fall är det inte möjligt att på ett heltäckande sätt införskaffa de rättigheter som behövs för att sändarföretaget skall kunna utnyttja de program som finns i dess arkiv.

I 25 g § 1 mom. föreslås intas en bestämmelse om avtalslicens. Ett sändarföretag får, på basis av ett avtal som företaget ingått på det sätt som bestäms i 26 § med en organisation som företräder rättsinnehavarna, återut-sända sina arkiverade televisionsprogram.

Avtalslicensbestämmelsen gäller återutsändning av sådana offentliggjorda verk som ingår i televisionsprogram som sändarföretaget självt har producerat och som har sänts ut före den 1 januari 1985.

Avtalslicensbestämmelsen, som omfattar återutsändning av sådana offentliggjorda verk som ingår i televisionsprogram, föreslås gälla enbart program som utsänts före år 1985 och verk som ingår i dem. Sändarföretagens avtalspraxis utvecklades under början av 1980-talet. Den föreslagna bestämmelsen om en tidrymd om 20 år före det förutsedda ikraftträdandet av den nu föreslagna lagen har ansetts vara lämplig med beaktande av den nämnda utvecklingen av avtalspraxisen.

Eftersom återanvändning av televisionsprogram på det sätt som avses i bestämmelsen klart innebär sådan primär användning av däri ingående skyddat material som en upphovsman om han så önskar bör ha möjlighet att förbjuda, föreslås i 2 mom. en bestämmelse om upphovsmans förbuds rätt. Detta stärker även sådana upphovsmäns position som inte företräds av en organisation. Upphovsmännens förbuds rätt motsvarar den förbuds rätt som ingår i 25 f § 1 mom., som gäller ursprunglig utsändning.

Den föreslagna bestämmelsen möjliggör att rättigheterna för återutsändningen av televisionsprogram kan anskaffas genom avtalsli-

cens. Upphovsmannens förbuds rätt försäkras balansen mellan verkens användare och upphovsmännen och möjliggör individuell licensiering av rättigheter. Förslaget främjar dessutom genomförandet av yttrandefriheten.

3.2.11. *Avtalslicens (26 §)*

Användning av upphovsrättsligt skyddade verk i andra situationer än sådana som är tillåtna enligt lagens inskränkingsbestämmelser förutsätter upphovsmannens tillstånd. Tillståndet beviljas av upphovsmannen själv eller av ett sådant organ för kollektiv förvaltning som företräder upphovsmannen och till vilken upphovsmannen har överlåtit sina rättigheter för förvaltning.

Användning av verk med stöd av avtalslicens innebär användning av masskaraktär och ett stort antal användningshändelser, såsom t.ex. vid radio- eller televisionsutsändningar. Användningen riktas då på en stor repertoar av olika verk. Själva användningshändelserna är av begränsad omfattning och gäller individuella verk som utgör endast en del av den stora massan av verk, på samma sätt som fallet är vid fotokopiering. Användningens masskaraktär innebär att det i praktiken kan vara omöjligt att inhämta individuella tillstånd, t.ex. när detta skulle förutsätta att man kontaktar ett stort antal rättsinnehavare.

Avtalslicensbestämmelser är inte avsedda att tillämpas på enstaka användningshändelser som gäller enstaka verk.

Avtalslicensen är en rättslig konstruktion som utformats för att underlätta den kollektiva förvaltningen av upphovsrättsliga rättigheter och för att skydda användarna. När avtal om användningen av skyddat material har ingåtts mellan användaren och en organisation som företräder ett flertal rättsinnehavare, får användaren med stöd av avtalslicensen på motsvarande sätt använda även verk av sådana rättsinnehavare som inte är företrädare av organisationen. Avtalslicensen påminner till sina verkningar om kollektivavtalssystemets allmänbindande verkan.

Den nuvarande avtalslicenskonstruktionen, som består av sektorbestämmelserna i 2 kap. och generalklausulen i 26 §, togs in i upphovsrättslagen genom den lagändring som

genomfördes 1995.

Det föreslås att den nuvarande avtalslicensstrukturen vidareutvecklas så att de bestämmelser i de sektorsvisa avtalslicensbestämmelserna i 2 kap. som är gemensamma för hela avtalslicenssystemet flyttas till 26 § som paragrafens nya 1 och 2 mom., varvid paragrafens nuvarande 1 och 2 mom. blir 3 och 4 mom. De sektorsvisa paragraferna föreslås enbart föreskriva om tillämpningsområdet för ifrågavarande avtalslicens samt upphovsmännens eventuella förbuds rätt. Varje sektorbestämmelse föreslås även innehålla en hänvisning till 26 §.

Den nya strukturen gör det även lättare att stifta eventuella nya avtalslicensbestämmelser.

Enligt paragrafens föreslagna nya 1 mom. tillämpas bestämmelserna om avtalslicens när avtal om användning av verk har ingåtts mellan användaren och en av undervisningsministeriet godkänd organisation som företräder ett flertal upphovsmän till i Finland använda verk inom ett visst område. T.ex. i den föreslagna 13 § föreskrivs att "exemplar av utgivna verk får framställas genom fotokopiering eller liknande förfarande med stöd av avtalslicens, så som bestäms i 26 §". Detta innebär att användaren av verket ingår ett avtal om sådan användning av verk som avses i 13 § med en organisation som företräder ett flertal upphovsmän till i Finland använda verk inom ett visst område. Avtalet gäller villkoren för användningen och den ersättning som skall betalas för användningen.

Användning med stöd av avtalslicens förutsätter att användaren har laglig tillgång till de verk och andra material som används. I enlighet med principen om att avtal skall hållas kan villkoren i ett avtalslicensavtal åsidosättas av de särskilda leveransvillkoren som gäller för ett visst material.

Förvärv av verk eller verksexemplar inbegriper i allmänhet inte några särskilda villkor för hur köparen får använda verket. Det innebär att användning av ett verk eller verksexemplar är möjlig enligt de bestämmelser som gäller inskränkning av upphovsrätten eller med stöd av ett avtal som fattats på basis av en avtalslicensbestämmelse.

Ett verk kan med rättsinnehavarens tillstånd vara tillgängligt även t.ex. i ett öppet

datanät. Också ett sådant verk är möjligt att använda på de sätt som tillåts med stöd av upphovsrättsliga inskränkningar och avtalslicens.

Ett verk eller ett verksexemplar kan förväras även genom avtal med upphovsmannen, varvid användningsrättigheter och övriga rättigheter som överläts till förvärvaren anges i leverans- eller uppdragsavtalet. Ett sådant verk får endast användas på de villkor som anges i avtalet, och de villkor som ingår i ett avtal om förvärv av verket kan inte åsidosättas genom ett avtalslicensavtal.

En ytterligare ändring jämfört med de nuvarande avtalslicensbestämmelserna i 2 kap. är den föreslagna bestämmelsen i 26 § 1 mom. enligt vilken det för samtliga avtalslicensbestämmelser del förutsätts att organisationen som är part i ett avtal bör vara godkänd av undervisningsministeriet. Genom denna bestämmelse kan man undvika en situation där flera inhemska och utländska organisationer hos användaren framställer separata förhandlings- och ersättningskrav av olika omfattning och vid olika tidpunkt. Bestämmelsen är framför allt avsedd att skydda användare av skyddat material.

I upphovsrättslagen ingår redan nu bestämmelser enligt vilka undervisningsministeriet på viss tid skall godkänna en organisation som företräder ett flertal upphovsmän för att centralt sköta bevakningen av rättigheter och uttagningen av ersättningar som tillkommer samtliga upphovsmän eller upphovsmän inom ett visst område. Lagens 25 h § gäller godkännande av en avtalslicensorganisation, enligt vilken undervisningsministeriet skall godkänna en organisation som företräder ett flertal upphovsmän för att sköta bevakningen av vidareändningsrättigheter i radio och television. Utöver detta godkänner undervisningsministeriet en organisation som företräder upphovsmän för att sköta uttagningen av ersättningar som betalas för privat kopiering dvs. kassettersättningar (26 b §) och ersättningar för vidareförsäljning för bildkonstverk (26 j §) samt utdelningen av avkastningen av dessa ersättningar till rättsinnehavarna.

Avsikten med beslutet om godkännande av en avtalslicensorganisation är att strömlinjeforma rättighetsbevakningen i förhållande till

användarna av skyddat material. Eftersom det enligt lagen i vissa fall är en förutsättning för den kollektiva förvaltningen av upphovsrätten att tillstånd för användningen av verk endast kan beviljas av en "organisation som företräder ett flertal upphovsmän", innebär det inom vissa områden att bevakningen av dessa rättigheter skulle kunna skötas av fler organisationer än en. Godkännandet av en organisation innebär samtidigt att andra organisationer som uppfyller kravet på att företräda "ett flertal upphovsmän" inte kan bevakna rättigheterna inom det ifrågavarande området. I vissa användningssituationer kan inhämtandet av rättsinnehavarnas tillstånd på ett heltäckande sätt uppnås endast genom att flera organisationer beviljar de nödvändiga tillstånden samtidigt och på enhetliga villkor. Enligt gällande 25 h § har två organisationer godkänts att tillsammans sköta beviljande av tillstånd för vidareändring av radio- och televisionutsändningar.

Det föreslås att uttrycket "en organisation som företräder ett flertal finska upphovsmän inom ett visst område" som ingår i de sektorsvisa avtalslicensbestämmelserna ändras i samband med att det flyttas till 26 § 1 mom. Enligt uttryckets föreslagna nya lydelse kan parter i sådana avtal som avses i en avtalslicensbestämmelse vara "organisationer som företräder ett flertal upphovsmän till i Finland använda verk inom ett visst område". Denna ändring föranleds av kommissionens skrivelse till Danmarks regering, vari kommissionen beträffande motsvarande lydelse i den danska lagen framförde att kopplingen av avtalslicensbestämmelsen till nationaliteten, så att enbart sådana organisationer som företräder ifrågavarande lands medborgare kan vara parter i ett i bestämmelsen avsett avtal, innebar diskriminering av organisationer. Enligt kommissionen föreföll denna bestämmelse de facto hindra utländska organisationer från att bedriva verksamhet i Danmark. Kommissionen förutsatt att även organisationer som företräder andra länders upphovsmän skall enligt lag ha möjlighet att bevilja sådana användningstillstånd som avses i bestämmelsen.

Ändringen av kriteriet för organisationers representativitet föreslås gälla alla avtalslicensbestämmelser. Den föreslagna ändringen

motsvarar den ändring som gjorts i Danmarks upphovsrättslag.

När avtal om användning av verk har ingåtts i enlighet med 26 § 1 mom. första meningen, får enligt den nya andra meningen tillståndstagaren "på motsvarande sätt i enlighet med licensvillkoren använda ett verk vars upphovsman inte företräds av organisationen". Avtalslicensverkningen enligt denna bestämmelse är att om det har ingåtts ett avtal om användning av verken mellan användaren och en organisation som företräder upphovsmän på det sätt som avses i sektorsvisa bestämmelsen i lagen får användaren använda även ett sådant verk inom samma område vars upphovsman inte är företrädd av organisationen. Bestämmelsen motsvarar innehållet i de nuvarande sektorsvisa bestämmelserna.

Som ett nytt 2 mom. i paragrafen föreslås en bestämmelse enligt vilken undervisningsministeriet godkänner en organisation för en viss tid om högst fem år. Beslutet skall trots sökande av ändring iakttas till dess ärendet har avgjorts genom ett beslut som vunnit laga kraft. För att systemet skall fungera förutsätts att det finns en organisation som kan ingå sådana avtal om användning av verk som avses i 26 § vid övergången till tillämpningen av nya bestämmelserna och även vid förnyande av godkännandebesluten av organisationerna i framtiden. Enligt en uttrycklig bestämmelse i momentet kan godkännandet återtas, om organisationen inte iakttar de villkor som anges i beslutet om godkännande.

Enligt bestämmelsens nuvarande 1 mom., som blir paragrafens nya 3 mom., skall en sådan upphovsman som inte företräds av organisationen behandlas på lika villkor som upphovsmän som företräds av organisationen med avseende på fördelningen av ersättningar eller kollektiv användning av ersättningar.

Enligt bestämmelsen i nuvarande 2 mom., som blir paragrafens nya 4 mom., kan en upphovsman som inte företräds av en organisation kräva individuell ersättning för användning på basis av avtal även i det fall att organisationen i enlighet med sina principer inte avräknar individuella ersättningar till de upphovsmän som den företräder. Inom ramen för ett avtalslicensarrangemang har en utomstående upphovsman således en bättre ställ-

ning än en sådan upphovsman som företräds av en organisation.

Avtalslicensbestämmelsen är en i ingresspunkt 18 i direktivet avsedd "kollektiv avtalslicens med utsträckt verkan". Både paragrafens nuvarande avtalslicensbestämmelse och de däri föreslagna ändringarna, inbegripet ändringarna av avtalslicensstrukturen, utgör sådana lagstiftningslösningar beträffande rättighetsförvaltning som uttryckligen tillåts enligt direktivet.

Följande avtalslicenser har behandlats ovan i särskilda avsnitt: avtalslicens för användning i internt informationssyfte (13 a §, avsnitt 3.2.3.), avtalslicens för användning inom undervisning och vetenskaplig forskning (14 §, avsnitt 3.2.4.), avtalslicens för användning vid arkiv, bibliotek eller museer (16 d §, avsnitt 3.2.5.), avtalslicens för användning av konstverk (25 a §, avsnitt 3.2.8.), avtalslicens för efemär användning (25 f § 2 mom., avsnitt 3.2.9.) och avtalslicens för användning av televisionsprogram som producerats av ett sändarföretag (25 g §, avsnitt 3.2.10.).

Bestämmelser om upphovsmannens rätt att förbjuda användning föreslås ingå i de sektorsvisa avtalslicensbestämmelser i 2 kap. som gäller primär användning, dvs. marknaden för förstahandsanvändning eller därmed jämförbar användning av verk. Detta innebär även en förstärkning av utomstående upphovsmäns ställning i avtalslicenssituationer. Däremot är det inte motiverat att ta in en förbuds rätt i sådana avtalslicensbestämmelser där det klart är fråga om sekundär användning, dvs. efteranvändning.

Det föreslås att lagens 26 § och de sektorsvisa avtalsbestämmelserna skall tillämpas på rättsinnehavare och skyddsobjekt som avses i 5 kap. genom hänvisningsbestämmelser i ifrågavarande paragrafer.

Avtalslicens beträffande fotokopiering (13 §). Det föreslås att de ändringar i paragrafens avtalslicensbestämmelse som föranleds av revideringen av avtalslicensstrukturen genomförs så att de delar som hör till avtalslicenssystemet flyttas till 26 §. Därtill föreslås på samma sätt som i fråga om andra avtalslicensbestämmelser att en organisation som är part i ett avtalslicensarrangemang som gäller fotokopiering skall vara godkänd

av undervisningsministeriet.

Avtalslicens beträffande ursprungliga radio- och televisionsutströmningar (25 f § 1 mom.). I paragrafens avtalslicensbestämmelse föreslås de ändringar som föranleds av revideringen av avtalslicensstrukturen. Därtill föreslås på samma sätt som i fråga om andra avtalslicensbestämmelser att en organisation som är part i ett avtalslicensarrangemang som gäller sådan ursprunglig utsändning av verk som äger rum i radio eller television bör vara godkänd av undervisningsministeriet.

Det föreslås att den i bestämmelsen beskrivna rätten för upphovsmannen att förbjuda användning skall bibehållas. Möjligheten för upphovsmän att förbjuda primär användning av sina verk i utsändningsverksamhet stärker även utomstående upphovsmäns ställning i avtalslicenssituationer. I likhet med nuvarande 25 f § 1 mom. gäller den föreslagna bestämmelsen inte sceniska verk eller filmverk.

Avtalslicens beträffande vidaresändning av radio- och televisionsutströmningar (25 h § 1 mom.). I paragrafens avtalslicensbestämmelse föreslås de ändringar som föranleds av revideringen av avtalslicensstrukturen. Det föreslås vidare att representativitetskriteriet för organisationer som godkänns som avtalslicensorganisationer ändras så att det motsvarar det kriterium som anges i övriga avtalslicensbestämmelser. Enligt den föreslagna ändringen skall en sådan organisation i enlighet med 26 § 1 mom. företräda "ett flertal upphovsmän till i Finland använda verk inom ett visst område". Efter lagändringen skall alla betydande rättsinnehavarområden vara företrädda i sådana licensieringsarrangemang som gäller vidaresändning.

Det föreslås att den nuvarande förutsättningen enligt vilken en i bestämmelsen avsedd organisation skall vara godkänd av undervisningsministeriet skall bibehållas och att den i samband med revideringen av avtalslicensstrukturen flyttas till 26 §.

3.2.12. *Utövande konstnärers och fonogramproducenters rättigheter och användning av ljudupptagningar (45, 46, 47, 47 a §)*

Frågor i anslutning till utövande konstnärers och fonogramproducenters rättighetsstruktur på tonkonstens område har i mer än tjugo års tid varit föremål för ett omfattande intresse i de nordiska länderna. Frågorna behandlades även i upphovsrättskommitténs tredje delbetänkande 1987 (kommittébetänkande 1987:7). I betänkandet föreslogs att rättigheterna utvecklas utgående från den rättighetsstruktur som antogs år 1961.

I upphovsrättskommitténs betänkande fokuserade man på frågan om i vilken mån närstående rättigheter bör utvecklas så att de motsvarar upphovsrättigheterna. I de lagändringar som genomfördes i Sverige och Danmark i mitten av 1990-talet ändrades utövande konstnärers och fonogramproducenters rättigheter så att dessa rättsinnehavare i regel tillerkänns en motsvarande rätt till tillgängliggörande för allmänheten som den som tillkommer upphovsmän.

Denna ensamrätt inskränktes liksom tidigare genom hänvisningar till bestämmelser om inskränkningar i upphovsrätten. I fråga om ersättning för användning av fonogram vid offentliga framföranden och radio- och televisionsutströmningar övergick man från ett ersättningsrättsbaserat system till ett system baserat på tvångslicens.

I Finland har utövande konstnärer och fonogramproducenter ända sedan början av 1980-talet framställt förslag om att rättigheterna till fonogramanvändning borde ses över. Frågan var uppe i samband med den lagändringsprocess som genomfördes år 1995 och har även dryftats vid beredningen av den aktuella propositionen.

Jämfört med situationen i samband med tidigare lagrevisioner har det skett en avsevärd utveckling av fonogramanvändningen och avtalssystemet mellan användarna och övervakningsorganisationen. Antalet användare som slutit avtal med övervakningsorganisationen om betalning av ersättning för användning av fonogram uppgår för närvarande till över 20 000. Fonogramanvändningssituationerna har blivit mer komplicerade, speci-

ellt i nätmiljön. Det är svårt att uppfölja, övervaka och förvalta användningen av musik i datanäten. De ovannämnda faktorerna bör tas i beaktande vid utvecklingen av utövande konstnärers och fonogramproducenters rättigheter.

I propositionen föreslås, att samtidigt som utövande konstnärers och fonogramproducenters ensamrättigheter i enlighet med direktivets bestämmelser skall utökas så att de även omfattar rätten till överföring till allmänheten på begäran, att dessa rättsinnehavares på upptagning baserade rättigheter skall grunda sig på samma grundläggande begrepp som de upphovsrättigheter som föreskrivs i 2 § upphovsrättslagen. De föreslagna rättigheterna motsvarar rättigheterna för upphovsmän och omfattar alla former av tillgängliggörande för allmänheten som tillkommer upphovsmän.

I lagen föreslås således ett förtydligande enligt vilket användning av fonogram vid ursprunglig trådbunden utsändning, såsom t.ex. vid utsändning över Internet (streaming), som enligt nuvarande terminologi utgör radio- eller televisionssändning, utgör enligt den nya terminologi som används i samband med upphovsrätt och närliggande rättigheter överföring till allmänheten.

Rättigheter i fonogram omfattar efter de föreslagna ändringarna: 1) rätten till överföring till en anordning genom vilken framförandet eller ljudupptagningen kan återges, dvs. kopieringsrätt, 2) rätten till offentligt framförande, 3) rätten till överföring till allmänheten på trådbunden eller trådlös väg, inbegripet överföring på begäran, samt 4) rätten till spridning till allmänheten.

För närvarande behöver tillstånd inte inhämtas för användning av ljudupptagningar vid radio- eller televisionssändningar och annat offentligt framförande. Utövande konstnärer och fonogramproducenter har rätt till ersättning. I propositionen föreslås inte några ändringar i detta avseende.

I propositionen föreslås en bestämmelse om tvångslicens för sådan fonogramanvändning som för närvarande omfattas av ersättningsrätt enligt 47 §. Det föreslås att tvångslicensens tillämpningsområde och struktur motsvarar den nuvarande bestämmelsen som endast föreskriver om rätt till ersättning. An-

vändningen av fonogram föreslås fortfarande vara tillåten direkt med stöd av lag och inte förutsätta tillstånd av utövande konstnärer och fonogramproducenter. Rättsinnehavarna föreslås även ha rätt till ersättning för sådan användning.

Till ensamrätten föreslås ingå i enlighet med artikel 3.2 i direktivet en rätt till överföring till allmänheten på begäran.

Efter de föreslagna ändringarna kommer ensamrättigheterna för utövande konstnärer och fonogramproducenter skilja sig från de ensamrättigheter som tillkommer upphovsmän. Detta får även praktiska konsekvenser för den kollektiva förvaltningen av utövande konstnärers och fonogramproducenters rättigheter. Huruvida skyddet för utövande konstnärers och fonogramproducenters rättigheter är på en tillräckligt hög nivå är en fråga som måste avgöras mot bakgrunden av utvecklingen av musikanvändningen och erfarenheterna från rättighetsförvaltningen.

I lagpropositionen föreslås även ingå särskilda bestämmelser om användningen av musikupptagningar med visuella element.

Användningen av musikupptagningar med visuella element är sett ur synpunkten för det musikaliska verkets framförare jämförbar med användningen av fonogram. I en musikvideo, liksom i en opera- eller konsertupptagning, utgörs det huvudsakliga innehållet av det musikaliska verket, vilket i större eller mindre utsträckning har försetts med visuella element i form av rörliga bilder. Den ökande användningen av dvd-upptagningar för spridning av musik bidrar till att främja denna utveckling.

Utövande konstnärers ersättningsrätt enligt den nuvarande 47 § omfattar inte användning av bildupptagningar.

Eftersom det väsentliga i ovan beskrivna fall är musikverket och dess framförande och inte de rörliga bilderna, är det motiverat att föreslå att framföraren av ett musikaliskt verk, dvs. den musiker som uppträder vid framförandet, skall ha rätt till ersättning även för användning av en i 46 a § avsedd anordning vid offentligt framförande och annan överföring till allmänheten än sådan som sker på begäran, om det huvudsakliga innehållet i det framförande som tagits upp på anordningen utgörs av framförandet av ett musika-

likt verk. Uttrycket "musikupptagningar med visuella element" föreslås användas i denna bestämmelse. Bestämmelser om ersättningsrätt föreslås ingå i 47 § 3 mom.

I bestämmelsen avsedda musikupptagningar med visuella element föreslås omfatta bl.a. cd-skivor och andra digitala upptagningar som innehåller utöver framföranden med enbart ljud även rörliga bilder, t.ex. utdrag ur musikvideoinspelningar av sådana framföranden som finns på skivan eller t.o.m. hela musikvideor. Till tillämpningsområdet för bestämmelsen föreslås höra även sådana upptagningar med enbart bild- och ljudinnehåll, där framförandet av ett musikaliskt verk getts visuell gestalt i form av en musikvideo. Även bildupptagningar av opera- och konsertframföranden föreslås höra till sådana musikupptagningar med visuella element som avses i denna bestämmelse.

I 64 § föreslås ingå bestämmelser om ersättningsens internationella tillämpningsområde. Ersättningsrätt föreslås gälla enbart för sådana musikupptagningar med visuella element som tagits upp i Finland.

De bestämmelser som gäller betalning av ersättning för användning av fonogram och rätten till ersättning för användning av musikupptagningar med visuella element föreslås utformas så att de grundläggande bestämmelserna om ersättningar och rätt till ersättning placeras i 47 § och de bestämmelser som hänför sig till betalning av ersättning och förverkligandet av rätten till ersättning placeras i 47 a §.

Den föreslagna ändringen av rättighetsstrukturen i 45 och 46 § i kombination med den ändring av 47 § som gäller användningen av fonogram gör det möjligt att utan tillstånd men mot ersättning använda fonogram i samma omfattning som är möjligt enligt den nuvarande bestämmelsen i 47 §. Denna lagtekniska ändring påverkar inte nivån på de ersättningar som betalas för användning av fonogram.

Utövande konstnärer och fonogramproducenter föreslås i enlighet med direktivet ha ensamrätt till sådant tillgängliggörande för allmänheten som sker på begäran.

3.2.13. *Programbärande signal* (48 § 3 mom.)

Lagens 48 § innehåller bestämmelser om sändarföretagets rätt till radio- och televisionutsändning. Enligt paragrafens 1 mom. får en utsändning inte utan sändarföretagets samtycke vidareändras eller tas upp på en anordning genom vilken den kan återges. Paragrafens 2 mom. gäller utsändningar som har tagits upp. Utan samtycke av sändarföretaget får en utsändning som har tagits upp inte kopieras, återutsändas eller spridas till allmänheten. Enligt lagförslaget krävs sändarföretagets samtycke även för sådan överföring av upptagna utsändningar till allmänheten som sker på begäran.

Sådana signaler som bär på program eller delar av dem och som inte används för utsändning av program i radio- eller television omfattas för närvarande inte av sändarföretagets skydd. Det är då fråga om programbärande signaler inom eller mellan sändarföretag i överföringskedjor som förmedlas via marknät eller satellit som resulterar i utsändning av program eller bevaring av programbärande signaler för sändning vid en senare tidpunkt. Denna typ av programbärande signaler är i praktiken ytterst sårbara och går lätt att kapa och användas för olovlig utsändning. Dessa signaler är emellertid inte skyddade enligt 48 §.

I propositionen föreslås att de ensamrättigheter för sändarföretag som föreskrivs i 48 § 1 och 2 mom. utsträcks på motsvarande sätt till att gälla sådan programbärande signal som inte utgör en radio- eller televisionutsändning. En sådan signal föreslås således inte få användas för utsändning av program som bärs av signalen, eller tas upp på en sådan anordning genom vilken den kan återges. Enligt den föreslagna bestämmelsen får en signal som tagits upp inte kopieras, återutsändas eller spridas till allmänheten och inte heller överförs till allmänheten på begäran.

Den föreslagna bestämmelsen förbättrar sändarbolagens skydd genom att bestämma om medel att hindra signalstöld redan före programmet har sänts olovligt.

3.2.14. Fotografier (49 a §)

Lagens 49 a § gäller skydd av sådana fotografier som inte skyddas som verk med stöd av 1 §. Fotografens ensamrätt omfattar rätten till framställning av exemplar och offentlig visning av fotografier. Även skyddstiderna för sådana fotografier som utgör verk och sådana fotografier som avses i 49 a § skiljer sig från varandra. Skyddet för sådana fotografier som avses i 49 a § är i kraft till dess 50 år har förflutit från utgången av det år då fotografiet framställdes.

Skyddet av de olika typerna av fotografier grundar sig ur ensamrättsperspektiv på olika slag av rättigheter. Skyddet enligt 49 a § baserar sig på exemplarframställningsrätten och visningsrätten, medan skyddet för fotografier som utgör verk grundar sig på den i 2 § förskrivna vidsträckt rätten till tillgängliggörande för allmänheten. Skyddet enligt 49 a § innefattar inte ensamrätt att sprida exemplar av fotografier.

Skyddet för fotografier som utgör verk och skyddet för andra fotografier har till övriga delar genom hänvisningsbestämmelser i 3 mom. fastställts så enhetligt som möjligt.

I samband med genomförandet av de ändringar som förutsätts enligt direktivet är det skäl att även se över strukturen i 49 a § och de rättigheter som gäller för sådana fotografier som avses i bestämmelsen. Det föreslås att denna bestämmelse, som gäller andra fotografier än sådana som utgör verk, ändras så att skyddet med avseende på rättigheter för enhetligas så att det motsvarar skyddet för sådana fotografier som utgör verk. Skyddstiden föreslås förbli oförändrad. Motsvarande lagstiftningslösning har redan tidigare genomförts i de övriga nordiska länderna.

Fotografen skall efter lagändringen ha ensamrätt att bestämma över sitt fotografi, i oförändrat eller förändrat skick, genom att framställa exemplar av det och göra det tillgängligt för allmänheten. Rätten till tillgängliggörande för allmänheten föreslås avgöras i enlighet med 2 § 3 mom. och omfatta en vidsträckt rätt till överföring till allmänheten, inbegripet rätten till överföring till allmänheten på begäran. Fastställandet föreslås ske genom en hänvisningsbestämmelse med en hänvisning till 2 § 3 mom.

Genom hänvisningsbestämmelser föreslås att på fotografier enligt 49 a § gälla även 11 a § om tillfällig exemplarframställning, den nya avtalslicens- samt inskränkingsbestämmelsen om användning av verk för intern information i 13 a § samt 17 § om tillgängliggörande av verk för användning till förmån av personer med funktionshinder.

Eftersom rättsinnehavaren till sådana fotografier som avses i 49 a § enligt förslaget även har rätt till spridning av exemplar, föreslås att bestämmelsen i 19 § 1, 2 och 5 mom., som gäller spridning av exemplar, genom en hänvisningsbestämmelse blir tillämplig även på sådana fotografier som avses i 49 a §. Det föreslås sålunda att i fråga om konsumtion av rätten till spridning av exemplar skall gemenskapskonsumtion tillämpas på samma sätt som med avseende på övriga skyddsobjekt som omfattas av lagen. Uthyrning av exemplar av fotografier föreslås enligt 2 mom. förutsätta rättsinnehavarens tillstånd, på samma sätt som i fråga om exemplar av verk.

Genom ändringen förenas skyddet av fotografier med tanke på rättigheterna. Efter ändringen skiljer sig verksfotografierna från andra fotografier endast i fråga om skyddstiden. Förslaget gör skyddet av fotografierna klarare och avlägsnar de av bestämmelsernas olikheter förorsakade tillämpningsoklarheterna för åtminstone 50 år från att fotografiet tagits.

3.2.15. Vissa ändringar av teknisk natur

Visning av exemplar av verk (20 §)

I 20 § föreslås en ändring av teknisk natur som förtydligar bestämmelsens tillämpningsområde. Enligt den nuvarande bestämmelsen konsumerar upphovsmannens rätt till visning av verket och verket får visas offentligt, när exemplar av verket med upphovsmannens samtycke har sålts eller på något annat sätt varaktigt överlåtits eller verket har utgivits.

Enligt bestämmelsen konsumerar visningsrätten även i det fall att verket har utgivits. Denna lydelse är en kvarleva från en tidigare konstruktion. I fråga om bildkonst föreskrevs år 1961 i 25 § 1 mom. första meningen om konsumtion av spridningsrätt och konsum-

tion av visningsrätt. Kriteriet om utgivning hänförelse sig uttryckligen till konsumtionen av spridningsrätten.

Vid den lagändring (446/1995) som trädde i kraft den 1 maj 1995 överfördes bestämmelsen om konsumtion av spridningsrätten till 19 § och bestämmelsen om konsumtion av visningsrätten till 20 §. Det till konsumtionen av spridningsrätten hänförelse utgivningskriteriet kvarstod dock som en del av bestämmelsen i 20 §, men utan någon praktisk betydelse.

Det föreslås att kriteriet om utgivning som en förutsättning för konsumtion av visningsrätten slopas i 20 § såsom varande onödigt, oklart och vilseledande. Innehållet i rätten till visning av verk har i samband med förslagen till ändringar i 2 § behandlats i avsnitt 3.1.2. i allmänna motiveringen i samband med behandlingen av artikel 3 i direktivet, och behandlas nedan i detaljmotiveringen till 2 §.

Presumptionsregler om överlåtelse av filmningsrätt (39 § och 45 §)

Överlåtelse av rätt till inspelning av litterärt eller konstnärligt verk omfattar enligt den nuvarande presumptionsregeln i 39 § 1 mom. rätt att genom förevisning av filmen på biograf, i television eller annorledes göra verket tillgängligt för allmänheten samt rätten att i filmen återgiva talade inslag i text eller ljudsättning på annat språk. Enligt 2 mom. gäller detta dock inte musikaliska verk.

Enligt bestämmelsen omfattar överlåtelsen av filmningsrätten rätten att förevisa filmen offentligt samt att förse den med text och ny ljudsättning. I presumptionsbestämmelsen har inte intagits någon uttrycklig hänvisning till framställning av exemplar, spridning av exemplar eller tillgängliggörande för allmänheten på annat sätt än genom offentligt framförande. Exemplarframställning utgör dock i praktiken en förutsättning för att filmen skall kunna framföras offentligt, varför rätten till framställning av exemplar bör anses ingå implicit även i 39 §.

De ändringar som föreslås i lagens 2 § i syfte att förtydliga ensamrättigheterna, i förening med den vidsträckt rätt till tillgängliggörande för allmänheten som föreskrivs i

artikel 3 i direktivet, föranleder ett behov av att ändra även den presumptionsbestämmelsen som ingår i 39 §. Enligt propositionen skall paragrafens 1 mom. ändras så att överlåtelse av rätt till filmning av litterära eller konstnärliga verk omfattar alla relevanta former för utnyttjande av film, dvs. rätten att framställa exemplar av filmen, rätten att göra filmen tillgänglig för allmänheten samt rätten att förse filmen med text eller ljudsättning på annat språk. Presumtionen omfattar fortsättningsvis heller inte upphovsmannens moraliska rättigheter.

Som en ny rätt som omfattas av presumtionen föreslås spridning av verk, inbegripet rätten till försäljning och uthyrning. I övrigt motsvarar ändringarna de som föreslås till 2 § 3 mom.

Avsikten av den föreslagna ändringen förknippar sig huvudsakligen med producentens roll i filmframställningen. Det skulle inte vara möjligt att framställa filmer, vars produktion ofta förutsätter avsevärda ekonomiska satsningar, utan de på producentens risk gjorda ekonomiska satsningarna. Genom den föreslagna ändringen får filmproducenten tillräckliga rättigheter att utnyttja filmen ekonomiskt.

Efter den föreslagna ändringen motsvarar bestämmelsen den rådande praxisen inom filmindustrin beträffande kommersiellt utnyttjande av film. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar även de lagstiftningslösningar som genomförts i de övriga nordiska länderna.

En presumptionsbestämmelse som gäller överlåtelse av rätten till filmning av utövande konstnärers framföranden ingår i 45 § 3 mom. Enligt den omfattar överlåtelse av rätten till filmning av ett framförande rätten att sprida det upptagna framförandet till allmänheten genom uthyrning, om inte något annat har avtalats. Bestämmelsen grundar sig på en tvingande presumptionsbestämmelse i uthyrningsdirektivet. För presumptionsbestämmelsen om utövande konstnärers rättigheter har anförts samma motivering som för upphovsrättigheterna i bestämmelsen i 39 §.

I detta lagförslag föreslås att utövande konstnärers ensamrättigheter till framföranden som tagits upp på ljudupptagningar utvidgas till att omfatta utöver rätten att sprida

upptagningar även andra former av tillgängliggörande för allmänheten. Det är motiverat att utvidga presumtionsbestämmelsen till att omfatta även dessa rättigheter.

Som en lösning av teknisk natur föreslås att bestämmelsen i 39 §, sådan den lyder efter den föreslagna ändringen, genom en hänvisningsbestämmelse skall tillämpas på de ensamrättigheter som utövande konstnärer enligt de föreslagna ändringarna i 45 § har i framföranden som tagits in i filmer. En motsvarande princip föreslås bli tillämplig på fonogramproducenter genom en hänvisningsbestämmelse i 46 §.

På samma sätt som i fråga om presumtionsbestämmelsen om övergång av upphovsmännens filmningsrätt föreslås den nya presumtionsbestämmelsen beträffande utövande konstnärer omfatta alla relevanta användningssätt av filmen som förutsätts av det kommersiella utnyttjandet. Presumtionen skulle ändå inte gälla de moraliska rättigheterna som tillkommer utövande konstnärer.

Genom de föreslagna ändringarna i presumtionsbestämmelsen styrs upphovsmän och producenter respektive utövande konstnärer och producenter, före de börjar med produktionen, till att i behövlig utsträckning avtala om detaljer i anslutning till det kommersiella utnyttjandet av film.

T.ex. för skådespelares del skulle det bestämmas om användningen av en skådespelares insats i en film, dvs. upptagning av ett framförande. Likaså skulle det kunna bestämmas om kopiering av det upptagna framförandet till olika ändamål och om användning av framförandet, spridning av kopiorna till allmänheten och överföring av det upptagna framförandet på begäran till allmänheten via ett datanät. I allt avtalande bör naturligtvis beaktas utövande konstnärernas moraliska rättigheter och att de blir respekterande.

Utvecklingen av avtalspraxisen bör följas även efter ikraftträdandet i ljudet av dessa nya bestämmelser. Särkilt på områden där produktionen omfattar en stor del upphovsmän och utövande konstnärer från olika områden, såsom i filmproduktionen, kan det genom utveckling av en god avtalspraxis och sådana lösningar där de olika parternas intressen ordentligt tagits i beaktande, nå resultat som gynnar hela branschen. Även upp-

hovsrättsskolning och ökning av kunskaperna kan man påverka utvecklingen på området på ett positivt sätt.

Den föreslagna ändringen i 39 §, vari även ingår en presumtion om spridning av exemplar av film genom uthyrning, förutsätter en teknisk ändring även i 29 a §, som gäller rätten till ersättning för uthyrning av exemplar av verk som tagits upp på film eller fonogram.

De föreslagna ändringarna i presumtionsbestämmelserna kommer att bättre beakta se sätt på vilka det ekonomiska utnyttjandet av filmer sker. De föreslagna ändringarna följer en kontinentaleuropeisk praxis och är konform med motsvarande bestämmelser i bl.a. Danmark och Sverige.

Återgivning av offentliga anföranden (framföranden) (45 §)

Enligt 25 c § får utan upphovsmannens samtycke återges vad som muntligen eller skriftligen anføres vid en offentlig representation, inför myndigheter eller vid offentliga sammankomster för överläggningar om allmänna angelägenheter. Uttalanden som har givits i ett mål eller ärende, skrifter och dylikt som har åberopats såsom bevis får dock återges endast i samband med en redogörelse för målet eller ärendet och i den omfattning som motiveras av ändamålet med redogörelsen. Upphovsmannen har ensamrätt att ge ut samlingar av sina anföranden.

Denna inskränkning gäller endast skriftligt eller muntligt framförda verk samt kataloger och databaser som skyddas enligt 49 §. Till återgivning (användning) av offentliga anföranden kan i många fall även hänföra sig sådant framförande av verk i vilken den person som gjort anförandet har en i 45 § avsedd närstående rätt som tillkommer en utövande konstnär. Det kan t.ex. vara fråga om sådan recitation eller uppläsning, som enligt 25 c § inte får återges utan samtycke av den som utför anförandet. Den som utför anförandet har inte ensamrätt till offentligt framförande av anförandet. Däremot har han ensamrätt till upptagning av anförandet samt kopiering av det upptagna anförandet och därigenom indirekt även möjlighet att hindra offentlig återgivning av anförandet.

I den nya 45 § 6 mom. om utövande konstnärers ensamrättigheter föreslås därför intas en hänvisningsbestämmelse med en hänvisning till 25 c §. Efter tillägget är det möjligt med stöd av 25 c § att återge sådana framföranden av litterära eller konstnärliga verk som kan betraktas som offentliga anföranden utan tillstånd av anföraren.

Den föreslagna ändringen klargör och preciserar tillämpningen av inskränkningen i 25 c §.

Kataloger och databaser (49 §)

I 49 § 1 mom., som gäller katalogskyddet och det särskilda skyddet för databaser, föreslås en ändring av teknisk natur. I den finskspråkiga lagtexten föreslås uttrycket "saattamalla ne yleisön saataviin", ("göra dem tillgängliga för allmänheten"), ändras till "saattamalla se yleisön saataviin", ("göra det tillgängligt för allmänheten"). Efter denna ändring motsvarar uttrycket den lydelse bestämmelsen har i den svenskspråkiga lagtexten och det innehåll som bestämmelsen är avsedd att ha.

Som ett tillägg av teknisk natur föreslås att i hänvisningsbestämmelsen i 49 § 3 mom. intas en hänvisning till 27? 29 §. De nämnda paragraferna innehåller allmänna bestämmelser om rättighetsöverlåtelse. Bestämmelsen klargör det nuvarande rättsläget. Principen, enligt vilken rättigheter kan överlåtas, gäller även utan en uttrycklig bestämmelse alla de ekonomiska rättigheter som föreskrivs i upphovsrättslagen.

Betalning av ersättning för användning av ljudupptagningar och av musikupptagningar med visuella element (54 b §)

Det föreslås att bestämmelserna i 54 b § utvidgas så att paragrafens bestämmelser tillämpas genom den nya hänvisningsbestämmelsen i 3 mom. även på sådan ersättning för användning av musikupptagningar med visuella element som avses i 47 § 3 mom.

Det föreslås att till paragrafen fogas ett 2 mom. med bestämmelser om när ersättning förfaller till betalning. I 47 § avsedd ersättning för direkt eller indirekt användning av

fonogram vid offentligt framförande eller annan överföring till allmänheten än sådan som sker på begäran eller för vidareändring föreslås förfalla till betalning 30 dagar efter användningen. Bestämmelsen föreslås gälla endast sådana situationer där man inte har avtalat om ersättning för användning av fonogram. Bestämmelsen föreslås på motsvarande sätt tillämpas även på användning av musikupptagningar med visuella element i enlighet med 47 § 3 mom.

Den föreslagna bestämmelsen om när ersättning förfaller till betalning utgör en nödvändig teknisk komplettering av de bestämmelser om ersättning som ingår i nuvarande 47 och 47 a §. Avsikten med den föreslagna bestämmelsen är att fonogramanvändare på eget initiativ skall ta kontakt med den organisation som företräder de utövande konstnärerna och fonogramproducenterna för att komma överens om ersättningar.

Olovlig spridning av anordning för att avlägsna skydd för datorprogram (56 c §)

I remissyttrandena till upphovsrättskommissionens betänkande ingick ett påpekande om att bestämmelsen i lagens 56 c §, vari förskrivs om straff för spridning till allmänheten och innehav av anordning för att avlägsna ett tekniskt hjälpmedel som skyddar datorprogram, inte helt motsvarar kraven enligt datorprogramdirektivet (91/250/EEG).

Kriteriet "i förvärvssyfte" i nuvarande bestämmelsen i 56 c § hänvisar till såväl spridning till allmänheten som innehav för detta syfte. Enligt bestämmelsen i datorprogramdirektivet gäller kriteriet endast innehav.

Bestämmelsen i paragrafen skall ändras så att den motsvarar ordalydelsen i datorprogramdirektivet.

3.2.16. Privat införsel av piratprodukter

I samband med beredningen av lagstiftningsändringarna lät undervisningsministeriet utföra en expertutredning om frågor i anslutning till införsel av piratprodukter, dvs. införsel för privat bruk av verk eller andra skyddsobjekt som framställts i strid med bestämmelserna i upphovsrättslagen.

När det gäller sådana produkter som framställs och säljs olagligt i utlandet är piratismen i första hand en angelägenhet för den stat där den olagliga framställningen och försäljningen äger rum. Finlands geografiska läge innebär emellertid att den piratism som förekommer i vissa andra länder får speciellt kännbara verkningar i Finland. De uppgifter som finns tillgängliga ger vid handen att resandeförseln av piratupptagningar är så omfattande att den redan får konsekvenser för den inhemska fonogram- och videomarknaden. De här piratupptagningarna riskerar ofta hamna till loppmarknader eller spridas till allmänheten via Internets webbplatser.

I samband med beredningen av förslaget gällande privat införsel av piratprodukter har övervägts möjligheten att föreslå en bestämmelse som tillåter att ett fåtal olagliga upptagningar kunde införas till privat bruk. Likaså har övervägts möjligheten att föreskriva om saken så att ingen vederlags- eller skadeståndspåföljd skulle uppstå för gärningen. De sannolika bevisningsproblem som uppstår i fråga om det har verksexemplaren förts in för privat bruk eller är det frågan om annan i lag förbjuden införsel, leder till att det inte ter sig möjligt att föreskriva om lindrigare bestämmelser om privat införsel än om annan olaglig införsel.

Vid sidan av införsel av piratprodukter för privat bruk förekommer även sådan införsel som för närvarande inte är straffbar trots att den ofta sker i förvärvssyfte eller på annat sätt är av yrkesmässig karaktär. Denna införsel leder i många fall till att piratprodukterna i sista hand sprids till allmänheten.

Enligt förslaget skall bestämmelserna om upphovsrättsförsel i 56 a § ändras så att spridning till allmänheten inte längre skall utgöra ett straffbarhetsrequisit när det gäller import. Det föreslås att införsel av verksexemplar som framställts olagligt i utlandet kunde bestraffas som upphovsrättsförsel. Bestämmelsen föreslås i samma utsträckning gälla såväl privatinförsel som införsel av annat slag.

Den föreslagna ändringen gör det möjligt att ingripa effektivare när det gäller piratprodukter som förts in till finskt territorium redan innan de hinner spridas till allmänheten.

För införsel av piratprodukter föreslås ut-

över straffpåföljd även föreskrivas möjlighet att utdöma ersättning enligt den bestämmelse som föreslås fogas till 57 § 1 mom. samt skadestånd enligt 57 § 3 mom. Beslut om förstörelse av exemplar av verk enligt 58 § föreslås kunna utfärdas både av domstol och genom strafforderförfarande.

I EU:s produktförfalskningsförordning (EG Nr 1383/03) föreskrivs om tullmyndigheternas förfarande när produkter som införts från tredje land (dvs. ett land utanför EU) misstänks vara varumärkesförfalskade eller pirattillverkade. Förfarandet tillämpas inte om resandeförselns värde inte överstiger det belopp som fastställts för tullfri införsel och om det inte finns påtagliga tecken som tyder på att varorna ingår i kommersiell handel. Ingrepp i resandeförsel av ringa omfattning sker uteslutande på grundval av nationella bestämmelser.

3.2.17. *Införsel av exemplar av verk till finskt territorium för vidaretransport till tredje land*

Lagens nuvarande lydelse innebär att det är oklart om straffbarheten även omfattar införsel för vidaretransport till tredje land om exemplaren inte har förts in på finskt territorium från tullkontrollen. För att göra lagtolkningen klarare och entydigare föreslås att ovan avsedd införsel till finskt territorium i form av genomförsel för vidaretransport till tredje land skall bestraffas som upphovsrättsförsel enligt 56 a § 1 mom. 2 punkten.

Den föreslagna ordalydelsen "till finskt territorium för vidaretransport till tredje land" motsvarar det uttryck som används i 4 § varumärkeslagen.

I 49 kap. 1 § 2 mom. strafflagen föreslås ett tillägg enligt vilket införsel för vidaretransport till tredje land av verksexemplar som gör intrång i upphovsrätten även skall kunna bestraffas som upphovsrättsbrott, om de uppfyller rekviritet för upphovsrättsbrott.

3.2.18. *Intrång i upphovsrätten som sker i datanätverk eller med hjälp av datasystem*

Sådana intrång i upphovsrätten som sker inom nätverk och med hjälp av datasystem

har formats till ett problem av t.o.m. ännu större omfattning än försäljningen av piratkopior av ljud- och bildupptagningar. Enbart inom s.k. serverlösa nätverk (peer-to-peer-nätverk) omfattar den olovliga distributionen i dagens läge närmare en miljard filer. Dessa tjänster utnyttjas vid varje tidpunkt av i genomsnitt fem miljoner användare. Varje månad utbyts mer än 5 miljarder filer inom t.ex. Kazaa, som är ett av de största serverlösa nätverken. Kazaa's fildelningsprogram är det mest nedladdade programmet på Internet. Olovligt tillgängliggörande till allmänheten av verksexemplar sker inte bara inom serverlösa nätverk utan även bl.a. via FTP-servrar (servrar som använder dataöverföringsprotokollet File Transfer Protocol).

Serverlösa nätverk och snabba datakommunikationsförbindelser gör det möjligt att genomföra s.k. superdistribution av skyddade verk. Detta innebär att opublicerade musik- och filmverk kan distribueras till miljontals användare inom serverlösa nätverk. Verksamhetens natur illustreras av att olagliga upptagningar av nya filmer kan göras senast på filmpremiären med hjälp av videokamera, om det inte tidigare har gått att få tag på olagliga kopior. Kopior sparas på datorer som är anslutna till nätverket, varefter piratfabrikerna omedelbart kan börja tillverka olagliga dvd-kopior. Olaglig spridning i nätverken samt olagliga video- och dvd-upptagningar utgör ett effektivt hinder för filmproducenter och andra rättsinnehavare att få den ekonomiska nytta av filmerna som deras rättigheter berättigar dem till.

I dagens läge är det i praktiken omöjligt att utreda sådana kränkningar av upphovsrätten som sker i datanätverk och med hjälp av datasystem. Trots att tusentals verk distribueras olagligt i olika serverlösa nätverk och andra nätverk, och trots att verksamheten otvivelaktigt åstadkommer stor skada, kan dessa rättighetsintrång inte utredas på grund av brister i lagstiftningen. Teleoperatörer vägrar med åberopande av gällande lag att lämna ut innehavaruppgifter om s.k. dynamiska IP-nummer (Internet Protocol) till polisen.

Regeringens proposition till lag om dataskydd för elektronisk kommunikation och vissa lagar i anknytning till denna (RP

125/2003 rd) innehåller ett förslag till ändring av 36 § polislagen, enligt vilken polisen skall ha rätt att av teleföretag få uppgifter som individualiserar terminalutrustning och anslutningar eller annan identifierande information som gäller terminalen eller anslutningen, om dessa uppgifter i enskilda fall behövs för att polisen skall kunna fullgöra sina uppgifter. Misstanke om ett brott som möjliggör husrannsakan föreslås således ge polisen möjlighet att få uppgifter som identifierar den som gör sig skyldig till en rättighetskränkning.

Det ovan nämnda förslaget till ändring av polislagen har dock i praktiken inte någon betydelse vid utredningen av intrång i upphovsrätten eftersom det i bestämmelsen om förutsättningarna för husrannsakan enligt 5 kap. 1 § tvångsmedelslagen föreskrivs att husrannsakan förutsätter ett brott vars strängaste straff är minst sex månader fängelse.

Straffet för upphovsrättsförseelse är böter, vilket innebär att husrannsakan inte är möjligt i sådana fall. För att ett intrång skall kunna misstänkas innebära ett sådant upphovsrättsbrott som bestraffas med böter eller fängelse i minst två år, är förutsättningen enligt nuvarande 49 kap. 1 § strafflagen att intrånget sker i förvärvssyfte.

För närvarande kan det med fog sägas att det tillgängliggörande för allmänheten av material som skyddas av upphovsrätten eller närstående rättigheter som äger rum på Internet sker helt utan förvärvssyfte, dvs. utan avsikt att få ekonomisk vinning. Avsikten med att göra material tillgängligt för allmänheten på olaglig väg kan t.ex. vara att skada de företag som säljer materialet, eller att uppnå fördelar för sig själv eller andra. I sådant fall uppfylls inte förvärvssyftesrekvisitet som hör till rekvisiten för upphovsrättsbrott, och den kränkande gärningen förblir obestraftad. Även utredning av intrång är i praktiken omöjlig att utföra.

Speciellt sådant skyddat material som på olaglig väg har gjorts tillgängligt för allmänheten i öppna datanätverk är tillgängligt för vem som helst, vilket i regel möjliggör omfattande kränkningar av upphovsrättigheter och upphovsrättigheterna närstående rättigheter. Rättighetsintrång som sker i datanätverk och med hjälp av datasystem uppfyller

dock endast i undantagsfall förvärvssyftesrekvisitet.

Med stöd av det ovan anförda föreslås att det till bestämmelsen om upphovsrättsbrott i 49 kap. 1 § strafflagen fogas ett nytt 3 mom., vari förskrivs att för upphovsrättsbrott skall dömas även den som utan förvärvssyfte i datanätverk eller med hjälp av datasystem kränker upphovsrätten så att gärningen är ägnad att åsamka betydande skada eller olägenhet till innehavaren av den kränkta rätten.

Tillsammans med det ovan nämnda förslaget till ändring av polislagen innebär denna ändring av bestämmelsen om upphovsrättsbrott att det blir möjligt att effektivare än nu förtiden utreda misstänkta upphovsrättsbrott som sker i datanätverk eller med hjälp av datasystem.

Regeringen anser att det är viktigt att utreda hur den gällande bestämmelsen om säkringsåtgärder i 7 kap. 3 § rättegångsbalken går att tillämpa vid utredningar av upphovsrättsbrott och upphovsrättsförseelser, och att det vid behov vidtas åtgärder för att ändra lagstiftningen.

4. Internationell tillämpning

Den internationella tillämpningen av upphovsrättslagens bestämmelser sker i regel i enlighet med bestämmelserna i 63 § upphovsrättslagen. Tillämpningen av bestämmelser som gäller närstående rättigheter enligt 5 kap. sker i enlighet med bestämmelserna i 64 och 64 a § upphovsrättslagen. Tillämpningen av upphovsrättslagen i vissa fall med avseende på skyddsobjekt som härstammar från stater som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet sker i enlighet med förordning 575/1995.

Med stöd av 65 § kan republikens president, under förutsättning av ömsesidighet, meddela föreskrifter om upphovsrättslagens tillämpning med avseende på ett annat land.

I 64 § föreslås vissa ändringar av teknisk natur som föranleds av de ändringar i utövande konstnärers rättigheter som föreslås i 45, 47 och 47 a §.

Bestämmelser om internationell tillämpning av de nya bestämmelserna i 5 a kap. föreslås tas in i upphovsrättslagen i en ny 64 b §.

Behovet av en allmän granskning och omorganisering av lagens bestämmelser gällande internationell tillämpning värderas i samband med uppföljningen av revisionen av upphovsrättslagen.

5. Propositionens organisatoriska och ekonomiska verkningar

Propositionen har inte några direkta verkningar på statens eller kommunernas ekonomi eller förvaltning.

Ekonomiska rättigheter. De föreslagna ändringarna gäller huvudsakligen sådana ekonomiska rättigheter som tillkommer upphovsmän och innehavare av närstående rättigheter samt inskränkningar i dessa rättigheter. För upphovsmän och innehavare av närstående rättigheter innebär det att användning av skyddat material förutsätter avtal med upphovsmannen och eventuellt betalning av ersättning. Utövande konstnärers och fonogramproducenters rätt till ersättning gör det möjligt att ta ut ersättning för användning av fonogram.

De föreslagna ändringarna påverkar de inbördes relationerna mellan rättsinnehavare, producenter, distributörer och användare av skyddsobjekt. De direkta privatekonomiska verkningarna av förslagen är ringa.

Enligt förslaget beviljas innehavare av närstående rättigheter en sådan i direktivet förskrivna rätt att på begäran överföra material till allmänheten som hänför sig till nätmiljön. En sådan överföring innebär att material görs tillgängligt för allmänheten via ett nätverk, antingen mot betalning eller utan betalning. Överföring av sådant material förutsätter avtal med rättsinnehavarna.

Användning av fonogram vid offentligt framförande, vidareändring eller annan överföring till allmänheten än sådan som sker på begäran föreslås alltså till området för ersättning.

För användning av musikupptagningar med visuella element vid offentligt framförande och annan överföring till allmänheten än sådan som sker på begäran föreslås för dem som framför ett musikaliskt verk en ny rätt till ersättning.

De föreslagna ändringarna av rättigheterna i fonogram innebär inte någon utvidgning av

området för ersättningsrättigheter. Ändringarna har heller ingen inverkan på nivån på ersättningarna för användning av fonogram. Genom de föreslagna ändringarna i bestämmelserna om ersättningsbetalning försöker man i stället förmå fonogramanvändarna att kontakta den organisation som representerar rättsinnehavarna för att förhandla om ersättningarna i ett tidigare skede än förut, kanske redan innan de börjar använda fonogrammen. Det gagnar båda parter att man kommer överens om ersättningarna före användningen.

Den föreslagna rätten till ersättning för användning av musikuptagningar med visuella element, som föreskrivs dem som framför ett musikaliskt verk, förutsätter betalning av ersättning för användningen av upptagningar vid offentliga framföranden och t.ex. vid utsändning i radio eller television. För närvarande krävs inte betalning av ersättning till utövande konstnärer för sådan användning.

Skyddet för fotografier som inte når upp till verkshöjd föreslås utvidgas till att utöver rätten till framställning av exemplar och offentlig visning även omfatta alla former av tillgängliggörande för allmänheten. Dessa nya ekonomiska rättigheter förutsätter ingående av avtal och eventuellt betalning av ersättning.

Inskränkings- och avtalslicensbestämmelser. Möjligheten att använda verk utan upphovsmannens tillstånd och utan att betala ersättning föreslås bibehållas oförändrad. I vissa fall föreslås en utvidgning av området för ersättningsfri användning. I de fall där direktivet inte gör det möjligt att bibehålla en fullständig inskränkning av upphovsrätten, föreslås att användning av verk skall möjliggöras med stöd av avtalslicensbestämmelse. I sådana avtal som upprättas mellan en användare och en av undervisningsministeriet godkänd avtalslicensorganisation som representerar rättsinnehavarna fastställs ersättningen för användning av material på basis av avtalslicens.

Användningen av ett verk med stöd av en inskränkning i upphovsrätten eller en avtalslicens förutsätter att verket är i användarens lagliga besittning eller att han har laglig tillgång till det. Lagligt förvärv av verk förutsätter vanligen en penningprestation.

Användning av verk eller andra skyddsobjekt i andra fall än sådana som är tillåtna enligt lagens inskränkingsbestämmelser baserar sig i första hand på att användaren inhämtar rättsinnehavarens tillstånd. Därvid avtalar man individuellt om villkoren för användningen och eventuell ersättning.

Upphovsrättslagens avtalslicensbestämmelser gör det möjligt att med en organisation som företräder många rättsinnehavare sluta ett sådant avtal som förutsätts för användningen av ett material även då det på grund av materialets stora omfattning eller det stora antalet rättsinnehavare inte i praktiken är möjligt att förvärva individuella rättigheter. I sådana fall där användning av ett material är möjligt med stöd av avtalslicensbestämmelser är det även möjligt att söka användningstillstånd direkt hos de enskilda rättsinnehavarna och komma överens med dem om ersättning, i stället för att vända sig till en organisation.

De föreslagna bestämmelserna innehåller även bestämmelser om nya användningsområden för avtalslicenser där användning av material tidigare i praktiken inte har varit möjlig t.ex. på grund av svårigheter att utreda rättigheterna eller den stora arbetsmängd en sådan utredningsprocess innebär. I dessa fall medför förslagen ekonomiska verkningar för både rättsinnehavare och användare av skyddade material, om de önskar använda materialet på de nya sätt som bestämmelserna möjliggör. De ekonomiska verkningarna beror på storleken av efterfrågan på materialet och hurvida det sluts sådana avtal som tillämpningen av avtalslicensbestämmelserna förutsätter. De ekonomiska verkningarnas omfattning beror på hur stor användningen är och vilka användningsersättningar som man förhandlat sig fram till.

De föreslagna tilläggen till bestämmelserna om spridningsrätt i 19 § innebär att även ett verksexemplar som med upphovsmannens tillstånd har spridits utanför EES kan spridas vidare i Finland, om det är fråga om ett exemplar som har förvärvats av en privatperson.

Förslaget att i bestämmelsen i 21 § om inskränkning av rätten till offentligt framförande slopa den inskränkning som gäller framföranden vid gudstjänster får konsekvenser för

enskilda församlingar och andra religiösa samfund. Den föreslagna ändringen förutsätter ingående av avtal och eventuellt betalning av ersättning för användning av upphovsrättsligt skyddade verk, närmast musikaliska verk, vid gudstjänster. För enskilda församlingar och motsvarande enheter kan verkningarna av denna ändring bedömas vara relativt ringa.

Rimlig kompensation. Direktivet förutsätter att det ordnas med rimlig kompensation för privatkopiering av alla slag av alster med hänsyn till de omständigheter, t.ex. användning av tekniska åtgärder, som anges i direktivet. Avkastningen av den nuvarande avgiften på upptagningsunderlag uppgick år 2000 till ca 10 miljoner euro, varav ca 4 miljoner euro kom från avgifter på ljudupptagningsunderlag och ca 6 miljoner euro från avgifter på bildupptagningsunderlag.

De föreslagna ändringarna i 2 a kap. preciserar vilka anordningar (upptagningsunderlag) som omfattas av avgiften samt omfattar även en bestämmelse om utsättandet av avgiftsbeloppets övre gräns. Vid fastställandet av avgiftens storlek bör beaktas att avgiftens avkastning bör räcka till för att erbjuda rimlig kompensation för privat inspelning och annan upptagning.

De föreslagna ändringarna påverkar inte avgiftens storlek eller avkastning. Avgiftens avkastning ökar om nya anordningar som omfattas av avgiften släpps ut på marknaden eller om försäljningen av nuvarande anordningar ökar.

För tillverkare och importörer av upptagningsunderlag gäller även fortsättningsvis avgiftsskyldighet, samt för återförsäljare subsidiär avgiftsskyldighet. Avgiftsplikten gäller inte sådana anordningar som används av företag eller andra yrkesmässiga användare eller andra som enligt lagen är berättigade till avgiftsåterbäring.

Enligt förslaget skall avgiften baseras på upptagningsunderlagens speltid eller lagringskapacitet, vilket tryggar en rättvis avgiftsincidens inom handeln med upptagningsunderlag. Den som i sista hand bär den ekonomiska konsekvensen av avgiften är den konsument som köper upptagningsunderlaget.

Piratkopior. Importen av utomlands olag-

ligt framställda s.k. piratupptagningar för enskilt bruk förorsakar som nuvarande stora ekonomiska förluster både till den utländska som den inhemska marknaden av ljud- och bildupptagningar. I förslaget föreslås att importen av olagligt framställda verksexemplar förbjuds helt.

6. Beredningen av propositionen

Regeringens proposition grundar sig på den beredning som utförts inom den av undervisningsministeriet tillsatta upphovsrättskommissionen.

Beredningen av lagstiftningsändringarna inleddes officiellt den 14 september 2001 med ett diskussions- och hörningstillfälle som undervisningsministeriet arrangerade i Vetenskapernas hus i Helsingfors. För detta tillfälle utarbetades vid undervisningsministeriet som tjänsteuppdrag ett memorandum över de ändringar som förutsätts enligt direktivet. På basis av de utlåtanden som gavs om detta memorandum och annat material i anslutning till ärendet genomfördes den fortsatta beredningen av lagändringarna inom upphovsrättskommissionen.

Till stöd för lagberedningen beställde undervisningsministeriet expertutredningar om följande frågor: fair compensation, dvs. rimlig kompensation (advokat Kristiina Harenko), användning av skyddade alster vid arkiv, bibliotek och museer (advokat Pekka Tarjela), privat import av piratprodukter som kränker upphovsrätten (vicehäradshövding Marja-Leena Mansala), upphovsrätt i anställningsförhållanden (överdirektör Pekka Nurmi), kortvariga upptagningar som förutsätts inom radio- och televisionssändningsverksamhet, s.k. efemära upptagningar (vicehäradshövding Marja-Leena Mansala), användningstillstånd för televisions- och radioarkiv (advokat Jyrki Siivola), offentligt framförande (juris kandidat Marko Karo), tekniska åtgärder – nuvarande utvecklingsstadium och omfattningen av ibruktagandet (Katherine Sand, Förenta Staterna, engelskspråkig utredning). Utredningarna färdigställdes i mars-april 2002 och publicerades på undervisningsministeriets webbplats (www.minedu.fi).

I samband med beredningen ordnade upp-

hovsrättskommissionens sekretariat diskussioner med olika intressentgrupper och sakkunniga. Vid sammankomsterna behandlades de behov av ändring av lagstiftningen som föranleds av informations samhällsdirektivet och andra omständigheter. Upphovsrättskommissionen har haft tillgång till de utlåtanden som inkommit under beredningen.

Upphovsrättskommissionens förslag till ändringar i lagstiftningen utgavs den 2 maj 2002 i form av ett betänkande (kommittébetänkande 2002:5). Förslagen var upprättade i form av en regeringsproposition.

Undervisningsministeriet sände ut upphovsrättskommissionens betänkande på remiss till ett stort antal remissorgan. Sammanlagt 108 remissutlåtanden inkom från myndigheter, organisationer, sammanslutningar och företag.

Den 11 oktober 2002 lämnade regeringen till Riksdagen en proposition med förslag till lagar om ändring av upphovsrättslagen och 49 kap. strafflagen (RP 177/2002 rd). Propositionens slutliga utformning utfördes vid undervisningsministeriet med beaktande av de synpunkter och kommentarer som hade framförts i remissutlåtandena.

Regeringens proposition behandlades av Riksdagens kulturutskott i slutet av år 2002 och början av år 2003. Riksdagsbehandlingen avbröts emellertid vid utgången av riksdagens mandatperiod, och propositionen förföll.

Riksdagens kulturutskott har i februari 2003 tillställt undervisningsministeriet en skrivelse i vilken utskottet uppmanar undervisningsministeriet att beakta vissa omständigheter som framkommit under utskottsbehandlingen.

Vid den fortsatta behandlingen av propositionen har kulturutskottets skrivelse och de synpunkter och kommentarer som framförs i de sakkunnigutlåtanden som tillställts utskottet beaktats i mån av möjlighet.

Ett utkast till ny proposition har av undervisningsministeriet sänts ut på remiss till ett stort antal remissorgan under tiden juli–augusti 2003. Sammanlagt 100 remissutlåtanden har inkommit från myndigheter, organisationer, samfund och företag.

Under beredningen har upprätthållits fortlöpande kontakt på tjänstemannanivå med de

ministerier som svarar för upphovsrättslagstiftningen i de övriga nordiska länderna. Målet är att de lagstiftningsändringar som föranleds av informations samhällsdirektivet i vissa viktiga avseenden skall genomföras på ett enhetligt sätt i alla nordiska länder.

7. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

7.1. Samband med andra propositioner

Samtidigt med denna proposition avläter regeringen en proposition om godkännande av WIPO-fördraget om upphovsrätt samt WIPO-fördraget om framföranden och fonogram samt till lagar om sättande i kraft av dessa fördrag samt om lagar om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen.

Avsikten är att de bestämmelser som innehåller materiella ändringar i upphovsrättslagen och strafflagen skall träda i kraft så snart som möjligt efter det att lagarna har antagits och blivit stadfästa. Lagarna om godkännande av WIPO-fördragen föreslås sättas i kraft genom förordning av republikens president tre månader efter det att Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater har deponerat sina ratifikations- eller tillträdesinstrument hos WIPO:s generalsekreterare.

7.2. Samband med internationella fördrag och förpliktelser

I förslaget har beaktats de i avsnitt 2.2. angivna internationella fördrag om upphovsrätt och närstående rättigheter som är förpliktande för Finland.

I propositionen ingår förslag till ändringar som föranleds av EG:s informations samhällsdirektiv. De lagstiftningsändringar som direktivet förutsätter borde ha trätt i kraft senast den 21 december 2002.

Europeiska gemenskapernas kommission har den 22 januari 2003 inlett övervakningsförfarande mot Finland med stöd av artikel 226 i grundfördraget och den 10 februari väckts talan i Europeiska gemenskapernas domstol mot Finland om fastställande av att

Finland underlåtit att uppfylla förpliktelseerna enligt bestämmelserna i direktivet och grundfördraget. Kommissionen har även i en skrivelse av den 3 april 2003 tillkännagjort sitt utlåtande av den 13 november 2002 till kommittén för medlemsstaternas ständiga representanter, vari kommissionen uppmanar medlemsstaterna att göra sitt bästa för att utan dröjsmål sätta direktivet i kraft och vidta

sådana åtgärder av förberedande art som är nödvändiga för att ratificera de två WIPO-fördragen.

I propositionen ingår även förslag till ändringar som skall göras i den nationella lagstiftningen för att dess bestämmelser skall stå i överensstämmelse med bestämmelserna i WIPO-fördraget om upphovsrätt och WIPO-fördraget om framföranden och fonogram.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslag

1.1. Lag om ändring av upphovsrättslagen

1 kap. Upphovsrättens föremål och innehåll

2 §. *Ekonomiska rättigheter.* Före paragrafen infogas en mellanrubrik som beskriver paragrafens innehåll.

De föreslagna ändringarna i paragrafen innebär inte någon utvidgning av området för de ensamrättigheter som tillkommer upphovsmän i form av nya åtgärder eller nya rättigheter. När ett verk görs tillgängligt för allmänheten kan det i händelsekedjan ingå flera upphovsrättsligt relevanta åtgärder. Syftet med ändringarna är i första hand att klargöra ensamrättigheterna i sin helhet och att ange vilka rättigheter olika handlingar omfattas av.

Paragrafens 1 mom., som innehåller bestämmelser om upphovsmannens ekonomiska rättigheter, föreslås förbli oförändrad.

Till 2 mom. föreslås i enlighet med artikel 2 i direktivet fogas en bestämmelse som förtydligar rätten till framställning av exemplar. På detta sätt framgår exemplarframställningsrättens omfattning direkt av själva lagtexten. Som framställning av exemplar anses enligt den föreslagna bestämmelsen direkt eller indirekt, tillfällig eller permanent framställning av exemplar av ett verk som oavsett metod och form utförs helt eller delvis. Bestämmelsens ordalydelse överensstämmer med de uttryck som används i artikel 2 i direktivet. I sin ändrade form föreskriver bestämmelsen en exemplarframställningsrätt av samma omfattning som den som föreskrivs i den nuvarande bestämmelsen i 2 § 2 mom.

I 3 mom. föreslås ändringar som förtydligar rätten till tillgängliggörande för allmänheten. Sådant tillgängliggörande av verk för allmänheten som omfattas av upphovsmannens ensamrätt kan enligt bestämmelsen ske på fyra olika sätt: 1) genom överföring av verket till allmänheten, 2) genom offentligt

framförande av verket, 3) genom spridning av exemplar av verket, eller 4) genom offentlig visning av verket. Eftersom avsikten inte är att ändra omfattningen av rätten till tillgängliggörande för allmänheten är de gränsdragningar som gäller tillämpningen av den nuvarande bestämmelsen tillämpliga även efter det att lagen har ändrats.

Enligt 1 punkten kan ett verk göras tillgängligt för allmänheten genom överföring på trådbunden eller trådlös väg. Sådan överföring omfattar all överföring till allmänheten som sker på distans, dvs. från en annan plats än den där medlemmar av allmänheten befinner sig.

Ett verk överförs till allmänheten när det sänds ut i radio eller television eller på annat sätt överförs till allmänheten. Sådan överföring på annat sätt innebär t.ex. tillgängliggörande av ett verk via datanät i sådana fall där det inte är fråga om sådan överföring över datanät som kan betraktas som radio- eller televisionssändning.

Avståndet mellan allmänheten och den plats från vilken överföringen sker kan vara längre eller kortare. Vid överföring via satellit kan det röra sig om avstånd på tiotusentals kilometer. Överföring kan även ske inom samma byggnad eller till en publik i samma lokal med hjälp av en eller flera terminaler.

Som överföring till allmänheten betraktas även sådana situationer där ett levande framförande med hjälp av mikrofoner och kameror överförs på trådbunden eller trådlös väg till en publik som inte är omedelbart närvarande på platsen för framförandet och som inte skulle kunna följa framförandet utan denna överföringsåtgärd.

Till överföring till allmänheten i vidsträckt bemärkelse hör även sådan på beställning baserad överföring som sker på begäran på ett sådant sätt att enskilda medlemmar av allmänheten kan få tillgång till verket från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer (on demand). Detta föreslås ingå i en uttrycklig bestämmelse i 3 mom. 1 punkten, som motsvarar bestämmelsen i artikel 3.1 i direktivet och bestämmelsen i artikel 8 i WIPO-

fördraget om upphovsrätt (WCT).

Överföring till allmänheten på begäran i ett datanät innebär att verket finns lagrat på en nätansluten server där det är tillgängligt för de medlemmar av allmänheten som vill se eller lyssna på det eller använda det på något annat sätt, antingen mot avgift eller avgiftsfritt. Det är fråga om överföring till allmänheten oberoende av om någon faktiskt tar kontakt med servern för att få tillgång till verket. Det räcker med att det finns möjlighet att få tillgång till verket.

Om ett material finns tillgängligt via servern på ett bibliotek eller Internetcafé e.d. är det biblioteket eller caféet som utför överföringen av materialet till allmänheten, oavsett om servern är ansluten till Internet eller till ett internt nät. Om materialet däremot finns tillgängligt på en utomstående server, utförs överföringen till allmänheten inte av biblioteket eller caféet utan av den som gjort materialet tillgängligt för allmänheten på sin server. Överföring följs i vissa fall av offentligt framförande. Ansvar för ett sådant offentligt framförande bör bedömas med beaktande av bibliotekets eller caféets andel i det offentliga framförandet.

Att enbart erbjuda tillgång till apparater och Internetförbindelse räknas inte som överföring till allmänheten, även om det gör det möjligt att se eller lyssna på sådant material som gjorts tillgängligt via nätet. Ett motsvarande omnämnande ingår i ingresspunkt 27 i direktivet, enligt vilken enbart tillhandahållandet av de fysiska förutsättningarna för att möjliggöra eller genomföra en överföring inte i sig skall betraktas som överföring i den mening som avses i direktivet.

Det är fråga om överföring till allmänheten även i sådana fall där en användare som är ansluten till ett datanät tillåter att andra nätanvändare via nätet använder innehåll som finns i en minnesenhet i hans datamaskin med hjälp av ett datorprogram som gör det möjligt att utföra sådana åtgärder i ett serverlöst nätverk (peer to peer-nätverk).

Särskilt när material görs tillgängligt för allmänheten via datanät eller andra förmedlingskedjor och när överföringen kan efterföljas av ett offentligt framförande för en vid framförandet närvarande publik, är det viktigt att granska vem det är som utför den

upphovsrättsligt relevanta åtgärden.

Verket överförs till allmänheten i ett datanät av den person på vars initiativ och ansvar verket överförs i datanätet eller finns tillgängligt för enskilda medlemmar av allmänheten på en server som är ansluten till ett datanät. Det straffrättsliga ansvaret för olaglig överföring kan däremot fastställas t.ex. på grundval av arbetsgivaransvar. Då kan en arbetstagare som endast har utfört en teknisk lagringsåtgärd eller liknande som en del av sina arbetsuppgifter inte hållas ansvarig för tillgängliggörandet för allmänheten, utan ansvaret ligger hos arbetsgivaren.

En användare utför inte överföring av ett verk när han på begäran eller till följd av beställning får tillgång till ett verk som finns lagrat på en server för att se eller lyssna på verket med hjälp av sin dataterminal eller för att använda det för offentligt framförande. Tillgängliggörande av ett sådant verk så att det kan ses eller höras offentligt är däremot offentligt framförande.

Rätten att överföra ett verk till allmänheten konsumeras inte till följd av överföring.

Enligt 3 mom. 2 punkten sker ett offentligt framförande av ett verk inför en publik som är närvarande vid framförandet. Ett offentligt framförande äger rum på den plats eller i den situation där framställningen görs tillgänglig för att ses eller höras av publiken. Ett offentligt framförande kan ske antingen med eller utan föregående överföring. Den här överföringen kan å sin sida utgöra antingen en sådan överföring till allmänheten för vilken det förutsätts tillstånd av upphovsmannen eller sådan förmedling av verket från en plats till en annan som inte utgör överföring till allmänheten.

Ett verk framförs offentligt på det sätt som avses i bestämmelsen när det görs tillgängligt att höras eller ses av en närvarande publik, antingen som en levande framställning eller från en upptagning med hjälp av tekniska hjälpmedel såsom förstärkare, bildskärm eller videoprojektor. Ett offentligt framförande kan även ske genom ett samtidigt tillgängliggörande för flera personer för att ses eller höras via individuella bildrutor och hörlurar, t.ex. i ett bibliotek eller en språkstudio. Om ett verk i den ovan beskrivna situationen görs tillgängligt för allmänheten så att personen

själv kan bestämma tidpunkten för när han eller hon ser eller lyssnar på verket med ifrågavarande redskap, är det fråga om överföring till allmänheten på begäran.

Frågan om ett framförande är "offentligt" måste avgöras från fall till fall. De i rättspraxis etablerade gränsdragningarna med avseende på vad som skall anses som offentligt framförande är även efter lagändringen tillämpliga till den del det är fråga om framföranden som äger rum inför en publik som är närvarande vid framförandet.

När ett verk görs tillgängligt för att höras eller ses av en publik med hjälp av tekniska hjälpmedel är det fråga om offentligt framförande oavsett verkstyp. Offentligt framförande av verk kan även ske genom att t.ex. fotografier, digitala bildfiler, filmer samt däri ingående konstverk och andra verk projiceras med hjälp av tekniska hjälpmedel för att ses av en närvarande publik.

Enligt 3 mom. 3 punkten omfattar tillgängliggörande för allmänheten även samtliga former av spridning av exemplar av ett verk, dvs. att exemplar av verket bjuds ut till försäljning, uthyrning eller utlåning eller på annat sätt sprids till allmänheten. Bestämmelsens lydelse motsvarar den som används i det nuvarande 3 mom. Bestämmelser om konsumtion av rätten att sprida exemplar av verk ingår i 19 §.

Som en fjärde form av tillgängliggörande för allmänheten nämns i 2 § 3 mom. 4 punkten offentlig visning av verk, som enligt bestämmelsen endast omfattar sådan visning av verket som sker utan användning av tekniska hjälpmedel. Med visning avses omedelbar visning av ett verks yttre form, dvs. en situation där ett fysiskt exemplar av verket är tillgängligt för att ses av en närvarande publik utan användning av tekniska hjälpmedel. Med tekniska hjälpmedel avses här sådana hjälpmedel med vilka man kan se en bild av exemplaret. Om man däremot kan se själva exemplaret med hjälp av ett hjälpmedel e.d. är det fråga om visning, inte offentligt framförande.

Gränsdragningen mellan privat och offentlig visning avgörs enligt motiven för paragrafens 3 mom. 2 punkt ovan.

Rätten till visning gäller samtliga verkstyper som kan visas och i fråga om vilka en

visning är relevant. Visning kan förutom fotografier och andra bildkonstverk gälla även t.ex. kartor och annat i teckning eller grafik eller plastisk form utfört verk av beskrivande art.

När ett exemplar av ett sådant verk som kan visas på ett i bestämmelsen avsett sätt tas in i en televisionsutsändning eller annan överföring är det inte fråga om visning av verket, utan om överföring av verket genom utsändning i television eller på annat sätt.

När ett konstverk eller annat verk som tagits in i en televisionsutsändning eller annan överföring eller i ett fotografi, en film eller liknande projiceras med hjälp av tekniska hjälpmedel för att ses av en närvarande publik, är det fråga om offentligt framförande av verket.

Ensamrätten till offentlig visning inskränks i 20 § med avseende på sådana exemplar av verk som har sålts eller på annat sätt varaktigt överlåtits. Däremot konsumeras ensamrätten till offentligt framförande av ett verk inte i samband med överlåtelse av exemplar av verket.

Till paragrafen föreslås fogas ett nytt 4 mom. som motsvarar den bestämmelse som ingår i den andra meningen i det nuvarande 3 mom. Enligt bestämmelsen anses som offentligt framförande och överföring till allmänheten även framförande och överföring i förvärvsverksamhet inför en större sluten krets. Det föreslås att rättighetsstrukturen ändras så att överföring till allmänheten, som för närvarande hör till offentligt framförande, avskiljs till en egen kategori som inte inkluderar sådant offentligt framförande som sker inför en närvarande publik.

De föreslagna ändringarna i ensamrättsstrukturen, särskilt de som gäller offentligt framförande, får konsekvenser för den avtalspraxis som utformas efter det att lagändringarna har trätt i kraft. De nya lagbestämmelserna tillämpas endast på nya avtal som ingås efter lagens ikraftträdande. Det är viktigt att de föreslagna lagändringarna inte påverkar befintliga avtal. Enligt de föreslagna ikraftträdelse- och övergångsbestämmelserna skall på åtgärder som har vidtagits och rättigheter som har förvärvats innan denna lag trädde i kraft tillämpas de bestämmelser som gäller vid lagens ikraftträdande.

De i 2 § föreslagna förtydligandena av upphovsmannens ekonomiska rättigheter samt övriga föreslagna preciseringar förutsätter att det även görs en ändring och precisering av presumtionsbestämmelsen i 39 § om överlåtelse av filmningsrätt. Denna regel har stor betydelse för det ekonomiska utnyttjandet av film.

I den svenska lagtexten föreslås vissa stilseringar.

Frågan om länkning i öppna nätverk och dess rättsliga ställning granskas i upphovsrättskommissionens betänkande (kommittébetänkande 2002:5), som ligger till grund för detta lagförslag.

Länkning av material kan eventuellt innebära upphovsrättsligt relevant framställning av exemplar av verk eller överföring till allmänheten av verk. Några bestämmelser som förtydligar frågan om länkning föreslås dock inte i detta sammanhang tas in i lagen, utan länkningens rättsliga natur och upphovsrättsliga relevans har lämnats för avgörande in casu.

Länkning av webbsidor så att användaren kan förflytta sig från en webbsida eller webbplats till en annan genom att följa länken har inte ansetts utgöra en åtgärd av upphovsrättslig relevans. Det föreslås att sådana åtgärder som kan jämföras med att infoga ett bokmärke eller en fotnot i regel skall kunna utföras utan tillstånd av rättsinnehavaren till det material som länken refererar till.

Om skyddat material genom yttre länkar tas in på en webbsida så att materialet framställs som en del av webbsidan, rör det sig om upphovsrättsligt relevant framställning av exemplar och/eller tillgängliggörande för allmänheten. Det föreslås att sådan länkning skall förutsätta inhämtande av rättsinnehavarens tillstånd.

Den snabba utvecklingen av datatekniken leder till nya situationer där upphovsrättsligt relevanta åtgärder blir allt svårare att upptäcka. Det är därför motiverat att även i fortsättningen noga följa utvecklingen inom området för länkning och vid behov ta ställning till om utvecklingen föranleder införandet av nya specialbestämmelser.

9 §. *Fria verk.* Före paragrafen infogas en mellanrubrik som beskriver paragrafens innehåll.

Enligt 9 § upphovsrättslagen är lagar och förordningar samt beslut och yttranden av myndighet eller annat offentligt organ inte föremål för upphovsrätt. Bestämmelsen omfattar såväl Finlands som andra länders lagar och förordningar samt beslut och yttranden av myndigheter eller andra offentliga organ. Bestämmelsen omfattar även t.ex. Europeiska unionens lagstiftning samt internationella multilaterala avtal.

I den nuvarande bestämmelsen, som blir paragrafens 1 mom. föreslås ett förtydligande enligt vilket även översättningar av i bestämmelsen avsedda verk som en i bestämmelsen avsedd myndighet eller annat offentligt organ har gjort eller låtit göra, skall omfattas av bestämmelsen och således utgöra upphovsrättsligt fria verk. Texter som en myndighet eller ett annat organ har översatt eller låtit översätta kan anses som officiella översättningar enligt artikel 2 stycke 4 i Bernkonventionen. I andra än ovan nämnda översättningar kan den som utfört översättningen ha en självständig upphovsrätt, om översättningen uppfyller de krav på självständighet och originalitet som förutsätts för verkshöjd. Eftersom texter som avses i 9 § 1 mom. inte är föremål för upphovsrätt, behövs inte heller något tillstånd för att göra översättningar av sådana texter.

Det föreslås att till paragrafen fogas ett nytt 2 mom. med ett förtydligande av tillämpningsområdet för bestämmelsen i 1 mom. Enligt förtydligandet skall på självständiga verk som ingår i handlingar som avses i 1 mom. inte tillämpas bestämmelsen i 1 mom. Verk som hör till bestämmelsens tillämpningsområde är i regel sådana verk eller delar av verk som inte gjorts inkom för att intas i lagar, förordningar eller myndigheters eller andra officiella organs beslut eller yttranden eller som bilaga till dessa.

Enligt den mening som ingår i den senare delen av 2 mom. får dock verk som ingår i handlingar eller som bilagor till handlingar återges i samband med en handling som avses i 1 mom. I sådana fall får t.ex. framställas sådana exemplar av dessa handlingar som innehåller ovan nämnda självständiga verk. Ett verk får även göras tillgängligt för allmänheten som en del av en handling. Om en handling t.ex. uppläses offentligt, får även ett i

handlingen ingående litterärt verk uppläsa offentligt.

Enligt den senare delen av bestämmelsen får sådana självständiga verk även användas separat för de administrativa eller andra syften som handlingen ansluter sig till. T.ex. kartor som ingår som bilaga till ett kommunalt planeringsbeslut får med stöd av den föreslagna bestämmelsen användas för att förverkliga planeringens syfte. På motsvarande sätt får en standard som ingår i ett standardbeslut användas för att förverkliga syftet med standardiseringen. Inget slag av verk har uteslutits från bestämmelsens tillämpningsområde. T.ex. statsrådets beslut om de mynt och sedlar som används i Finland har i regel innehållit även sådana bilder på pengar som även i andra sammanhang skulle vara skyddade som bildkonstverk eller fotografier.

Till bestämmelsens tillämpningsområde hör förutom verk sådana kataloger och databaser som avses i 49 § samt fotografier som avses i 49 a §. Bestämmelserna i 9 § tillämpas genom hänvisningsbestämmelser i 49 och 49 a § på ovan nämnda objekt som skyddas med stöd av bestämmelserna om närstående rättigheter.

10 §. *Andra immateriella rättigheter.* Före paragrafen infogas en mellanrubrik som beskriver paragrafens innehåll.

2 kap. **Inskränkningar i upphovsrätten samt bestämmelser om avtalslicens**

Det föreslås att kapitlets rubrik ändras så att den bättre beskriver innehållet i 2 kap. Genom ändringen framhävs i enlighet med den nya rubriken att kapitlet förutom bestämmelser om inskränkningar i upphovsrätten även innehåller bestämmelser om avtalslicens vilka gäller kollektiv förvaltning av rättigheter.

11 §. *Allmänna bestämmelser.* Paragrafen innehåller allmänna bestämmelser om tillämpningen av 2 kap.

Mellanrubriken före paragrafen ges en mer generell avfattning genom att avlägsna satsdelen som avser inskränkningar. Denna ändring, liksom ändringen av rubriken för hela 2 kap., avser att understryka att kapitlet inne-

håller såväl bestämmelser om inskränkningar i ensamrättigheter som avtalslicensbestämmelser om kollektiv rättighetsförvaltning.

Enligt 1 mom. skall bestämmelserna i 2 kap. inte inskränka de upphovsrättigheter som föreskrivs i 3 § i större utsträckning än vad som följer av 25 e §. Inga ändringar föreslås i denna bestämmelse.

I 2 mom. om angivande av källa föreslås bestämmelsens lydelse förtydligas genom att det i 2 kap. tidigare använda uttrycket "verk återges offentligt" ändras till "exemplar av ett verk framställs eller ett verk görs tillgängligt för allmänheten". Förtydligandet ändrar inte bestämmelsens nuvarande innehåll. Enligt sin lydelse gäller bestämmelsen alla former av användning av verk som sker med stöd av bestämmelserna i 2 kap. och således även sådan användning som sker med stöd av en avtalslicensbestämmelse.

Därtill föreslås att källangivningskravet i 2 mom. förtydligas så att inte bara källan utan även upphovsmannens namn skall anges när ett verk mångfaldigas eller görs tillgängligt för allmänheten enligt bestämmelserna i 2 kap. Upphovsmannens namn samt källan skall på samma sätt som den nuvarande lagen föreskriver anges i den omfattning och så som god sed kräver.

Källangivelsekravet i den gällande lagen, vilket omfattar samtliga inskränkingsbestämmelser, har ansetts uppfylla Bernkonventionens krav. I artikel 5 i direktivet används emellertid ett striktare uttryck enligt vilket även upphovsmannens namn skall anges, om inte detta visar sig vara omöjligt. Genom den föreslagna ändringen sätts den i artikel 5.3 punkt a, senare delen av artikel 5.3 punkt c samt artikel 5.3 punkterna d och f i direktivet angivna preciseringen av källangivelsekravet i kraft.

Källangivelsekravets omfattning och innehåll bestäms i varje enskilt fall utifrån lagens uttryck "i den omfattning och så som god sed kräver". Praxis vid angivning av källan varierar beroende på materialets användningssyfte och användningssätt. Digital teknik medger helt andra former av källangivelse än analog teknik. Ordbehandlingsprogram innehåller t.ex. hypertextegenskaper som gör det möjligt att ta in betydligt mer information om källan och upphovsmannen i digitalt textma-

material än i traditionell tryckt text. Program som används för att skapa webbsidor innehåller olika tekniska verktyg för att lägga till bakgrundsinformation t.ex. i anslutning till fotografier. Hur mycket information som i varje enskilt fall bör tas in i ett digitalt material är en fråga om bör avgöras utgående från praxis inom det området saken gäller.

Utöver de nämnda ändringarna skall i 2 mom. göras sådana språkliga granskningar som inte ändrar momentets innehåll.

Till paragrafen föreslås fogas ett nytt 3 mom. enligt vilket exemplar som framställts med stöd av en inskränkning i 2 kap. får användas på det sätt som avses i inskränkningen i fråga. Enligt bestämmelsen får ett exemplar av ett verk som framställts med stöd av en inskränkning av upphovsrätten i 2 kap. spridas till allmänheten eller användas för offentligt framförande för i inskränkningen avsett syfte.

Bestämmelsen uttrycker i explicit form den ovan nämnda princip som iaktas vid tillämpningen av de nuvarande inskränkingsbestämmelserna. Spridning av exemplar av verk som framställts med stöd av en i lag föreskriven inskränkning och framförande av det upptagna verket är tillåtet endast i den utsträckning som användningen enligt den ifrågavarande inskränkingsbestämmelsen förutsätter i det enskilda fallet. Annan eller mer vidsträckt spridning och offentlig framföring av verksexemplar än denna förutsätter rättsinnehavarens tillstånd.

Vad gäller spridning av exemplar av material överensstämmer den föreslagna bestämmelsen i 3 mom. med artikel 54 i direktivet. Offentligt framförande omfattas inte av direktivet.

Det föreslås att om användning av ett verk som framställts i enlighet med 2 kap. för överföring till allmänheten föreskrivs skilt i de inskränkingsbestämmelser som tillåter överföring till allmänheten samt i de inskränkingsbestämmelser där det inte av bestämmelsens ordalydelse klart framgår att användning med stöd av bestämmelsen även omfattar överföring till allmänheten. Överföring till allmänheten är möjligt t.ex. med stöd av citatbestämmelsen i 22 § och återgivning av offentliga anföranden enligt 25 c §.

Till paragrafen föreslås fogas ett nytt 4

mom. enligt vilket bestämmelsen i 3 mom. om spridning av exemplar av verk och offentligt framförande av verk för sådant syfte som avses i en inskränkingsbestämmelse skall ha motsvarande tillämpning på sådan användning som sker med stöd av en avtalslicens.

Till paragrafen föreslås fogas ett nytt 5 mom. om den allmänna förutsättningen för tillämpningen av upphovsrättslagens inskränkingsbestämmelser. Enligt bestämmelsen skall framställning av exemplar inte vara tillåtet med stöd av en inskränkning av upphovsrätten i 2 kap., om framställningen baserar sig på ett sådant exemplar som har framställts eller gjorts tillgängligt för allmänheten i strid med 2 §. Det skall inte heller vara tillåtet att framställa exemplar av ett sådant verksexemplar vars tekniska skydd har kringgåts i strid med 50 a §.

Enligt bestämmelsen skall det således inte vara tillåtet att i sådana syften som avses i inskränkingsbestämmelserna i 2 kap. använda exemplar av t.ex. olovligt framställda ljud- eller bildupptagningar eller sådant material som utan upphovsmannens samtycke har gjorts tillgängligt för allmänheten i datanäten.

Kravet på att exemplar av verk skall vara lagliga begränsar allt sådant utnyttjande av verk (bl.a. överföring till allmänheten) med stöd av inskränkingsbestämmelserna i 2 kap. som förutsätter framställning av exemplar. Bestämmelsen gäller däremot inte t.ex. offentligt framförande av ett verk eller visning av ett exemplar av ett verk.

Enligt den andra meningen i momentet gäller kravet om ett lagligt verksexemplar dock inte på användning av verk med stöd av 11 a §, 16 eller 16 a—16 c § eller 25 d § 2 mom. Genom bestämmelsen utesluts från bestämmelsens tillämpningsområde sådan tillfällig exemplarframställning som sker vid förmedling av verk i nätverken eller vid laglig användning av verken liksom även exemplarframställning vid bibliotek, arkiv och museer, exemplarframställning i samband med friexemplarslagen i Helsingfors universitet och andra friexemplarsbibliotek samt sådan exemplarframställning som görs i samband med arkivering av film i Finlands filmarkiv. Genom en hänvisning till 25 d § 2

mom. upphovsrättslagen säkerställs möjligheten att framställa exemplar även av olagligt framställda exemplar av verk eller olagligt överförda verk, om rättsvärden eller den allmänna säkerheten kräver det.

Syftet med denna bestämmelse är att förtydliga tillämpningsområdet för inskränkingsbestämmelserna i 2 kap. Det föreslås att bestämmelsen inte skall tillämpas i avtalslicenssituationer, utan att användaren skall kunna avtala med en organisation som företräder uphovsmän om mindre restriktiva villkor för framställning av exemplar av verk eller användning av verk.

Det föreslagna 5 mom. gäller även framställning av exemplar för privat bruk. Bestämmelsens verkningar på privatkopiering har behandlats i avsnitt 3.2.2. i den allmänna motiveringen. Vid bedömning av den framtida tillämpningen av denna bestämmelse har det framförts att det i praktiken ofta kan vara skäligt att inte bestraffa sådan framställning av kopior av olagligt material som sker för privat bruk, med hänsyn till materialets art och antalet kopior samt den omständigheten att materialet inte sprids vidare.

Till bestämmelsen i 56 a § 2 mom., enligt vilken det inte är straffbart att för enskilt bruk framställa enstaka exemplar av ett datorprogram eller en databas, föreslås fogas en bestämmelse enligt vilken det inte är straffbart att framställa enstaka exemplar av verk för enskilt bruk i strid med 11 § 5 mom.

En vederlagsskyldighet enligt 57 § 1 mom. och skadeståndsskyldighet enligt 57 § 2 mom. föreslås dock kunna komma i fråga i sådana fall där en gärning inte bestraffas som intrång i uphovsrätten. På motsvarande sätt föreslås även kunna utdömas förverkandepåföljd enligt 58 §.

Bestämmelserna i 11 § föreslås i tillämpliga delar gälla objekt som skyddas med stöd av bestämmelserna om närstående rättigheter i 5 kap. Tillämpningen föreslås ske med hjälp av hänvisningsbestämmelser som fogas till ifrågakavande paragrafer.

11 a §. *Tillfällig framställning av exemplar.* En undantagsbestämmelse i enlighet med artikel 5.1 i direktivet föreslås ingå i en ny paragraf, 11 a §. Denna paragraf föreslås placeras i 2 kap. som gäller inskränkningar i uphovsrätten och avtalslicensbestämmelser, ef-

ter 11 § som innehåller allmänna bestämmelser om kapitlet.

Genom den föreslagna bestämmelsen utesluts från exemplarframställningsrätten vissa tillfälliga kopieringsåtgärder av teknisk natur med väsentlig anknytning till förmedling i nätverket mellan tredje parter eller laglig användning av verk. Alla fyra kriterier som nämns i paragrafen skall vara uppfyllda för att sådan tillfällig exemplarframställning som är utesluten från uphovsmannens ensamrätt är möjlig.

För det första skall en exemplarframställning som avses i bestämmelsen vara flyktig eller sporadiskt förekommande. "Flyktig" (eng. transient) avser i detta sammanhang en tidrymd som har, och är avsedd att ha, en begränsad längd som kan variera beroende på vilken slag av framställning av exemplar det är fråga om, och i vilket skede av processen i anslutning till förmedlingen eller användningen exemplarframställningen sker.

Enligt bestämmelsen kan exemplarframställningen även vara "sporadiskt förekommande" (eng. incidental, jfr "ett inkluderande av underordnad betydelse" i artikel 5.1 i direktivet). Detta avser i främsta hand en oförutsedd framställning av exemplar som är obetydlig eller osjälvständig i förhållande till den egentliga förmedlingsåtgärden (transporteringen av materialet), och som beror på tekniska egenskaper hos förmedlingskedjan och det material som skall överföras. Vanligen är det fråga om oförutsedda händelser i det avseendet att man inte på förhand vet om ett exemplar kommer att framställas i ett visst led i förmedlingskedjan, eller när och i vilken punkt av kedjan det kommer att ske. På framställningen av tillfälliga mellankopior inverkar bl.a. den tekniska kompatibiliteten mellan de olika länkarna i förmedlingskedjan (nätverket), belastningen på nätet, materialets storlek och liknande faktorer som påverkar det tekniska genomförandet av förmedlingen. Sådan sporadiskhet kan förekomma vid tekniska processer i samband med både förmedling och användning av verk.

För det andra skall den tillfälliga exemplarframställningen utgöra *en integrerad och väsentlig del av en teknisk process*. Med teknisk process avses totaliteten av de åtgärder

med anknytning till förmedling mellan tredje parter eller användning av ett verk, som resulterar i att verket förmedlas eller på annat sätt används. När exemplarframställning utgör en integrerad och väsentlig del av den tekniska processen, innebär det att förmedling av verket eller användning av verket inte kan ske utan denna tekniska process. Exempel­ framställning som avses i denna bestämmelse förutsätter å andra sidan att förmedling eller användning äger rum.

Om t.ex. förmedlingen eller användningen av ett verk förhindras på grund av att en i bestämmelsen avsedd tillfällig framställning av exemplar inte utförs, utgör exemplarfram­ ställningen en väsentlig del av den tekniska processen. Vid tillämpningen av bestämmelsen skall också göras en bedömning av i vilken utsträckning det med tanke på förmedlingen eller användningen är nödvändigt att ett tillfälligt exemplar uppbevaras i minnet i en webbserver, router eller liknande dator. Bedömningen har betydelse speciellt vid avgörande om s.k. mellanlagring (cachelagring) skall vara tillåten.

För det tredje: tillfällig framställning av exemplar som omfattas av bestämmelsen får inte ha annat syfte än att för mellanhanden möjliggöra förmedling i ett nät mellan tredje parter eller laglig användning av ett verk. Genom dessa definitioner begränsas bestämmelsen till att gälla endast de nämnda åtgärderna. Tillfällig framställning av exem­ plar i annat syfte omfattas inte av bestämmelsen.

En i bestämmelsen avsedd överförare dvs. förmedlare av ett verk är i regel en teleopera­ tör eller annan tjänsteleverantör, via vars nätanslutning materialet överförs, när materialet förmedlas mellan tredje parter. Mellanhanden kan även vara en instans som möjliggör den interna och externa dataöverföringen i ett företag, en organisation eller en inrättning. Därvid kan t.ex. en tillfällig exemplarfram­ ställning som äger rum i knutpunkten mellan det öppna datanätet och ett företags interna nätverk utgöra en i bestämmelsen avsedd exem­ plarframställning som ansluter sig till överföringen av ett verk mellan tredje parter från det öppna datanätet till användare som är anslutna till företagets interna nätverk.

Med laglig användning av ett verk avses i

denna bestämmelse varje slag av användning som rättsinnehavaren och lagen tillåter. I användning som avses i denna bestämmelse ingår i en nätverksomgivning även webbläsning (browsning), dvs. att användaren ser eller lyssnar på ett verk eller läser en text med hjälp av en datorterminal, oavsett om han ser eller browsar på verket eller annat material hemma eller på arbetsplatsen eller t.ex. i en offentlig lokal.

Bestämmelsen omfattar även annan tillfäll­ lig framställning av exemplar som är nödvändig för en laglig användning av verket och som uppfyller de övriga kriterierna enligt denna bestämmelse. En kopia som skapas på datorskärmen eller i datorns arbetsminne när man läser en webbsida eller lyssnar på ett verk är således ett exemplar som utgör en nödvändig förutsättning för läsningen eller lyssnandet. Lagring av ett verk på datorns hårddisk så att verket kan användas även efter nedkoppling från nätet utgör däremot inte en i bestämmelsen avsedd tillfällig fram­ ställning av exemplar, inte heller t.ex. lagring av verket på en cd-romskiva.

För det fjärde: tillfällig exemplarfram­ ställning får *inte ha någon självständig ekonomisk betydelse*.

Exemplarframställningen med stöd av bestämmelsen får med andra ord inte ha annan ekonomisk betydelse än som behövs för att möjliggöra en förmedling i ett nät eller laglig användning av ett verk.

Beträffande förmedling av verk blir bestämmelsen tillämplig speciellt med avseende på förmedling av verk via Internet och andra nätverk liksom på andra former av förmedling där förmedlingen förutsätter sådan exemplarframställning av teknisk natur som hör till området för bestämmelsen.

I ingresspunkt 33 i direktivet konstateras att om alla de kriterier som nämns i artikel 5.1 i direktivet är uppfyllda, bör bestämmelsen även omfatta tillfällig cachelagring av material, inbegripet lagring som gör att över­ föringssystem kan fungera effektivt. En tilläggsförutsättning är att mellanhanden inte ändrar informationen och inte ingriper i den lagliga användningen av den teknik som är allmänt vedertagen och som används inom branschen för att få fram data om hur informationen används. Om alla fyra villkoren i

11 a § uppfylls, kan bestämmelsen omfatta inte bara cachelagring utförd av mellanhänder som tillhandahåller materialöverföringstjänster, utan även sådan av andra tjänsteleverantörer utförd cachelagring som möjliggör en effektiv informationsöverföring.

Enligt ingresspunkt 50 i direktivet fastställs undantag från de ensamrättigheter som gäller datorprogram i artiklarna 5 och 6 i datorprogramdirektivet. Bestämmelsen i det nu implementerade direktivets artikel 5.1 tillämpas således inte på datorprogram. Eftersom artiklarna 6 och 9 i databasdirektivet redan innehåller bestämmelser om undantag och inskränkningar med avseende på ensamrättigheter till databaser, blir bestämmelsen i artikel 5.1 i direktivet inte heller tillämplig på databaser.

Med stöd av det ovan anförda föreslås i lagen ingå en ny 2 mom. enligt vilken undantaget i paragrafen inte tillämpas på datorprogram eller databaser. Genom en hänvisningsbestämmelse till sui generis rätten som ingår i 49 § förblir databaser i enlighet med bestämmelsen utanför tillämpningsområdet för 11 a §.

Det föreslås att bestämmelsen i 11 a § genom en hänvisningsbestämmelse skall gälla även objekt som skyddas med stöd av bestämmelserna om närstående rättigheter i 5 kap. utom de i 49 § avsedda katalogerna och databaserna. En sådan hänvisning tas in i var och en av de paragrafer om närstående rättigheter som ingår i 5 kap.

Genom paragrafen sätts artikel 5.1 i direktivet i kraft.

13 §. *Fotokopiering*. I avtalslicensbestämmelsen om fotokopiering som ingår i paragrafen föreslås ändringar som föranleds av revideringen av avtalslicensstrukturen. De delar av den nuvarande paragrafen som hör till avtalslicenssystemet flyttas till 26 §. I sektorbestämmelsen i 13 § kvarlämnas definitionen av bestämmelsens tillämpningsområde samt en hänvisning till 26 §. Den nya avtalslicensstrukturen behandlas ingående i samband med 26 §.

Det föreslås att bestämmelsens nuvarande ordalydelse "en organisation, som företräder ett flertal finska upphovsmän inom ett visst område" ändras så att en part i ett i bestämmelsen avsett avtal kan vara en organisation

som företräder "ett flertal upphovsmän till i Finland använda verk inom ett visst område". Enligt den föreslagna bestämmelsen har således även organisationer som företräder upphovsmän från andra länder möjlighet att bevilja användningstillstånd till material för ändamål som avses i bestämmelsen. Ändringen av representativitetskravet föreslås genomföras genom en ändring av 26 § i samband med revideringen av avtalslicensstrukturen, för att på detta sätt gälla samtliga sektorsvisa avtalslicensbestämmelser.

I den nuvarande avtalslicensbestämmelsen som gäller fotokopiering föreslås ett tillägg enligt vilket en organisation som är part i ett avtalslicensarrangemang skall vara godkänd av undervisningsministeriet. Genom godkännandet kan man undvika en situation där flera inhemska och utländska organisationer hos användaren framställer separata förhandlings- och ersättningskrav av olika omfattning och vid olika tidpunkt. Denna lösning syftar framför allt till att skydda användare av skyddat material.

Bestämmelsen om att en organisation skall vara godkänd av undervisningsministeriet föreslås i samband med revideringen av strukturen tas in i 26 §, för att därigenom gälla samtliga sektorsvisa avtalslicensbestämmelser.

I den nuvarande 13 § ingår en bestämmelse enligt vilken villkoren i det i paragrafen avsedda tillståndet skall följas vid framställningen av exemplar. Det föreslås att bestämmelsen upphävs i samband med revideringen av avtalslicensstrukturen. Till 26 § 1 mom. 2 meningens fogas en bestämmelse i vilken hänvisas till användning av verk på basis av licensvillkor. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar i sak bestämmelsen som upphävs i 13 §.

Vid tillämpningen av paragrafen skall som ett förfarande som motsvarar fotokopiering anses t.ex. utmatning av material direkt på papper i flera kopior. Med avseende på de framställda exemplaren motsvarar resultatet situationen där exemplaret först har utmatats på papper och fotokopierats efter det.

Avtalslicensbestämmelsen är en i ingresspunkt 18 i direktivet avsedd "kollektiv avtalslicens med utsträckt verkan". Såväl avtalslicensbestämmelsen i den nuvarande paragra-

fen som de föreslagna ändringarna, inbegripet revideringen av avtalslicensstrukturen, utgör sådana lagstiftningslösningar när det gäller rättighetsförvaltning som tillåts enligt direktivet.

13 a §. *Internt informationsbruk*. Till lagen föreslås fogas en ny 13 a § som gäller framställning av digitala pressöversikter för myndigheters, näringsidkares och andra personers eller sammanslutningars interna informationsbruk. Saken regleras för närvarande i den bestämmelse om myndigheters, näringsidkares eller andra sammanslutningars interna informationsbruk som ingår i det nuvarande 25 g § 3 mom., vilket i något specificerad form föreslås flyttas till 13 a § 2 mom.

I 1 mom. föreslås ingå en avtalslicensbestämmelse enligt vilken exemplar av artiklar och bilder i anslutning till dessa som publicerats i tidningar eller tidskrifter framställda genom tryckning eller liknande metoder får framställas för myndigheters, näringsidkares och andra personers eller sammanslutningars interna informationsbruk så som bestäms i 26 §. Avtalslicenser behandlas närmare i detaljmotiveringen till 13 § och 26 §.

Den föreslagna bestämmelsen gör det möjligt att med en organisation som företräder upphovsmän ingå avtal om att sådana tidningsartiklar och fotografier och andra bilder i anslutning till dessa som publicerats i tryckt form får överföras till digital form med hjälp av skanner. Bestämmelsen möjliggör däremot inte att sådant material (t.ex. webbtidningar) som har publicerats i digital form används för internt informationsbruk.

Bestämmelsen föreslås inte gälla framställning av exemplar genom fotokopiering eller liknande metoder. Avtalslicensbestämmelsen i 13 § om fotokopiering gör det redan nu möjligt att sluta avtal om framställning av exemplar för informationsbruk med hjälp av sådana metoder.

I 1 mom. föreslås ingå en uttrycklig bestämmelse om att exemplar som framställts med stöd av avtalslicens även får användas för överföring till allmänheten för att uppnå syftet med internt informationsbruk hos myndigheter, näringsidkare eller samfund. Överföring av verk är möjligt om avtal om överföring har ingåtts med stöd av 26 §. Enligt en uttrycklig bestämmelse i momentet

skall detta dock inte gälla utsändning i radio eller television.

Enligt de allmänna principerna för avtalslicensbestämmelser är användning med stöd av avtalslicens möjlig endast om materialet är i användarens lagliga besittning eller om användaren har laglig tillgång till det. Om materialet inte är i användarens lagliga besittning eller han inte har laglig tillgång till det, kan han inte genom hänvisning till avtalslicensen kräva att få använda materialet med stöd av en avtalslicens.

I samband med förvärvet av ett material kan användaren och rättsinnehavaren ha ingått ett individuellt användningsavtal. Detta avtal skall i så fall iakttas, och användning av materialet med stöd av avtalslicens får inte strida mot avtalet.

Enligt det föreslagna 2 mom. behövs en sådan avtalslicens som avses i 1 mom. dock inte vid framställning av enstaka exemplar av verk som ingår i aktualitets- eller nyhetsprogram för sändning i radio eller television, när exemplaren framställs för myndigheters, inte heller för näringsidkares eller andra personers eller sammanslutningars interna informationsbruk. Användningen bör vara begränsad till sådan användning som sker en kort tid efter upptagningen. Med detta understryks att bestämmelsen avser en tillfällig upptagning för framskjutning av visningstidpunkten. Redan nu begränsas bestämmelsen till lokalt bruk. Den nuvarande bestämmelsen tillåter inte heller t.ex. att upptagningen används för överföring till allmänheten. I fråga om framskjutning av visningstidpunkten motsvarar den föreslagna bestämmelsen den bestämmelse i 15 § som gäller upptagning av radio- och televisionsutsändningar vid vissa socialinrättningar.

Med undantag för kravet att upptagningen skall användas inom en kort tidrymd efter upptagningen motsvarar den föreslagna bestämmelsen den nuvarande bestämmelsen i 25 g § 3 mom. Momentets lydelse föreslås dessutom preciseras så att bestämmelsen omfattar samtliga myndigheter och näringsidkare samt andra personer och sammanslutningar oberoende av organisationsform.

Avtalslicensbestämmelsen i 1 mom. är en i direktivet tillåten lagstiftningslösning om förvaltning av rättigheter.

Bestämmelsen i 2 mom. överensstämmer med bestämmelsen i den senare delen av artikel 5.3 punkt c i direktivet samt med avseende på analog användning även med artikel 5.3 punkt o i direktivet.

Till paragrafen föreslås fogas ett nytt 3 mom. med stöd av vilket upphovsmannen, om han så önskar, kan förbjuda framställning av exemplar av verk eller överföring av ett sådant verk som avses i 1 mom. Om upphovsmannen har förbjudit användning av ett verk, får det inte användas av användare som har ingått ett i 26 § avsett avtal om användning av verk. Eftersom den allmänna avtalslicensbestämmelsen i 13 § om fotokopiering även gäller sådan framställning av exemplar som sker för användning i informationssyfte, omfattar förbudsrätten inte framställning av exemplar genom fotokopiering.

14 §. *Framställning av exemplar inom undervisningsverksamhet och vetenskaplig forskning.* Det föreslås att mellanrubriken före paragrafen ändras så att den motsvarar paragrafens innehåll.

Det föreslås att den nuvarande avtalslicensbestämmelsen i 1 mom., som möjliggör bandning av verk som återges i radio eller television för användning inom undervisningsverksamhet eller vetenskaplig forskning, ändras till en allmän avtalslicensbestämmelse som gäller undervisningsverksamhet och vetenskaplig forskning. Bestämmelsen föreslås omfatta alla slag av verk och möjliggöra framställning av exemplar av verk även i digital form med stöd av avtalslicens.

Utanför bestämmelsens tillämpningsområde föreslås dock lämnas sådana verk som har tillverkats för användning inom undervisning. Denna begränsning gäller dock inte sådana verk som utsänts i radio eller television. Således är det inte med stöd av avtalslicens möjligt att använda t.ex. publicerade undervisningspaket och till dem hörande material eller material som framställts för användning vid distansundervisning via datanät.

Genom en uttrycklig bestämmelse som fogas till 1 mom. föreslås att framställning av exemplar genom fotokopiering eller liknande förfarande skall lämnas utanför bestämmelsens tillämpningsområde. Avtalslicensbestämmelsen i 13 § föreslås således fortfarande tillämpas på fotokopiering inom undervis-

ningsverksamhet och vetenskaplig forskning.

Enligt bestämmelsen i 1 mom. i denna paragraf får exemplar av verk som framställts med stöd av avtalslicens användas även för överföring till allmänheten i undervisningsverksamhet eller vetenskaplig forskning. Ut-sändning i radio eller television har emellertid lämnats utanför bestämmelsens tillämpningsområde.

I bestämmelsen avsedd överföring till allmänheten förutsätter ingående av ett avtal så som bestäms i 26 §. En avtalslicens om överföring till allmänheten möjliggör överföring av verk via datanät bl.a. till personer som deltar i distansundervisning. Personkretsen kan vara begränsad eller vidsträckt. Vid behov kan man genom avtal göra en strikt avgränsning av den personkrets som omfattas av undervisningen.

Enligt det nya 4 mom. kan upphovsmannen, om han så önskar, förbjuda framställning av exemplar av verk eller överföring av verk med avseende på andra verk än sådana som utsänts i radio eller television. En användare som slutit ett i 26 § avsett avtal med en organisation som företräder upphovsmän om användning av verk får i sådant fall inte använda verk som är föremål för förbud.

Det kunde således avtalas om bandning av verk som utsänts i radio eller television för användning vid undervisning på samma sätt som för nuvarande utan att en enskild upphovsman skulle kunna förbjuda bandningen. Eftersom den allmänna avtalslicensen gällande fotokopiering enligt 13 § gäller framställning av exemplar även för användning vid undervisning och vetenskaplig forskning, gäller den i 14 § 4 mom. bestämda förbuds-rätten inte framställning genom fotokopiering.

I paragrafens 1 mom. föreslås göras de ändringar som föranleds av revideringen av avtalslicensstrukturen, så att de delar som hör till avtalslicenssystemet flyttas till 26 § och till sektorbestämmelsen i 14 § 1 mom. kvarlämnas endast bestämmelsen om tillämpningsområdets definition samt en hänvisning till 26 §. Den nya avtalslicensstrukturen behandlas ingående i samband med 26 §.

Det föreslås att bestämmelsens nuvarande ordalydelse "en organisation, som företräder ett flertal finska upphovsmän inom ett visst

område" ändras så att en part i ett i bestämmelsen avsett avtal kan vara en organisation som företräder "ett flertal upphovsmän till i Finland använda verk inom ett visst område". Beträffande denna ändring hänvisas till detaljmotiveringen till 13 § och 26 §.

Jämfört med den nuvarande bestämmelsen i 14 § 1 mom. föreslås den del av bestämmelsen som placeras i 26 § utökas med en sådan förutsättning angående en organisation som är avtalspart enligt vilken organisationen skall vara godkänd av undervisningsministeriet. Genom godkännandet kan man undvika en situation där flera inhemska och utländska organisationer hos användaren framställer separata förhandlings- och ersättningskrav av olika omfattning och vid olika tidpunkt.

Avtalslicensbestämmelsen är en i ingresspunkt 18 i direktivet avsedd "kollektiv avtalslicens med utsträckt verkan". Såväl avtalslicensbestämmelsen i den nuvarande paragrafen som de föreslagna ändringarna, inbegripet revideringen av avtalslicensstrukturen, utgör sådana lagstiftningslösningar när det gäller rättighetsförvaltning som tillåts enligt direktivet.

Den föreslagna ändringen i tillämpningsområdet av bestämmelsen i 14 § 1 mom. förutsätter en teknisk ändring i 54 § om skiljeförfarande.

Det föreslås att bestämmelsen i lagens 14 § 2 mom. bibehålls oförändrad.

I 3 mom. om studentexamen föreslås en ändring av tillämpningsområdet genom att uttrycket "litterära verk" ändras till "verk". Därigenom kan även andra än litterära verk användas i studentexamen och liknande prov. Bestämmelsen skulle möjliggöra användning av audiovisuellt material som en del av hörförståelseproven som ingår i språkprovet. Genom hänvisningsbestämmelser i ifrågakärande paragrafer i 5 kap. skall bestämmelsen tillämpas även med avseende på skyddsobjekt enligt 45, 46, 46 a och 48. Utöver de nämnda ändringarna föreslås i 3 mom. göras sådana språkliga granskningar som inte ändrar momentets innehåll.

16 §. *Framställning av exemplar på arkiv, bibliotek och museer.* Det föreslås att den nuvarande 16 § skall ändras, och att de bestämmelser i upphovsrättsförordningen som utfärdats med stöd av 16 § i ändrad form

skall överföras till upphovsrättslagen.

I paragrafen föreslås ingå sådana bestämmelser om inskränkning av upphovsrätten med stöd av vilka arkiv och för allmänheten öppna bibliotek och museer får framställa exemplar av verk i deras egna samlingar. Eftersom paragrafen gäller framställning av exemplar av verk för inrättningens interna användningssyften förutsätter tillämpningen av bestämmelserna inte att verket skall vara utgivet eller offentliggjort, utan endast att verket finns i inrättningens samlingar. Som ett i paragrafen avsett verk i inrättningens egna samlingar betraktas även ett verk som fogats till dylika samlingar för en viss tid. Till material som ingår i samlingarna räknas även en inrättnings tidningsurklippssamlingar och liknande materialsamlingar. Bestämmelserna i denna paragraf kan tillämpas även på sådant material.

Paragrafens bestämmelser utgör fullständiga upphovsrättsinskränkningar, med stöd av vilka sådan användning som avses i bestämmelsen får ske utan inhämtande av tillstånd och utan betalning av ersättning. Det föreslås att de inrättningar som omfattas av paragrafen skall bestämmas genom förordning av statsrådet. Ett utkast till förordning om ändring av upphovsrättsförordningen ingår som bilaga till denna proposition.

Som en inrättning som avses i denna paragraf kan godkännas en inrättning om vilken bestäms i en speciallag eller som har en i lag bestämd arkiverings-, uppbevarings- eller betjäningssuppgift. Som inrättning som omfattas av denna paragraf kan även godkännas sådana inrättningar vars verksamhet i betydande mån tjänar vetenskaplig forskning. Även en statlig inrättning kan godkännas som en sådan inrättning som omfattas av denna paragraf.

Enligt paragrafen är framställning av exemplar möjlig i följande fall: 1) för att bevara material och säkerställa dess hållbarhet, 2) för teknisk rekonstruering och istandsättning av material, 3) för förvaltning och organisering samt annat internt bruk som påkallas av underhåll av samlingarna, och 4) för att komplettera ett exemplar av ett bristfälligt verk, eller för att komplettera ett i flera delar utgivet verk med en felande del, om verket eller den behövliga kompletteringen inte är

tillgängliga via kommersiell spridning eller överföring.

Den föreslagna 1 punkten motsvarar i sak bestämmelsen i nuvarande 3 § 1 mom. upphovsrättsförordningen, och 4 punkten motsvarar bestämmelserna i förordningens 5 §. De bestämmelser som ingår i upphovsrättsförordningen gäller dock endast framställning av exemplar genom fotokopiering, mikrofilmning och liknande analoga metoder.

Framställning av exemplar som sker med stöd av denna paragraf får utföras med vilken teknik som helst, även genom digitalisering av analoga material. Det är även tillåtet att framställa exemplar av ett datorprogram eller delar av ett datorprogram som möjliggör användning av material som ingår i sådana material som ursprungligen är i digital form. Eftersom även exemplarframställning genom fotokopiering omfattas av den föreslagna 16 §, föreslås att paragrafens bestämmelser skall tillämpas som *lex specialis* -bestämmelser i stället för 13 § med avseende på sådan fotokopiering som avses i denna paragraf.

Bestämmelserna i denna paragraf möjliggör att åtgärder som är nödvändiga för förvaltandet, organiserandet och upprätthållandet av samlingarna utförs t.ex. med användning av inrättningens slutna interna datanät.

För varje typ av exemplarframställning som tillåts med stöd av den föreslagna paragrafen gäller förutsättningen att framställningen varken direkt eller indirekt skall syfta till ekonomisk vinning.

Om ett exemplar av ett verk har framställts för ett i 1—4 punkten angivet syfte, får det givetvis användas även för andra syften i enlighet med dessa punkter. Sådana exemplar av verk som framställts enligt bestämmelserna i denna paragraf får användas även på det sätt som föreskrivs i 16 a §.

Enligt den föreslagna 16 e § kan genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om framställning av exemplar av verk enligt 16 § och användningen av på sådant sätt framställda exemplar. Bestämmelserna kan gälla samtliga inrättningar om vilka bestäms med stöd av denna paragraf, eller en bestämd grupp av inrättningar eller enskilda inrättningar. I de närmare bestämmelser som utfärdas på detta sätt kan särskilt beaktas inrättningarnas olika uppgifter t.ex. vad

gäller bevaring av material.

Paragrafen överensstämmer med artikel 5.2 punkt c i direktivet.

I utkastet till förordning av statsrådet om ändring av upphovsrättsförordningen, som ingår som en bilaga till propositionen, ingår även förslag till bestämmelser med stöd av 16 §.

16 a §. *Framställning av exemplar av verk för allmänheten och överföring av verk till allmänheten.* Paragrafen innehåller sådana bestämmelser om inskränkningar i upphovsrätten med stöd av vilka arkiv och för allmänheten öppna bibliotek får framställa exemplar av offentliggjorda verk i deras egna samlingar för utlåning eller för att på annat sätt överlåtas till kunden samt bestämmelser med stöd av vilka de nämnda inrättningarna och för allmänheten öppna museerna får överföra till allmänheten offentliggjorda verk i deras egna samlingar i sina lokaler. En förutsättning för framställning av exemplar av verk och överföring av verk är att verket är offentliggjort, dvs. att det på ett lovligt sätt har gjorts tillgängligt för allmänheten. Bestämmelserna utgör fullständiga inskränkningar i upphovsrätten med stöd av vilka användning får ske utan inhämtande av tillstånd och utan betalning av ersättning. De inrättningar som omfattas av paragrafen bestäms genom förordning av statsrådet på samma grunder som anges ovan i motiveringen till 16 §.

Sådana arkiv och för allmänheten öppna bibliotek som anges genom förordning av statsrådet har enligt 1 mom. rätt att genom fotokopiering eller liknande metoder framställa exemplar av sådana offentliggjorda verk i deras egna samlingar som lätt tar skada, och göra kopiorna tillgängliga för allmänheten genom utlåning. Som utlåning som avses i denna bestämmelse betraktas en situation där kunden tar med sig ett exemplar av verket till en plats utanför arkivet eller biblioteket. Däremot är det inte fråga om utlåning av verk, om kunden i bibliotekets läsesal bekantar sig med ett verk som t.ex. har hämtats dit från ett lager.

Förutsättningen för exemplarframställning och för utlåning av exemplar är att verket inte är tillgängligt via kommersiell spridning eller överföring. Kommersiell spridning en-

ligt denna bestämmelse omfattar t.ex. utskrivningstjänster (print-on-demand -tjänster) där exemplaren framställs på inrättningens initiativ. Bestämmelsen i 1 mom. 1 punkten motsvarar i sak den bestämmelse som ingår i nuvarande 3 § 2 och 3 mom. upphovsrättsförordningen, och gäller således inte sådana verk som inte är offentliggjorda. Det föreslås att bestämmelsens tillämpningsområde förtydligas så att bestämmelsen endast gäller arkiv och för allmänheten öppna bibliotek.

Paragrafens 1 mom. 1 punkten tillämpas som en lex specialis-bestämmelse i stället för avtalslicensbestämmelsen om fotokopiering i 13 §. Digital framställning av exemplar av verk för utlåning kan möjliggöras genom avtalslicens på det sätt som anges i 16 d §.

Sådana arkiv och bibliotek om vilka bestäms genom förordning av statsrådet föreslås enligt 2 punkten ha rätt att genom fotokopiering eller liknande metoder framställa exemplar av enstaka artiklar som ingår i samlingsverk, tidningar eller tidskrifter i deras samlingar samt av korta avsnitt i andra utgivna verk för att, om detta anses ändamålsenligt, lämnas ut till låntagare för deras privata bruk i stället för de volymer eller häften i vilka de ingår. Sådana artiklar och verk som avses i denna bestämmelse kan även innehålla bilder.

Att användning och utlämnande av kopior till kunden endast sker "i forsknings- eller studiesyfte" så som föreskrivs i förordningens nuvarande 4 § är i praktiken omöjligt att bevisa eller övervaka. Bestämmelsen om utlämning av kopior till kunder föreslås därför preciseras så att den till skillnad från den nuvarande förordningsbestämmelsen skall avse utlämning av kopior för en persons privata bruk. Om kopieringen inte sköts av inrättningen, kan kunden själv med stöd av 12 § upphovsrättslagen kopiera material för eget bruk. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar förordningens nuvarande 4 § med undantag för begränsningen av kopians användningssyfte och förordningens bestämmelse om högst en kopia. Bestämmelsens tillämpningsområde förtydligas dessutom genom att bestämmelsen föreslås gälla endast arkiv och för allmänheten öppna bibliotek.

För att syftet med den föreslagna bestämmelsen i 1 mom. 2 punkten skall uppnås är

det viktigt att det är tillåtet att göra pappersutskriften även av digitalt material för att lämnas ut till kunder. Vid tillämpningen av 1 mom. 2 punkten föreslås därför att utskrivning på papper av digitalt material för att överlämnas till en kund skall betraktas som en med fotokopiering jämförbar metod. Pappersutskriften motsvarar i dylika fall fotokopior av verk som framställts genom tryckning eller andra metoder för mångfaldigande.

Bestämmelsen i 1 mom. 2 punkten möjliggör utöver fotokopiering även att material sänds per fax eller överförs som e-postbilaga till ett annat bibliotek där det skrivs ut åt kunden. Det är även möjligt att läsa in (skanna) materialet i elektronisk form för överföring.

Med stöd av bestämmelsen i 1 mom. 2 punkten är det tillåtet att använda endast reografiska metoder för framställning av kundkopior. Framställning av digitala kopior för detta ändamål är inte tillåtet. Med stöd av avtalslicensen i 16 d § föreslås det vara möjligt att framställa och utlämna digitala kopior så som bestäms i 26 §.

Sådana arkiv och för allmänheten öppna bibliotek eller museer vilka angivits genom förordning av statsrådet får enligt det föreslagna 16 a § 2 mom. överföra offentliggjorda verk i deras egna samlingar till enskilda för användning i forskningssyfte eller för privata studier i lokaler hos inrättningen genom för överföring till allmänheten avsedda anordningar, om användningen kan ske utan hinder av villkor i leverans- eller licensavtal eller annat avtal. Förutsättningen för överföring till allmänheten är således att det material som används med stöd av denna bestämmelse inte är underkastat sådana särskilda avtalsvillkor som anger en avtalsenlig användning av snävare omfattning än den som föreskrivs i bestämmelsen i 2 mom., eller som helt förbjuder sådan användning som tillåts enligt denna bestämmelse. Bestämmelsen överensstämmer med artikel 5.3 punkt n och de uttryck som används där.

Tillämpningen av denna bestämmelse förutsätter att man förhindrar all annan digital kopiering än sådan som krävs för att ett verk skall kunna användas på det sätt som avses i bestämmelsen. Även vidareöverföring av verket skall vara förhindrad. Den enda form

av exemplarframställning som är tillåten enligt denna bestämmelse är den som sker när användaren bläddrar i ett material eller lyssnar eller tittar på materialet. Syftet med denna bestämmelse är att förhindra att kunderna tar digitala kopior av verk eller vidareöverför verk via ett datanät till en plats utanför inrättningen.

Som sådana verk i inrättningens egna samlingar som avses i denna bestämmelse betraktas även verk som fogats till dylika samlingar för en viss tid.

Som en inrättning som avses paragrafen betraktas en organisatoriskt, förvaltnings- och/eller ägandemässigt enhetlig helhet, som även kan ha flera separata verksamhetsställen. I samband med tillämpningen av 2 mom. står sådana verksamhetsställen i kontakt med varandra genom ett internt, skyddat datanät. De i paragrafen angivna förutsättningarna för tillämpningen av bestämmelsen gäller på lika grunder för alla sådana verksamhetsställen.

Den bestämmelse om avtalslicens som ingår i 16 d § möjliggör en mer omfattande överföring av skyddat material i datanät mellan t.ex. arkiv, bibliotek och museer än den överföring till allmänheten som avses i 16 a § 2 mom.

Enligt den föreslagna 16 e § kan genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om framställning av exemplar av verk och användning av på sådant sätt framställda exemplar liksom även om överföring av i paragrafen avsedda verk till allmänheten enligt 16 a §. Sådana närmare bestämmelser kan även avse villkor och begränsningar för framställning av exemplar. Bestämmelserna kan gälla samtliga inrättningar om vilka bestämts med stöd av denna paragraf, eller en bestämd grupp av inrättningar (arkiv, bibliotek, museer), eller enskilda inrättningar. I närmare bestämmelser kan särskilt beaktas inrättningarnas olika uppgifter vad gäller bl.a. bevaring av material eller andra lagstadgade betjäningssuppgifter.

Bestämmelserna i 1 mom. överensstämmer med artikel 5.2 punkt c i direktivet, och bestämmelserna i 2 mom. överensstämmer med artikel 5.3 punkt n i direktivet.

I utkastet till förordning av statsrådet om ändring av upphovsrättsförordningen, som ingår som en bilaga till propositionen, ingår

även förslag till bestämmelser med stöd av 16 a §.

16 b §. *Användning av verk i friexemplarsbibliotek.* Vid beredningen av de föreslagna bestämmelserna om användning av verk vid friexemplarsbibliotek har i möjligaste mån beaktats de behov av ändring av upphovsrättslagen som föranleds av den under beredning varande ändringen av lagen om friexemplar.

Ett sådant bibliotek till vilket enligt friexemplarslagen (420/1980) skall överlätas exemplar av verk får enligt 1 mom. 1 punkten använda verk i sina samlingar på de sätt som avses i 16 och 16 a § och under de förutsättningar som nämns i dessa paragrafer.

I paragrafen skiljer man således mellan å ena sidan det friexemplarsbibliotek till vilket friexemplarsmaterial överläts enligt friexemplarslagen, och å andra sidan de bibliotek i vars samlingar friexemplar enligt lagen placeras för införlivning. Det föreslås att det ges delvis olika bestämmelser för användning av verk vid dessa inrättningar. Enligt den nuvarande friexemplarslagen skall sådant material som överläts som friexemplar överlätas till Helsingfors universitetsbibliotek.

Framställning av exemplar kan enligt 16 § ske t.ex. för bevaring av material, för teknisk rekonstruering eller för bruk som påkallas av förvaltning av samlingarna eller i de fall som avses i 16 a § 1 mom. för att lämnas ut till låntagare. Material som finns i samlingarna får enligt 16 a § 2 mom. även överföras till allmänheten i bibliotekets lokaler. Utgångspunkten vid tillämpningen av 16 a § 2 mom. är att material som med stöd av friexemplarslagen överläts eller samlas in från datanät inte är underkastat sådana leverans-, licens- eller andra avtalsvillkor som hindrar tillämpningen av denna bestämmelse.

Den föreslagna 16 b § 1 mom. 2 punkten gäller överföring av verk till ett annat friexemplarsbibliotek som avses i friexemplarslagen. Enligt bestämmelsen får ett i momentet avsett friexemplarsbibliotek genom för överföring till allmänheten avsedda anordningar överföra ett offentliggjort verk i dess samlingar till en enskild i forskningssyfte eller för privata studier i lokaler hos ett sådant bibliotek hos vilken friexemplarsbibliotek enligt lag placeras material för att införlivas med

samlingarna. Denna bestämmelse gör det möjligt att vid behov göra material tillgängligt via datanät för användning även i andra bibliotek som anges i friexemplarslagen.

I 1 mom. 2 punkten föreslås ingå en särskild bestämmelse om att material i ett friexemplarsbiblioteks samlingar skall kunna överföras till allmänheten även i Finlands filmarkivs lokaler.

Tillämpningen av 1 mom. 2 punkten förutsätter spärning av all annan digital kopiering än sådan som krävs för användning enligt denna punkt samt förhindrande av vidareöverföring av verket, dvs. till platser utanför friexemplarsbiblioteket. En motsvarande förutsättning gäller för Finlands filmarkiv.

Exemplar av sådana verk som har gjorts tillgängliga för allmänheten i ett öppet datanät får enligt 1 mom. 3 punkten framställas av ett i 1 mom. avsett friexemplarsbibliotek för att fogas till samlingarna. Bestämmelsen gör det möjligt för friexemplarsbibliotek att samla in och bevara material från öppna datanät. Materialet får användas i enlighet med bestämmelserna i 16, 16 a, 16 b, 16 d och 16 e §.

I den under beredning varande friexemplarslagen har skisserats ingå bestämmelser om sådana fall där ett friexemplarsbibliotek söker och laddar ner material från ett datanät samt bestämmelser om sådana fall där utgivare av nätpublikationer är skyldiga att främja insamlingen av material.

Enligt 1 mom. 4 punkten får friexemplarsbibliotek framställa exemplar av sådana utgivna verk som behöver anskaffas och fogas till samlingarna, men som inte är tillgängliga via kommersiell spridning eller överföring. En motsvarande bestämmelse ingår i den nuvarande upphovsrättsförordningen i dess 6 §, som dock enbart gäller framställning av exemplar genom fotokopiering. Den föreslagna bestämmelsen möjliggör framställning av exemplar i digital form såsom digitalisering av ett analogt verk eller upptagning av sådana verk som finns tillgängliga för allmänheten i ett datanät.

Enligt den föreslagna bestämmelsen i 2 mom. skall bestämmelserna i 1 mom. 1 och 4 punkten tillämpas även på sådana bibliotek med vilkas samlingar de i 1 mom. avsedda biblioteken i enlighet med lagens bestämmel-

ser placerar överlåtet material för införlivning. Sådana bibliotek som avses i 2 mom. får däremot inte överföra material som finns i deras samlingar för användning vid andra bibliotek eller vid Finlands filmarkiv eller ens samla in material från ett öppet nätverk.

Den föreslagna 16 § möjliggör framställning av exemplar med vilken teknik som helst. Eftersom paragrafen även omfattar framställning av exemplar genom fotokopiering, föreslås dess bestämmelser tillämpas som lex specialis -bestämmelser i stället för 13 § med avseende på sådan fotokopiering som avses i denna paragraf.

Vid tillämpningen av bestämmelserna i denna paragraf avses med verk i bibliotekets samlingar även sådana verk som fogats till samlingen för en viss tid.

Enligt den föreslagna 16 e § kan genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om framställning av exemplar av verk och användning sådana exemplar i enlighet med 16 b § samt om överföring av i paragrafen avsedda verk till allmänheten och framställning av exemplar av överförda verk.

De bestämmelser om användning av material i friexemplarsbibliotek som föreslås nu får stöd i bestämmelsen i artikel 9 i direktivet, enligt vilken direktivet inte påverkar bl.a. bestämmelserna om i lag bestämd deponeringsskyldighet.

Paragrafens 1 mom. 2 och 3 punkten föreslås träda i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning av statsrådet samtidigt med ikraftträdandet av den förnyade friexemplarslagstiftningen.

16 c §. *Användning av verk vid Finlands filmarkiv.* I denna paragraf föreslås ingå bestämmelser om framställning av exemplar och användning av verk vid Finlands filmarkiv, användning av verk i filmarkivets samlingar för forskning eller filmundervisning på högskolenivå samt filmarkivets möjligheter att överföra verk till allmänheten. I de föreslagna bestämmelserna har beaktats den under beredning varande översynen av friexemplarslagstiftningen. Frågan behandlas i undervisningsministeriets promemoria 2003:14 (Joukkoviestinnän arkistoprojektin muistio) som utgavs den 31 mars 2003.

Enligt den nuvarande bestämmelsen i 16 § 2 mom. tillämpas filmarkiveringslagen

(576/1984) på Finlands filmarkivs rätt att framställa exemplar av sådana verk som ingår i offentligt förevisade inhemska filmer jämte tillhörande reklam- och informationsmaterial.

Enligt den föreslagna bestämmelsen i 16 c § 1 mom. 1 punkten får filmarkivet använda verk i dess samlingar på de sätt som avses i 16 och 16 a § och under de förutsättningar som nämns i dessa paragrafer. Denna bestämmelse motsvarar de bestämmelser i 16 b § 1 mom. 1 punkten som gäller användning vid friexemplarsbibliotek, inklusive bl.a. möjligheten att genom kundterminaler överföra verk till allmänheten via filmarkivets interna nät.

Enligt 1 mom. 2 punkten får filmarkivet till personer som företräder allmänheten för forskning eller privata studier överföra verk som ingår i dess samlingar i lokaler hos friexemplarsbiblioteket som avses i 16 b §. Detta förutsätter att överföringen i bibliotekets lokaler sker genom för överföring till allmänheten avsedda anordningar och överföring till platser utanför inrättningen eller annan digital kopiering än sådan som krävs för användningen är spärrad.

Enligt 1 mom. 3 punkten i paragrafen får filmarkivet framställa exemplar för att fogas till sina samlingar av sådana program som har gjorts tillgängliga för allmänheten genom utsändning i television eller radio. Denna bestämmelse innebär att det blir möjligt för filmarkivet att uppfylla den i samband med den under beredning varande reformen av friexemplarslagen planerade skyldigheten att arkivera radio- och televisionsprogram.

Bestämmelserna i 1 mom. 1 och 2 punkten skall dock inte enligt en till 2 mom. föreslagna bestämmelse tillämpas på sådana verk som producerats av utländska producenter. Sådana filmverk deponeras i filmarkivet på basis av avtal mellan producenten och filmarkivet. Framställning av exemplar och användning av film tillåts i sådana fall endast om man kommit överens om det i ett deponeringsavtal eller på annat sätt.

Enligt 3 mom. får verk i filmarkivets samlingar användas för forskning och filmundervisning på högskolenivå. Bestämmelsen tillåter användning av filmer och andra verk i filmarkivets samlingar för både sådan forsk-

ning som utförs vid filmarkivet och sådan forskning som utförs av utomstående. Bestämmelsen möjliggör t.ex. visning av filmverk inför enskilda forskare eller grupper av forskare. Bestämmelsen föreslås inte tillämpas på sådana filmverk som producerats av utländska producenter.

Med filmundervisning på högskolenivå avses i bestämmelsen t.ex. sådan filmundervisning som ges vid universitet eller konsthögskolor. Bestämmelsen möjliggör användning av filmverk för offentligt framförande i samband med undervisning. Bestämmelsen är således en *lex specialis* -bestämmelse i förhållande till bestämmelsen i 21 § som föreskriver att friheten till offentliga framföranden inom undervisningsverksamhet inte gäller framförande av filmverk. Till 21 § föreslås fogas en förtydligande hänvisning till 16 c §.

I 3 mom. föreslås ingå en bestämmelse som ersätter paragraf 10 i filmarkiveringslagen (576/1984) och som innehållsmässigt motsvarar denna bestämmelse.

Med verk som ingår i arkivets samlingar avses vid tillämpningen av bestämmelserna i 16 c § även sådana verk som fogats till dylika samlingar för en viss tid.

I 4 mom. föreskrivs att åtgärder enligt 1 mom. kan företas med de begränsningar som föreskrivs i 2 och 3 mom. även gällande material som hör till området för deponerings-skyldigheten och som bevaras i ett godkänt bevaringsutrymme enligt filmarkiveringslagen (576/1984) utanför Finlands filmarkiv.

Paragrafens 1 mom. 2 och 3 punkten samt 3 mom. föreslås träda i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning av statsrådet samtidigt med ikraftträdandet av den förnyade friexemplarslagstiftningen.

16 d §. *Användning av verk vid arkiv, bibliotek och museer med stöd av avtalslicens.* I 1 mom. 1 punkten föreslås ingå en avtalslicensbestämmelse som gör det möjligt att även i andra syften än de som möjliggörs enligt 16, 16 a, 16 b och 16 c § framställa exemplar av verk i samlingar i sådana arkiv eller för allmänheten öppna bibliotek eller museer om vilka bestäms genom förordning av statsrådet. En inrättning som anges genom förordning av statsrådet föreslås således kunna ingå ett i 26 § avsett avtal om framställ-

ning av exemplar och villkoren för sådan framställning.

I 1 mom. 2 punkten föreslås ingå en avtalslicensbestämmelse som gör det möjligt att överföra verk i samlingar i sådana arkiv eller för allmänheten öppna bibliotek eller museer vilka anges genom förordning av statsrådet även i andra fall än de som möjliggörs enligt 16 a—16 c §. En inrättning som anges genom förordning av statsrådet föreslås således kunna ingå ett i 26 § avsett avtal om överföring och villkoren för sådan överföring. I sådana fall föreslås det även vara möjligt att avtala om t.ex. framställning av digitala exemplar av överfört material.

Även ingresspunkt 40 i direktivet stöder den föreslagna lagstiftningslösningen. Enligt ingresspunkten är det "lämpligt att uppmuntra särskilda kontrakt eller licenser som på ett balanserat sätt främjar dessa inrättningar och deras syften vad avser spridningsändamål".

Enligt 2 mom. har upphovsmannen möjlighet att förbjuda sådan framställning av exemplar av verk eller överföring av verk som sker med stöd av avtalslicens.

De avtalslicensbestämmelser som föreslås i denna paragraf är sådana "kollektiva avtalslicenser med utsträckt verkan" som avses i ingresspunkt 18 i direktivet. Avtalslicensbestämmelserna är sådana lagstiftningslösningar när det gäller rättighetsförvaltning som tillåts enligt direktivet.

I regeringspropositionen ingår ett utkast till förordning av statsrådet om ändring av upphovsrättsförordningen med förslag till bestämmelser med stöd av 16 d § om sådana arkiv, bibliotek och museer som får ingå ett avtal som avses i 26 §.

16 e §. *Närmare bestämmelser om användning av verk vid arkiv, bibliotek och museer.* I 1 mom. föreslås en bestämmelse enligt vilken närmare bestämmelser om framställning av exemplar av verk och användning av på sådant sätt framställda exemplar enligt 16 och 16 a? 16 c § kan utfärdas genom förordning av statsrådet. Närmare bestämmelser kan emellertid inte på detta sätt utfärdas om sådan användning av verk som sker med stöd av avtalslicens. Användning med stöd av avtalslicens grundar sig på ett mellan användaren och upphovsrättsorganisationen ingånget avtal vari kan avtalas om villkor för använd-

ning av verk för varje enskilt fall.

I 2 mom. föreslås ingå en bestämmelse enligt vilken närmare bestämmelser om överföring av verk till enskilda kan med stöd av 16 a—16 c § utfärdas genom förordning av statsrådet. Sådana närmare bestämmelser som utfärdas med stöd av 1 eller 2 mom. kan även avse villkor och begränsningar för framställning av exemplar och överföring av verk till allmänheten. Denna bestämmelse påverkar inte användning med stöd av avtalslicens.

Bestämmelser som utfärdas med stöd av 1 eller 2 mom. kan på lika grunder gälla samtliga inrättningar om vilka bestämts med stöd av denna paragraf, eller en bestämd grupp av inrättningar (arkiv, bibliotek eller museer), eller vissa enskilda inrättningar. I de närmare bestämmelserna kan t.ex. beaktas inrättningsarnas olika uppgifter vad gäller bl.a. bevaring av material eller andra lagstadgade betjäningssuppgifter.

17 §. *Tillgängliggörande av verk för användning av personer med funktionshinder.* Mellanrubriken före paragrafen ändras så att den bättre beskriver paragrafens innehåll.

Enligt paragrafens nuvarande 1 mom. får exemplar framställas av utgivna litterära verk i syfte att göra texten läsbar för synskadade. Det föreslås att paragrafens 1 mom. ändras så att exemplar av utgivna litterära eller musikaliska verk får framställas för användning förutom av synskadade även andra som på grund av funktionshinder eller sjukdom inte kan ta del av verk på sedvanligt sätt.

Enligt den föreslagna bestämmelsen är det tillåtet att framställa exemplar på annat sätt än genom upptagning av ljud eller rörliga bilder. Bestämmelser om tillåten framställning av exemplar med dessa metoder föreslås ingå i 2 och 3 mom. Genom den föreslagna avgränsningen bibehålls tillämpningsområdet för 1 mom. med avseende på litterära och musikaliska verk oförändrad.

På det sätt som avses i denna bestämmelse får exemplar framställas av litterära verk eller av texten till musikaliska verk t.ex. så att texten sparas i en digital textfil. Text som överförs till digital form kan göras läsbar genom extra stor text på en dataskärm eller annat hjälpmedel eller med hjälp av en datoransluten punktskriftsdisplay, eller göras hör-

bar med hjälp av talsynthesizer eller annan teknisk anordning.

Bestämmelsen tillåter framställning av exemplar av ett litterärt verk även på annat sätt än genom att göra texten läslig. Även exemplar av kartor och beskrivande ritningar, som enligt lagen är litterära verk, kan därmed med stöd av denna bestämmelse framställas för användning av personer med funktionshinder t.ex. i form av reliefbilder eller förstoras med hjälp av elektroniska hjälpmedel så att personer med nedsatt syn kan se dem. Bestämmelsen möjliggör även att någon genom användning av dator och särskilda tekniska hjälpmedel kan framställa tredimensionella bilder som kan uppfattas av synskadade.

Till 1 mom. föreslås fogas en bestämmelse enligt vilken för funktionshindrade och andra som inte kan ta del av verk på sedvanligt sätt får framställas exemplar även av utgivna bildkonstverk. Bestämmelsen gör det möjligt att framställa exemplar av t.ex. målningar, ritningar och fotografier för att uppfattas förstorade med hjälp av olika hjälpmedel eller tredimensionellt på ovan beskrivet sätt.

Exemplar av verk som framställts med stöd av 1 mom. får enligt momentet användas för annan överföring än radio- eller televisionutsändning. Momentets bestämmelser möjliggör t.ex. att litterära verk som framställts av en handikapporganisation överförs i digital form via ett datanät till organisationens medlemmar. Överföring av verk till andra än i bestämmelsen avsedda funktionshindrade eller sjuka personer är inte tillåtet. Vid överföring av verk till personer med funktionshinder bör det säkerställas att verken endast kan göras tillgängliga för sådana personer som avses i denna bestämmelse.

Artikel 5.3 punkt b i direktivet förutsätter att en inskränkning med avseende på användning för funktionshindrade skall gälla endast sådan användning som har direkt samband med funktionshindret och är av icke-kommersiell natur. Den föreslagna nya 5 mom. avgränsar från tillämpningsområdet för 1 mom. sådan användning med vilken eftersträvas vinningar på den kommersiella marknaden.

Paragrafens 2 mom. innehåller bestämmelserna om framställning av talböcker. Genom den föreslagna ändringen i momentet möjlig-

görs utöver utlåning även försäljning av ljudböcker även överföring av dem till personer med funktionshinder. Det är inte tillåtet att utsända ljudböcker i radio eller television. Inrättningar som har angivits genom förordning av statsrådet har rätt att med de i förordningen föreskrivna villkoren överföra talböcker till sådana personer som avses i 2 mom. t.ex. via e-post eller ett för funktionshindrade reserverat internt datanät. Ett utkast till förordning om ändring av upphovsrättsförordningen ingår som en bilaga till denna proposition.

Paragrafens 2 mom. gäller endast ljudupptagning av ett ursprungligt framförande och kopiering av sådana upptagningar. Ljudupptagningar som framställts i annat syfte får däremot inte kopieras för sådan användning som avses i 2 mom. Med stöd av denna bestämmelse är det inte heller möjligt att digitalisera sådana talböcker som förvärvats på den kommersiella marknaden och överföra dem för att användas av personer med funktionshinder. Däremot möjliggör bestämmelsen digitalisering av sådana talböcker som framställts med stöd av den gällande bestämmelsen i 2 mom. samt överföring av materialet via datanät till personer med funktionshinder. Sådan exemplarframställning som avses i momentet kan förutom att det sker inom inrättningen ske även utanför inrättningen så att exemplaren framställs på inrättningens initiativ och ansvar.

I paragrafen avsedd framställning av exemplar och överföring till personer med funktionshinder kan i 1 och 2 mom. angivna fall ske för synskadade och andra personer som på grund av funktionshinder eller sjukdom inte kan utnyttja i dessa bestämmelser avsedda verk på sedvanligt sätt. Vid tillämpningen av dessa bestämmelser skall som synskadade betraktas såväl blinda personer som personer med svag syn, oberoende av om svagsyntheten föranleds av en funktionsstörning eller sjukdom eller om synen är nedsatt på grund av åldersrelaterade förändringar.

Andra funktionshinder eller sjukdomar som avses i denna paragraf kan vara sådana motoriska skador eller muskelsjukdomar som förhindrar användning av ett i paragrafen avsett verk på sedvanligt sätt. Även CP-skada eller annan utvecklingsstörning kan förhindra normal användning av verk.

Med funktionshinder avses i dessa bestämmelser även sådana lässvårigheter som försvårar textförståelsen i den grad att framställning av lättlästa böcker är nödvändigt. Enligt 11 § 2 mom. är det tillåtet att göra nödvändiga ändringar i ett verk.

Bestämmelserna i denna paragraf möjliggör även framställning av exemplar för att användas av äldre personer som inte kan använda verk på sedvanligt sätt.

Om framställning av exemplar för döva och hörselskadade som inte kan utnyttja verk på sedvanligt sätt föreskrivs i ett nytt 3 mom. som innehåller motsvarande bestämmelse som den som ingår i 2 mom. Enligt bestämmelsen har sådana genom förordning av stadsrådet angivna inrättningar rätt att på de villkor som anges i förordningen framställa exemplar av utgivna verk på teckenspråk. I praktiken innebär detta t.ex. intagning av teckenspråktextning i filmer och upptagningar av tolkning till teckenspråk av skriven eller talad text. Spridning eller överföring till allmänheten av framställda exemplar är tillåten i samma utsträckning som spridning av sådana talböcker som avses i 2 mom. Särskilda villkor kan anges genom förordning.

I ett nytt 4 mom. föreskrivs om rätt till ersättning för i 2 och 3 mom. avsedd framställning av exemplar till försäljning, eller överföring av verk på sådant att ett exemplar av verket permanent blir i en funktionshindrads eller annan persons besittning. Framställning av exemplar för utlåning enligt 2 mom. föreslås däremot på samma sätt som för närvarande vara tillåten utan ersättning. Utan ersättning får verk även överföras till en person med funktionshinder på sådant sätt att en varaktig kopia av verket inte blir i personens besittning. Det överförda verket kan vara tekniskt skyddat så att det t.ex. inte är möjligt att framställa exemplar av verket för varaktigt bruk och att personen har möjlighet att använda det endast under en bestämd tid, varefter det blir obrukbart. Användning av överförda verk kan i sådana fall jämföras med utlåning av exemplar av verk.

Vid meningsskiljaktigheter om ersättnings storlek avgörs saken genom skiljeförfarande enligt 54 §.

Enligt paragrafens föreslagna nya 5 mom. skall bestämmelserna i denna paragraf inte

gälla framställning av exemplar av verk eller överföring av verk i kommersiellt syfte. Enligt denna bestämmelse skall bestämmelserna i 2 och 3 mom. således inte omfatta sådan framställning av exemplar och överföring som sker i vinstsyfte på en kommersiell marknad. Trots bestämmelsen i 4 mom. om upphovsmannens rätt till ersättning för framställning till försäljning eller överföring av talböcker och teckenspråkliga verk, skall i förordningen angivna inrättningars rätt att framställa exemplar till försäljning och överföring enligt 2 och 3 mom. endast gälla sådan verksamhet som inte syftar till vinst och som vid behov sker med stöd från t.ex. samhället eller någon handikapporganisation.

De ändrade bestämmelserna i 2 och 3 mom. samt den nya bestämmelsen i 5 mom. föreslås på motsvarande sätt bli tillämpliga även på utövande konstnärers framföranden genom en hänvisning till 17 § 3 och 5 mom. som fogas till hänvisningsbestämmelsen i 45 §.

Efter genomförandet av de föreslagna ändringarna överensstämmer bestämmelserna i denna paragraf med artikel 5.3 punkt b i direktivet.

I utkastet till förordning av statsrådet om ändring av upphovsrättsförordningen, som ingår som en bilaga till propositionen, ingår även förslag till bestämmelser med stöd av 17 §.

I den svenska paragraf-texten föreslås också vissa stilistiska ändringar.

18 §. *Samlingsverk som används vid undervisning.* Det föreslås att den nuvarande bestämmelsen, som möjliggör tillverkning av samlingsverk av litterära eller musikaliska verk för användning vid undervisning så att upphovsmän får ersättning för användning av verken, ändras så att tillverkningen blir möjlig endast genom tryck eller liknande metoder. Framställning av ett samlingsverk i digital form skulle inte vara möjligt med stöd av bestämmelsen.

I 1 mom. föreslås dessutom vissa stilistiska ändringar som inte ändrar på bestämmelsens innehåll.

Paragrafens bestämmelse om ersättningsrätten i 2 mom. föreslås bibehållas oförändrad.

Efter ändringen är bestämmelsen i enlighet

med 5.3 punkt o i direktivet.

19 §. *Spridning av exemplar av verk.* Det föreslås att paragrafens 1 mom. ändras så att ett exemplar av ett verk får spridas vidare när det med upphovsmannens samtycke första gången har sålts eller på annat sätt varaktigt överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). Den gemenskapskonsumtion av spridningsrätten som föreskrivs i denna bestämmelse föreslås vara tillämplig på samtliga verkstyper.

Genom denna lagändring sätts bestämmelsen om konsumtion av spridningsrätt i artikel 4.2 i direktivet i kraft till den del det är fråga om andra verkstyper än datorprogram och databaser.

Bestämmelser om konsumtion av spridningsrätt med avseende på datorprogram ingår i artikel 4 punkt c i datorprogramdirektivet och med avseende på databaser på artikel 5 punkt c och artikel 7.2 punkt b i databasdirektivet. Ändringen av 1 mom. innebär att konsumtionen av spridningsrätten även med avseende på datorprogram och databaser äger rum till följd av den första försäljningen eller varaktiga överlåtelsen inom EES. Bestämmelsen överensstämmer med de nämnda direktiven.

Eftersom en och samma produkt kan omfatta flera olika objekt som skyddas med stöd av olika paragrafer, föreslås att gemenskapskonsumtion av spridningsrätten tillämpas på samtliga med stöd av 5 kap. skyddade objekt genom en hänvisningsbestämmelse till 19 § 1 mom. som tas in i varje paragraf som gäller närstående rättigheter.

Spridning av exemplar av verk enligt 1 mom. omfattar även utlåning till allmänheten. Direktivets bestämmelser om spridningsrätt och konsumtion omfattar emellertid inte utlåning eller uthyrning, vilka regleras i uthyrningsdirektivet. Till dessa delar föreslås inga ändringar i 1 mom. Av denna anledning föreslås att det till paragrafen fogas en ny bestämmelse i 5 mom. 1 punkten, enligt vilken även sådana exemplar av verk som med upphovsmannens samtycke första gången sålts eller på annat sätt varaktigt överlåtits utanför EES får tillgängliggöras för allmänheten genom utlåning. Vid tillämpningen av denna bestämmelse skall emellertid iaktas bestämmelsen i 19 § 3 mom., enligt vilken ut-

låning av exemplar av filmverk eller datorprogram i maskinläsbar form alltid förutsätter upphovsmannens tillstånd.

Ändringen av bestämmelsen om konsumtion av spridningsrätten i 1 mom. påverkar t.ex. inte en privatpersons möjligheter att från utlandet köpa och föra in exemplar av verk för eget bruk. Däremot har bestämmelsen konsekvenser för vidare spridning av sådana exemplar av verk i Finland genom försäljning eller annan varaktigt överlåtelse av äganderätten.

Till paragrafen föreslås fogas en ny bestämmelse i 5 mom. 2 punkten enligt vilken sådana exemplar av verk som en privatperson förvärvat för sitt eget bruk får säljas eller på annat sätt varaktigt överlåtas även i sådana fall där exemplaret med upphovsmannens samtycke första gången sålts eller på annat sätt varaktigt överlåtits utanför EES. Bestämmelsen möjliggör t.ex. att böcker och skivor som förvärvats utomlands eller via postorder sprids vidare till antikvariat eller annan handel med begagnade varor. Vid tillämpningen av denna bestämmelse skall emellertid iaktas bestämmelserna i 19 § 3 mom., enligt vilka utlåning av filmer och datorprogram förutsätter upphovsmannens tillstånd.

Det föreslås att bestämmelserna i 5 mom. skall tillämpas på närliggande rättigheter genom hänvisningar till ifrågavarande paragrafer i 5 kap.

20 §. *Visning av exemplar av verk.* Direktivet påverkar inte denna bestämmelse.

I paragrafen och i mellanrubriken före den föreslås tekniska ändringar som förtydligar bestämmelsens tillämpningsområde.

Bestämmelsen i den nuvarande 20 § gäller enligt sin ordalydelse och enligt motiveringen (RP 287/1994 rd) varje slag av verk som kan visas. Bestämmelsen gäller t.ex. visning av ett konstverk som någon har förvärvat och har i sin ägo. Bestämmelsen gäller även visning av alla övriga verksexemplar som med upphovsmannens samtycke har spridits till allmänheten så att de sålts eller överlåtits på annat varaktigt sätt.

Förutsättningen att verket skall ha utgivits för att konsumtion av visningsrätt skall kunna äga rum föreslås slopas såsom varande onödigt, oklar och vilseledande. Bestämmel-

sens tillämpningsområde förblir oförändrad. Därmed gäller konsumtionen av visningsrätten samtliga av verket framställda exemplar som med upphovsmannens samtycke har spridits till allmänheten. Spridning av exemplar av verk med upphovsmannens samtycke förutsätter de facto att även framställningen av de spridda exemplaren har utförts med upphovsmannens samtycke.

Det föreslås även en precisering av bestämmelsens ordalydelse, så att ett exemplar av verket får användas för visning av verket. Genom den nya ordalydelsen framhävs att endast sådana exemplar som spridits med upphovsmannens samtycke får användas för visning av verket.

Innehållet i ensamrätten till visning av verk behandlas närmare i detaljmotiveringen till 2 §.

21 §. *Offentliga framföranden.* Bestämmelserna i direktivet gäller inte offentliga framföranden.

Det föreslås att paragrafens 1 mom. ändras så att offentligt framförande vid gudstjänst utesluts från tillämpningsområdet för den i 21 § föreskrivna inskränkningen som gäller fria och ersättningsfria offentliga framföranden. Med gudstjänst i bestämmelsen avses med avseende på evangelisk-lutheranska kyrkan gudstjänster i enlighet med kyrkoken och kyrkohandboken och med avseende på andra religiösa samfund tillställningar som kan likställas med ovan nämnda gudstjänster.

I sin nuvarande form, enligt vilken offentligt framförande även omfattar utsändning i radio och television, har bestämmelsen i paragrafens 1 mom. möjliggjort att framföranden av verk i samband med gudstjänst och undervisning även har kunnat utsändas i radio och television utan ersättning. Eftersom den nämnda bestämmelsen dock inte har tillämpats i praktiken, vilket innebär att tillstånd har inhämtats för användning i radio och television och ersättning för användningen har betalats, innebär den föreslagna begränsningen i ensamrätten till offentligt framförande enligt 2 §, varefter inskränkningen i rätten till offentligt framförande endast skulle omfatta offentliga framföranden som utförs för en vid framförandet närvarande publik, således att bestämmelsen i 21 § 1

mom. ändras så att den till denna del motsvarar nuvarande praxis.

Efter lagändringen skall för offentligt framförande av verk vid gudstjänster tillstånd anskaffas av upphovsmännen eller en organisation som företräder dem på samma vis som för andra offentliga framföranden. Parterna kan avtala om de ersättningar som skall betalas genom att beakta alla de faktorer som de anser vara av betydelse, såsom t.ex. mängden av den använda musiken eller antalet åhörare vid gudstjänster. Ersättningen kan förbindas till vilket som helst kriterium som parterna har avtalat om.

Det föreslås att bestämmelsen i senare delen av 2 mom. om undantag för offentliga framföranden vid sådana folkbildnings- eller välgörenhetstillställningar eller för andra allmännyttiga syften anordnade tillställningar vid vilka avgift uppbärs för tillträdet eller vilka anordnats i förvärvssyfte, upphävs som föråldrad. Även efter det att bestämmelsen upphävts är det tillåtet att offentligt framföra ett utgivet verk vid tillställningar vid vilka framförandet av verk inte är det huvudsakliga, och till vilka tillträdet är avgiftsfritt och vilka inte heller i övrigt arrangeras i kommersiellt syfte. Till bestämmelsens tillämpningsområde kan således även höra avgiftsfri folkbildningsverksamhet som inte bedrivs i kommersiellt syfte samt tillställningar som arrangeras för välgörande ändamål eller i andra allmännyttiga syften.

Till tillämpningsområdet för bestämmelsen och därmed till sådana tillställningar där offentligt framförande inte förutsätter tillstånd kan ingå även sådana tillställningar i församlingar, vilka inte är gudstjänster och där framförandet av musik inte är huvudsaken.

Eftersom 2 mom., tolkad till sin ordalydelse, skulle möjliggöra att gudstjänster även efter ändringen av 1 mom. kunde omfattas av bestämmelsen i 2 mom., föreslås ett nytt 4 mom. med ett förtydligande av bestämmelsens tillämpningsområde, enligt vilket bestämmelserna i paragrafen inte gäller offentligt framförande som sker i samband med gudstjänster.

Det föreslås att paragrafens 3 mom. tillämpas det som bestäms i 1 och 2 mom. inte på sceniska eller filmverk. Till momentet föreslås ingå en klagande granskning med stöd av

vilken om offentligt framförande av filmverk i samband med forskning och filmundervisning på högskolenivå bestäms i 16 c §. Med fogandet förutses de ändringar av friexemplarslagstiftningen som fortfarande är under beredning i samband med vilken bestämmelserna om arkivering av filmverk förenas med friexemplarslagstiftningen och filmarkiveringslagen slopas. Bestämmelsen föreslås träda i kraft vid en i förordning angiven tidpunkt när de reviderade friexemplarslagstiftningen träder i kraft.

Utöver de nämnda ändringarna föreslås till momenten vissa språkliga ändringar som inte ändrar bestämmelsernas innehåll.

23 §. *Artiklar om dagsfrågor.* Bestämmelsen i denna paragraf överensstämmer med första delen av artikel 5.3 punkt c i direktivet. Enligt bestämmelsen får i tidningar eller tidskrifter ur andra tidningar eller tidskrifter, om förbud mot eftertryck inte har utsatts i dem, intas artiklar i religiösa, politiska eller ekonomiska dagsfrågor.

En tidning eller tidskrift som avses i bestämmelsen kan utkomma i tryckt eller digital form, eller i båda formerna. På samma sätt kan även den källa ur vilken artikeln hämtas vara antingen tryckt eller digital. Bestämmelsen möjliggör även att en artikel som tagits in i en tidning eller tidskrift överförs till allmänheten i en nätversion av tidningen eller tidskriften. Bestämmelsen gäller enbart text, inte andra material.

En publikation som endast finns i digital form i ett öppet datanät skall för att omfattas av denna bestämmelse utkomma regelbundet i nätet och skall vara jämförbar med en nätversion av en tryckt tidning eller tidskrift. En databas som innehåller sammanställningar av nyheter eller annat material (även sådant som publiceras i tidningar) utgör inte en sådan tidning eller tidskrift som avses i denna bestämmelse.

Den gällande källangivelsebestämmelsen i 11 § 2 mom. gäller samtliga inskränkingsbestämmelser i upphovsrättslagens 2 kap. Enligt bestämmelsen skall källan anges i den omfattning och så som god sed kräver.

Enligt bestämmelsen i första delen av artikel 5.3 punkt c i direktivet förutsätts emellertid att källan alltid anges. Av denna anledning föreslås ett nytt 2 mom. med en be-

stämmelse om att upphovsmannens namn och källan alltid skall anges, när ett verk används med stöd av bestämmelsen i 1 mom.

Det krav på angivande av källan som föreskrivs i första delen av artikel 5.3 punkt c i direktivet sätts i kraft genom denna ändring.

24 §. *Konsertprogram.* Den nuvarande bestämmelsen i 24 § tillåter att texten återges för åhörarna i konsertprogram eller dylikt när ett musikaliskt verk framförs med text. Enligt bestämmelsens ordalydelse tillåts även framställning av digitala exemplar och således bl.a. att texten återges med hjälp av digitala anordningar på en tv-ruta, bildskärm eller liknande underlag vid konserter och operaföreställningar.

Direktivet innehåller inte någon sådan inskränkings- eller undantagsbestämmelse som skulle möjliggöra att användning som avses i 24 § sker i digital form. Enligt artikel 5.3 punkt o i direktivet är det möjligt att bibehålla en befintlig inskränkning av mindre betydelse så att den endast berör analog användning. I direktivet anges som ett tilläggskrav att inskränkningen inte får påverka den fria rörligheten för varor och tjänster inom gemenskapen.

Paragrafen föreslås därför ändras så att texten, när ett musikaliskt verk framförs med text, får för åhörarna tas i bruk endast i konsertprogram eller motsvarande handling som framställts genom tryckning, fotokopiering eller annat liknande förfarande. Det bör avtalar med rättsinnehavaren eller en organisation som företräder dem om annan slags användning av texten, t.ex. i digital form.

Till den finska bestämmelsen görs förutom avgränsning av tillämpningsområdet vissa stilistiska ändringar som inte ändrar momentets innehåll.

Med uttrycket "genom tryckning, fotokopiering eller annat liknande förfarande" avses program som tryckts eller kopierats på papper eller annat analogt underlag. Bestämmelsen omfattar även analoga faksimilkopior samt fotokopior och andra kopior framställda genom reprografiska metoder.

Genom denna ändring av paragrafen sätts bestämmelsen i överensstämmelse med artikel 5.3 punkt o i direktivet, och kan därigenom bibehållas som en inskränkning som berör analog användning.

25 §. *Användning av konstverk.* Mellanrubriken före paragrafen föreslås ändras.

Bestämmelsen i 1 mom. bibehålls oförändrad. Bestämmelserna i momentet har behandlats i samband med artikel 5.3 c och d punkterna ovan i kapitel 3.1.2.

I 2 mom. föreslås en teknisk ändring som förtydligar tillämpningsområdet för bestämmelsen. Vid tillämpningen av bestämmelsen slopas kriteriet "eller verket har utgivits" såsom varande onödigt, oklart och vilseledande. Tillämpningsområdet för bestämmelsen förblir oförändrat. Ändringen motsvarar den tekniska ändring som föreslås i 20 §.

Ifrågavarande bestämmelse om användning av konstverk i sekundär betydelse i fotografier, filmer eller televisionsprogram i 25 § 2 mom. tillämpas fortfarande på alla exemplar av konstverk som med upphovsmannens samtycke har spridits till allmänheten. Spridning av exemplar av verk med upphovsmannens samtycke förutsätter de facto att även framställningen av verksexemplaren utförts med samtycke av upphovsmannen.

I den finska 2 mom. föreslås ett terminologiskt förtydligande av terminologin, så att "televisioesitys" ändras till "televisio-ohjelma" och "esitys" till "televisio-ohjelma". Genom ändringarna förenhetligas bestämmelsens uttryck så att de motsvarar de uttryck som används på andra ställen i denna lag. Ändringarna påverkar inte bestämmelsens tillämpningsområde. Även bilder på konstverk som återgetts på ett i 2 mom. avsett sätt får göras tillgängliga för allmänheten på vilket sätt som helst. Efter ändringen motsvarar uttrycket i bestämmelsen den svenska språkdräkten.

25 a §. *Användning av konstverk i kataloger och meddelanden, samt avbildning av byggnader.* Före paragrafen infogas en mellanrubrik som beskriver paragrafens innehåll.

I paragrafens 1 mom. föreslås en ändring i enlighet med direktivet, så att framställning av exemplar av konstverk till en katalog som avses i bestämmelsen är tillåtet endast genom tryckning, fotokopiering eller annat liknande förfarande. Uttrycket i bestämmelsen "tryckning, fotokopiering eller annat liknande förfarande" motsvarar uttrycket som använts i 24 och 25 §. Till denna del hänvisas till motiveringarna till 24 §.

Avbildning av ett konstverk till meddelanden om utställning eller försäljning är tillåtet även i digital form, t.ex. i en annons på utställarens eller försäljarens Internetwebbplats. Användningen begränsas enligt 5.3. punkt j till sådan omfattning som är nödvändig för marknadsföringen. Därför borde en reklam avlägsnas från en webbplats efter att utställningen eller försäljningen har ägt rum. Annan kommersiell användning än reklamföring är inte tillåten.

Efter ändringen överensstämmer bestämmelsen med avseende på kataloger med artikel 5.3 punkt o i direktivet. Tillämpningsområdet av bestämmelsen gällande utställnings- och försäljningsmeddelanden begränsas i bestämmelsen till annonsering av utställningen eller försäljningen vari ingår även marknadsföring av utställningen eller försäljningen. Bestämmelsen står i enlighet med artikel 5.3 punkt j i direktivet.

Som ett nytt 2 mom. föreslås en avtalslicensbestämmelse om framställning av exemplar av verk, vilken möjliggör användning av konstverk i kataloger etc. i andra fall än de som avses i 1 mom. och därmed även digitalt. Enligt den föreslagna bestämmelsen kan på det sätt som bestäms i 26 § avtalas, att av konstverk som ingår i en samling eller ställs ut eller bjuds ut till salu, får exemplar framställas t.ex. i digital form för användning i en utställnings- eller försäljningskatalog eller annan produkt. Bestämmelsen möjliggör även t.ex. framställning av postkort och affischer samt användning av dessa på avtalade villkor. På motsvarande sätt kan det avtalas om användning av konstverk digitalt vid marknadsföring av en utställning eller försäljning. Bestämmelsen skulle möjliggöra även avtalandet om användningen av verksexemplar för överföring till allmänheten. Avtalslicensen skulle inte utsträcka sig till utsändning i radio eller television.

Användning av konstverk i den utsträckning som avses i bestämmelsen är tillåten för den som sköter en samling, ställer ut eller bjuder ut konstverk. Däremot omfattar bestämmelsen inte användning utanför nämnda grupp.

Upphovsmannen föreslås i 2 mom. en rätt att förbjuda i bestämmelsen avsedd avbildning av ett konstverk på basis av avtalslicens

i digitala kataloger och andra liknande användningsändamål samt överföring av konstverket.

Efter infogandet av det nya 2 mom. förflyttas nuvarande 2 och 3 mom. som sådana till 3 och 4 mom. I den nya 3 mom. föreslås vissa stilistiska ändringar som inte ändrar momentets innehåll.

25 d §. *Handlingars offentlighet och rättsvården.* Nuvarande 25 g § 2 mom., enligt vilken sändarföretag får framställa eller låta framställa exemplar av verk som ingår i utsända program då företaget uppfyller sin på lag grundade skyldighet till upptagning (s.k. referensbandning), föreslås flyttas till 25 d § som ett nytt 4 mom.

Bestämmelsen gäller framställning av upptagningar av sändningar och användning av dessa för bevisningssyfte på det sätt som stadgas i lag.

Det föreslås att den nuvarande bestämmelsen i 25 g § 2 mom., som förflyttas till 4 mom., ändras till en mer generell form, så att den omfattar alla i lagen föreskrivna skyldigheter till upptagning eller förvaring av verk. Enligt bestämmelsen får den som genom utsändning i radio eller television eller på annat sätt till allmänheten överför ett verk, framställa eller låta framställa eller förvara ett exemplar av ett utsänt eller överfört verk för uppfyllande av sin på lag grundade skyldighet till upptagning eller förvaring. Den således ändrade bestämmelsen omfattar förutom framställning av exemplar av verk även t.ex. förvaring av exemplar som framställts för överföring av verk.

Om skyldighet att till myndighet överlåta ett upptaget eller förvarat program för användning som bevis eller på annat sätt föreskrivs i ifrågavarande lag som gäller upptagnings- eller överlåtelseskyldigheten. Upphovsrättslagen hindrar inte förvaring och användning i det avsedda syftet.

Genom den föreslagna ändringen beaktas bestämmelserna i lagen om yttrandefrihet i masskommunikation (460/2003), enligt vilka upptagningskyldigheten även gäller nätpublikationer. Lagen trädde i kraft 1 januari 2004.

25 f §. *Ursprunglig radio- och televisionsutskickning.* Det föreslås att mellanrubriken före paragrafen ändras.

Det föreslås att till paragrafen fogas bestämmelser om sådan kortvarig framställning av exemplar som förutsätts för radio- och televisionsutskickning.

I det nuvarande 1 mom., som gäller utsändning av verk, föreslås ändringar som föranleds av revideringen av avtalslicensstrukturen, varvid de delar av bestämmelsen i det nuvarande 1 mom. som hör till avtalslicenssystemet flyttas till 26 §, och i sektorbestämmelsen i 25 f § 1 mom. kvarlämnas endast definitionen av bestämmelsens tillämpningsområde och en hänvisning till 26 §. Den nya avtalslicensstrukturen behandlas närmare i samband med 26 §.

Det föreslås att bestämmelsens nuvarande ordalydelse "en organisation som företräder ett flertal finska upphovsmän inom ett visst område" ändras så att en part i ett i bestämmelsen avsett avtal kan vara en organisation som företräder en "organisation som företräder ett flertal upphovsmän till i Finland använda verk inom ett visst område". Beträffande denna ändring hänvisas till detaljmotiveringen till 13 § och 26 §.

Jämfört med den nuvarande 25 f § 1 mom. föreslås den del av bestämmelsen som flyttas till 26 § utökas med förutsättningen att en organisation som är avtalspart skall vara godkänd av undervisningsministeriet. Genom godkännandet kan man undvika en situation där flera inhemska och utländska organisationer hos användaren framställer separata förhandlings- och ersättningskrav av olika omfattning och vid olika tidpunkt.

Avtalslicensbestämmelsen är en i ingresspunkt 18 i direktivet avsedd "kollektiv avtalslicens med utsträckt verkan". Såväl avtalslicensbestämmelsen i den nuvarande paragrafen som de föreslagna ändringarna, inbegripet revideringen av avtalslicensstrukturen, utgör sådana lagstiftningslösningar när det gäller rättighetsförvaltning som tillåts enligt direktivet.

Bestämmelsen i andra meningen i 1 mom. bibehålls oförändrad. Bestämmelserna i 1 mom. gäller inte sceniska verk eller filmverk. Bestämmelserna gäller inte heller andra verk, om upphovsmannen har förbjudit utsändning av verk, förblir oförändrad.

Bestämmelsen i nuvarande 25 g § 1 mom. om kortvarig utsändningsteknisk, dvs. efemär

upptagning som krävs för radio- och televisionutsändning flyttas till 25 f § 2 mom. Samtidigt föreslås att bestämmelsen ändras så att till den fogas ett element som ingår i den nuvarande upphovsrättsförordningen och som gäller tiden för användning av upptagningen. Det föreslås att andra meningerna i den nuvarande bestämmelsen upphävs för klarhetens skull. Upphävningen påverkar inte bestämmelsens innehåll.

Sändarföretaget skulle med stöd av den föreslagna bestämmelsen få framställa ett exemplar av verket för användning i sina egna utsändningar i högst fyra gånger under ett års tid, om sändarföretaget har rätt att utsända verket. Sändarföretaget får också låta framställa ett exemplar av verket hos en utomstående. Detta möjliggörs i ingresspunkt i 41 i direktivet. Enligt den omfattar sändarföretagets egen utrustning även sådan utrustning som tillhör en person som agerar på dess vägnar och på dess ansvar.

Bestämmelsen tillåter upptagning endast för utsändning, inte för annat syfte. Utsändningsteknisk upptagning omfattar t.ex. inte användning av verk eller delar av dem för produktion av program eller programutbud i sig, varken innanför eller utanför företaget.

I samband med lagändringen upphävs bestämmelserna om efemär upptagning i upphovsrättsförordningen.

Upptagning av verk för längre tid än högst fyra gånger under ett år för användning i utsändning kan utföras med stöd av den föreslagna avtalslicensbestämmelsen i andra meningens i 25 f § 3 mom. Avtalslicensbestämmelsen motsvarar till sin uppbyggnad övriga avtalslicensbestämmelser i lagens 2 kap. Avtal om upptagning av verk för användning i utsändning skall på det sätt som bestäms i 26 § ingås med en av undervisningsministeriet godkänd organisation som företräder ett flertal upphovsmän till i Finland använda verk inom ett visst område. I avtal mellan sändarföretaget och organisationen kan i bred utsträckning avtalas om villkoren för upptagning av verk och den ersättning som betalas för sådan upptagning.

Bestämmelserna i 2 och 3 mom. tillämpas på skyddade objekt och deras rättshavare enligt 5 kap. om närstående rättigheter genom hänvisningsbestämmelser som fogas till

respektive paragrafer.

Efter infogandet av de nya momenten förflyttas nuvarande 2 och 3 mom. till 4 och 5 mom. Till det sistnämnda momentet föreslås vissa stilistiska ändringar som inte ändrar momentets innehåll.

25 g §. *Återutsändning av arkiverat televisionsprogram.* Paragrafnumret blir ledigt när paragrafens nuvarande 1 mom. blir 25 f § 2 mom. och paragrafens 2 mom. fogas till 25 d § som ett nytt 4 mom., och paragrafens 3 mom. blir 13 a § 2 mom.

Det föreslås att i den nya 25 g § föreskrivs om bestämmelser om sändarföretags återutsändning av sina egna arkiverade televisionsprogram.

All utsändning som inte är vidareutsändning är ursprunglig utsändning. Således skall även en senare återutsändning av ett verk som sker efter den första ursprungliga utsändningen av verket anses utgöra en ursprunglig utsändning. På ursprungliga radio- och televisionutsändningar tillämpas avtalslicensbestämmelsen i 25 f § 1 mom. Nämnda bestämmelse gäller dock inte sceniska verk eller filmverk. Bestämmelsen gäller inte heller ett annat verk, om upphovsmannen har förbjudit utsändning av verket.

Återutsändning av radioprogram som finns i sändarföretagets arkiv kan utföras med stöd av avtalslicensbestämmelsen i 25 f § 1 mom.

Innehållet i televisionsprogram utgörs däremot i upphovsrättslig mening huvudsakligen av filmverk, och bestämmelsen i 25 f § gäller således inte televisionsprogram. Det föreslås därför att återutsändning av televisionsprogram möjliggörs genom den nya 25 g §. Enligt avtalslicensbestämmelsen i 1 mom. får ett sändarföretag återutsända verk som ingår i arkiverade televisionsprogram på basis av avtal som företaget, på det sätt som bestäms i 26 §, har ingått med en organisation som företräder rättshavarna.

Bestämmelsen gäller endast återutsändning av sådana offentliggjorda verk som ingår i televisionsprogram som sändarföretaget självt har producerat och som har sänts ut före den 1 januari 1985.

Vid tillämpningen av bestämmelsen i den föreslagna 25 g § skall som program som ett av sändarföretaget självt producerat betraktas även program producerade av ett sändarföretag

tag vars efterträdare ett i bestämmelsen avsett sändarföretag har blivit på grund av företagsavyttring, konkurs e.d.

Till de allmänna principerna i 26 § som iakttas vid tillämpningen av avtalslicensbestämmelser hör att avtalslicensbestämmelser inte tillämpas på sådan användning av ett verk, varom särskilt avtal har ingåtts mellan användare och rättsinnehavare. Om ett särskilt avtal om återutsändning av ett bestämt verk har ingåtts, skall avtalet tillämpas i stället för avtalslicensen med avseende på de upphovsmän som avtalet gäller.

Eftersom återanvändning av televisionsprogram på i bestämmelsen avsedda sätt klart innebär sådan primär användning av däri ingående skyddat material som rättsinnehavaren bör ha möjlighet att förbjuda, föreslås att i 2 mom. intas en bestämmelse som möjliggör förbudandet. Därigenom får verk, vars upphovsman har förbjudit utsändning av verket, inte användas för återutsändning med stöd av avtalslicens.

Paragrafen föreslås bli tillämplig på kataloger och databaser enligt 49 § samt på fotografier enligt 49 a § genom en hänvisning till bestämmelsen i respektive hänvisningsbestämmelser.

Avtalslicensbestämmelsen är en i direktivet tillåten lagstiftningslösning om förvaltning av rättigheter.

25 h §. *Vidaresändning av radio- och televisionsutsändningar.* Före paragrafen infogas en mellanrubrik som beskriver paragrafens innehåll.

I avtalslicensbestämmelsen i 1 mom. om vidaresändning av radio- och televisionsutsändningar föreslås ändringar som föranleds av revideringen av avtalslicensstrukturen, varvid de delar av den nuvarande bestämmelsen som hör till avtalslicenssystemet flyttas till 26 §, och i sektorbestämmelsen i 25 h § 1 mom. kvarlämnas definitionen av bestämmelsens tillämpningsområde och en hänvisning till 26 §. Till momentet föreslås vissa stilistiska ändringar som inte ändrar momentets innehåll.

Det föreslås att bestämmelsens nuvarande ordalydelse "en organisation som företräder ett flertal finska upphovsmän inom ett visst område" ändras så att en part i ett i bestämmelsen avsett avtal kan vara en organisation

som företräder "ett flertal upphovsmän till i Finland använda verk inom ett visst område". Kriteriet gällande organisationens representativitet skall ändras så att det motsvarar det kriterium som anges i de övriga avtalslicensbestämmelserna. Enligt den föreslagna lagändringen skall organisationen i enlighet med det nya 26 § 1 mom. företräda "ett flertal upphovsmän till i Finland använda verk inom ett visst område". Ändringen innebär att alla betydande rättsinnehavarområden skall vara företrädda i sådana licensieringsarrangemang som gäller vidaresändning.

Det föreslås inte att en enskild upphovsmans möjligheter att förbjuda vidaresändning av ett verk utökas. Till denna del motsvarar bestämmelsen den nuvarande lagstiftningslösningen i 25 § 1 mom.

Den bestämmelse i nuvarande 25 h § 1 mom. enligt vilken organisationen skall vara godkänd av undervisningsministeriet föreslås bibehållas och flyttas till 26 § i samband med revideringen av avtalslicensstrukturen.

Avtalslicensbestämmelsen är en i ingresspunkt 18 i direktivet avsedd "kollektiv avtalslicens med utsträckt verkan". Såväl avtalslicensbestämmelsen i den nuvarande paragrafen som de i de föreslagna ändringarna, inbegripet revideringen av avtalslicensstrukturen, utgör sådana lagstiftningslösningar när det gäller rättighetsförvaltning som tillåts enligt direktivet.

25 i §. *Utsändning av program som omfattas av vidaresändningsskyldighet.* Före paragrafen infogas en mellanrubrik som beskriver paragrafens innehåll.

Paragrafens 1 mom. har ändrats i samband med kommunikationsmarknadslagen (393/2003) genom lag 398/2003. Enligt 1 mom. får teleföretag som tillhandahåller nättjänster i kabeltelevisionnät utan hinder av upphovsrättslagen via ledning för allmänheten vidaresända verk som ingår i sådana radio- och televisionssändningar som avses i 134 § kommunikationsmarknadslagen samtidigt med den ursprungliga sändningen och utan att den ändras.

Från en upphovsrättslig synvinkel är programinnehållens samtidighet och det att innehållen inte ändras vid utsändningen det avgörande, däremot inte den använda utsändningstekniken, utsändningsfrekvensen eller

annan sådan teknisk egenskap av den till utsändning använda signalen.

Omfattningen av ett teleföretags i bestämmelsen avsedda vidareändningsskyldighet bestäms med stöd av de bestämmelser om vidareändningsskyldighet som ingår i kommunikationslagstiftningen. Förutom public service radio- och televisionsprogram som kan ses och höras med hjälp av sedvanliga tv- och radiomottagare, kan vidareändningsskyldigheten även gälla andra kring- och tilläggstjänster som sänds samtidigt med dessa program, t.ex. text-tv och övriga tjänster, särskilt sådana i anslutning till digitala television- och radiosändningar (t.ex. supertext-tv). Vidareändring av verk som ingår i program och andra tjänster som omfattas av vidareändningsskyldighet på trådbunden väg är tillåten enligt denna bestämmelse, om utsändningen sker samtidigt och utan att de vidareända programmen eller tjänsterna ändras.

Hänvisningen till en i 25 h § avsedd organisation i paragrafens 2 mom. föreslås till följd av ändringarna i avtalslicenssystemet ändras till en hänvisning till en i 26 § avsedd organisation.

Till paragrafens 3 mom. görs en av den nya grundlagen föranledd teknisk ändring. Närmare bestämmelser om tillämpningen av bestämmelsen utfärdas vid behov genom förordning av statsrådet.

I den svenska lagtexten föreslås vissa stilistiska ändringar.

26 §. *Avtalslicens*. I paragrafen föreslås ingå de allmänna bestämmelserna om systemet för avtalslicenser.

Avtalslicensen, som behandlades närmare i avsnitt 3.2.11. i den allmänna motiveringen, är en i ingresspunkt 18 i direktivet avsedd "kollektiv avtalslicens med utsträckt verkan" och utgör därigenom en sådan lagstiftningslösning när det gäller rättighetsförvaltning som tillåts enligt direktivet.

I paragrafens nya 1 och 2 mom. föreslås ingå de delar av de sektorsvisa avtalslicensbestämmelserna som är gemensamma för hela avtalslicenssystemet.

I 1 mom. föreskrivs att upphovsrättslagens bestämmelser om avtalslicens skall tillämpas när avtal om användningen av ett verk har ingåtts mellan användaren och en av under-

visningsministeriet godkänd organisation som företräder ett flertal upphovsmän till i Finland använda verk inom ett visst område. Av sektorbestämmelserna i 2 kap. framgår vilka typer av användning av skyddat material som kan utgöra föremål för avtal mellan användaren och en organisation som företräder upphovsmännen. Bestämmelser om användning av material med stöd av avtalslicens ingår i 13 §, 13 a § 1 mom., 14 § 1 mom., 16 d §, 25 a § 2 mom., 25 f § 1 och 3 mom., 25 g § 1 mom. och 25 h § 1 mom. Detaljerade villkor för tillåten användning anges i avtal om användning av verk.

Avtal om sådan användning av verk som omfattas av upphovsmannens ensamrätt ingås i regel direkt mellan upphovsmannen och användaren. Avtal om individuell licensiering, dvs. avtal om användning av ett verk, kan ingås i samtliga fall där rättsinnehavaren inte har överlåtit sina rättigheter till en organisation med sådana villkor att endast organisationen kan bevilja tillstånd för användning av verken.

Det föreslås att sådan användning av verk som avses i avtalslicensbestämmelserna inte skall kunna ske utan upphovsmannens tillstånd. I upphovsrättslagen föreskrivs emellertid inte någon skyldighet att alltid inhämta tillstånd av en sådan avtalslicensorganisation som godkänts enligt bestämmelserna i upphovsrättslagen. Ett företag kan inhämta kopieringstillstånd direkt av rättsinnehavarna, om företagets kopieringsbehov inskränker sig till t.ex. enstaka publikationer. Med stöd av en avtalslicens är det däremot möjligt att kopiera och använda material av på förhand ospecificerat slag på de villkor som anges i avtalet.

Verk och andra material som används med stöd av avtalslicens skall lagligen vara tillgängliga för användaren genom äganderätt eller nyttjanderätt till exemplar av materialet. Avtal mellan användare och en organisation ger t.ex. inte användaren rätt att genom hänvisning till avtalet kräva att få komma i besittning av material för att använda det på sätt som avses i en avtalslicens.

Enligt bestämmelsen i 1 mom. är förutsättningen för tillämpningen av avtalslicensbestämmelserna det att den ena parten i ett avtal om användning av verk skall vara en av un-

dervisningsministeriet godkänd organisation som företräder ett flertal upphovsmän till i Finland använda verk inom ett visst område. Förutsättningen, enligt vilken organisationen skall vara godkänd av undervisningsministeriet utsträcks till att gälla samtliga avtalslicensbestämmelser i 2 kap., således även de bestämmelser i vilka denna tillämpningsföresättning hittills inte har ingått.

Genom undervisningsministeriets godkännande kan man undvika en situation där flera inhemska och utländska organisationer hos användaren framställer separata förhandlings- och ersättningskrav av olika omfattning och vid olika tidpunkt. I beslut om godkännande av en organisation kan även anges de villkor som organisationen skall iaktta när den fungerar som avtalslicensorganisation. I samtliga beslut om godkännande är det ändamålsenligt att i tillägg till de sektorsvisa villkoren stipulera att organisationen ansvarar för avtalsenlig användning som berör sådana upphovsmän som inte hör till organisationen.

En organisation kan inte åläggas kontraheringsplikt med stöd av bestämmelserna i upphovsrättslagen. En organisation kan med andra ord bestämma om den ingår ett avtal med användaren eller inte. Vid behov kan användaren av ett material även instrueras att avtala om användning individuellt. I vissa fall föreskrivs om lösning på grundval av skiljeförfarande.

En organisation kan däremot på grund av bestämmelserna i konkurrenslagstiftningen och tillämpningen av konkurrensrättsliga principer dock bli tvungen att behandla olika användarparter opartiskt och på lika villkor.

Vid beslut om godkännande av en organisation med stöd av bestämmelserna i 2 kap. bör hänsyn tas till att organisationen på ett tillräckligt representativt sätt bör företräda de upphovsmän och andra rättsinnehavare inom de olika områden som omfattas av avtalslicensbestämmelsen i fråga. Särskild vikt bör fästas vid organisationens organisation samt dess förutsättningar och förmåga att sköta de uppgifter som beslutet om godkännande avser. Vid beslut om godkännande skall man betrakta saken ur ett helhetsperspektiv och beakta samtliga omständigheter som man har kännedom om.

En eller flera organisationer kan godkännas att upprätta avtal och bevilja tillstånd för användning av material med stöd av en avtalslicensbestämmelse. Om fler än en organisation godkännas bör man beakta avtalslicensbestämmelsens funktion och arrangemangets ändamålsenlighet. Två organisationer har med stöd av gällande 25 h § godkänts för beviljande av tillstånd för vidareändring av radio- och televisionssändningar. Uppgiften sköts så att vardera organisationen beviljar tillstånd på de upphovsmäns vägnar som de själva företräder.

En organisation som med stöd av en avtalslicensbestämmelse godkännas att upprätta avtal för användningen av verk eller annat material inom en viss sektor agerar i detta uppdrag som rättsinnehavarnas företrädare och på deras vägnar enligt deras fullmakt eller enligt avtal om rättighetsöverlåtelse. Vid utövandet av sitt uppdrag fungerar organisationen inte som en företrädare för det allmänna. Detta innebär att förvaltningsprocesslagen och andra bestämmelser i lagstiftning som gäller offentlig förvaltning inte är tillämpliga på en sådan organisation.

Som avtalspart i en avtalslicenssituation kan godkännas en organisation som företräder ett flertal upphovsmän till i Finland använda verk inom ett visst område. Enligt den nuvarande lagen skall organisationen företräda ett flertal till ersättning berättigade finska upphovsmän på ett visst område. Motiven till ändringen ingår i avsnitt 3.2.11 i den allmänna motiveringen.

Med "organisation som företräder upphovsmän inom ett visst område" avses organisationer som företräder upphovsmän till sådana verk som nämns i 1 §. Med "område" avses områden som representeras av organisationer för olika konstarter, skapande arbete, utövande konst och produktion samt fackliga organisationer och branschorganisationer. Vilka områden som omfattas av en avtalslicensbestämmelse anges i praktiken i undervisningsministeriets beslut om godkännande.

Genom den föreslagna bestämmelsen i 26 § 1 mom. förenhetligas den del av bestämmelsen som gäller det område som företräds av en organisation, så att det även vid tillämpningen av 25 h § 1 mom. skall gälla att en organisation som upprättar avtal om använd-

ning av verk skall vara en sådan organisation som företräder upphovsmän till i Finland använda verk inom ett "visst område". T.ex. i fall som gäller vidareändning av verk enligt 25 h § 1 mom. är det möjligt att ett sådant heltäckande avtal som förutsätts för användningen av ett verk endast kan uppnås genom att flera organisationer beviljar licenser samtidigt och på enhetliga villkor. Vid beslut om godkännande av organisationer bör utgångspunkten dock vara den att man för varje avtalslicenssektor godkänner endast en organisation. Om detta inte är möjligt, bör organisationer som företräder olika rättsinnehavarkategorier instrueras att samarbeta vid ingående av avtal med användare.

Enligt den föreslagna andra meningen i 1 mom. får en licenstagare med stöd av en avtalslicens även i enlighet med licensvillkoren använda ett sådant verk inom samma område vars upphovsman inte företräds av organisationen. Denna bestämmelse utgör ett centralt element i avtalslicensstrukturen och 26 §. Avtalslicensverkan utgörs av det att ett avtal enligt 26 § som ingåtts mellan en användare och en organisation som företräder ett flertal upphovsmän ger användaren rätt att även använda sådana verk inom samma område vars upphovsmän inte företräds av organisationen, på de villkor som anges i avtalet. Den föreslagna bestämmelsen i den andra meningen i 1 mom. motsvarar till sitt innehåll de bestämmelser som ingår i de nuvarande sektorsvisa bestämmelserna.

Upphovsmannen skall även ha möjlighet att förbjuda användning av sitt verk vid tillämpningen av vissa avtalslicensbestämmelser. Upphovsmannen skall meddela om förbudet till den organisation som företräder upphovsmännen som avtalspart, och denna skall i sin tur bringa detta förbud till användaravtalspartens kännedom.

Förbudsrätten tillkommer utöver upphovsmannen även den till vilken hans ekonomiska rättigheter har överförts. Om det ekonomiska utnyttjandet av ett verk förutsätter tillstånd av verkets samtliga upphovsmän eller andra rättsinnehavare, kan varje upphovsman eller rättsinnehavare utfärda användningsförbud oberoende av de andra upphovsmännen eller rättsinnehavarna.

Upphovsmannens förbuds rätt föreslås fo-

gas till de sektorsvisa avtalslicensparagrafer där förbuds rätt är motiverad på grund av att det ur upphovsmännens synpunkt rör sig om en primär form av användning av verk.

Om upphovsmannen har förbjudit att ett verk används med stöd av avtalslicens, får han givetvis bevilja direkt licens för användning av verket inom det område som omfattas av avtalslicensen, såvida han inte har överlåtit sina rättigheter att förvaltas av en organisation som har godkänts som avtalslicensorganisation eller en någon annan organisation.

Enligt principen om att avtal skall hållas kan ett avtalslicensavtals villkor åsidosättas genom särskilda villkor i ett avtal om förvärv av ett verk. Detta innebär att ett verk som förvärvats på särskilda villkor inte får användas i enlighet med ett avtal mellan användare och en upphovsrättsorganisation, om de användningsvillkor som anges i avtalet om förvärv av verket är snävare än de som anges i avtalslicensavtalet. Detta gäller på lika grunder både sådana verk som har formen av fysiska exemplar och sådana verk som levereras via datanät. Om de villkor som föreskrivs i avtalet om förvärv av ett specifikt material tillåter en användning av större utsträckning än den som tilläts enligt avtalslicensen, kan dessa villkor på motsvarande sätt tillämpas på materialet.

Enligt 2 mom. godkänner undervisningsministeriet en organisation för viss tid, högst fem år. Undervisningsministeriets beslut skall trots sökande av ändring iakttas till dess ärendet har avgjorts genom ett beslut som vunnit laga kraft. Denna bestämmelse är en förutsättning för att systemet skall kunna fungera.

I beslut om godkännande kan en organisation ges närmare föreskrifter om handhavandet av sin uppgift. Beslutet kan innefatta t.ex. ett omnämnande om en i lagen föreskriven förbuds rätt. Beslutet kan även innehålla instruktioner om att avtalslicensorganisationen bör utveckla sina kundavtal så att de svarar mot lagens bestämmelser. Enligt 2 mom. kan ett godkännande även återtas, om inte organisationen iakttar de villkor som anges i beslutet om godkännande.

De ovan nämnda ändringarna innebär att paragrafens nuvarande 1 och 2 mom. blir

moment 3 och 4. I bestämmelserna föreslås även göras en ändring av teknisk natur, enligt vilken avtalslicensen utsträcks till att gälla även överföring till allmänheten.

Enligt det nya 3 mom. (nuvarande 1 mom.) skall till en upphovsman som inte företräds av en organisation betalas motsvarande ersättning för användning av verk som till upphovsmän som företräds av organisationen. Samtidigt slopas onödiga hänvisningar till sektorsvisa avtalslicensbestämmelser i 2 kap.

Enligt det nya 4 mom. (nuvarande 2 mom.) skall en upphovsman som inte hör till en organisation ha rätt att kräva individuell ersättning för avtalsbaserad användning även i sådana fall då organisationen beslutat att inte betala ersättning till de upphovsmän som organisationen företräder. Bestämmelsen innebär en förstärkning av utomstående upphovsmäns ställning i arrangemang som grundar sig på avtalslicens och garanterar dem en bättre ställning än de upphovsmän som företräds av en organisation.

I 3 och 4 mom. föreslås dessutom vissa stilistiska ändringar som inte ändrar momentens innehåll.

Bestämmelserna i denna paragraf tillämpas på sådana innehavare av närstående rättigheter och skyddade objekt som avses i 5 kap. genom hänvisningsbestämmelser i ifrågavarande paragrafer.

2 a kap. **Kompensation för framställning av exemplar av verk för enskilt bruk**

Rubriken för 2 a kap. ändras så att den motsvarar innehållet i kapitlet.

26 a §. Gällande lagens 2 a kap. föreskriver om en ersättning för framställning av exemplar till privat bruk.

Enligt artikel 5.2 punkt b i direktivet får undantag eller inskränkningar i exemplarframställningsrätten föreskrivas för framställning av exemplar för privat bruk, under förutsättning att rättsinnehavarna får rimlig kompensation. De bestämmelser i ingresspunkt 35 i direktivet som gäller kompensationsystemet samt kompensationens form och nivå har behandlats i avsnitt 3.1.3. i den allmänna motiveringen.

Lagens 26 a § gäller i sin nuvarande form

ersättning om framställning av exemplar av verk för enskilt bruk av verk som utsänds i radio eller television eller som föreligger som ljud- eller bildupptagning. Ersättningen för framställning av exemplar uppbärs i form av en avgift på ljud- eller bildband eller annan anordning, varpå ljud eller bild kan upptas och som ägnar sig såsom underlag för framställning för enskilt bruk av exemplar av ovan nämnda verk. Den nuvarande bestämmelsen omfattar förutom separata upptagningsunderlag även sådana upptagningsunderlag, hårddiskivor och andra minnesenheter som är integrerade i den elektroniska anordningen såsom t.ex. en MP3-spelare med en fast minnesenhet.

I bestämmelsen i paragrafens 1 mom. föreslås göras ändringar som preciserar och inskränker bestämmelsens tillämpningsområde. Tillämpningsområdet för avgiften skall utsträckas till att omfatta sådana anordningar dvs. upptagningsunderlag, varpå *verket* kan upptas, och som *i betydande utsträckning används* för framställning av exemplar för enskilt bruk. Enligt den nuvarande bestämmelsen skall upptagningsunderlaget *ägna sig* för framställning av exemplar av verk *som utsänds i radio eller television* eller *som finns på en ljud- eller bildupptagning*. Tillämpningsområdet för avgiften skulle härmed inskränkas. De anordningar som skall vara föremål för avgiften anges i förordning av undervisningsministeriet.

Till följd av de föreslagna ändringarna omfattar kompensationen så som förutsätts av direktivet alla slags verk som kopieras för enskilt bruk på ljud- eller bildband eller annat upptagningsunderlag som avses i bestämmelsen. Ändringen har inga inverkningsar på de anordningar som omfattas av avgiften och inte heller på uttagningen av avgiften.

Till kretsen för den föreslagna bestämmelsen hör i väsentlig omfattning de samma upptagningsunderlagen som för närvarande. Avgiften uppbärs nuvarande för C- och VHS-kassetter, Minidisc-skivor, upptagande audio-cd-skivor (CD-R/RW audio), cd-skivor på vilka inlagringen sker genom en datamaskin (CD-R/RW), MP3-spelare och andra liknande digitala audioupptagare, upptagande video-dvd-skivor samt dvd-skivor som lagras

med hjälp av en datamaskin. För MP3-spelare och andra liknande digitala audioupptagare som har ett fast minne har fastställts den högsta uttagbara avgiften.

Anordningar som är avsedda för yrkesmässigt bruk omfattas inte av avgiften.

I den bestämmelse om fastställande av avgiftens storlek som ingår i 1 mom. föreslås en ändring, enligt vilken storleken av avgiften på anordningar fastställs på basis av anordningarnas speltid eller lagringskapacitet. Avgiftens storlek fastställs genom förordning av undervisningsministeriet i enlighet med 3 mom.

I 1 mom. föreslås även en ändring av teknisk natur som gäller bestämmelsen om den organisation genom vars förmedling kompensationen betalas. Enligt förslaget skall organisationen företräda ett flertal upphovsmän till i Finland använda verk inom ett visst område. Ändringen grundar sig på samma skäl som i den allmänna motiveringen och i detaljmotiveringen till 26 § har angetts för revideringen av avtalslicensbestämmelserna i 2 kap.

I paragrafens 2 mom. som gäller återförsäljares subsidiära betalningsskyldighet, enligt vilken återförsäljaren skall på anmodan av den organisationen som uttar avgiften bevisa att en i 1 mom. avsedd avgift har betalats, föreslås ett förtydligande tillägg. Återförsäljaren skall bevisa att i 1 mom. avsedd avgift har betalats till en organisation som uttar avgiften. Ändringen syftar till att förhindra att betalningsskyldiga hävdar att avgift enligt bestämmelserna i lagen har betalats t.ex. inkluderat i priset av varan när det betalats till leverantören. Genom den nya bestämmelsen framhävs att en avgift enligt lagen har betalats på rätt sätt endast då när den har betalats till den organisation som uttar avgiften. Återförsäljaren skall härmed vid inköp av varan försäkra sig om att avgiften lagligen har betalats.

Vidare föreslås en ändring i bestämmelsen i 2 mom. om återförsäljares regressrätt, enligt vilken återförsäljaren har rätt att återkräva avgiften inte bara hos tillverkaren eller importören, utan även hos en annan återförsäljare. Enligt den nuvarande bestämmelsen kan en återförsäljare inte inkräva sina regressfordringar hos återförsäljare högre upp i an-

svarskedjan.

Enligt paragrafens nuvarande 3 mom. fastställer undervisningsministeriet årligen avgiftens storlek efter att ha förhandlat med organisationer som företräder sådana tillverkare och importörer samt sådana organisationer som företräder upphovsmän som avses i 1 mom. När bestämmelserna om kassettagift antogs i början av 1980-talet diskuterades även en modell enligt vilken tillverkare av bandspelare och andra upptagningsanordningar samt importörer och rättssinnehavare skulle åläggas att sluta avtal om avgiftens storlek. För att säkerställa att förhandlingar och fastställande av avgiftsbeloppet skall kunna ske utan dröjsmål, bestämde man sig för en sådan lösning av det praktiska genomförandet enligt vilken undervisningsministeriet med stöd av 26 a § 3 mom. fastställer avgiftens storlek efter att ha förhandlat med ovan nämnda instanser. Fastställande av avgiften omfattar i praktiken även fastställande av de anordningar som hör till kretsen för avgiften.

Det föreslås att de anordningar som hör till tillämpningsområdet för avgiften anges fortfarande genom en förordning av undervisningsministeriet. Vid angivande av de anordningar som borde utsättas för avgiften bör å ena sidan antalet sålda anordningar tas i beaktande och å andra sidan det i hur vid omfattning anordningarna används för framställning av exemplar för privat bruk och det hur privata kopieringen inverkar på marknaderna. Undervisningsministeriet bör före avgörande i ärendet bereda kommunikationsministeriet och handels- och industriministeriet tillfälle att avge utlåtande om saken.

Det föreslås att storleken av avgiften anges såsom nuvarande genom förordning av undervisningsministeriet. Vidare föreslås att synpunkterna av de i 1 mom. avsedda tillverkarna och importörerna samt organisationerna som företräder upphovsmän angående avgiftens storlek och de anordningar som hör till området för avgiften, skall tas i beaktande i enlighet med de nuvarande bestämmelserna. Således föreslås att den i lagen ingående förhandlingsskyldigheten bibehålls.

Enligt den förslagna ändringen i 3 mom. skall avgiften fastställas till ett sådant belopp att den kan anses utgöra en rimlig kompensations-

tion för framställning av exemplar av verk för enskilt bruk. Enligt ingresspunkt 35 i direktivet kan en faktor som påverkar avgiftens storlek vara den skada som upphovsmannen åsamkas av åtgärden, dvs. användningen av materialet. Även den verkliga utsträckning i vilken tekniska skyddsåtgärder har använts bör beaktas i avgiftens storlek. Även andra särskilda omständigheter än de i ingresspunkten avsedda förhållandena kan inverka på avgiftens storlek.

Enligt den föreslagna ändringen i paragrafens 3 mom. skall undervisningsministeriet för avgiften fastställa även en övre gräns, vilken tillämpas som en fast kompensationsavgift ifall den på basis av speltiden eller lagringskapacitet bestämda avgiften i annat fall skulle överskrida denna gräns. Genom bestämmelsen görs avgiftens storlek skälig i situationer där lagringskapaciteten av minnesenheten eller annat underlag, som används för upptagning av materialet, har avsevärt stigit till följd av teknikens framgång.

Vid bedömningen av kompensationsavgiftens rätta storlek bör man ta hänsyn till hur stort det i avgifter på upptagningsunderlag uttagna totala beloppet är i förhållande till den totala omfattningen av den kopiering som sker för enskilt bruk. Vid fastställandet av avgiftens storlek skall det göras en bedömning av om den kompensation i form av avgifter som tas ut ur olika källor står i rätt proportion till mängden av privatkopieringen. Denna bedömning kan t.ex. omfatta en utredning av vilken typ av skyddat material som kopieras för enskilt bruk och kopieringens omfattning, för att därefter kunna bedöma den rätta kompensationen för rättsinnehavarna som ersättning för användning av denna typ. Då kan både själva användningen och synpunkterna som hör ihop den och de uteblivna ersättningsarna bedömas.

Till 3 mom. skall fogas en bestämmelse enligt vilken man vid fastställandet av avgiftens storlek bör beakta i vilken utsträckning tekniska åtgärder som hindrar framställning av exemplar för enskilt bruk har använts för skydd av sådana verk som gjorts tillgängliga för allmänheten. Enligt artikel 5.2 punkt b i direktivet, som gäller framställning av exemplar för privat bruk, skall i fråga om rimlig kompensation hänsyn tas till "huruvida tek-

niska åtgärder som avses i artikel 6 har tillämpats på det berörda verket eller inte". För den rimliga kompensationen del bör den *verkliga* användningen av tekniska åtgärder beaktas. Tekniska skyddsåtgärder möjliggör individuell licensiering av användningen varav upphovsmannen får ersättning. Av denna anledning föreslås att avgiften inte skall påföras endast sådana underlag, på vilka upptas material som skyddas med hjälp av tekniska åtgärder och som således hör till området för separat licensiering. I praktiken kan den verkliga användningen av tekniska åtgärder beaktas i avgifternas storlek.

I ingresspunkt 35 i direktivet nämns även sådana situationer där det inte kan förutsättas någon särskild eller separat betalning till rättsinnehavare. Sådana situationer är enligt direktivet t.ex. de fall när separat licensavgift eller annan ersättning för användning betalas för enskilt bruk samt situationer där framställningen av exemplar orsakar rättsinnehavaren endast obetydligt förfång. Nämda uttalandena i ingressen gäller närmast utdelningen av den uttagna avgiften till rättsinnehavarna.

Ordet "ersättning" som används i paragrafen ändras till formen "kompensation" och uttrycket "skälig ersättning" till formen "rimlig kompensation".

26 b §. Det föreslås att uttrycket "en organisation som företräder ett flertal finska uphovsmän inom ett visst område" i paragrafen ändras så att en i 26 a § avsedd avgift uttas av "en organisation som företräder ett flertal uphovsmän till i Finland använda verk inom ett visst område" som godkänts av undervisningsministeriet. Motiveringen för denna ändring är densamma som för revideringen av avtalslicensbestämmelserna i 26 §, och har angetts i den allmänna motiveringen och i detaljmotiveringen till 26 §.

Till paragrafen föreslås ett tillägg, enligt vilket undervisningsministeriets beslut om godkännande av organisation trots sökande av ändring skall iaktas till dess ärendet har avgjorts genom ett beslut som vunnit laga kraft. Bestämmelsen är en förutsättning för att systemet skall fungera.

Till övriga delar förblir bestämmelserna som i nya 1 mom. oförändrade.

Till ett nytt 2 mom. föreslås en bestämmel-

se att precisera och klargöra uttagningen av avgiften, enligt vilken det från avkastningen av avgiften avdras kostnaderna för uttagning och administration. Detta tillägg fastställer den praxis som för närvarande iakttas vid uppbärningen av avgiften och utdelningen av dess avkastning.

26 e §. Paragrafen innehåller bestämmelserna om återbäring av avgiften och befrielse från avgift.

Listan i paragrafens 1 mom. skall kompletteras. Enligt 1 punkten skall avgiften fortfarande återbäras för sådana anordningar som förs ut ur landet.

Momentets andra punkt föreslås omfatta även andra situationer i samband med yrkesmässig framställning av exemplar än den som berör ljud eller bild. Rätten till återbäring av avgift gäller därmed anordningar som används för yrkesmässig framställning av exemplar av med upphovsrätt skyddade verk. Rätten omfattar även återbäring för anordningar som används i samband med forskning och undervisning.

Med professionell framställning av exemplar avses i denna punkt liksom i punkt 4 även yrkesmässig framställning av exemplar. Bestämmelsen omfattar förutom anordningar, som t.ex. företaget, sammanslutningen eller myndigheten har använt för framställning av exemplar av skyddat material för spridning till utomstående, även också anordningar som använts för internt bruk.

I den gällande 30 § upphovsrättsförordningen har yrkesmässigheten specificerats till att omfatta verksamheten i läroanstalter och högskolor. Den nämnda bestämmelsen hävs till följd av ett tillägg som görs i 26 e §.

I momentets 3 punkt föreslås en teknisk ändring, varigenom tillämpningsområdet för avgiftsåterbäringen utsträcks till att omfatta anordningar som används för framställning av ljud- och bildupptagningar eller andra upptagningar för användning av personer med funktionshinder.

Det föreslås att som en ny 4 punkt, till detta moment fogas en bestämmelse enligt vilken återbäring av avgift kan fås även för anordning som används som minnes- eller lagringsanordning för databehandling i yrkesmässig verksamhet. Typiska exempel på sådana anordningar är cd-r-skivor och dvd-r-

skivor som används t.ex. för säkerhetskopiering eller i samband med planeringsarbete som utförs med hjälp av dator eller för andra sådana former av databehandling i yrkesmässigt syfte som kräver stor minneskapacitet.

I paragrafens 1 mom. är avsikten att föreskriva om alla viktiga situationer i samband med återbäring av avgift. Det är inte ändamålsenligt att till momentet inta bestämmelsen som ingår i nuvarande förordningens 4 mom., enligt vilken undervisningsministeriet skulle kunna bevilja befrielse från betalning enligt lag.

Det föreslås att paragrafens 2 mom. bibehålls oförändrad. Återbäring av avgift bör krävas inom 3 månader räknat från det år då rätten till återbäring uppstod.

Som ett nytt 3 mom. till denna paragraf föreslås ingå en bestämmelse som möjliggör att en till återbäring enligt lag berättigad person kunde köpa upptagningsunderlaget utan avgift. Den organisation som uttar avgiften kan bevilja tillstånd till att en enligt 1 mom. 2? 4 till återbäring berättigad användare får av en i 26 a § 1 mom. avsedd tillverkare, importör eller återförsäljare köpa en i 26 a § 1 mom. avsedd anordning utan sådan kompensationsavgift. På motsvarande sätt kan organisationen bevilja tillstånd även till det att ett företag eller annan användare själv får importera en sådan anordning för sitt eget bruk utan kompensationsavgift.

Den föreslagna bestämmelsen möjliggör ett förfarande som är lättare än återbäring av avgift i sådana fall där anordningar anskaffas till yrkesmässigt eller liknande bruk. Organisationen bör före beviljande av anskaffnings- eller importeringstillstånd i tillräcklig utsträckning försäkra sig om att det verkligen är fråga om en till återbäring berättigad användare. Till anskaffningstillståndet kan fogas en lista på sådana försäljare av upptagningsunderlag, av vilka underlagen på basis av tillståndet kan anskaffas. För att den här alternativa lösningen skall fungera förutsätts att försäljarna rapporterar till den uttagande organisationen om den försäljning som omfattas av 3 mom.

Den föreslagna bestämmelsen fastställer organisationernas nuvarande praxis enligt vilken yrkesmässiga användare genom avtal kan befrias från avgift.

26 g §. Det föreslås att från bestämmelsen som gäller förbudet att söka ändring slopas hänvisningen till 26 a § 2 mom. om undervisningsministeriets beslut gällande storleken av kassettagiften, om godkännande av organisationen för att utta avgiften och för befrielsen från betalningsskyldigheten. Därmed är det alltid möjligt att anföra besvär över de nämnda besluten.

26 h §. I paragrafen görs en teknisk ändring som föranleds av den nya grundlagen. Närmare bestämmelser om ikraftträdelse av 2 a kap. utfärdas genom förordning av statsrådet.

I den gällande upphovsrättsförordningen har getts närmare bestämmelser om t.ex. de anordningar som omfattas av den i nuvarande 26 a § avsedda avgiften och uppbörden av avgiften. Med stöd av den ändrade bestämmelsen kan närmare bestämmelser utfärdas om t.ex. beräkning av avgift på anordningar på basis av lagringskapaciteten och de principer som skall iaktas därvid. Ett utkast till ändring av upphovsrättsförordningen har blagts till regeringspropositionen.

3 kap. Upphovsrättens övergång

29 a §. *Rätt till ersättning för uthyrning av exemplar av verk som upptagits på film eller fonogram.* I paragrafen föreslås ett tillägg enligt vilket upphovsmannen har rätt att få en skäligen ersättning från producenten för uthyrning även i det fall att upphovsmannens rätt att till allmänheten genom uthyrning sprida exemplar av verk som tagits upp på film har överlåtits till filmproducenten med stöd av 39 §.

Det föreslagna tillägget utgör en ändring av teknisk natur och föranleds av den föreslagna ändringen av presumtionsbestämmelsen i 39 §, varigenom presumptionen i fråga om film utsträcks till att omfatta varje form av tillgängliggörande för allmänheten.

39 §. *Avtal om filmning.* Det föreslås att presumtionsbestämmelsen i 1 mom. om överlåtelse av rätt till filmning utsträcks till att gälla alla relevanta sätt att utnyttja film: rätten att framställa exemplar av film samt rätten att göra filmen tillgänglig för allmänheten.

Rätten att "genom förevisning av filmen på

biograf, i television eller på annat sätt göra verket tillgängligt för allmänheten" enligt den nuvarande ordalydelsen i 39 § omfattar förevisning av filmen till en närvarande publik och utsändning av filmen i television. "att göra verket tillgängligt på annat sätt" innebär att verket överförs till allmänheten på annat sätt. Bestämmelsen omfattar inte spridning av exemplar av filmen.

Genom de ändringar som föreslås i 1 mom. ändras presumtionsbestämmelsen till att omfatta utöver rätten till överföring till allmänheten, inklusivc rätten att utsända filmen i television, och rätten till offentligt framförande dessutom rätten till spridning av exemplar av verk. Till den sistnämnda rätten ingår försäljning, uthyrning och utlåning av exemplar av filmen.

I bestämmelsen kvarstår vidare de övriga rättigheterna som nämns i den nuvarande 39 § och som omfattas av presumptionen, dvs. rätten att förse filmen med text och rätten att spela in dess text på ett annat språk.

På samma sätt som den nuvarande bestämmelsen i 39 § tillämpas även den ändrade bestämmelsen i enlighet med 27 § 3 mom. endast om inte något annat har avtalats.

I paragrafens 2 mom. föreslås vissa stilistiska ändringar som inte ändrar innehållet i momentet. Presumtionsbestämmelsen i 1 mom. gäller inte musikaliska verk.

5 kap. Närstående rättigheter

Rubriken till kapitlet ändras så att den motsvarar det allmänt använda uttrycket för i 5 kap. avsedda rättigheter.

45 §. *Utövande konstnär.* Före paragrafen infogas en mellanrubrik som beskriver paragrafens innehåll.

Paragrafen innehåller bestämmelser om utövande konstnärers ensamrättigheter. Enligt de nuvarande bestämmelserna gäller utövande konstnärers rättigheter endast framföranden av litterära eller konstnärliga verk. Andra typer av framföranden omfattas inte av skyddet för utövande konstnärer.

Paragrafens 1 mom. gäller levande framföranden. Det föreslås att bestämmelsen ändras i enlighet med den definition som anges i artikel 2 punkt a i WIPO-fördraget om framföranden och fonogram (WPPT), enligt vilken

även framföranden av uttryck av folklöre ånjuter skydd.

Utvidgningen av skyddet för utövande konstnärer förutsätter även en ändring av den bestämmelse om brott mot upphovsrätten som ingår i 49 kap. 1 § 1 mom. 2 punkten strafflagen.

Tillämpningsområdet för WPPT omfattar oupptagna framföranden samt framföranden som har tagits upp i fonogram. I paragrafen föreslås emellertid att skyddet även skall omfatta sådana framföranden av folklöre som tagits upp i bildupptagningar. Skyddet tillämpas till denna del nationellt.

I artikel 2 i den av Unesco i samarbete med WIPO år 1985 utgivna modellagen om skydd av folklöre ges en definition av "uttryck av folklöre". Till sådana uttryck hör produktioner som består av karakteristiska element i en konstnärlig tradition som utvecklats och upprätthålls av en gemenskap, eller som består av en av individer upprätthållen och utvecklad tradition som återspeglar gemenskapens konstnärliga tradition. I modellagen nämns särskilt sådana uttryck av folklöre som kan uttryckas i materiell form eller i form av framföranden. Till framföranden hör 1) verbala framställningar, såsom folksånger, folkdiktning och gåtor, 2) musikaliska uttryck, såsom folksånger och instrumentalmusik, samt 3) uttryck som sker med hjälp av rörelser, såsom folkdanser, lekar, konstnärliga ceremonier (ceremoniell) och ritualer. Till uttryck av folklöre i materiell form hör enligt modellagen produkter av folkkonst, särskilt teckningar, målningar, träsniderier och liknande produkter, samt instrument och arkitektur.

Skyddade former av framföranden av uttryck av folklöre är enligt den föreslagna bestämmelsen sådana framföranden som är jämförbara med framföranden av verk. För tillämpningen av lagen är det inte nödvändigt att det görs någon klar distinktion mellan framförande av folklöre och framförande av verk. Många framföranden som klassificeras som folklöre räknas redan nu som skyddade framföranden av verk. Till framföranden som redan nu åtnjuter sådant skydd som normalt tillkommer utövande konstnärer hör t.ex. sådana framföranden av folkmelodier, dikter och berättelser som kan betraktas som ett ut-

tryck av en eller flera personers kreativitet men vars upphovsman eller upphovsmän inte är kända. Genom den föreslagna utvidgningen av bestämmelsen utsträcks skyddet till att omfatta t.ex. framförande av traditionella danser samt sceniska vigselceremonier som klassificeras som folklöre samt andra liknande framföranden.

Vissa aktiviteter, såsom framställning av föremål (t.ex. spetsknyppling) eller spel (t.ex. kyykkä), vilka i princip skulle kunna betraktas som folklöre föreslås däremot inte utgöra sådana skyddade uttryck av folklöre som avses i bestämmelsen, eftersom framförande inte utgör ett väsentligt element i dessa aktiviteter. Av samma orsak föreslås att t.ex. lekar undantas från bestämmelsens tillämpningsområde.

Paragrafens 2 mom. gäller upptagna framföranden. Enligt det nuvarande 2 mom. får ett framförande som har tagits upp på en anordning inte utan den utövande konstnärens samtycke kopieras eller spridas till allmänheten. Bestämmelsen gäller både ljud- och bildupptagningar av framföranden. Samtycke behövs dock inte för användning av ljud- eller bildupptagning vid radio- eller televisionutsändning eller annat offentligt framförande. För sådan användning av ljudupptagningar föreskrivs emellertid ersättningsrätt enligt 47 §. Rätt till ersättning för användning av ett i ljudupptagning upptaget framförande gäller enligt 47 a § även vid vidare-sändning av radio- eller televisionutsändningar. Ersättningsrätten gäller inte motsvarande användning av bildupptagningar.

Det föreslås att utövande konstnärers ensamrättigheter med avseende på upptagna framföranden utsträcks till att även gälla rätt att överföra ett framförande till allmänheten på begäran så som avses i artikel 3.2 i direktivet.

Det föreslås vidare att paragrafens 2 mom. formuleras så att utövande konstnärers rättigheter i fråga om framföranden som tagits upp på fonogram baseras på de begrepp som används i direktiven och på samma grundläggande begrepp som rättigheterna för upphovsmän enligt 2 §. I formuleringen av rättigheterna bibehålls det nuvarande uttrycket "får inte utan utövande konstnärers samtycke". Det föreslås att varje ensamrätt sepa-

reras till var sin numrerade punkt. Användning av ljudupptagningar föreslås vara tillåten i nuvarande utsträckning enligt 47 § och 47 a § med stöd av en bestämmelse i 47 §, som föreslås ändras till en tvångslicensbestämmelse.

I fråga om bildupptagningar av framföranden föreslås rättsläget förbli oförändrat med avseende på offentligt framförande och annan överföring till allmänheten än sådan som sker på begäran. Sådan användning av bildupptagningar föreslås inte höra till området för ensamrätt eller omfattas av ersättningsrätt. För tydlighets skull föreslås att bestämmelser om bildupptagningar av framföranden skall ingå i ett nytt 3 mom. I 47 § föreslås föreskrivas om ersättningsrätt för användning av musikupptagningar med visuella element.

Enligt bestämmelsen som föreslås fogas som 2 mom. 1 punkten föreslås utövande konstnärers ensamrättigheter omfatta överföring av ett till en i 46 § avsedd anordning överfört framförande till en annan anordning genom vilket det kan återges. Det föreslås att det vid utövande konstnärers ensamrättigheter skall i stället för "kopieras", används det för upphovsmän i 2 § använda uttrycket "att föra över ... till en anordning genom vilket det kan återges" (gällande svenska formulering: "ö verføres på anordning genom vilket det kan återges"). Detta uttryck används även med avseende på utövande konstnärer före lagändringen år 1995. Enligt den föreslagna bestämmelsen får ett framförande som tagits upp på ett i 46 § avsett underlag inte utan den utövande konstnärers samtycke förrän 50 år har förflutit från det år då framförandet ägde rum föras över på en anordning genom vilket det kan återges. Bestämmelsen omfattar överföring av upptagningar på en anordning, dvs. framställning av exemplar av ett framförande, oberoende av hur överföringen sker. Bestämmelsens tillämpningsområde har samma utsträckning som den rätt till exemplarframställning som tillkommer upphovsmän enligt 2 §.

Utövande konstnärer föreslås enligt 2 mom. 2 punkten på motsvarande sätt ha ensamrätt till offentligt framförande av ett upptaget framförande för en vid framförandet närvarande publik.

I 2 mom. 3 punkten föreslås ingå bestäm-

melser om utövande konstnärers ensamrätt till överföring till allmänheten på trådbunden eller trådlös väg. Överföring till allmänheten föreslås även omfatta överföring av ett upptaget framförande på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till det från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer. I bestämmelsen föreslås användas samma uttryck som i bestämmelsen om upphovsmäns rättigheter i 2 §. Genom ändringen genomförs artikel 3.2 punkt a i direktivet.

I 2 mom. 4 punkten föreslås föreskrivas om utövande konstnärers ensamrätt till spridning av ljudupptagningar av framföranden till allmänheten. Den här rätten ingår i den gällande 2 mom.

Den mening i den senare delen av 2 mom. som innehåller en precisering av skyddstiden föreslås bli ett nytt 4 mom. I bestämmelsen föreslås dessutom vissa stilistiska ändringar som inte ändrar på momentets innehåll.

Bestämmelserna i 47 § och 47 a § föreslås ändras för att möjliggöra fortsatt användning av ljudupptagningar för samma syften som tillåts enligt de nuvarande bestämmelserna dvs. för offentligt framförande, annan ursprunglig överföring till allmänheten än överföring till allmänheten på begäran och vidareändring. Till området för ensamrätten till överföring till allmänheten i 3 punkten föreslås bli kvar endast överföring till allmänheten som sker på begäran.

Bestämmelsen i slutdelen av 2 mom. om beräkning av skyddstiden, i det fall att ett fonogram ges ut eller offentliggörs inom den i 2 mom. avsedda tiden, föreslås flyttas till paragrafens 4 mom.

I 3 mom. föreslås föreskrivas om rättigheter i fråga om framföranden som tagits upp på en i 46 a § avsedd anordning, dvs. bildupptagningar. Enligt momentets 1 punkt kan ett framförande som har tagits upp på en i 46 § avsedd anordning inte utan den utövande konstnärers samtycke förrän 50 år har förflutit från det år då framförandet ägde rum föras över till en anordning genom vilket det återges. Rättighetens innehåll har behandlats ovan i samband med 2 mom. 1 punkten.

I 3 mom. 2 punkten föreslås på motsvarande sätt föreskrivas om ensamrätt att till allmänheten överföra bildupptagningar av framföranden på ett sådant sätt att enskilda kan få

tillgång till dem från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer. Genom denna ändring genomförs artikel 3.2 punkt a i direktivet i fråga om bildupptagningar av framföranden.

I 3 mom. 3 punkten föreslås föreskrivas om ensamrätt att till allmänheten sprida bildupptagningar av framföranden.

Den mening i den senare delen av nuvarande 2 mom. (nya 4 mom.) som innehåller en precisering av skyddstiden tillämpas genom en hänvisning även på sådana fall som anges i 3 mom.

I 4 mom. bestäms om beräkningen av skyddstiden i de fall att en upptaget framförande ges ut eller offentliggörs före 50 år har förflutit från det år då framförandet ägde rum. Det i 2 och 3 mom. föreskrivna skyddet gäller tills 50 år har förflutit från det år då upptagna framförandet första gången gavs ut eller offentliggjordes.

Paragrafens nuvarande 3 mom. föreslås flyttas till 5 mom. I detta moment ingår en presumtionsbestämmelse om rätten till filmning av framförande, enligt vilken överlåtelse av rätt till filmning omfattar rätten att sprida ett upptaget framförande till allmänheten genom uthyrning, om inte något annat har avtalats. Denna presumtion förutsätts enligt uthyrningsdirektivet.

Det föreslås att denna presumtionsbestämmelse om överlåtelse av rättigheter ändras så att presumtionsbestämmelsen i 39 § 1 mom. om överlåtelse av rätt till filmning av verk tillämpas på motsvarande sätt även med avseende på utövande konstnärers framföranden, till den del det är fråga om sådan användning av framföranden som hör till området för utövande konstnärers ensamrätt. Detta innebär att överlåtelse av rätt till filmning av verk anses inbegripa rätten att framställa exemplar av filmen samt rätten att göra filmen tillgänglig för allmänheten på de sätt som ingår i utövande konstnärers rättigheter med avseende på bildupptagningar av framföranden.

Samtliga rättigheter som behövs för produktion och kommersiellt utnyttjande av bildupptagningar samt de villkor som gäller överlåtelse av sådana rättigheter kan givetvis göras till föremål för förhandlingar och avtal mellan utövande konstnärer och producenter

till bildupptagningar. I likhet med upphovsrättigheterna blir presumtionsbestämmelsen dock i praktiken tillämplig på utövande konstnärers rättigheter endast i de fall där avtal om rättigheter inte har ingåtts mellan den utövande konstnären och producenten. Enligt 27 § 3 mom. tillämpas bestämmelsen i 39 § endast om något annat inte har avtalats.

Det att presumtionsbestämmelsen i 45 § 5 mom. ändras till en hänvisningsbestämmelse till 39 § inverkar inte på utövande konstnärers ersättningsrätt enligt 29 a §.

Den nuvarande hänvisningsbestämmelsen i 45 § 4 mom. föreslås flyttas till 45 § 6 mom. samtidigt som ordalydelsen i bestämmelsens första del föreslås förenhetligas med hänvisningsbestämmelserna i andra paragrafer om närstående rättigheter i 5 kap.

I 6 mom. föreslås ingå hänvisningar till 2 § 2 och 3 mom. i syfte att förenhetliga utövande konstnärers ensamrättigheter med de rättigheter som tillkommer upphovsmän. De rättigheter som föreslås tillkomma utövande konstnärer motsvarar till sitt innehåll de rättigheter som tillkommer upphovsmän enligt 2 §.

Till 6 mom. föreslås även fogas en hänvisning till bestämmelsen i 11 a § om tillfällig framställning av exemplar. Undantagsbestämmelsen i artikel 5.1 i direktivet om tillfälliga och flyktiga kopior som uppstår vid överföring och användning av material skall som tvingande regel utsträckas till att gälla även 45 §.

Huvudregeln i fråga om konsumtion av spridningsrätten är gemenskapskonsumtion enligt den nya bestämmelsen i 19 § 1 mom. Området för gemenskapskonsumtionen omfattar hela EES. Omnämmandet om att spridningsrätten endast konsumeras om det upptagna framförandet med den utövande konstnärers samtycke har sålts eller på något annat sätt varaktigt överlåtits inom EES är därför onödigt och föreslås slopas i det nya 45 § 6 mom. Till hänvisningsbestämmelserna föreslås trots allt införas en hänvisning till 19 § 5 mom. som gäller konsumering av spridningsrätten av verksexemplar som spridits utanför det europeiska ekonomiska samarbetsområdet i vissa fall.

De ändringar som föreslås i 11 §, som innehåller allmänna bestämmelser om 2 kap.,

föreslås genom en hänvisningsbestämmelse gälla även utövande konstnärer och deras framföranden.

Hänvisningen till bestämmelsen i nuvarande 25 g § 3 mom., som flyttas till 13 a § 2 mom., föreslås kvarstå och ändras till en hänvisning till 13 a § 2 mom.

Bestämmelsen om studentexamen i 14 § 3 mom. föreslås genom en till bestämmelsen fogad hänvisning tillämpas även på utövande konstnärers rättigheter. I prov som ingår i studentexamen eller liknande prov får enligt förslaget även användas ljud- eller bildupptagningar av framföranden av verk. Förbudsrätten i 4 mom. som ingår i paragrafens avtalslicensbestämmelse i 1 mom. föreslås likväl tillämpas genom en hänvisning.

Bestämmelserna om arkiv, bibliotek och museer i 16 a—16 e § föreslås genom en till bestämmelsen fogad hänvisning tillämpas även på utövande konstnärers framföranden.

Bestämmelserna i 17 § 2 mom. om framställning av talböcker för användning av personer med funktionshinder föreslås i sin ändrade form tillämpas även på utövande konstnärers framföranden. Samtidigt föreslås även intas en hänvisning till bestämmelsen i 17 § 3 mom. om döva och hörselskadade samt bestämmelsen i 17 § 5 mom. enligt vilken paragrafen inte gäller framställning av exemplar eller överföring i kommersiellt syfte.

Innebörden av hänvisningen till 21 §, som för nuvarande möjliggör offentligt framförande av en utövande konstnärers upptagna framförande utan tillstånd eller betalning av ersättning genom förmedling av radio eller television i samband med undervisning, ändras till följd av ändringarna som föreslås i 45 §, att omfatta även möjligheten att offentligt framföra ett på ett fonogram upptaget framförande i samband med undervisning.

Eftersom ett offentligt anförande som avses i 25 c § även kan utgöra ett framförande av verk, föreslås att det intas en hänvisning till 25 c § som gör det möjligt att använda framföranden av verk vid återgivning av ett offentligt anförande.

Hänvisningen till 25 d § innebär att den nuvarande 25 g § 2 mom. (nya 4 mom.) om i lag bestämd deponerings- och bevaringsskyldighet på samma sätt som för närvarande är tillämplig på sådana objekt som skyddas med

stöd av 45 §.

Den nya hänvisningen till 25 f § 2 mom. motsvarar huvudsakligen hänvisningen till det nuvarande 25 g § 1 mom. Bestämmelsen om kortvariga upptagningar som tagits in i 25 f § 2 mom. och den nya avtalslicensbestämmelsen i 3 mom. föreslås på motsvarande sätt vara tillämpliga även på sådana rättsinnehavare och skyddade objekt som avses i 45 §.

Den nuvarande hänvisningen till 25 g § föreslås slopas som onödig.

Det föreslås att det tas in en hänvisning till avtalslicensbestämmelsen i 26 § som gäller samtliga sektorsvisa bestämmelser.

Övriga ändringar i de paragrafer som nämns i hänvisningsbestämmelsen i 45 § 6 mom. blir genom hänvisningar tillämpliga även på sådana rättsinnehavare och skyddade objekt som avses i 45 §.

46 §. *Producent av ljudupptagning*. Före paragrafen infogas en mellanrubrik som beskriver paragrafens innehåll.

I 1 mom. ingår bestämmelser om ensamrättigheter som tillkommer producenter av ljudupptagningar. Till dessa hör enligt den nuvarande paragrafen rätten att kopiera upptagningen och sprida den till allmänheten. Samtycke behövs däremot inte för användning av ljudupptagning vid radio- eller televisionsutsändning eller annat offentligt framförande. I fråga om sådan användning av ljudupptagningar föreskrivs emellertid ersättningsrätt i 47 §. Vidare föreskrivs i 47 a § ersättningsrätt i fråga om användning av en ljudupptagning i en radio- eller televisionsutsändning, som sänds vidare.

Det föreslås att paragrafens 1 mom. blir ändrat så att fonogramproducentens ensamrättigheter grundar sig på de begrepp som använts i direktiven och på samma grundbegrepp som upphovsmäns rättigheter enligt lagens 2 §. Ensamrättigheterna föreslås omfatta även rätten till överföring till allmänheten på begäran, vilket förutsätts enligt artikel 3.2 i direktivet. Momentet klagas genom att avskilda varje ensamrätt till var sin numrerade punkt. I formuleringen av rättigheterna bibehålls det nuvarande uttrycket "får inte utan producentens samtycke". Användning av ljudupptagningar i den utsträckning som avses i de nuvarande bestämmelserna i 47

och 47 a § föreslås vara tillåten med stöd av tvångslicens. En bestämmelse om detta föreslås tas in i 47 §.

Enligt den föreslagna 1 mom. 1 punkten omfattar fonogramproducentens ensamrätt överföring av en grammofonskiva eller anordning, på vilken ljud har tagits upp, till en anordning genom vilken den kan återges, dvs. kopiering eller framställning av exemplar av upptagningen. Det föreslås att samma uttryck används i denna bestämmelse som i 2 § om upphovsmäns ensamrättigheter. Detta uttryck användes även med avseende på utövande konstnärer före den lagändring som genomfördes 1995. Enligt den föreslagna bestämmelsen skulle en grammofonskiva eller en annan anordning, på vilken ljud har tagits upp, inte utan producentens samtycke få överföras på en anordning, genom vilken den kan återges, förrän 50 år förflutit från det år då upptagningen ägde rum. Bestämmelsen omfattar överföring av upptagning på anordning dvs. framställning av exemplar av upptagningen på vilket sätt som helst och motsvarar till utsträckning exemplarframställningsrätten som föreskrivits upphovsmännen enligt 2 §.

Det föreslås att i 1 mom. 2 punkten föreskrivs om en ensamrätt till offentligt framförande av en ljudupptagning av ett framförande för en vid framförandet närvarande publik och i 3 punkten om en ensamrätt till överföring till allmänheten på trådbunden eller trådlös väg. Rätten till överföring till allmänheten omfattar även att det upptagna materialet överförs till allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till det upptagna materialet från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer. Genom denna ändring genomförs artikel 3.2 punkt b i direktivet. Uttrycken i bestämmelsen följer de uttryck som används i bestämmelserna om upphovsmäns rättigheter i lagens 2 §.

Användning av ljudupptagningar i de syften som avses i 1 mom. 2 och 3 punkterna, och för vilka användning redan för nuvarande är tillåtet, föreslås vara möjlig med stöd av de justerade bestämmelserna i 47 §. Till området för ensamrätten föreslås bli kvar överföring till allmänheten som sker på begäran.

Det föreslås att i 1 mom. 4 punkten före-

skrivs om ensamrätt till spridning av en ljudupptagning till allmänheten. Den här rätten ingår i gällande 1 mom.

Slutdelen till den nuvarande paragrafen föreslås avskiljas till ett nytt 2 mom. och i den föreslås de ändringar som föranleds av den ändring i beräkningen av skyddstid som föreskrivs i artikel 11.2 i direktivet och som beror på ändringen av artikel 3.2 i skyddstidsdirektivet.

Enligt nuvarande 46 § 1 mom. beräknas skyddstiden om 50 år från upptagningsåret. Om emellertid upptagningen ges ut eller offentliggörs, dvs. om exemplar av upptagningen sprids på ett lovligt sätt eller om verket lovligt på ett annat sätt görs tillgängligt för allmänheten inom nämnda tidrymd om 50 år, beräknas skyddstiden från det år då upptagningen första gången gavs ut eller offentliggjordes. Om upptagningen både ges ut och offentliggörs, bestäms skyddstiden från den första av dessa händelser.

Det föreslås att bestämmelsen som förflyttas till 2 mom. ändras i enlighet med den nämnda bestämmelsen i direktivet så att utgivning (dvs. spridning av exemplar av upptagningen) och offentliggörande (tillgängliggörande för allmänheten på annat sätt) inte längre utgör alternativa grunder för beräkning av skyddstiden för ljudupptagningar. I det fall att upptagningen inte getts ut (dvs. exemplar av denna spritts till allmänheten) inom 50 år efter upptagningen, men har gjorts tillgänglig för allmänheten på annat sätt inom denna tid, beräknas skyddstiden om 50 år från detta tillgängliggörande för allmänheten som skett på annat sätt.

Bestämmelsen om beräkning av fonogramproducentens skyddstid som nu föreslås till 45 § 4 mom. om skydd för utövande konstnärer kvarstår oförändrad. Efter ändringen av sättet att beräkna fonogramproducentens skyddstid kan en utövande konstnär och en fonogramproducentens rättigheter i samma fonogram i vissa fall ha olika längd. Detta beror på ändringen av skyddstidsdirektivet.

Paragrafens nuvarande hänvisningsbestämmelse i 46 § 2 mom. föreslås flyttas till 3 mom. i paragrafen.

Paragrafens 3 mom. föreslås innehålla hänvisningar till 2 § 2 och 3 mom. i syfte att harmonisera fonogramproducenters ensam-

rättigheter med de rättigheter som tillkommer upphovsmän och utövande konstnärer.

Till bestämmelsen föreslås ingå en hänvisning till bestämmelsen i 11 a § om tillfällig framställning av exemplar. Undantagsbestämmelsen i artikel 5.1 i direktivet om tillfälliga och flyktiga kopior som uppstår vid överföring och användning av material skall som tvingande regel utsträckas till att gälla även 46 §.

I fråga om konsumtion av spridningsrätten är huvudregeln i enlighet med den ändrade bestämmelsen i 19 § 1 mom. konsumtion inom gemenskapen inklusive Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. I 46 § nya 3 mom. föreslås därför slopas det onödiga omnämmandet om att spridningsrätten konsumeras endast till följd av försäljning eller annan varaktig överlåtelse med fonogramproducentens samtycke inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Till hänvisningsbestämmelserna föreslås trots allt införas en hänvisning till 19 § 5 mom. som gäller konsumering av spridningsrätten av verksexemplar som spridits utanför det europeiska ekonomiska samarbetsområdet i vissa fall.

Till hänvisningsbestämmelsen föreslås ingå även hänvisningar till allmänna bestämmelser om inskränkningar och avtalslicens i 2 kap. genom hänvisningar till 11 § 2—5 mom. (allmänna bestämmelser om 2 kap.), 13 a § 2 mom. (användning i internt informationssyfte), 14 § 3 mom. (studentexamen), till 14 § 4 mom. (förbuds rätt, avtalslicens gällande undervisningsverksamhet) 16 a—16 e § (arkiv, bibliotek och museer), 25 f § 2 och 3 mom. (ursprunglig radio- och televisionsutsändning) och 26 § (avtalslicens). Det föreslås att den nuvarande hänvisningen till 25 g § slopas som onödig. Samtidigt ändras bestämmelsens svenskspråkiga formulering något.

Bestämmelsen i 11 § 2 mom. om angivande av källa föreslås bli tillämplig på motsvarande sätt även i situationer där skyddade objekt som avses i 46 § används. Härvid skall rättsinnehavarens namn och källan anges så som god sed inom området kräver. När bestämmelsen tillämpas på angivande av fonogramproducentens namn skall hänsyn tas till den situation där ljudupptagningen används och till den teknik som används.

I hänvisningsbestämmelsen föreslås även tas in en hänvisning till 21 § om offentliga framträdanden. Den föreslagna hänvisningen är nödvändig på grund av den ensamrätt till offentligt framförande som föreslås ingå i 46 §. Bestämmelsen möjliggör användning av ljudupptagningar enligt 21 § i offentligt framförande i samband med undervisning.

Det föreslås att till bestämmelsen tillsätts en hänvisning till presumtionsbestämmelsen i 39 § 1 mom. Bestämmelsen föreslås gälla situationer där en ljudupptagning tas in i en film. Detta innebär att överlåtelse av rätt till filmning av verk anses inbegripa rätten att framställa exemplar av filmen samt rätten att göra filmen tillgänglig för allmänheten på de sätt som ingår i fonogramproducenternas rättigheter. Enligt 27 § 3 mom. tillämpas bestämmelsen i 39 § endast om något annat inte har avtalats.

Övriga ändringar i de paragrafer som nämns i hänvisningsbestämmelsen i 46 § 3 mom. blir genom hänvisningar tillämpliga även på sådana rättsinnehavare och skyddade objekt som avses i 46 §.

Enligt förslaget skall till paragrafen fogas ett nytt 4 mom. enligt vilken bestämmelserna i 46 § inte tillämpas på en anordning som avses i 46 a § dvs. en bildupptagning. Bestämmelsen behövs för att en bildupptagning som avses i 46a § i allmänhet även alltid är en anordning som avses i 46 §.

46 a §. *Producent av bildupptagning*. Före paragrafen infogas en mellanrubrik som beskriver paragrafens innehåll.

I 1 mom. ingår bestämmelser om ensamrättigheter som tillkommer producenter av bildupptagningar. Till dessa hör rätten till kopiering av upptagningen och spridning till allmänheten.

Det föreslås att 1 mom. klargörs så att varje ensamrätt separeras till var sin numererade punkt. Dessutom föreslås att som en ny 3 punkt fogas en bestämmelse om ensamrätt till överföring på trådbunden eller trådlös väg på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till det upptagna materialet från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer. Genom ändringen genomförs artikel 3.2 punkt c i direktivet.

Det föreslås att formuleringen i den gällande paragrafen ändras så att filmproducentens

ensamrättigheter grundar sig på de begrepp som använts i direktiven och på samma grundbegrepp som upphovsmäns rättigheter enligt lagens 2 §. Ensamrättigheterna föreslås omfatta även överföring till allmänheten som sker på begäran, vilket förutsätts enligt artikel 3.2 i direktivet. I formuleringen av rättigheterna bibehålls det nuvarande uttrycket "får inte utan producentens samtycke".

Enligt 1 mom. 1 punkten i paragrafen får filmer eller andra anordningar på vilka rörliga bilder har tagits upp inte utan producentens samtycke överföras till en anordning genom vilken den kan återges förrän 50 år har förflutit från det år då upptagningen ägde rum. Bestämmelsen omfattar överföring av upptagning på anordning dvs. framställning av exemplar av upptagningen på vilket sätt som helst och motsvarar till utsträckning exemplarframställningsrätten som föreskrivits upphovsmännen enligt 2 §.

Som 2 punkten av momentet fogas en ensamrätt att sprida en upptagning till allmänheten. Momentets 3 mom. innehåller en ensamrätt att överföra en bildupptagning till allmänheten på begäran.

Det föreslås att den senare delen av paragrafens nuvarande 1 mom., som innehåller bestämmelsen om beräkning av skyddstiden i det fall att upptagningen utges eller offentliggörs inom 50 år från upptagandet, föreslås avskiljas till ett eget moment. Enligt den nya 2 mom. är skyddet som avses i 1 mom. i kraft till dess att 50 år har förflutit från utgången av det år då upptagningen första gången utgavs eller offentliggjordes.

Det föreslås att paragrafens nuvarande hänvisningsbestämmelse förflyttas till paragrafens 3 mom. Till momentet föreslås ingå en hänvisning till bestämmelsen i 11 a § om tillfällig framställning av exemplar. Undantagsbestämmelsen i artikel 5.1 i direktivet om tillfälliga och flyktiga kopior som uppstår vid överföring och användning av material skall som tvingande regel utsträckas till att gälla även 46 a §.

I fråga om konsumtion av spridningsrätten är huvudregeln i enlighet med den ändrade bestämmelsen i 19 § 1 mom. konsumtion inom gemenskapen inklusive Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. I 46 a § nya 3 mom. föreslås därför slopas det onödiga

omnämmandet om att spridningsrätten konsumeras endast till följd av försäljning eller annan varaktig överlåtelse inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Till hänvisningsbestämmelserna föreslås trots allt införas en hänvisning till 19 § 5 mom. som gäller konsumering av spridningsrätten av verksexemplar som spridits utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet i vissa fall.

Till hänvisningsbestämmelsen föreslås ingå även hänvisningar till allmänna bestämmelser om inskränkningar och avtalslicens i 2 kap. genom hänvisningar till 11 § 2—5 mom. (allmänna bestämmelser om 2 kap.), 13 a § 2 mom. (användning i internt informationssyfte), 14 § 3 mom. (studentexamen), 14 § 4 mom. (förbuds rätt, avtalslicens i samband med undervisning) 16 a—16 e § (arkiv, bibliotek och museer), 25 f § 2 mom. (ursprunglig radio- och televisionsutsändning) och 26 § (avtalslicens). Den nuvarande hänvisningen till 25 g § föreslås slopas. Samtidigt ändras bestämmelsens svenskspråkiga formulering något.

Bestämmelsen i 11 § 2 mom. om angivande av källa föreslås tillämpas på motsvarande sätt även i situationer där skyddade objekt som avses i 46 a § används. Härvid skall rättsinnehavarens namn och källan anges så som god sed inom området kräver. När bestämmelsen tillämpas med avseende på angivande av namnet och källan på producenten av bildupptagningen skall hänsyn tas till den situation där bildupptagningen används och till den teknik som används.

Övriga ändringar i de paragrafer som nämns i hänvisningsbestämmelsen blir genom hänvisningar tillämpliga även på sådana rättsinnehavare och skyddade objekt som avses i 46 a §.

47 §. *Användning av ljudupptagningar och musikupptagningar med visuella element.* Före paragrafen infogas en mellanrubrik som beskriver paragrafens innehåll.

Den nuvarande 47 § innehåller bestämmelser om utövande konstnärers och fonogramproducenters rätt till ersättning för användning av upptagna framföranden och fonogram vid radio- eller televisionsutsändning eller annat offentligt framförande. Användning kan ske utan den utövande konstnärens eller fonogramproducentens samtycke. För

användning skall dock betalas ersättning.

Användning av ljudupptagningar i samma utsträckning som enligt nuvarande 47 § föreslås på samma sätt som enligt de nuvarande bestämmelserna vara möjlig med stöd av bestämmelserna i 47 § 1 och 2 mom. Dessa bestämmelser föreslås på grund av ändringarna i 45 och 46 § vara bestämmelser av tvångslicenskaraktär. Användning av ljudupptagningar föreslås vara tillåten direkt med stöd av upphovsrättslagen men för användningen skall betalas ersättning.

Även den rätt till ersättning för vidareändring av upptagna framföranden och av fonogram som föreskrivs i den nuvarande 47 § föreslås grunda sig på tvångslicensbestämmelser som tas in i 47 §. Bestämmelser i enlighet med detta föreslås fogas i 47 §.

Enligt förslaget får en ljudupptagning användas med stöd av 47 § 1 mom.: 1) direkt och indirekt i offentligt framförande, 2) i annan ursprunglig överföring till allmänheten än sådan som sker på begäran, 3) för samtidig och oförändrad vidareändring av radio- eller televisionsutsändning som är avsedd för mottagning av allmänheten. De viktigaste formerna av överföring till allmänheten som avses i 2 punkten är bl.a. radio- och televisionsutsändningar på trådbunden eller trådlös väg samt olika former av överföring till allmänheten som sker via nätverk, med undantag för sådan överföring till allmänheten som sker på begäran.

Användning av en ljudupptagning på sätt som avses 1 mom. innefattar inte rätten att framställa exemplar av ljudupptagningen. Framställning av exemplar är tillåten endast i de fall som avses i 25 f § 2 och 3 mom. och enligt de i bestämmelsen angivna villkoren för användning vid radio- eller televisionsutsändningar.

I 2 mom. föreslås föreskrivas om skyldighet att betala ersättning till fonogramproducenter och utövande konstnärer vars framföranden har tagits upp på anordningar som används i sådana situationer som avses i 1 mom.

I 3 mom. föreslås ingå bestämmelser om ersättning för användning av musikupptagningar med visuella element. De nuvarande bestämmelserna om ersättning som skall betalas för användning av ljudupptagningar och

de bestämmelser om ersättning för användning av ljudupptagningar som föreslås ingå i 1 och 2 mom. gäller inte användning av framföranden av musikaliska verk som upptagits på bildupptagningar som avses i 46 a § vid offentligt framförande eller överföring till allmänheten.

Enligt det föreslagna 3 mom. skall den som framför ett musikaliskt verk ha rätt till ersättning då en på den kommersiella marknaden till allmänheten spridd eller överförd musikupptagning med visuella element används på det sätt som avses i 1 mom. 1 eller 2 punkten, dvs. vid offentligt framförande eller vid annan ursprunglig överföring till allmänheten än sådan som sker på begäran. Ersättningsrätten gäller inte vidareändring. Ersättningsrätten föreslås vara i kraft under den i 46 a § föreskrivna skyddstiden.

I momentet föreskrivs även att ersättningsrätten inte skall påverkas av en eventuell överenskommelse om överlåtelse av filmningsrättigheter i sådana fall som avses i 45 § 5 mom. Detta innebär att den presumtionsbestämmelse i 39 § 1 mom. som skall tillämpas enligt 45 § 5 mom. inte gäller ersättning för användning av musikupptagningar med visuella element, och att framförare av musikaliska verk således alltid är berättigade till sådan ersättning.

Bestämmelserna om rätt till ersättning för användning av musikupptagningar med visuella element påverkar inte på något sätt sådan ersättning som avses i 47 § 1 och 2 mom. Den föreslagna bestämmelsen om ersättning för användning av en musikupptagning med visuella element omfattar även situationer där ljudet och de rörliga bilderna samtidigt framförs offentligt eller överförs till allmänheten.

Produktionen av sådana för kommersiell spridning avsedda bildupptagningar där musiken utgör det huvudsakliga elementet har ökat. Bildupptagningarna har samma användningsändamål som grammofonskivor. Enligt förslaget skall ersättning betalas t.ex. för användning av cd-skivor med videoinslag samt för användning av produkter innehållande uteslutande rörliga bilder och musik där framförandet av ett musikaliskt verk har utformats visuellt i form av en musikvideo. Rätten till ersättning föreslås omfatta även

offentligt framförande och överföring till allmänheten av upptagningar med visuella element av opera- eller konsertframföranden, om upptagningarna har spridits eller överförts på den kommersiella marknaden.

Kravet att ett upptaget framförandes huvudsakliga innehåll skall bestå av framförandet av ett musikaliskt verk är av väsentlig betydelse vid tillämpningen av denna bestämmelse. Det innebär att t.ex. filmversioner av sceniska verk inte omfattas av ersättningsrätten. Ersättningsrätten föreslås gälla t.ex. användning av en upptagning av ett scenuppförande av en musikal, men däremot inte användning av en film som är baserad på en musikal.

Ersättningsrätten föreslås omfatta endast sådana musikupptagningar med visuella element som sprids eller överförs till allmänheten på den kommersiella marknaden. Uttrycket "spridning på den kommersiella marknaden" avser detsamma som uttrycket "utgivning i kommersiellt syfte" som används i samband med den ersättningsrätt för användning av fonogram som föreskrivs i artikel 12 i Romkonventionen och artikel 15 stycke 1 i WIPO-avtalet om framföranden och fonogram. Ersättningsrätt enligt upphovsrättslagen föreslås således gälla i fråga om samtliga typer av musikupptagningar med visuella element på videokassetter eller digitala upptagningsunderlag som görs tillgängliga för allmänheten. Även upptagningar som överförs till allmänheten i datanät eller på annat sätt på begäran föreslås höra till bestämmelsens tillämpningsområde.

Ersättningsrätt föreslås inte gälla användning vid sändningar eller offentliga framföranden av sådana upptagningar som på basis av abonnemang eller anställningsförhållande framställts för användning i sändningsverksamhet eller offentliga framförande som utförs av abonnenten respektive arbetsgivaren.

Ersättningsrätten för användning av musikupptagningar med visuella element föreslås gälla sådana bildupptagningar som skyddas med stöd av 46 a §, dvs. endast sådana anordningar på vilka rörliga bilder och i enlighet med 64 § 2 mom. även ljud har tagits upp i Finland. Enligt den föreslagna ändringen i 64 § 5 mom. skall bestämmelserna i 47 § 3 mom. tillämpas på användning i Finland av

musikupptagningar med visuella element.

I 47 a § föreslås ingå bestämmelser om betalning av ersättning för användning av ljudupptagningar och musikupptagningar med visuella element.

Det nuvarande 2 mom. föreslås flyttas till 4 mom., och hänvisningen till fall som avses i 1 mom. ändras till att gälla 1? 3 mom. Med hänvisningarna till 21, 22 och 25 b § klargörs att för användning av fonogram i de i inskränkingsbestämmelserna avsedda fall inte skall uppstå en rätt till ersättning. Genom en hänvisning till tillämpningen av 11 § 2 mom. fastställs att utövande konstnärernas moraliska rättigheter bör respekteras när ljudupptagningar och musikupptagningar med visuella element används i enlighet med inskränkningarna.

Hänvisningarna till tillämpningen av bestämmelserna om övergång av upphovsrätt föreslås bibehållas som förut. Till momentet görs dock vissa stilistiska ändringar.

Paragrafens nuvarande 4 mom. föreslås flyttas till 5 mom. och ändras så att hänvisningen till ersättning för användning av ljudupptagningar gäller 1 och 2 mom. i stället för hela paragrafen. Det innebär att den ersättning som avses i 1 och 2 mom. inte skall gälla sådana anordningar som avses i 46 a §, dvs. bildupptagningar.

47 a §. *Användningsersättning.* I paragrafen föreslås ingå bestämmelser om betalning av sådan användningsersättning som föreskrivs i 47 §. Före paragrafen infogas en mellanrubrik som beskriver paragrafens innehåll.

Enligt det föreslagna 1 mom. skall ersättningen för användning av en ljudupptagning i enlighet med 47 § 1 mom. 1 och 2 punkten betalas genom förmedling av en av undervisningsministeriet godkänd organisation som företräder ett flertal sådana utövande konstnärer och fonogramproducenter vilkas på anordningar upptagna framföranden och anordningar används i Finland.

Bestämmelsen tillämpas endast om inte annat har avtalats särskilt om ersättningen eller betalning av den. Den föreslagna kollektivförvaltningen av ersättningsarna åsidosätter inte ett avtal som eventuellt har ingåtts om produktion och användning av ett fonogram.

Även enligt den nuvarande bestämmelsen i 47 § 1 mom. har ersättningsrätten alternativt

kunnat göras gällande via en organisation eller så att rättsinnehavaren själv kräver ersättningen. Om ersättningsrätten görs gällande på annat sätt än genom förmedling av en organisation, kan det enligt lagen ske endast genom att de utövande konstnärer som samverkat vid framförandet gör sin rätt gällande tillsammans och samtidigt med producenten. Den här bestämmelsen togs inte in i förslaget.

I 2 mom. föreslås ingå en bestämmelse om att ersättning för vidareändring av fonogram i enlighet med 47 § 1 mom. 3 punkten skall betalas genom förmedling av en i 26 § avsedd avtalslicensorganisation som fungerar som avtalslicensorganisation med avseende på upphovsmäns rättigheter till vidareändring. Det är motiverat att kanalisera åtgärderna via en och samma organisation för att användarna lättare skall kunna söka tillstånd för vidareändring och för att rättsinnehavarna lättare skall kunna göra sin ersättningsrätt gällande.

Det föreslagna arrangemanget motsvarar bestämmelserna om vidareändring i den nuvarande 47 a §. För vidareändring gäller samma ersättningskriterier som vid tillämpningen av 25 h §. Vid den praktiska tillämpningen av avtalslicensbestämmelsen i 25 h § har t.ex. gränsen satts vid 25 hushåll för sedvanliga centralantennät.

Till 3 mom. föreslås en bestämmelse om ersättning för användning av musikupptagningar med visuella element. Ersättning för användning enligt 47 § 3 mom. betalas genom förmedling av en av undervisningsministeriet godkänd organisation som företräder ett flertal sådana utövande konstnärer vilkas på anordningar upptagna framföranden används i Finland.

Bestämmelsen tillämpas endast i det fall att det inte har avtalats skilt om ersättningen eller betalning av det. Den föreslagna kollektivförvaltningen åsidosätter därmed inte ett avtal som eventuellt har ingåtts om produktion och användning av en musikupptagning med visuella element.

Den utövande konstnärens eller fonogramproducentens rätt att yrka på ersättning från en organisation föreslås enligt 4 mom. förfalla tre år efter utgången av det år då utnyttjandet ägde rum. Denna bestämmelse motsvarar den gällande bestämmelsen i 47 § 1 mom.

Enligt den föreslagna 47 a § 5 mom. skall en organisation som avses i 1 och 3 mom. godkännas av undervisningsministeriet för viss tid, högst fem år. Undervisningsministeriets beslut skall trots sökande av ändring iakttas till dess ärendet har avgjorts genom ett beslut som vunnit laga kraft. Vidare föreslås att godkännandet skall kunna återtas om organisationen inte iakttar de villkor som anges i beslutet om godkännande. Bestämmelserna om godkännande och ändringsökande motsvarar de bestämmelser om godkännande av avtalslicensorganisationer som ingår i 26 §.

Till paragrafen föreslås fogas ett nytt 6 mom. med motsvarande bestämmelse som nuvarande bestämmelsen i 47 § 3 mom. som omfattar även användningsersättning för musikupptagningar med visuella element. Enligt bestämmelsen kan domstolen på yrkande av sakägare bestämma att användning enligt 47 § 1 eller 3 mom. får fortsätta endast med de utövande konstnärernas och producenternas tillstånd tills ersättningen har betalats. I sådana fall som avses i 1 mom. nämnda paragrafen förutsätts även producentens tillstånd. Med ersättning avses på samma sätt som för närvarande användningsersättning. Den som använder en anordning förutsätts ha avtalat om ersättningens storlek med de utövande konstnärerna, och i fall som avses i 47 § 1 mom. även med producenterna. Ersättningens storlek kan även ha avgjorts genom skiljeförfarande enligt 54 §.

Om användaren försummar att betala ersättning inom avtalad eller på annat sätt utsatt tid, kan domstol med beaktande av omständigheterna bestämma att användningen får fortsätta endast med rättsinnehavarnas samtycke. Denna bestämmelse är i första hand avsedd att tillämpas i sådana situationer där en användare avsiktligt försöker undvika att betala ersättning.

48 §. *Radio- och televisionsföretag.* För paragrafen infogas en mellanrubrik som beskriver paragrafens innehåll.

I den gällande 1 mom. ingår bestämmelser om radio- och televisionsföretags ensamrättigheter till en oupptagen sändning. Till dessa hör rätten att vidareända sändningar, rätten att ta upp sändningar på en anordning genom vilken de kan återges, samt rätten att återge

televisionsutsändningar i lokaler till vilka allmänheten har tillträde mot avgift. Till momentet föreslås vissa stilistiska ändringar som inte ändrar momentets innehåll.

I 2 mom. ingår bestämmelser om ensamrättigheter till sändningar som tagits upp. Till dessa hör rätten att kopiera upptagna sändningar, att återutsända dem och att sprida dem till allmänheten.

Det föreslås att paragrafens 2 mom. ändras så att uttrycket "kopiera" ersätts med "överförs till en anordning genom vilken den kan återges". Genom den föreslagna ändringen förenhetligas formuleringen av exemplarframställningsrätten för närstående rättighetshavare. Motsvarande formulering används även gällande upphovsmän i 2 § 2 mom.

Det föreslås att till 2 mom. fogas en bestämmelse om ensamrätt till överföring till allmänheten på trådbunden eller trådlös väg på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till den upptagna utsändningen från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer. Genom ändringen genomförs artikel 3.2 punkt d i direktivet. Dessutom förtydligas 2 mom. genom att avskilja de enskilda ensamrättigheterna till var sin nummerade punkt.

I fråga om skyddstiden föreslås 2 mom. ändras så att skyddstiden om 50 år för sändarföretaget räknas från utsändningsåret, och inte som för närvarande från det år då den första utsändningen ägde rum. Den nuvarande bestämmelsen, som grundar sig på en bestämmelse i uthyrningsdirektivet, innehåller ett begreppsligt fel. Om skyddstiden räknas från den första utsändningen, hänför sig skyddet till innehållet, dvs. programutbudet (programming), och skyddet utgör således inte ett skydd av den programbärande signalen. För att det verkligen skall röra sig om skydd av signalen, bör skyddstiden räknas separat från tidpunkten för varje utsändning. Den föreslagna ändringen medför inte i några som helst fall en förkortning av den skyddstid som föreskrivs i direktivet, och står således i överensstämmelse med det nämnda direktivet.

Det föreslås att till paragrafen fogas ett nytt 3 mom. (varvid nuvarande 3 mom. blir 4 mom.), som innehåller en bestämmelse enligt vilken paragrafens 1 och 2 mom. skall till-

lämpas på motsvarande sätt även på andra av sändarföretaget använda programbärande signaler än radio- eller televissionsutsändningar. Skyddet enligt 1 och 2 mom. föreslås således gälla programbärande signaler inom sändarföretaget och mellan företag i överföringskedjor som förmedlas via marknät eller satellit.

En ovan avsedd signal får inte utan sändarföretagets samtycke användas för utsändning av det av signalen transporterade programmet, och får inte överföras till en anordning genom vilken den kan återges. En signal som har tagits upp får inte heller utan sändarföretagets samtycke kopieras, återutsändas, spridas till allmänheten utan samtycke, och, i enlighet med den föreslagna nya 4 punkten i 2 mom., inte heller på begäran överförs till allmänheten.

En i bestämmelsen avsedd annan programbärande signal än radio- eller televissionsutsändning är en signal som förmedlas i överföringskedjan av program och som resulterar i utsändning av program eller förvaring av den programbärande signalen för utsändning vid senare tidpunkt. Det är således fråga om en sådan signal, genom vilken sändarföretaget överför program t.ex. mellan sina egna verksamhetsställen eller genom vilken sändarföretag överför program sinsemellan. Det är fråga om en i bestämmelsen avsedd signal även när radio- eller televissionsprogram uppförs utomhus eller annanstans utanför sändarföretagets verksamhetsställe och signalen sänds från en kamera och mikrofon via sändare och överföringslänkar på platsen för uppförandet till sändarföretagets verksamhetsställe där denna tas upp för senare användning eller utsänds för att mottas av allmänheten.

Den hänvisningsbestämmelse som flyttas till 4 mom. föreslås inte tillämpas på programbärande signaler som avses i det nya 3 mom.

I nämnda 4 mom. föreslås ingå en hänvisning till bestämmelsen i 11 a § om tillfällig framställning av exemplar. Undantagsbestämmelsen i artikel 5.1 i direktivet om tillfälliga och flyktiga kopior som uppstår vid överföring och användning av material skall som tvingande regel utsträckas till att gälla även 48 §.

I fråga om konsumtion av spridningsrätten är huvudregeln i enlighet med den ändrade bestämmelsen i 19 § 1 mom. konsumtion inom gemenskapen inklusive Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. I 48 § 4 mom. föreslås därför slopas det onödiga omnämmandet om att spridningsrätten konsumeras endast till följd av försäljning eller annan varaktig överlåtelse inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Till nämnda 4 mom. föreslås ingå även hänvisningar till allmänna bestämmelser om inskränkningar och avtalslicens i 2 kap. genom hänvisningar till 11 § 2—5 mom. (allmänna bestämmelser om 2 kap.), 13 a § 2 mom. (användning i internt informationssyfte), 14 § 3 mom. (studentexamen), 14 § 4 mom. (förbuds rätt, avtalslicens i samband med undervisning), 16 a—16 e § (arkiv, bibliotek och museer) samt 25 f § 2 och 3 mom. (ursprunglig radio- eller televisionssändning).

Bestämmelsen i 11 § 2 mom. om angivande av källa föreslås tillämpas på motsvarande sätt även i situationer där skyddade objekt som avses i 48 § används. Härvid skall rättsinnehavarens namn och källan anges så som god sed inom området kräver. När bestämmelsen tillämpas med avseende på angivande av sändarföretagets namn skall hänsyn tas till den situation där radio- eller televisionssändningen används och till den teknik som används.

Vidare föreslås en hänvisning till avtalslicensbestämmelsen i 26 § tilläggas.

Övriga ändringar i de paragrafer som nämns i hänvisningsbestämmelsen i 48 § 4 mom. blir genom hänvisningar tillämpliga även på sådana rättsinnehavare och skyddade objekt som avses i 48 §. Samtidigt ändras hänvisningsbestämmelsens svenskspråkiga formulering något.

49 §. *Framställare av kataloger och databaser.* Före paragrafen infogas en mellanrubrik som beskriver paragrafens innehåll.

Tillverkare av databaser som omfattas av det särskilda skyddet av databaser skall enligt artikel 7 i databasdirektivet ha rätt att förbjuda återanvändning av en databas eller en del därav, med vilket avses att "hela eller en väsentlig del av innehållet i en databas görs tillgängligt för allmänheten genom spridning

av exemplar, utyrning, on-line överföring eller överföring i någon annan form". Avsikten var att den nuvarande bestämmelsen i 49 § 1 mom. skulle ha motsvarande lydelse, vilket framgår av motiven till förslaget till lagändringen (RP 170/1997 rd).

I den finska språkdräkten i paragrafens 1 mom. föreslås en teknisk ändring. Uttrycket "saattamalla ne yleisön saataviin" ("göra dem tillgängliga för allmänheten") ändras till "saattamalla se yleisön saataviin". Den finska lagtexten motsvarar efter denna ändring den nuvarande svenska lagtexten: göra det (dvs. arbetet) tillgängligt för allmänheten.

Huvudregeln i fråga om konsumtion av spridningsrätten är gemenskapskonsumtion enligt den nya bestämmelsen i 19 § 1 mom. Området för gemenskapskonsumtionen omfattar hela EES. Gemenskapskonsumtion av spridningsrätten i enlighet med 19 § 1 mom. föreslås genom en hänvisningsbestämmelse tillämpas på sådana kataloger som avses i 49 § 1 mom. 3 punkten samt på sådana i 2 punkten avsedda databaser som skyddas med stöd av det särskilda skyddet för databaser. Till hänvisningsbestämmelserna föreslås fogas en hänvisning till 19 § 5 mom. som gäller konsumtion av spridningsrätten i vissa fall av sådana exemplar av verk som spritts utanför EES.

Till hänvisningsbestämmelsen föreslås fogas en hänvisning till 27—29 §. Den föreslagna ändringen är av teknisk natur och görs i syfte att förenhetliga hänvisningsbestämmelserna i de paragrafer som gäller närstående rättigheter. Paragraferna 27—29 innehåller allmänna bestämmelser om överlåtelse av rättigheter. Principen om att rättigheter kan överlåtas gäller även utan denna uttryckliga bestämmelse samtliga de ekonomiska rättigheter som föreskrivs i upphovsrättslagen.

Bestämmelserna om rättighetsöverlåtelse enligt hänvisningsbestämmelsen i 49 § motsvarar efter den föreslagna ändringen den hänvisningsbestämmelse som ingår i 49 a § om skydd för fotografi som inte uppnår verkshöjd. På kataloger och databaser som avses i 49 § föreslås även tillämpas bestämmelsen i 28 § om rätt att förbjuda vidareöverlåtelse.

Till 3 mom. föreslås även fogas hänvisningar till allmänna inskränkningar- och av-

talslicensbestämmelser i 2 kap. genom hänvisningar till 11 § 3—5 mom. (allmänna bestämmelser om 2 kap.) i tillägg till den nuvarande hänvisningen till 11 § 2 mom., liksom till 13 a § (användning i internt informations-syfte), 14 § 4 mom. (förbuds rätt, avtalslicens i samband vid undervisning) och 16 a—16 e § (arkiv, bibliotek och museer). Den nuvarande hänvisningen till 25 g § föreslås kvarstå och i enlighet med paragrafens nya innehåll gälla avtalslicensbestämmelsen om återutsändning av arkiverade televisionsprogram.

Övriga ändringar i de paragrafer som nämns i hänvisningsbestämmelsen i 49 § 3 mom. föreslås genom hänvisningar bli tillämpliga även på sådana rättsinnehavare och skyddade objekt som avses i 49 §.

I slutdelen av momentet föreslås vidare vissa stilistiska ändringar som inte ändrar momentets innehåll.

49 a §. *Fotograf*. Före paragrafen infogas en mellanrubrik som beskriver paragrafens innehåll.

Bestämmelsen i 49 a § gäller skydd av sådana fotografier som inte skyddas som verk med stöd av 1 § upphovsrättslagen. Enligt den gällande 49 a § omfattar fotografens ensamrätt rätten till framställning av exemplar av sina fotografier och att visa dem offentligt. Denna bestämmelse i 49 a § om fotografier som inte utgör verk skall ändras så att skyddet med avseende på rättigheter förenhetligas så att det motsvarar det skydd som gäller för fotografier som utgör verk.

Det föreslås att paragrafens 1 mom. ändras så att fotografen har uteslutande rätt att förfoga över sina fotografier, i oförändrat eller förändrat skick, genom att framställa exemplar av dem och genom att göra dem tillgängliga för allmänheten. Innehållet i tillgängliggörande för allmänheten fastställs i enlighet med bestämmelsens 2 § 3 mom. och omfattar även en vidsträckt rätt till överföring till allmänheten, inbegripet rätten till sådan överföring till allmänheten som sker på begäran. Detta fastställs i den hänvisningsbestämmelse till 2 § 3 mom. som fogas till paragrafens 3 mom.

Till 3 mom. föreslås ingå en hänvisning till bestämmelsen i 11 a § om tillfällig framställning av exemplar. Direktivet förutsätter inte en sådan bestämmelse med avseende på de

skyddade objekt som avses i 49 a §. Med avseende på den föreslagna bestämmelsen hänvisas till detaljmotiveringarna till 11 a §.

Eftersom rättsinnehavare till sådana fotografier som avses i 49 a § enligt den föreslagna bestämmelsen i 1 mom. även föreslås ha rätt till spridning av exemplar, föreslås att 19 § 1 och 2 mom. om spridning av exemplar genom en hänvisningsbestämmelse tillämpas även på fotografier som avses i 49 a §. Beträffande konsumtion av spridningsrätt föreslås att principen om konsumtion inom gemenskapen inklusive Europeiska ekonomiska samarbetsområdet tillämpas enhetligt på alla skyddsobjekt som anges i lagen. På samma sätt som i fråga om exemplar av verk förutsätter även uthyrning av exemplar av sådana fotografier som avses i 49 a § rättsinnehavarens tillstånd i enlighet med 19 § 2 mom.

Till hänvisningsbestämmelserna föreslås trots allt införas en hänvisning till 19 § 5 mom. som gäller konsumering av spridningsrätten av verksexemplar som spridits utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet i vissa fall.

Till momentet föreslås ingå en ny hänvisning till 13 a § (användning i internt informations-syfte), 14 § 4 mom. (förbuds rätt, avtalslicens i samband med undervisning) samt 16 a—16 e § (arkiv, bibliotek och museer). En hänvisning föreslås göras även till 17 § 1 mom. som gäller personer med funktionshinder. Den nuvarande hänvisningen till 25 g § föreslås dessutom bibehållas och i enlighet med paragrafens ändrade innehåll gälla avtalslicensbestämmelsen om återutsändning av arkiverade televisionsprogram.

Övriga ändringar i de paragrafer som nämns i hänvisningsbestämmelsen i 49 a § 2 mom. blir genom hänvisningar tillämpliga även på sådana rättsinnehavare och skyddade objekt som avses i 49 a §.

I slutdelen av det finska momentet föreslås vidare vissa språkliga ändringar som inte ändrar momentets innehåll.

50 §. *Pressmeddelande*. Före paragrafen infogas en mellanrubrik som beskriver paragrafens innehåll.

5 a kap. **Tekniska åtgärder och elektronisk information om rättighetsförvaltning**

I det nya 5 a kap. föreslås ingå bestämmelser om förpliktelser i fråga om sådana tekniska åtgärder som avses i artikel 6 i direktivet och sådan elektronisk information om rättighetsförvaltning som avses i artikel 7.

50 a §. *Kringgående av tekniska åtgärder.* I 1 mom. föreslås att kringgående av sådana effektiva tekniska åtgärder som har installerats i ett verk som skyddas med stöd av upphovsrättslagen skall förbjudas.

Bestämmelsen gäller således inte tekniska åtgärder för skydd av sådana verk vars skyddstid har gått ut eller vilka aldrig har varit skyddade. Kringgående av tekniska åtgärder som används för skydd av sådana verk samt spridning och liknande åtgärder med avseende på en anordning för att kringgå sådana tekniska åtgärder kan dock eventuellt vara förbjudet enligt lagen om förbud mot vissa avkodningssystem (1117/2001), om det rör sig om ett sådant i den nämnda lagen avsett avkodningssystem som gör det möjligt att olovligt koppla bort tekniska system som används för att skydda en informationssamhällstjänst som tillhandahålls i telenätet. Framställning, införsel och spridning av sådana anordningar kan även bestraffas som avkodningssystemsbrott enligt 38 kap. 8 a § strafflagen.

Genom denna bestämmelse sätts artikel 6.1 i direktivet i kraft.

Till paragrafens 1 mom. föreslås fogas ett förtydligande av bestämmelsens tillämpningsområde, enligt vilket bestämmelsen även skall gälla sådana tekniska åtgärder som någon annan med upphovsmannens tillstånd har installerat till skydd för ett verk. Syftet med detta förtydligande är att forma bestämmelsens tillämpningsområde till att omfatta alla sådana situationer där tekniska åtgärder de facto används för att skydda med upphovsrätt skyddade verk.

Som kringgående av tekniska åtgärder betraktas åtgärder som gör en teknisk åtgärd ineffektiv eller påverkar dess funktion på ett sådant sätt att den inte längre fungerar på det sätt som avses.

Det föreslås att brott mot förbudet i 1 mom.

skall bestraffas enligt 56 e § som förseelse gällande kringgående av tekniska åtgärder eller enligt den strängare straffbestämmelse som föreslås ingå i 49 kap. strafflagen.

Frågan om vem som olagligen har kringgått en teknisk åtgärd och bär ansvaret för det skedda avgörs av domstol på grundval av normal bevisning.

I 2 mom. föreslås ingå bestämmelser om vad som avses med tekniska åtgärder vid tillämpningen av lagen. Med teknisk åtgärd avses en sådan teknik, anordning eller komponent som har utformats till att i sedvanligt bruk förhindra eller begränsa handlingar med avseende på verk till vilka samtycke inte fåtts av upphovsman eller annan rättsinnehavare, och med vars hjälp det avsedda skyddet uppnås. Denna bestämmelse motsvarar bestämmelsen i artikel 6.3 i direktivet.

Tekniska åtgärder kan utföras t.ex. genom kryptering eller genom omvandling eller ändring av innehållet (vattenstämpel och digital underskrift) eller genom en kontrollmekanism för kopiering. Tekniska åtgärder som avses i denna bestämmelse kan bestå av ett datorprogram eller helt eller delvis ingå i en anordning för användning av verket (mikrokretsar eller mekanisk omkoppling av kablar).

Kopieringsskydd för cd-skivor kan genomföras på många olika sätt, t.ex. så att antalet tillåtna kopior begränsas eller så att kopieringsskyddet bara gäller vid användning i samband med datamaskiner. Kopieringsskyddet kan i vissa fall innebära att en cd-skiva inte kan spelas i sådana apparater som saknar stöd för den tekniska åtgärd som används för att skydda cd:n. Om de på användningen av skivan inverkan tekniska egenskaper inte utretts tillräckligt utförligt i samband med köpet, kan det vara fråga om ett konsumentskyddsärende.

Det skydd som föreskrivs i direktivets artikel 6.1, och som föreslås att intas in i 50 a §, omfattar endast sådana tekniska åtgärder med vilka sådana till skyddat innehåll riktade handlingar som förutsätter tillstånd av upphovsmannen kan hindras eller begränsas. Upphovsmannens ensamrätt omfattar även rätten att sprida fysiska exemplar av verk till allmänheten. Den nuvarande formen av registrering av dvd-skivor kan inte anses utgö-

ra en sådan teknisk åtgärd som avses i artikel 6.3 i direktivet. Regionkodningen hindrar inte spridning av skivor.

Regionkodningen hör alltså inte till området för lagens tillämpningsområde. Av denna anledning får kringgående eller avkodning av regionkodningen utföras själv eller den kan låtas utföras av utomstående. Kringgående av regionkodningen får under inga omständigheter leda till framställning av exemplar av ett verk som finns på en dvd-skiva utöver den exemplarframställning som enligt 11 a § möjliggörs i samband med lagligt bruk av verket, eller överföring av ett sådant verk till allmänheten.

En teknisk åtgärd är tillräckligt effektiv när syftet med skyddet uppnås. Av en effektiv teknisk åtgärd skall i praktiken klart framgå syftet med skyddet. En effektiv teknisk åtgärd är vanligen sådan att den inte kan kringgåas eller avkodas av misstag. När ett system för elektronisk rättighetsförvaltning innehåller tekniska åtgärdssystem, kan även dessa system vara effektiva på det sätt som avses i paragrafen och därigenom skyddade mot kringgående.

I 3 mom. föreslås ingå en bestämmelse enligt vilken förbudet mot kringgående av tekniska åtgärder inte tillämpas på sådant kringgående av tekniska åtgärder som sker i samband med forskning och undervisning i krypteringsteknik. Denna lösning överensstämmer med direktivet. I ingresspunkt 48 i direktivet konstateras att det rättsliga skyddet för tekniska åtgärder i synnerhet inte får hindra kryptografisk forskning.

Forskning som gäller tekniska åtgärder är givetvis tillåten, om den kan utföras utan kringgående av tekniska åtgärder. Sådant kringgående av tekniska åtgärder i forskningssyfte som avses i denna bestämmelse gäller i första hand verifiering av sådana forskningsresultat som visar att den tekniska åtgärden som forskas fungerar eller att åtgärden kan kringgåas eller avlägsnas på ett visst sätt. I detta syfte får även framställas exemplar av ett med upphovsrätt skyddat verk som skyddats genom en teknisk åtgärd. Däremot är det inte tillåtet att i någon som helst form använda sådana verk eller andra material vars tekniska åtgärder har kringgåts i forskningssyfte.

Som forskning anses vid tillämpningen av denna bestämmelse t.ex. sådan forskning som utförs vid forskningsinstitut eller vid högskolor och andra läroinrättningar samt vid företag som utvecklar och tillverkar tekniska åtgärder. Som sådan forskning som avses i denna bestämmelse betraktas däremot inte t.ex. sådant synande av krypteringstekniker som en privatperson utför i sitt hem.

Utvecklandet av tekniska åtgärder är inte möjligt utan forskning och därtill hörande undervisning och utbildning. Av denna anledning är det ändamålsenligt att man även inom undervisning i krypteringstekniker skall ha möjlighet att kringgå tekniska åtgärder med stöd av denna paragraf.

I 3 mom. föreslås vidare ingå en bestämmelse enligt vilken förbudet mot kringgående av tekniska åtgärder inte gäller kringgående av tekniska åtgärder som utförs av någon som har lagligen förvärvat verksexemplaret eller fått det i sin besittning, för att lyssna eller se på verket. Däremot är det förbjudet att framställa exemplar av ett verk, om den tekniska åtgärd som skyddar verket har kringgåts för att lyssna eller se på verket.

Syftet med den föreslagna bestämmelsen är att det skall vara möjligt för en person att få lyssna eller se på ett tekniskt skyddat verk när personen har förvärvat äganderätten till ett verksexemplar eller kommit i besittning av det genom en laglig rättshandling. Om förutsättningen för att komma i besittning av ett verk är betalning av en avgift eller uppfyllande av andra villkor, får en teknisk åtgärd inte kringgåas förrän avgiften är betald eller villkoren är uppfyllda. Denna bestämmelse tillämpas inte på material som överförs i datanät.

Kringgående av ett tekniskt skydd får i syfte att se eller höra verket utföras av den som lagligen förvärvat verket eller fått det i sin besittning. På hans anmodan får kringgåendet utföras även av en annan person.

Sådant kringgående av tekniska åtgärder som sker för att göra det möjligt att se eller lyssna på ett verk ger enligt den föreslagna senare meningen i 3 mom. inte rätt att framställa ett exemplar av verket. Detta innebär att det är förbjudet att t.ex. för privat bruk framställa ett exemplar av ett verk vars tekniska åtgärd har kringgåts med stöd av 3

mom.

Det är viktigt att fortsättningsvis följa ibruktagandet av tekniska åtgärder för att kunna dra slutsatser om utvecklingen och användningen av tekniska åtgärder och de lagstiftningsbehov som eventuellt föranleds därav.

Tekniska åtgärder består vanligen av datorprogram. I 25 j och 25 k § anges de inskränkningar i upphovsrätten som gäller rätten att framställa exemplar av datorprogram. I paragraferna anges de allmänna villkor på vilka undersökning av datorprogram är tillåten. Enligt 25 j § 3 mom. får den som har rätt att använda ett datorprogram iaktta, undersöka eller prova programmets funktion för att utvärdera de idéer och principer som ligger bakom programmets olika detaljer, under förutsättning att det sker vid laddning, visning, körning, överföring eller lagring av programmet. Om det handlar om att få nödvändig information för att uppnå samverkansförmågan mellan ett självständigt skapat program och andra program, är det med stöd av 25 k § tillåtet att kopiera programmets kod eller översätta kodens form.

Om ovan nämnda allmänna villkor inte är uppfyllda, är det inte heller tillåtet att i kryptografiskt forskningssyfte undersöka eller kringgå en teknisk åtgärd som består av ett datorprogram.

Enligt den föreslagna bestämmelsen i 50 a § 4 mom. tillämpas bestämmelserna i denna paragraf inte på tekniska åtgärder för skydd av datorprogram. Direktivet förutsätter att artikel 6 i direktivet inte tillämpas på datorprogram. Undersökning av datorprogram kan ske med stöd av bestämmelserna i 25 j och k § upphovsrättslagen, och endast i sådana syften som avses i de nämnda paragraferna.

50 b §. *Förbud gällande tillverkning och spridning av anordningar för kringgående av tekniska åtgärder.* Genom de föreslagna bestämmelserna implementeras artikel 6.2 i direktivet.

I paragrafen föreslås ett förbud mot tillverkning eller införsel i spridningssyfte, spridning till allmänheten, (inbegripet försäljning och uthyrning), marknadsföring i försäljnings- eller uthyrningssyfte eller innehav i kommersiellt syfte av redskap (anordningar, produkter eller komponenter) som

möjliggör eller underlättar kringgående av effektiva tekniska åtgärder som avses i 50 a § 2 mom. samt tillhandahållande av tjänster som möjliggör eller underlättar sådant kringgående.

Alla de ovan nämnda åtgärderna, inbegripet tillverkning (eng. manufacture) är till sin natur sådana åtgärder som inte hör till privat sfären. I ingresspunkt 49 i direktivet anges att "det rättsliga skyddet för tekniska åtgärder påverkar inte tillämpningen av nationella bestämmelser som förbjuder privat innehav av anordningar, produkter eller komponenter för kringgående av tekniska åtgärder". Endast privat innehav och framställning av redskap för kringgående eller avlägsnande av tekniska åtgärder faller utanför tillämpningsområdet för artikel 6.2 i direktivet och den föreslagna 50 b §.

Däremot är t.ex. privat kringgående av tekniska åtgärder med hjälp av sådana redskap förbjudet enligt 50 a §, utom i det fall som avses i 50 a § 3 mom. Spridning av självtillverkade avkodningsredskap är förbjuden enligt 50 b §.

Tekniska åtgärder genomförs vanligen med hjälp av datorprogram, och även de redskap som används för kringgående eller avlägsnande av tekniska åtgärder består av datorprogram. Tekniska åtgärder och kringgående av tekniska åtgärder kan även genomföras med hjälp av mikroretsar e.d. I vissa fall kan avkodning eller kringgående ske genom att ändra t.ex. vissa kopplingar i ett kretskort i en anordning.

Till anordningar, produkter och komponenter som avses i 50 b § hör sådana elektroniska apparater, datorprogram och komponenter som kan användas för att kringgå eller avlägsna tekniska åtgärder.

Till anordningar som avses i denna bestämmelse räknas däremot inte sådana avkodningssystem som används för skydd av informationssamhällstjänster som avses i lagen om förbud mot vissa avkodningssystem (1117/2001). Sådana tjänster är enligt den nämnda lagen bl.a. sådana televisions- eller radiosändningar i ett telenät eller sådana tjänster i ett telenät som utförs på distans på individuell begäran av mottagaren, som är avgiftsbelagda och skyddade med hjälp av ett särskilt tekniskt system.

"Svarta boxar" och liknande hemterminaler för mottagning och avkodning av krypterade televisionsutsändningar via kabelnät eller via satellit är exempel på sådana avkodningssystem som det enligt lagen om förbud mot vissa avkodningssystem är förbjudet att obehörigen inneha, använda, tillverka, importera, saluföra, hyra ut, distribuera, främja försäljningen av samt installera och underhålla.

Om ett sådant avkodningssystem inte bara gör det möjligt att se och lyssna på en utsändning utan dessutom gör det möjligt att spela in material genom att avlägsna sändningssignalens kopieringsskydd, kan det även vara fråga om en sådan anordning som avses i 50 b § upphovsrättslagen.

Saluförande av en i 50 b § avsedd anordning, det vill säga t.ex. en anordning som möjliggör inspelning av krypterade sändningar eller en programmeringsanordning som möjliggör omprogrammering av smartkort, kan således utgöra sådant tillhandahållande av kringgåendeanordning som är förbjudet enligt denna bestämmelse.

Med förbjudna tjänster avses i denna paragraf sådana tjänster vars användning möjliggör kringgående av tekniska åtgärder, t.ex. tjänster för installering av förbjudna anordningar eller programvaror, eller förmedling av ett avkodningsprogram till kunden via nätet. Om programmet levereras till kunden på ett fysiskt underlag (diskett, cd-skiva) är det fråga om spridning till allmänheten av en anordning för att kringgå tekniska åtgärder. Detta gäller oberoende av om installerings- eller avkodningstjänsten produceras för en privatperson eller för ett företag.

Även erbjudande av råd som gäller avlägsnande eller kringgående av tekniska åtgärder kan utgöra sådan avkodningstjänst som är förbjuden enligt denna bestämmelse, om avkodningsråden ges inom ramen för ett organiserat eller kommersiellt tjänsteutbud eller liknande.

Att enbart informera om hur kringgående eller avkodning går till kan inte i sig anses utgöra tillhandahållande av avkodningstjänster, om informationen ges t.ex. via e-post inom avsändarens vänkrets, eller i en tidningsartikel eller i samband med undervisning. I sådana fall är det med andra ord inte fråga om en i 2 mom. avsedd marknadsföring

av kringgående eller en sådan tjänst som är avsedd att möjliggöra eller underlätta kringgående av tekniska åtgärder.

Den bestämmelse som föreslås ingå i 2 mom. anger i enlighet med artikel 6.2 i direktivet tre sådana situationer där en anordning, produkt, komponent eller tjänst anses höra till sådana åtgärder som är förbjudna.

Till anordningar eller tjänster som omfattas av bestämmelsen och således är förbjudna hör för det första sådana anordningar och tjänster som marknadsförs, utannonseras eller hålls till salu i syfte att kringgå effektiva tekniska åtgärder. För det andra kan en förbjuden anordning eller tjänst vara en sådan anordning som endast har ett begränsat kommersiellt syfte eller användningsområde utöver kringgåendet av tekniska åtgärder. För det tredje kan en anordning eller tjänst som omfattas av förbudet vara huvudsakligen utformad, konstruerad, anpassad eller framtagen i syfte att möjliggöra eller underlätta kringgående av effektiva tekniska åtgärder för skydd av verk som skyddas med stöd av upphovsrättslagen.

Det väsentliga är att en förbjuden anordning enligt 2 mom. 2 punkten endast har ett begränsat kommersiellt intresse utöver kringgåendet. I praktiken innebär det att förbudet endast gäller sådana anordningar vars övriga egenskaper, utom de som avser avkodning, är så ringa eller oväsentliga att anordningarna inte skulle kunna marknadsföras enbart med hjälp av dem. Sådana egenskaper är av helt sekundär betydelse för anordningens huvudsakliga användningssyfte: t.ex. en klocka eller liknande egenskaper i anslutning till en avkodningsanordning. Om således anordningen kan användas för kringgående av tekniska åtgärder, men i tillägg till denna egenskap även har någon annan kommersiell betydelse av mer än begränsad art, är anordningen inte en i bestämmelsen avsedd förbjuden anordning. T.ex. datorprogram kan innehålla egenskaper av betydande kommersiellt intresse i tillägg till att de möjliggör avkodning. Frågan om ett datorprogram utgör ett sådant avkodningsredskap som är förbjudet enligt 50 b § 2 mom. 2 punkten måste avgöras från fall till fall med särskilt beaktande av de egenskaper hos programmet som framställs som viktiga i marknadsföringen.

Enligt den föreslagna bestämmelsen i 2 mom. 3 punkten skall som förbjudna anordningar även anses anordningar som huvudsakligen är utformade, konstruerade, anpassade eller framtagna i syfte att möjliggöra eller underlätta kringgående av effektiva tekniska åtgärder. Vid tillämpning av denna bestämmelse skall tillverkarens huvudsakliga syfte iakttas. Detta syfte framgår av t.ex. det sätt på vilket anordningens egenskaper framställs av den som planerat, utvecklat eller tillverkat anordningen eller anordningens säljare marknadsför anordningen. Om anordningen tydligt är utformad eller tillverkad med tanke på kringgående, skall den betraktas som förbjuden enligt denna punkt. Om en anordning senare modifieras så att den får nya användningssyften, t.ex. om ett datorprogram ändras så att det även kan användas för avkodning, har den som utformat eller tillverkat anordningen inte ansvar för de eventuella syften eller användningsmöjligheter som anordningen senare har fått.

För att skyddet för tekniska åtgärder skall vara proportionellt, så att det inte hindrar sådan användning av anordningar eller åtgärder som har ett kommersiellt syfte eller användningsområde utöver kringgående av tekniska åtgärder, är det viktigt att rekvisiten för de i lagen angivna förbjudna anordningarna ges en snäv tolkning.

Vem som i ett enskilt fall är ansvarig för en gärning avgörs enligt de allmänna straffrättsliga lärorna om gärningsmannaskap och delaktighet. Det innebär att t.ex. den som lämnar in en tidningsannons för avkodningsanordningar eller avkodningstjänster ansvarar för innehållet, inte den tidningsutgivare som endast erbjudit annonsutrymme.

Det föreslås att brott mot förbudet i denna paragraf skall bestraffas enligt 56 e § som förseelse gällande kringgående av tekniska åtgärder eller enligt den strängare straffbestämmelse som föreslås ingå i 49 kap. strafflagen.

Enligt 3 mom. tillämpas paragrafens bestämmelser inte på sådana tekniska åtgärder som används för skydd av datorprogram. Detta är den lösning som förutsätts enligt direktivet.

50 c §. *Användning av verk som skyddas med tekniska åtgärder.* Paragrafen innehåller

de i artikel 6.4 i direktivet förutsedda bestämmelserna om förhållandet mellan tekniska åtgärder och inskränkningar i ensamrättigheter.

Enligt 1 mom. skall den som lagligen innehar eller har tillgång till ett verk, som skyddas genom en effektiv teknisk åtgärd, ha rätt att använda verket med stöd av 14 § 3 mom., 15 §, 16 §, 16 a, 17 §, 25 d § 2 mom. eller 25 f § 2 mom. till den del det är nödvändigt för utnyttjandet av nämnda inskränkning av upphovsrätten. De angivna bestämmelserna om inskränkning av upphovsrätten hör till området för de i artikel 6.4 stycke 1 i direktivet nämnda bestämmelserna.

I 1 mom. avsett lagligt innehav av eller tillgång till ett verk innebär t.ex. att användaren har köpt en upptagning som han kan se eller lyssna på eller använda på annat sätt. På upptagningen kan ha installerats en sådan teknisk åtgärd som hindrar t.ex. kopiering av verket eller annan användning av ett verk för ett syfte som avses i en inskränkingsbestämmelse.

Ett verk kan vara tillgängligt även i ett öppet datanät på ett sådant sätt att kopiering och vidare utnyttjande av verket förhindras genom tekniska åtgärder. Likaledes kan en radio- eller televisionsutsändning vara skyddad genom tekniska åtgärder på ett sådant sätt att det går att titta eller lyssna på sändningen, medan upptagning och annat utnyttjande har förhindrats.

I 2 mom. föreskrivs att upphovsmannen skall erbjuda en i 1 mom. avsedd användare som uppfyller de villkor som anges i en bestämmelse medel att använda verket i enlighet med de lagrum som anges i 1 mom. i det fall att användaren av verket på grund av tekniska åtgärder inte har möjlighet att använda verket.

I slutdelen av momentet ingår bestämmelser om åtgärder i det fall att upphovsmannen inte på i momentet avsett sätt erbjuder medel att använda verket eller användning av verket inte möjliggjorts genom frivilliga åtgärder såsom avtal eller andra arrangemang mellan uphovsmännen och användare av verk. I detta fall avgörs ärendet genom skiljeförfarande enligt 54 §. I ett sådant fall kan skiljemännen avgöra hur och på vilka villkor en oenighet gällande möjliggörande av använd-

ning av materialet mellan användaren av och upphovsmannen till ett verk i fråga om avkodning av tekniska åtgärder skall lösas. Skiljemännen kan ålägga upphovsmannen att göra verket tillgängligt för användningen i oskyddad form eller ålägga honom att överlåta kodnyckeln. Enligt 54 § 4 mom. avgörs saken av domstol, om en part vägrar att låta saken avgöras genom skiljeförfarande.

De bestämmelser som nämns i den förelagda 50 c § 1 mom., med stöd av vilka användning av ett genom tekniska åtgärder skyddat verk kan möjliggöras på användarens begäran, gäller endast ett fåtal uphovsrättsliga inskränkningar. Materialanvändaren är i dessa fall oftast en inrättning eller sammanslutning.

Tillämpningen av 50 c § skulle kunna gälla studentexamen eller liknande prov enligt 14 § 3 mom. främst när det är frågan om prov som utförs i digital form.

Inspelning av verk i vissa inrättningar för framskjutning av visningstidpunkten (time-shifting) enligt 15 § kommer närmast i fråga när upptagningen utförs med digitala anordningar och när inspelning av utsändningen har förhindrats på teknisk väg. Förhindrandet av inspelning skulle härvid ha en mer vidsträckt betydelse än den som gäller de inrättningar som avses i 15 §, eftersom det även skulle innebära förhindrande av sådan time-shifting som sker för privat bruk. En sådan situation skulle föranleda ett stort behov av förhandlingar mellan de centrala aktörerna, dvs. anordningsproducenter, rättsinnehavare och användare.

Tillämpningen av bestämmelserna i 50 c § med avseende på användning av verk i arkiv, bibliotek och museer i enlighet med 16 § eller 16 a, 16 b, eller 16 e §, skulle i främsta hand komma i fråga i de fall där tekniska åtgärder har använts för skydd av fysiska exemplar av upptagningar (i form av cd-, cd-rom- eller dvd-skivor) som införskaffats till samlingarna. Eftersom artikel 5.3 punkt n i direktivet inte tillåter överföring till allmänheten i lokaler hos en inrättning i strid med licens- eller avtalsvillkor, skulle bestämmelsen endast gälla framställning av exemplar av verk för inrättningens interna bruk. Eventuella problem gäller i så fall hela det institutionella fältet i samma utsträckning. En sådan

situation skulle förorsaka ett stort behov av förhandlingar mellan de centrala aktörerna, dvs. rättsinnehavare, förlag och användare.

Bestämmelserna om tillgängliggörande av verk för användning av personer med funktionshinder gäller framställning av exemplar i olika anstalter och samfund. Paragrafen gäller, med undantag för 17 § 1 mom., inte sådan framställning av exemplar som utförs av funktionshindrade personerna själva. Detta innebär att även problem i samband med tillämpningen av 50 c § i praktiken skulle bli föremål för förhandlingar mellan inrättningarna och rättsinnehavarna.

Även i samband med tillämpningen av 25 d § 2 mom. om handlingars offentlighet och rättsvården kan det uppstå exceptionella situationer där tillämpningen av 50 c § kan bli aktuell. I lagstiftningen om rättsvården och den allmänna säkerheten, bl.a. i tvångsmedelslagen, ingår regler med stöd av vilka tekniska åtgärder kan kringgås även utan tillstånd. Sådana situationer hör till tillämpningsområdet för artikel 9.

En förutsättning för användning av ett fonogram i radio eller television kan vara att den före utsändning kan lagras till minnet av en dator. Inskränkningen gällande efemär framställning av exemplar av verk ingår i 25 f § 2 mom. De problem som eventuellt uppstår i samband med tekniskt skyddade exemplar av verk som används för utsändning gäller på samma sätt alla sändarföretag.

De ovan anförda exemplen på eventuella situationer som gäller tillämpningen av bestämmelserna i 50 c § ger vid handen att eventuella problem gäller i stället för privatpersoner för det mesta hela sektorerna. I avsnitt 3.1.2. om artikel 6 i den allmänna motiveringen hänvisas till behovet av en utredning av marknaden för tekniska åtgärder och skyddade verk och utvecklingen av dem. I samband med denna utredning kunde även göras en bedömning av eventuella behov av ändring av lagstiftningen.

I 3 mom. ingår en bestämmelse om en sådan i artikel 6.4 stycke 4 i direktivet avsedd situation som regleras av en s.k. säkerhetsklausul för elektronisk handel. Paragrafens 1 och 2 mom. tillämpas inte på sådana verk som har överförts till allmänheten under överenskomna villkor på ett sådant sätt att

enskilda kan få tillgång till verket från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer. Om ett verk anskaffats via datanätet med överenskomna villkor, kan avkodning av tekniska åtgärder som tagits in i ett verk inte med stöd av 50 c § krävas, utan i detta fall är det leveransvillkoren som avgör i vilken omfattning och på vilket sätt verket får användas.

Till 4 mom. föreslås fogas ett förtydligande av paragrafens tillämpningsområde enligt vilket bestämmelserna i paragrafens 1 och 2 mom. även gäller den som med upphovsmannens tillstånd gör ett verk tillgängligt för allmänheten. Förtydligandet strävar till att inkludera i bestämmelsens tillämpningsområde alla situationer på vilka tekniska åtgärder i verkligheten används för att skydda verk. Det är motiverat att låta dessa instanser fungera på upphovsmannens vägnar även i en situation som avses i 50 c §.

I 5 mom. ingår en bestämmelse om att paragrafens 1 och 2 mom. inte tillämpas på datorprogram. Enligt direktivet förutsätts en sådan lagstiftningslösning.

50 d §. *Elektronisk information om rättighetsförvaltning*. Paragrafen innehåller bestämmelserna om skydd för elektronisk information om rättighetsförvaltning enligt artikel 7 i direktivet.

I 1 mom. definieras vilket slag av elektronisk information om rättighetsförvaltning som omfattas av skyddet. Till information om rättighetsförvaltning som avses i denna bestämmelse hör alla de i en rättsinnehavares skyddade material intagna uppgifter som identifierar ett verk eller annat skyddat material, uppgifter om upphovsmannen eller andra rättsinnehavare samt uppgifter om villkoren för materialets användning. Med information som avses i denna bestämmelse jämställs även nummer och koder som uttrycker sådan information. Detta motsvarar den definition som ges i artikel 7.2 i direktivet. Med annan rättsinnehavare avses den till vilken rättigheterna överlåtits t.ex. förläggaren. Genom bestämmelsen i 50 d § tillämpas bestämmelserna i 50 d § även på innehavare av närstående rättigheter, skyddsobjekten och information med avseende på dem.

Information om rättighetsförvaltning skall med avseende på denna bestämmelse anting-

en ingå i exemplar av ett med stöd av upphovsrättslagen skyddat verk eller framgå vid överföring av det skyddade verket till allmänheten. Enligt den föreslagna bestämmelsen i 1 mom. får sådana uppgifter inte avlägsnas eller ändras. Bestämmelsen är förenlig med artikel 7.1 punkt a i direktivet.

Elektronisk information om rättighetsförvaltning kan ha installerats t.ex. med vattenstämpelteknologi på cd- eller dvd-skivor, och av denna information kan framgå de rättigheter som ansluter sig till verk och andra skyddade objekt som finns på skivan. Genom att koppla vattenstämpelteknologi till ett system för att hindra kopiering, kan av vattenstämpeln framgå även det sätt på vilket rättsinnehavaren önskar bestämma över sitt material.

Den tekniska lösningen som installerats för att identifiera skyddat material kan även vara utvecklad att fungera så att den elektroniska informationen om rättighetsförvaltning framgår först vid överföring av verket till allmänheten. Exempel på detta är sådan information om rättsinnehavaren och det sätt på vilket verket får användas som installerats på ljudspåret i filmen. Det är även möjligt att programmera den tekniska lösningen som inbegriper rättighetsförvaltningsinformationen att reagera på kopiering av verket genom att ändra informationen så att det lätt går att identifiera olovligt kopierade skivor.

Genom bestämmelsen i 2 mom. förbjuds spridning till allmänheten och införsel för spridning till allmänheten av exemplar av ett verk eller överföring till allmänheten av ett verk som skyddas med stöd av upphovsrättslagen, där elektronisk information om rättighetsförvaltning olovligt har avlägsnats från verket eller att den har ändrats. Bestämmelsen är förenlig med artikel 7.1. punkt b i direktivet.

Brott mot detta förbud föreslås vara straffbart med stöd av 56 f § som förseelse gällande intrång i elektronisk information om rättighetsförvaltning. En straffbestämmelse föreslås tas in i 49 kap. strafflagen.

Enligt 3 mom. anses som information om rättighetsförvaltning som avses i 50 d § sådana uppgifter som upphovsmannen eller någon annan på hans vägnar eller med hans tillstånd installerat i verket. Bestämmelsen utgör ett förtydligande av paragrafens tillämp-

ningsområde. Till den del det gäller information som installerats med upphovsmannens tillstånd motsvarar den föreslagna bestämmelsen den lösning som anges i 50 a § ovan. Bestämmelsen har motiverats i samband med 50 a §. Enligt bestämmelsen skall med information som installerats i verket även avses sådana uppgifter som installerats i verket av någon annan än upphovsmannen, t.ex. den som utnyttjar verket i kommersiellt syfte.

50 e §. *Tillämpning på närstående rättigheter enligt 5 kap.* Enligt bestämmelsen skall bestämmelserna i 5 a kap. om tekniska åtgärder och elektronisk information om rättighetsförvaltning på motsvarande sätt tillämpas på sådana skyddade objekt och dessas rättsinnehavare som avses i 5 kap.

Bestämmelserna föreslås bli tillämpade på alla objekt som skyddas med stöd av 5 kap. och deras rättsinnehavare och går således utöver de skyddade objekt och rättsinnehavare som regleras i direktivet.

6 kap. Särskilda bestämmelser

54 §. *Skiljeförfarande.* Före paragrafen infogas en mellanrubrik som beskriver paragrafens innehåll.

I paragrafen ingår bestämmelser om avgörande av vissa ärenden vid stridigheter genom skiljemannaförfarande. Närmare bestämmelser utfärdas med förordning av statsrådet.

Tillstånd att använda skyddat material kan med stöd av flera punkter i paragrafens 1 mom. beviljas genom skiljeförfarande. Härvid bestämmer skiljemännen även de villkor på vilka tillståndet beviljas, ersättnings storlek, förfallodag och betalningstidpunkter, förpliktelser i anslutning till rapportering av användning av skyddat material samt tillståndets giltighetstid och andra nödvändiga omständigheter.

I 1 mom. 1 punkten slopas hänvisningen till 17 § 4 mom. som gäller ersättning för framställning av exemplar för försäljning eller överföring till personer med funktionshinder. Oenigheter om ersättningar föreslås således avgöras genom skiljeförfarande. Hänvisningen till 47 § 1 mom. ändras till en hänvisning till användningsersättningar av

fonogram och musikupptagningar med visuella element som avses i 47 § 2 och 3 mom.

Det föreslås att i momentets nuvarande 2? 5 punkter görs de ändringar av teknisk natur som föranleds av ändringen av avtalslicensstrukturen. I de nämnda punkterna föreslås hänvisningar till beviljande av tillstånd som avses i 26 § med stöd av de i 54 § 1 mom. nämnda sektorbestämmelserna.

Som en ny 6 punkt till momentet föreslås ingå en hänvisning om avgörande av ärenden mellan upphovsmannen och användaren av verket genom skiljeförfarande i fall som avses i 50 c § 2 mom. som gäller användning av ett verk som skyddats med tekniska åtgärder i enlighet med 50 c § 1 mom.

Den nuvarande 2 mom. som innehåller hänvisningen till avgörande av ärendet i förfarande enligt lagen om skiljeförfarande, föreslås bibehållas oförändrad.

Det föreslås att till 3 mom., enligt vilken ett i 54 § avsett tillstånd har samma verkan som ett i tillstånd som beviljats av en avtalslicensorganisation, görs de tekniska ändringar som följer av ändringen av avtalslicensstrukturen. I bestämmelsen föreslås hänvisas till 26 § om beviljande av tillstånd i enlighet med de sektorsbestämmelser som nämns i 54 § 1 mom. 2—5 punkterna.

I paragrafens 4 mom., som gäller förande av ett i 1 mom. avsett ärende till domstol, föreslås vissa stilistiska ändringar som inte ändrar momentets innehåll.

54 a §. *Undervisning i förvärvssyfte.* Före paragrafen infogas en mellanrubrik som beskriver paragrafens innehåll.

54 b §. *Ersättning för användning av ljudupptagningar och musikupptagningar med visuella element.* Före paragrafen infogas en mellanrubrik som beskriver paragrafens innehåll.

Till 2 mom. föreslås fogas ett nytt moment om förfallande av ersättning till betalning i sådana fall där det inte före sådan användning som avses i 47 § 1 mom. ingåtts något avtal om ersättningen. Enligt bestämmelsen förfaller ersättningen till betalning när 30 dagar förflutit från det att en i 46 § avsedd anordning har använts på sådant sätt som avses i 47 § 1 mom.

Den föreslagna bestämmelsen kompletterar de bestämmelser som gäller ersättning enligt

47 § genom att fästställa den i 47 § avsedda förfallotiden för ersättningar för offentlig framförande, överföring till allmänheten och vidareändring. I etablerade avtalsförhållanden mellan användare och rättsinnehavare avtalas om ersättning före användningen. Den föreslagna bestämmelsen tillämpas i sådana fall där avtal om ersättning inte har ingåtts före användningen.

Enligt den nya hänvisningsbestämmelsen i 3 mom. tillämpas bestämmelserna i paragrafens 1 och 2 mom. på motsvarande sätt på sådan ersättning som i enlighet med 47 § 3 mom. skall betalas för användning av musikupptagningar med visuella element.

55 §. *Upphovsrådet*. Före paragrafen infogas en mellanrubrik som beskriver paragrafens innehåll.

I bemyndigandet att utfärda förordning föreslås en teknisk granskning. Närmare bestämmelser om upphovsrådet utfärdas genom förordning av statsrådet.

7 kap. **Ansvar och ersättningskyldighet**

56 §. *Strafflagens straffbestämmelser*. Före paragrafen infogas en mellanrubrik som beskriver paragrafens innehåll.

Till paragrafen föreslås fogas hänvisningar till bestämmelserna (föreskrifterna) gällande kringgående av tekniska åtgärder, brott gällande anordningar för att kringgå tekniska åtgärder samt brott gällande intrång i elektronisk information om rättighetsförvaltning, vilka föreslås ingå i 49 kap. strafflagen.

56 a §. *Upphovsrättsförseelse*. Före paragrafen infogas en mellanrubrik som beskriver paragrafens innehåll.

Det straffbarhetsrekvisitet om uppsåt eller grov oaktsamhet som ingår i den nuvarande 1 mom. 1 punkten föreslås utsträckas till att uttryckligen gälla även 2 punkten genom att uttrycket "uppsåtligen eller av grov oaktsamhet" flyttas från 1 punkten till momentets inledande stycke. Genom denna ändring förtydligas bestämmelsen i 1 mom. 2 punkten.

Rekvisitet om uppsåt framgår av bestämmelsen i den nuvarande 1 mom. 2 punkten enligt vilken den som i landet för in olagliga kopior anses handla uppsåtligt, om han vet

eller har grundad anledning att misstänka att kopiorna har framställts utomlands under sådana omständigheter att en framställning i Finland skulle ha varit straffbar enligt upphovsrättslagen. Det föreslås att rekvisitet om vetskap eller grundad misstanke bibehålls i 1 mom. 2 punkten.

Hänvisningen till 54 b § i 1 mom. 1 punkten föreslås ändras till en hänvisning till 54 b § 1 mom. Ändringen är av teknisk natur. Dessutom föreslås i 1 mom. göras vissa språkliga ändringar som inte ändrar momentets innehåll.

I 1 mom. 2 punkten föreslås rekvisitet om införsel i landet för spridning till allmänheten ändras till att gälla även införsel utan tilläggsdelikt. Införsel av verksexemplar som utgör intrång i upphovsrätten är straffbar även utan spridningssyfte. För förseelsen kunde ett bötesstraff utdömas.

Genom den föreslagna ändringen blir även import av olagligt framställda verksexemplar straffbar som upphovsrättsförseelse. Förslaget behandlas närmare i avsnitt 3.2.16 av de allmänna motiveringarna.

Rekvisitet om vetskap i den nuvarande 56 a § 1 mom. 2 punkten föreslås tillämpas även på sådan införsel i landet samt sådan införsel till finskt territorium för vidaretransport till tredje land som föreslås vara straffbara enligt den nya bestämmelsen. Genom den föreslagna ändringen av det inledande stycket i 1 mom. utsträcks straffbarhetsrekvisitet om uppsåt eller grov oaktsamhet till att gälla även dessa gärningar.

Även införsel för vidaretransport till tredje land av olagligt framställda exemplar av verk föreslås bestraffas som upphovsrättsförseelse. Till 1 mom. 2 punkten föreslås fogas en bestämmelse om att även införsel av olagligt framställda exemplar av verk till finskt territorium för vidaretransport till tredje land skall anses som upphovsrättsförseelse. Rekvisitet i den nuvarande lagens 2 punkt om vetskap eller grundad misstanke föreslås gälla även sådana fall.

Syftet med den föreslagna bestämmelsen är att straffbelägga sådan införsel till finskt territorium där olagligt framställda exemplar inte förs in i landet i spridnings- eller annat syfte, utan för vidaretransport till tredje land via finskt territorium.

Bestämmelsen gäller alla sådana från utlandet införda och för transporter till ett tredje land avsedda verksexemplar som innebär intrång i upphovsrätten som finns i Finland, oberoende av om de finns på friområde eller i frilager, är föremål för återexport eller ställda i extern förpassning, är i tullager eller förfarande för inre förädling eller tillverkning under tullövervakning, eller är tillfälligt införda i landet eller på annat sätt befinner sig under tullens övervakning.

Enligt den föreslagna ändringen i 57 § 1 mom. kan domstol tilldöma upphovsmannen skäligt vederlag för såväl olaglig införsel i landet som införsel för vidaretransport till tredje land. Enligt 58 § kan domstol även föreskriva att olagligt framställda verksexemplar skall förstöras.

Till 2 mom., enligt vilket vissa former av i lagen förbjuden exemplarframställning till enskilt bruk (av datorprogram och databaser) lämnas utanför tillämpningsområdet för bestämmelserna om upphovsrättsförseelse, föreslås fogas en hänvisning som gäller sådan användning av verk som strider mot 11 § 5 mom. Förslaget innebär att framställning för privat bruk av enstaka exemplar av ett olagligt framställt exemplar eller ett olagligt överfört verk inte bestraffas som upphovsrättsförseelse. För en handling som lämnas obestraftad kan dock vederlag och ersättning enligt 57 § utdömas. Domstol kan även föreskriva att olagligt framställda exemplar skall förstöras. Den föreslagna bestämmelsen har behandlats i detaljmotiveringen till de ändringar som gäller 11 §.

I den svenska paragraf-texten i 2 mom. föreslås vissa stilistiska ändringar som inte avser att ändra paragrafens innehåll.

56 b §. *Brott mot tystnadsplikten.* Före paragrafen infogas en mellanrubrik som beskriver paragrafens innehåll.

56 c §. *Olovlig spridning av anordning för att avlägsna skydd för datorprogram.* Före paragrafen infogas en mellanrubrik som beskriver paragrafens innehåll.

Det föreslås att bestämmelsen om olovlig spridning av anordningar för att avlägsna skydd för datorprogram ändras så att den mer exakt motsvarar artikel 7.1 punkt c i direktivet om rättsligt skydd för datorprogram (91/250/EEG).

Rekvisitet om förvärvssyfte föreslås i enlighet med direktivets bestämmelse gälla endast innehav av en anordning för att avlägsna skydd för datorprogram. Straffbar spridning till allmänheten omfattar efter den föreslagna ändringen även annan spridning av anordningar för avlägsnande av skydd för datorprogram än sådan spridning som sker i kommersiellt syfte.

I brottsrubriceringen föreslås ett förtydligande. Det föreslås att brottsrubriceringen i 56 c § ändras till "olovlig spridning av anordning för att avlägsna skydd för datorprogram". Ändringen föranleds av de nya straffbestämmelser om tekniska åtgärder som föreslås ingå i upphovsrättslagen och av att motsvarande straffbestämmelser redan finns i annan lagstiftning.

I paragrafen föreslås därtill vissa stilistiska ändringar som inte ändrar paragrafens innehåll.

56 d §. *Brott mot skyldighet att lämna upplysningar.* Före paragrafen infogas en mellanrubrik som beskriver paragrafens innehåll.

56 e §. *Förseelse gällande kringgående av tekniska åtgärder.* De nya 56 e § 1 och 2 punkterna innehåller straffbestämmelser för brott mot förbud som föreskrivs i 50 a och 50 b §. Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot förbud enligt 50 a § om kringgående av tekniska åtgärder eller förbud enligt 50 b § mot tillverkning eller spridning av anordningar för att kringgå tekniska åtgärder skall dömas till böter för förseelse gällande kringgående av tekniska åtgärder, om gärningen inte enligt 49 kap. 3 § strafflagen är straffbar som kringgående av tekniska åtgärder eller enligt 49 kap. 4 § strafflagen som brott gällande anordningar för att kringgå tekniska åtgärder. Som straffbarhetsrekvisit gäller ytterligare i enlighet med artikel 6 i direktivet att gärningsmannen skall ha vetat eller har haft grundad anledning att veta att gärningen innebar kringgående av tekniska åtgärder.

Eftersom det vid sådana brott mot förbud mot tillverkning, införsel och spridning av anordningar för att kringgå tekniska åtgärder som avses i 50 b § inte kan finnas någon målsägande, har endast allmän åklagare rätt att väcka åtal för brott mot förbud som föreskrivs i den nämnda paragrafen. En bestäm-

melse om detta föreslås intas i 62 § 1 mom.

Bestämmelserna i paragrafen uppfyller kravet om tillfredställande rättsligt skydd enligt artikel 6 i direktivet.

56 f§. *Förseelse gällande intrång i elektronisk information om rättighetsförvaltning.* I paragrafen föreskrivs om straff för brott mot förbud som anges i 50 d §, om inte gärningen är straffbar som brott gällande intrång i elektronisk information om rättighetsförvaltning som avses i 49 kap. 5 § strafflagen. I straff för förseelsen kan böter utdömas.

Enligt denna paragraf är det fråga om straffbart brott mot förbudet när någon uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot förbud enligt 50 d § om avlägsnande eller ändring i elektronisk information om rättighetsförvaltning, eller mot förbud att sprida exemplar av verk vari sådan information har avlägsnats. Som straffbarhetsrekvisit gäller ytterligare att gärningsmannen skall ha vetat eller borde ha vetat att hans gärning orsakar, möjliggör, underlättar eller döljer intrång i rättigheter enligt upphovsrättslagen.

Bestämmelserna i paragrafen uppfyller kravet om tillfredställande rättsligt skydd i artikel 7 i direktivet.

57 §. *Vederlag och ersättning.* Före paragrafen infogas en mellanrubrik som beskriver paragrafens innehåll.

Till 1 mom. föreslås fogas en bestämmelse enligt vilken vederlagsskyldighet enligt de föreslagna ändringarna i 56 a § 1 mom. 2 punkten skall gälla även för införsel av utomlands framställda olagliga exemplar av verk, oberoende av om exemplaren sprids till allmänheten i Finland eller förs vidare till tredje land.

Enligt bestämmelsen i 2 mom. om att för användning som sker uppsåtligen eller av vållande, utöver vederlag skall betalas ersättning även för annan förlust samt för lidande och annat förfång, föreslås bibehållas oförändrad. I bestämmelsen föreslås vissa stilistiska ändringar som inte ändrar momentets innehåll.

Till 3 mom. föreslås fogas hänvisningar till bestämmelserna om kringgående av tekniska åtgärder i 56 e § 1 punkten upphovsrättslagen och 49 kap. 3 § strafflagen samt bestämmelserna om elektronisk information om rättighetsförvaltning i 56 f § 1 punkten upphovs-

rättslagen och 49 kap. 5 § strafflagen.

Bestämmelsen i 3 mom. om ersättning för förlust, lidande och annat förfång föreslås genom de föreslagna ändringarna i 56 a § 1 mom. gälla även införsel i landet av olagligt framställda exemplar av verk och införsel av sådana exemplar till finskt territorium för vidaretransport till tredje land. Den som gör sig skyldig till en gärning som är straffbar enligt någon av de bestämmelser i strafflagen eller upphovsrättslagen som nämns i 57 § 3 mom. kan dömas att betala ersättning.

I 4 mom. föreskrivs att skadeståndslagen (412/1974) skall tillämpas på sådana ersättningar som avses i 2 och 3 mom. Bestämmelsen föreslås förbli oförändrad. I bestämmelsen görs vissa stilistiska ändringar som inte ändrar dess innehåll.

58 §. *Förverkandepåföljd.* Före paragrafen infogas en mellanrubrik som beskriver paragrafens innehåll.

Genom en ändring av 1 mom. föreslås att möjligheten att föreskriva om förverkande eller förstöring av olagligt framställda verksexemplar skall utsträckas till att gälla både sådana exemplar som framställts, införts, ändrats eller tillgängliggjorts för allmänheten i strid med upphovsrättslagen och sådana exemplar som införts till finskt territorium för vidaretransport till tredje land.

Paragrafens 1 mom. föreslås ändras så att det med stöd av den skulle vara möjligt att föreskriva om förverkning av även en sådan i 50 b § avsedd olaglig anordning för avkodning eller kringgående av tekniska åtgärder som tillverkats eller införts i spridningssyfte, spritts till allmänheten, sålts, hyrts ut, marknadsförts i försäljnings- eller uthyrningssyfte eller innehafts i kommersiellt syfte. En sådan anordning kan vara t.ex. ett datorprogram, en teknisk apparat eller en komponent.

Förverkning av en anordning för avkodning eller kringgående av tekniska åtgärder föreslås vara möjlig även när anordningen har använts för kringgående av en teknisk åtgärd i strid med förbudet i 50 a §. I dessa fall kan förstöring ske på målsägandes yrkande. Om förbudet mot framställning och spridning av kringgåendeåtgärder brutits enligt 50 b § kan beslut om förstöring av anordning endast utfärdas på yrkande av allmänna åklagaren, eftersom det inte finns någon målsägande i

dylika fall där det enbart är fråga om spridning av en anordning för kringgående av tekniska åtgärder.

Utöver de nämnda ändringarna föreslås i 1 mom. vissa stilistiska ändringar som inte ändrar momentets innehåll.

Till paragrafen föreslås fogas ett nytt 2 mom., varvid det nuvarande 2 mom. blir paragrafens 3 mom. Enligt det föreslagna nya 2 mom. kan, i sådana förseelser där strafforderförfarande kan användas, en utfärdare av strafforderförfarande utfärda ett strafforder om förstöring av ett sådant exemplar av ett verk som avses i 1 mom. Föreskrivande om förstöring föreslås kunna utfärdas, om ett verk har framställts eller spritts till allmänheten i strid med upphovsrättslagen eller införts i landet eller till finskt territorium på det sätt som avses i 56 a § 1 mom. 2 punkten. Föreskrivande om förstöring förutsätter även i detta fall målsägandes yrkande. Ändringen är avsedd att underlätta förstöringen av framförallt olagliga exemplar av verk.

Bestämmelsen i nuvarande 2 mom., enligt vilket bestämmelserna i 1 mom. inte tillämpas på den som i god tro förvärvat egendom eller särskild rätt i den, föreslås förbli oförändrad. Till paragraf 2 föreslås intas en hänvisning till den nya 2 mom. Därmed tillämpas bestämmelserna i 2 mom. heller inte på den som förvärvat egendom i god tro.

I slutdelen av momentet, enligt vilket en byggnad med beaktande av särdragen kan ändras, föreslås en språklig ändring varefter bestämmelsen blir klarare än nu. Uttrycket "efter omständigheterna" förslås ändras till "med beaktande av särdragen och omständigheterna i det enskilda fallet". Ändringen inverkar inte på bestämmelsens innehåll eller tillämpningsområde.

60 §. *Tillämpning av bestämmelser om straff och ersättningsansvar på vissa närstående rättigheter.* Före paragrafen infogas en mellanrubrik som beskriver paragrafens innehåll.

I den svenska paragraftexten föreslås vissa stilistiska ändringar som inte ändrar paragrafens innehåll.

Genom hänvisningar till 56 e och 56 f § föreslås straffbestämmelserna i upphovsrättslagen även tillämpas på rättigheter som regleras i 5 kap.

60 a §. *Ansvarsfrihet för tjänstetillhandahållare som fungerar som mellanhand.* I paragrafen föreslås intas en hänvisning till 13—25 § lagen om tillhandahållande av informationssamhällets tjänster (458/2002), vari ingår bestämmelser om ansvarsfrihet för tjänstetillhandahållare som fungerar som mellanhand och om förhindrande av tillgång till material som kränker upphovsrätt eller närstående rättigheter samt om förfarande i sådana fall.

Tillsammans med de generella processrättsliga reglerna uppfyller den föreslagna hänvisningsbestämmelsen kraven i artikel 8.3 i direktivet. Bestämmelsen har behandlats i samband med artikel 8 i direktivet i avsnitt 3.1.2 i den allmänna motiveringen.

61 §. *Forum.* Det föreslås att före paragrafen fogas en mellanrubrik som beskriver paragrafens innehåll.

62 §. *Åtalsrätt.* Det föreslås att till 1 mom. fogas en bestämmelse enligt vilken allmänna åklagarens åtalsrätt gäller även förseelser gällande kringgående av tekniska åtgärder enligt 56 e § 2 punkten, dvs. brott mot förbud som gäller anordningar för att kringgå tekniska åtgärder. Det nämnda brottet riktar sig inte direkt på någon rättsinnehavare varmed brottet heller inte har någon målsägande.

8 kap. Lagens tillämplighet

64 §. Det föreslås att bestämmelserna i 64 § om tillämpning av 5 kap. ändras så att hänvisningarna till de bestämmelser i 5 kap. som ändras motsvarar innehållet i de ändrade bestämmelserna. Bestämmelserna tillämpas på samma sätt som för närvarande på sådan användning av skyddade objekt som äger rum i Finland.

Det föreslås att bestämmelserna i 4 mom., som gäller tillämpningen av 47 §, ändras så att bestämmelserna i 47 § blir tillämpliga på offentligt framförande, ursprunglig överföring annan än sådan som sker på begäran och på vidaresändning som äger rum i Finland, om det vid framförandet, överföringen eller vidaresändningen används en anordning som avses i 2 mom., dvs. en ljudupptagning enligt 46 §, vars ljud upptagits på anordningen i Finland.

På motsvarande sätt föreslås 5 mom., som nuvarande gäller tillämpningen av 47 a §, till följd av ändringarna i 47 och 47 a § ändras så att bestämmelserna i 47 § 3 mom. tillämpas på offentligt framförande och annan överföring än sådan som sker på begäran som äger rum i Finland, om det vid framförandet eller överföringen används en anordning som avses i 3 mom. på vilken upptagna framförandets huvudsakliga innehåll är framförandet av det musikaliska verket som upptagits i Finland.

Ett musikaliskt verk har i enlighet med bestämmelsen tagits upp på en musikupptagning med visuella element i Finland antingen när ljudet direkt tagits upp på en musikupptagning med visuella element i Finland eller när det först tagits upp på en i 46 § upphovsrättslagen avsedd anordning dvs. ett fonogram varifrån det senare överförts till en musikupptagning med visuella element.

I den svenska paragraf-texten föreslås vissa stiliseringar som inte ändrar paragrafens innehåll.

64 b §. Paragrafen innehåller bestämmelser om den geografiska tillämpningen av lagens 5 a kap. De föreslagna förbuden i 5 a kap. kopplas till gärningsorten för ifrågasvarande överträdelse (kringgående av tekniska åtgärder; tillverkning, införsel och spridning av anordningar för att kringgå tekniska åtgärder; avlägsnande av elektronisk information om rättighetsförvaltning).

Enligt 1 mom. tillämpas förbuden i 50 a, 50 b och 50 d § på förfarande som avses i de nämnda paragraferna som sker i Finland.

Enligt 2 mom. tillämpas förbudet i 50 c § på användning av verk som sker i Finland.

1.2. Lag om ändring av 49 kap. strafflagen

1 §. *Upphovsrättsbrott*. I 1 mom. 2 punkten om föremålet för skyddet av utövande konstnärers rättigheter föreslås en ändring som föranleds av ändringen av 45 § 1 mom. Ändringen innebär att även ett intrång i rätten till ett framförande av folklöre skall kunna bestraffas som brott mot upphovsrätten, om intrånget sker i förvärvssyfte och så att det är ägnat att åsamka den utövande konstnären betydande skada eller olägenhet. Till övriga

delar föreslås 1 mom. förbli oförändrat.

I den svenska språkdräkten av 1 mom. föreslås en omformulering som inte avser ändra bestämmelsens innehåll.

Till 2 mom. föreslås fogas en bestämmelse enligt vilken för upphovsrättsbrott även kan dömas den som för vidaretransport till ett tredje land till finskt territorium för in ett i bestämmelsen avsett verksexemplar som utgör intrång i upphovsrätten, om införseln sker i förvärvssyfte och så att gärningen är ägnad att åsamka innehavaren av den kränkta rätten betydande skada eller olägenhet. Införsel av olagligt framställda exemplar av verk till finskt territorium för vidaretransport till tredje land har behandlats i detaljmotiveringen till upphovsrättslagens 56 a § och i allmänna motiveringarna i avsnitt 3.2.17.

Det föreslås att bestämmelsen om upphovsrättsbrott i 1 mom. kompletteras med en särskild straffbestämmelse om sådant intrång i upphovsrätten som utförs i datanät eller med hjälp av datasystem. Bestämmelsen föreslås ingå som ett nytt 3 mom. För brott mot upphovsrätten föreslås dömas även den som i datanät eller med hjälp av datasystem kränker annans rätt till sådana skyddade objekt som anges i 1 mom. så att gärningen är ägnad att åsamka innehavaren av den kränkta rätten betydande skada eller olägenhet. Förvärvssyfte, dvs. att gärningen utförs i avsikt att få ekonomisk vinning, föreslås inte höra till brottsrekvisiten i sådana fall av brott mot upphovsrätten.

Rättskränkning som sker i datanät föreslås vid tillämpningen av denna bestämmelse avse en sådan gärning som kränker upphovsrätten eller en närstående rättighet som utförs med hjälp av en dator som är kopplad till ett öppet datanät, oberoende av om gärningen utförs i en öppen del av Internet eller i en sluten del av nätet. I bestämmelsen avsedda datanät kan även vara sådana datanätverk som omfattar en eller flera datorer.

Med datasystem avses ett i bestämmelsen om dataintrång i 38 kap. 8 § strafflagen avsett datasystem i vilket på elektronisk väg eller med någon annan sådan teknisk metod behandlas, lagras eller överförs information, eller en skyddad del av ett sådant system.

Tillämpningen av denna bestämmelse är densamma oberoende av om rättskränkning-

en sker i ett datanät eller i ett datasystem. Bestämmelsens lydelse avses omfatta samtliga i praktiken förekommande fall där kränkning av upphovsrätten eller närstående rättigheter utförs med hjälp av datorer som kopplats samman till ett nätverk.

En olaglig gärning som ingåtts i ett datanät eller datasystem men som inte kränker upphovsrätten kan vara straffbar med stöd av 38 kap. 8 § strafflagen.

I den svenska språkdräkten av 2 mom. föreslås vissa stiliseringar och omformuleringar som inte avser att ändra paragrafens innehåll. Bl.a. uttrycket "eftergöra" ändras till "kopiera", som bättre beskriver den förbjudna handlingens art.

Den föreslagna bestämmelsen i 1 § 3 mom. har behandlats även i avsnitt 3.2.18. i den allmänna motiveringen.

3 §. *Kringgående av tekniska åtgärder.* Den nuvarande bestämmelsen i 49 kap. 3 § om åtalsrätten föreslås flyttas efter de nya straffbestämmelserna, och intas i en ny 49 kap. 6 §.

Till ny 3 § föreslås en straffbestämmelse om kringgående av tekniska åtgärder. Det föreslås att i paragrafen föreskrivs straff för sådant kringgående av effektiva tekniska åtgärder i strid med förbudet i 50 a § upphovsrättslagen, som sker så att gärningen är ägnad att åsamka betydande skada eller olägenhet.

Straffet för kringgående av tekniska åtgärder föreslås vara böter eller fängelse i högst ett år. Straffskalan motsvarar den som åtagits för avkodningssystemsbrott i 38 kap. 8 a § strafflagen.

I den föreslagna bestämmelsen har inte gjorts någon avgränsning av den personkrets som kan komma ifråga som gärningsmän när det gäller kringgående av tekniska åtgärder. Bestämmelsen ger straffrättsligt skydd mot brott mot det i 50 a § upphovsrättslagen föreskrivna förbudet mot kringgående av tekniska åtgärder som installerats för skydd av verk. Den föreslagna bestämmelsen omfattar även tekniska åtgärder som installerats för att skydda närstående rättigheter som avses i 5 kap. upphovsrättslagen.

I en nätverksmiljö är det möjligt att någon i syfte att åsamka skada eller av ideologiska eller liknande skäl olagligt och uppsåtligen kringgår tekniska åtgärder som skyddar ett

material och olagligen gör det på sådant sätt icke-skyddade materialet tillgängligt för allmänheten över datanätet. När det gäller åtgärder som utförs i ett datanät saknar det betydelse om åtgärden riktar sig mot ett stort eller litet material. Ett olagligt tillgängliggörande av material för allmänheten över datanätet kan åsamka betydande skada, oberoende av det avkodade materialets storlek.

I bestämmelsen avsedda olagligt och uppsåtligt utförda avkodningen eller kringgåendet av tekniska åtgärder drabbar inte nödvändigtvis en enskild rättsinnehavare i sådan utsträckning att gärningen kan anses åsamka rättsinnehavaren betydande skada eller olägenhet. Sammantaget åsamkar emellertid ovan beskrivna gärningar betydande skada eller olägenhet för hela gruppen av rättsinnehavare till skyddade material.

I de angivna fallen är det fråga om flera rättsinnehavare, vars verk eller andra skyddade objekt utsatts för olovligt kringgående av tekniska åtgärder. Ett brott skall bedömas som en helhet, så att gärningen skall anses omfatta alla de av personen utförda olovliga avkodanden eller kringgåenden, för vilka den i 8 kap. 1 § 1 mom. 4 punkten strafflagen angivna två år långa preskriptionstiden ännu inte har löpt ut. Det föreslås att ovan nämnda kringgåendeåtgärder utgör ett enda brott, även i det fall att brottet riktar sig mot flera rättsinnehavare till objekt som skyddas med stöd av upphovsrättslagen.

Det föreslås att olovligt tillgängliggörande för allmänheten av verk via ett datanät skall vara straffbart som upphovsrättsbrott i enlighet med den nya bestämmelsen i 49 kap. 1 § 3 mom. även i sådana fall där gärningen är ägnad att åsamka betydande skada eller olägenhet men ingås inte i förvärvssyfte. I sådana fall där man först har olagligt kringgått en teknisk åtgärd som skyddar verket och sedan gjort verket tillgängligt i nätet är det fråga om två olagliga gärningar. Den första handlingen kan uppfylla rekvisitet för i 49 kap. 3 § och den andra rekvisitet för 1 § 3 mom. i kapitlet.

Kravet på betydande skada syftar till att rättighetsintrång som betraktas som begränsade och mindre betydelsefulla skall lämnas utanför straffbestämmelsens tillämpningsområde. Straffbestämmelsen föreslås således

tillämpas endast på sådana kränkningar där den skada eller olägenhet som åsamkas enskilda rättsinnehavare eller en större krets av rättsinnehavare som helhet taget är av mer än begränsad art.

Vid bedömningen av den skada som åsamkas en enskild rättsinnehavare skall hänsyn tas till rättsinnehavarens omständigheter, och bedömningen av skadans betydelse skall ställas i relation till dessa omständigheter.

"Är ägnad" -klausulen anger att det inte nödvändigtvis krävs att betydande skada eller olägenhet de facto har uppstått eller att konkret risk för detta har förelegat. Ett tillräckligt straffbarhetsrekvisit är att en gärning enligt erfarenhetsbaserad förhandsbedömning normalt kan anses vara ägnad att leda till sådana skadliga följder som anges i brottsrekvisiten. Straffbarheten omfattar således även sådana åtgärder som redan i sig innebär en rättskränkning, men som ännu inte har framskridit så långt att gärningsmannen har uppnått vinning med hjälp av dem eller att rättsinnehavarna skulle ha lidit skada. Ett exempel kan vara en situation där gärningsmannen har kringgått tekniska åtgärder i ett stort antal upphovsrättsligt skyddade alster, men ännu inte har spritt kopior av materialet eller överfört det till allmänheten.

Med skada och olägenhet som kan åsamkas av brott gällande kringgående av tekniska åtgärder avses förlust, lidande eller annat förfång enligt 57 § upphovsrättslagen. Skadan är i allmänhet av ekonomisk art.

4 §. *Brott gällande anordningar för kringgående av tekniska åtgärder.* I paragrafen föreskrivs straff för brott mot spridning av anordningar för kringgående eller avlägsnande av tekniska åtgärder enligt upphovsrättslagens 50 b §. I den föreslagna bestämmelsen har inte gjorts någon avgränsning av den personkrets som kan komma ifråga som gärningsmän när det gäller brott gällande anordningar för kringgående av tekniska åtgärder.

Straff för brott gällande anordningar för kringgående av tekniska åtgärder föreslås enligt denna bestämmelse utdömas för tillverkning, införsel i spridningssyfte, överföring till allmänheten, försäljning, uthyrning, marknadsföring i försäljnings- eller uthyrningssyfte eller innehav i kommersiellt syfte av anordningar samt tillhandahållande av

tjänster som möjliggör eller underlättar kringgående i strid med förbudet i 50 b § upphovsrättslagen, som är ägnat att åsamka betydande skada eller olägenhet.

Vem som i ett enskilt fall är ansvarig för gärningen avgörs enligt de allmänna straffrättsliga lärorna om gärningsmannaskap och delaktighet. T.ex. för en i en tidning eller tidskrift publicerad annons eller reklam gällande kringgåendetrustning eller avkodningstjänster ansvarar annonseraren eller reklam-makaren, inte tidningens publicerare, som enbart erbjudit annonsutrymmet för dessas bruk.

Det kan vara fråga om tillverkning eller spridning av anordningar för kringgående av teknisk åtgärd t.ex. när ett redskap tillgängliggörs för allmänheten i ett datanät. Tillgängliggörande av anordningar t.ex. i ett öppet datanät för att kringgå tekniska åtgärder är ägnat att åsamka betydande skada eller olägenhet genom att möjliggöra kringgående eller avkodning av tekniska åtgärder som installerats för skydd av verk och andra skyddade material. En sådan anordning är tillgänglig via datanätet för i praktiken vem som helst och var som helst i hela världen.

De uttryck om gärningens straffbarhet som används i denna bestämmelse motsvarar de uttryck som används i 3 §. I fråga om innehållet i dessa uttryck hänvisas till detaljmotiveringen till 3 §.

Straffet för brott gällande anordningar för att kringgå tekniska åtgärder föreslås vara böter eller fängelse i högst ett år.

5 §. *Brott gällande intrång i elektronisk information om rättighetsförvaltning.* I 1 punkten ingår bestämmelser om straff för avlägsnande av eller ändring i elektronisk information om rättighetsförvaltning som sker i strid med 50 d § upphovsrättslagen och som är ägnat att åsamka betydande skada eller olägenhet. Som elektronisk information om rättighetsförvaltning anses all information som identifierar verk eller annat skyddat material, uppgifter om upphovsmannen eller andra rättsinnehavare samt uppgifter om villkoren för materialets användning.

I paragrafens 2 punkten ingår på motsvarande sätt bestämmelser om straff för spridning till allmänheten och införsel för spridning till allmänheten av exemplar av verk

samt överföring av verk till allmänheten på ett sådant sätt att information som avses i 1 punkten olovligen har avlägsnats eller ändrats. Till tillämpningsområdet för bestämmelsen hör därmed situationer där spridning av verksexemplaret eller överföring av verket till allmänheten i och för sig sker lovligt men där den i verket installerade elektroniska informationen om rättighetsförvaltning utan lov har avlägsnats eller ändrats. Överföring av verket eller spridning av ett verksexemplar kunde utöver detta bli straffbart som upphovsrättsbrott.

Ett ytterligare straffbarhetsrekvisit för en gärning som avses i paragrafens 1 eller 2 punkt är, utöver det att gärningen bör vara sådan att den är ägnad att åsamka betydande skada eller olägenhet, att gärningsmannen visste eller borde ha vetat att hans gärning orsakar, möjliggör, underlättar eller döljer ett intrång i rättigheter enligt upphovsrättslagen.

I den föreslagna paragrafen har inte gjorts någon avgränsning av den personkrets som kan komma ifråga som gärningsmän när det gäller brott gällande intrång i elektronisk information om rättighetsförvaltning. Bestämmelserna i paragrafen ger straffrättsligt skydd mot brott mot det i 50 d § upphovsrättslagen föreskrivna förbudet mot att avlägsna information om rättighetsförvaltning som installerats för att skydda verk samt mot förbudet att sprida eller överföra material vari sådan information olovligen har avlägsnats eller ändrats. De föreslagna bestämmelserna omfattar även sådan information om rättighetsförvaltning som installerats för att skydda närstående rättigheter som avses i 5 kap. upphovsrättslagen.

Olovligt avlägsnande av elektronisk information om rättighetsförvaltning kan få konsekvenser för upphovsmannens ekonomiska rättigheter, t.ex. genom att hindra att användaren får information om tillåten eller förbjuden användning, och därigenom möjliggöra framtida rättskränkningar. Avlägsnande av information om rättighetsförvaltning kan påverka rättsinnehavarens inkomster av materialet t.ex. genom att till följd av avlägsnandet göra om intet identifiering och uppföljning av användning med hjälp av förvaltningsuppgifterna. När elektronisk information om rättighetsförvaltning har kombinerats

med tekniska åtgärder kan avlägsnandet även ha inverknings i fungerandet av den tekniska åtgärden. Även sådant avlägsnande av förvaltningsuppgifter som sker i rent skadegörelsesyfte kan bestraffas.

Avlägsnande av elektronisk information om rättighetsförvaltning kan även påverka skyddet av upphovsmäns och utövande konstnärers ideella rättigheter.

De uttryck om gärningars straffbarhet som används i denna bestämmelse motsvarar de uttryck som används i kapitlets 3 och 4 §. I fråga om innehållet i dessa uttryck hänvisas till detaljmotiveringen till 3 §.

Straffet för brott gällande intrång i elektronisk information om rättighetsförvaltning föreslås vara böter eller fängelse i högst ett år.

6 §. *Åtalsrätt.* Den nuvarande bestämmelsen i 3 § om åtalsrätt föreslås flyttas till slutet av kapitlet, och ingå som en ny 6 § efter straffbestämmelserna.

I paragrafen föreslås en ändring enligt vilken de föreslagna 3 och 5 § i 49 kap. strafflagen skall vara målsägandebrott, för vilka allmän åklagare inte skulle få väcka åtal, om inte målsäganden har anmält brottet till åtal eller ett synnerligen viktigt allmänt intresse kräver att åtal väcks.

Däremot föreslås att i 4 § avsedda brott gällande anordningar för kringgående av tekniska åtgärder skall falla under allmänt åtal. Brott mot förbud mot tillverkning, införsel och spridning av anordningar för kringgående av tekniska åtgärder som föreskrivs i 50 b § upphovsrättslagen riktar sig inte direkt mot någon enskild rättsinnehavare. I sådana fall kan därför inte heller finnas någon målsägande.

2. Närmare bestämmelser

Enligt föreslagna bestämmelserna i 16, 16 a och 16 d § fastställs genom förordning av statsrådet de arkiv, bibliotek och museer där framställning av exemplar av verk enligt nämnda paragrafer är tillåten. På motsvarande sätt fastställs det genom den föreslagna 17 § de inrättningar som har rätt att framställa ljudböcker och upptagningar på teckenspråk. I bilagan till propositionen ingår ett utkast till ändring av upphovsrättsförordningen, vilket

även innehåller utkast till bestämmelse om inrättningar som enligt 16 och 16 a § upphovsrättslagen skall anges genom förordning av statsrådet. Utkastet till bestämmelser innehåller bestämmelserna om de inrättningar som skall fastställas enligt ovannämnda paragrafer.

I utkastet till upphovsrättsförordning ingår även ett förslag om ändring av bestämmelserna i 26 h § om framställning av exemplar för enskilt bruk.

I utkastet till upphovsrättsförordning ingår dessutom ett förslag om hävning av vissa bestämmelser.

3. Ikraftträdande

Medlemsstaternas lagar och andra författningar som krävs för att sätta i kraft informationssamhällsdirektivet avsågs enligt artikel 13.1 träda i kraft före den 22 december 2002. Enligt denna proposition avses de föreslagna lagarna om ändring av upphovsrättslagen och 49 kap. strafflagen träda i kraft så snart som möjligt efter det att de har antagits och blivit stadfästa. Vissa ändringar i upphovsrättslagen föreslås emellertid träda i kraft senare vid en tidpunkt som föreskrivs genom förordning av statsrådet.

I bestämmelserna om upphovsrättslagens ikraftträdande föreslås att ändringen av 13 och 13 a §, 14 § 1 mom., 16 b § 1 mom. 2 och 3 punkten, 16 c § 1 mom. 2 och 3 punkten, 16 c § 3 mom., 16 d, 21 § 3 mom., 25 a § 2 mom., 25 f § 3 mom. samt 25 g, 25 h, 26, 26 a, 26 b, 26 e och 26 h § upphovsrättslagen skall träda i kraft vid en tidpunkt som föreskrivs genom förordning av statsrådet.

Av de ovan nämnda bestämmelserna hänförs sig 16 b § 1 mom. 2 och 3 punkten, 16 c § 1 mom. 2 och 3 punkten, 16 c § 2 mom. och 21 § 3 mom. till den under beredning varande lagreformen som syftar till att samla bestämmelserna i friexemplarslagen och filmarkiveringslagen i en och samma lag. Avsikten är att dessa bestämmelser i upphovsrättslagen skall träda i kraft genom förordning av statsrådet senare samtidigt som friexemplarslagstiftningen.

Av de i ikraftträdelsebestämmelserna nämnda bestämmelserna är 13 och 13 a §,

14 § 1 mom., 16 d, 25 a § 2 mom., 25 f § 3 mom. samt 25 g och 25 h § sektorsvisa avtalslicensbestämmelser, medan 26 § innehåller allmänna bestämmelser som gäller hela avtalslicenssystemet. Ikraftträdandet av dessa bestämmelser uppskjuts för den tid det tar att genomföra nödvändiga förvaltningsåtgärder såsom godkännande av avtalslicensorganisationer och genomförande av praktiska arrangemang i anknnytning till avtalsverksamheten. Bestämmelserna sätts i kraft genom förordning av statsrådet om ca ett halvt år från att lagen trätt i kraft.

De i ikraftträdelsebestämmelserna nämnda 26 a, 26 b, 26 e och 26 h § innehåller bestämmelser om kompensationsavgift. Bestämmelserna föreslås träda i kraft genom förordning av statsrådet på grund av nödvändiga förvaltningsåtgärder, praktiska arrangemang och informering i anslutning till avgiftsuppbörden.

I andra momentet i ikraftträdelse- och övergångsbestämmelserna föreslås att lagen tillämpas även på sådana verk, framföranden, ljudupptagningar, bildupptagningar, radio- och televisionsutskändningar, kataloger och databaser samt fotografier, som har skapats, tagits upp eller framställts innan denna lag träder i kraft och som fortfarande åtnjuter skydd. Detta motsvarar normal praxis vid upphovsrättslig lagstiftning, enligt vilken den ändrade lagen tillämpas på alla de verk och andra skyddade objekt som åtnjuter skydd när lagen träder i kraft.

Enligt tredje momentet i ikraftträdelse- och övergångsbestämmelserna tillämpas den nuvarande lagen på åtgärder som vidtagits och rättigheter som förvärvats samt på avtal som ingåtts innan den föreslagna lagen trädde i kraft. Även detta motsvarar normal upphovsrättspraxis, enligt vilken den lag som är i kraft när en användning av verk eller annat skyddat objekt äger rum skall tillämpas på användningen.

Rättigheterna kan ha överlåtits genom avtal eller med stöd av en bestämmelse om överlåtelse av rättigheter. Utgångspunkten är att lagen inte inverkar på överlåtelser som skett innan lagen träder i kraft. Om någon har avtalat om användning av ett verk eller annat skyddat objekt innan lagen trädde i kraft, kan han fortfarande sprida, visa eller på annat sätt

använda verket eller det skyddade objektet med stöd av avtalet i samma utsträckning som innan lagen trädde i kraft.

I fråga om t.ex. avtal som gäller radio- och televisionsutsändningar och övriga offentliga framföranden av verk tillämpas 2 § upphovsrättslagen sådan den lyder i den lag som var i kraft vid ikraftträdandet av denna lag. Inte heller de i 2 § upphovsrättslagen föreslagna ändringarna i rätten till offentliga framföranden och rätten till överföring till allmänheten inverkar på tidigare avtalspraxis.

Enligt fjärde momentet i ikraftträdelse- och övergångsbestämmelserna skall bestämmelserna i 19 § 1 mom. upphovsrättslagen om konsumtion av spridningsrätt tillämpas på sådana i 19 § 1 mom. avsedda exemplar av verk samt exemplar av skyddade objekt som med samtycke av upphovsmannen eller en i 49 och 49 a § avsedd rättsinnehavare första gången har sålts eller på annat sätt varaktigt överlåtits inom EES efter det att lagen trädde i kraft.

Sådana exemplar av fotografier som avses i 49 a § som har framställts innan lagen trädde i kraft och som är skyddade med stöd av de bestämmelser som var i kraft när denna lag trädde i kraft får enligt femte momentet i ikraftträdelse- och övergångsbestämmelserna alltså spridas enligt de bestämmelser som var i kraft när denna lag trädde i kraft.

4. Lagstiftningsordning

Allmänt. Finlands och de övriga nordiska ländernas upphovsrättslagstiftning har fått inverkningskraft både av den uppfattning som betonar upphovsmannens "naturliga rätt" till sina verk och av den tradition som betonar främjandet av samhällsintresset genom tryggheten av upphovsmannens rättigheter. Ett av de viktigaste motiven som framförts för systemet med ensamrätter är att det främjar det skapande arbetet och därigenom gagnar hela samhället.

Viktiga allmänna intressen, framför allt informationsförmedling och kulturella rättigheter, har ansetts motivera att man i vissa användningssituationer inskränker upphovsmannens ekonomiska rättigheter, vilka anses höra till området för egendomsskydd. Be-

stämmelserna i upphovsrättslagens 2 kap. om inskränkningar i upphovsrätten är i själva verket ett sätt att skapa en balans mellan å ena sidan de rättigheter som föreskrivs i 1 och 5 kap., och å andra sidan övriga allmänna intressen.

Det upphovsrättsliga skydd som tillkommer en utövare av skapande arbete kan genom avtal om rättighetsöverlåtelse utsträckas till att gälla även en förläggare eller producent.

Upphovsrätten har både direkt och indirekt en stor betydelse även för kultur- och informationsförmedlingen. För att verk skall bli tillgängliga för allmänheten krävs ofta betydande investeringar i förlags- och produktionsverksamhet. Överlåtelse av upphovsrätt genom avtal skapar ekonomiskt trygga rammar för de organisationer som handhar produktionen och distributionen av kultur samt informationsförmedling, och möjliggör lönsamma investeringar.

Upphovsrätten kan även ses som ett sätt att främja förverkligandet av yttrandefriheten och rätten till information. Upphovsrätten främjar spridandet av verk genom att trygga producentens rättsliga ställning. Upphovsrätten har stor betydelse speciellt inom den elektroniska handeln.

Regleringen av upphovsmannens ideella rättigheter grundar sig på upphovsmannens personliga relation till sitt verk. De ideella rättigheterna tryggar även upphovsmannens anseende och skyddar verken mot osakliga ändringar. Detta överensstämmer även med det allmänna intresset.

Inskränkingsbestämmelserna i 2 kap. upphovsrättslagen är av central betydelse vid sammanjämkandet och balanserandet av rättsinnehavarnas intressen med det allmänna intresset.

Den föreliggande propositionen till ändring av upphovsrättslagen avser inte att ändra på denna balans. Både nuvarande och föreslagna avtalslicensbestämmelser ingriper så litet som möjligt i ensamrättigheterna, samtidigt som de gör det möjligt att förvärva användningsrätt till verk, bl.a. i vissa användningssituationer som berör kulturella rättigheter samt informationsförmedling och tillgång till information. Avtalslicensbestämmelserna underlättar anskaffningen av användningsrät-

tigheter framförallt i situationer där det på grund av stora mängden rättsinnehavare eller ett utvidgat verksrepertoar skulle vara mycket svårt eller t.o.m. omöjligt att skaffa individuella tillstånd.

Direktivet om upphovsrätten i informationssamhället (2001/29/EG) innehåller bestämmelser om de undantag och inskränkningar som medlemsstaterna kan föreskriva om i sin upphovsrätt. Vid förhandlingarna om direktivet förelåg två motsatta åsikter. Vissa mellan- och sydeuropeiska medlemsstater krävde ett fasthållande vid ett strikt upphovsrättsskydd, medan bl.a. de nordiska länderna företrädde en åsikt som betonade nödvändigheten av balanserande inskränkingsbestämmelser som tryggar traditionella kulturella intressen, informationsförmedling och fri tillgång till information. Enligt de politiska anvisningar som riksdagen gav under förhandlingarna om direktivet (KuUB 3/1998 rd – U 5/1998 rd) bör det även i framtiden vara möjligt att införa inskränkningar av denna typ.

Under beredningen av direktivet förespråkade även kommissionen strikta rättigheter för upphovsmän och innehavare av närstående rättigheter samt möjligast ringa möjligheter att inskränka dessa rättigheter. Enligt den ingresspunkt som togs in i det slutliga direktivet påverkar direktivet dock inte bestämmelser i medlemsstaterna när det gäller förvaltning av rättigheter, t.ex. kollektiva avtalslicenser med utsträckt verkan. Med hjälp av sådana kollektiva avtalslicenser, varmed uttryckligen avses det nordiska avtalslicenssystemet, kan man skapa en balans mellan upphovsrätten och viktiga allmänna intressen.

Upphovsrätten i belysningen av grundlagen. Upphovsrätten omfattar såväl ekonomiska som ideella rättigheter. Ekonomiska rättigheter är förmögenhetsrättigheter, ideella rättigheter personrättigheter.

I 15 § grundlagen föreskrivs att vars och ens egendom är tryggad. I regeringens proposition till ändring av de grundläggande fri- och rättigheterna (RP 309/1993 rd) konstaterades att egendomsskyddet förutom den egentliga äganderätten även omfattar immateriella rättigheter med förmögenhetsvärde, t.ex. upphovsrätt, patenträtt och varumärkesrätt.

Upphovsrättens förhållande till övriga grundläggande fri- och rättigheter diskuteras utförligt i upphovsrättskommitténs VII betänkande (kommittébetänkande 1992:4). I betänkandet konstaterades att ideella rättigheter inte torde kunna anses omfattas av grundlagsskyddet. Reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna har inte medfört någon ändring av denna situation. Det har även framförts att ideella rättigheter skulle utgöra en del av upphovsmäns och utövande konstnärers självbestämmanderätt – den i 7 § grundlagen föreskrivna rätten till personlig integritet – eller alternativt deras personliga heder, som tryggas i 10 § grundlagen.

Inskränkingsbestämmelserna tillkom för över hundra år sedan i form av bestämmelser i internationella fördrag, varifrån de har tagits in i nationella lagar. Bestämmelserna har möjliggjort och underlättat användningen av verk och tillgodosett viktiga allmänna intressen. Många av dessa bestämmelser har uppstått långt före uppkomsten av den nuvarande grundrättighetsuppfattningen och exempelvis den moderna yttrandefrihetsdoktrinen.

En granskning av relationen mellan grundrättigheterna och upphovsrätten bör i första hand gälla hur inskränkingsbestämmelserna påverkar de grundläggande fri- och rättigheterna. För det andra bör man granska hur upphovsrätten som en i grundlagen tryggad egendomsrättighet och näringsfrihet balanseras mot andra grundläggande fri- och rättigheter. Den senare frågan omfattar även frågan om när en inskränkingsbestämmelse omöjliggör normal, förnuftig och rimlig användning av upphovsrätten. Vissa inskränkingsbestämmelser kan innebära orimligt stora rättighetsinskränkningar när de tillämpas t.ex. i en digital miljö.

Upphovsrättens förhållande till yttrandefriheten. Enligt 12 § 1 mom. grundlagen har var och en yttrandefrihet. Till yttrandefriheten hör rätten att framföra, sprida och ta emot information, åsikter och andra meddelanden utan att någon i förväg hindrar detta.

Yttrandefriheten är i likhet med upphovsrätten en rättslig institution av central samhällsbetydelse. Ett klargörande av relationen mellan upphovsrätten och yttrandefriheten innebär en reglering av balansen mellan

egendomsskyddet och yttrandefriheten, två grundlagsstadgade fri- och rättigheter.

Det upphovsrättsliga ensamrättssystemet, som innebär förbud mot att framställa exemplar av ett verk eller att göra det tillgängligt för allmänheten utan upphovsmannens samtycke, sätter gränser för den fria användningen av ett verk. För användning av ett verk förutsätts upphovsmannens tillstånd. I förhandlingar om användningstillstånd mellan användaren och upphovsmannen eller en organisation som företräder denne avtalas om villkoren för användningen och eventuell ersättning samt om t.ex. beaktandet av upphovsmannens ideella rättigheter.

Yttrandefriheten, som innebär rätten att framföra, sprida och ta emot information har godkänts som en grund enligt vilken upphovsrätten i vissa fall kan inskränkas. Upphovsmannen har ensamrätt att bestämma om offentliggörande och utgivande av sitt verk. Inskränkningarna av upphovsrätten kan gälla antingen ett verk som har offentliggjorts, dvs. lovligen gjorts tillgängligt för allmänheten, eller ett verk som har utgivits, dvs. att exemplar därav med upphovsmannens samtycke har förts i handeln eller eljest blivit spridda till allmänheten. Användning av ett verk med stöd av en inskränkingsbestämmelse förutsätter vanligen att verket har getts ut, medan t.ex. användning av citaträtten förutsätter att verket har offentliggjorts.

Yttrandefriheten eller rätten till information kan åberopas som grund för inskränkning av upphovsrätten endast om exemplar av ett verk lovligen har spritts till allmänheten eller (i vissa fall) om verket på annat sätt lovligen gjorts tillgängligt för allmänheten. För att ett verk eller ett exemplar av ett verk skall kunna användas med stöd av en inskränkingsbestämmelse skall användaren ha tillgång till det eller ha det i sin besittning, och användaren kan inte med åberopande av inskränkingsbestämmelsen kräva att få tillgång till det eller få det i sin besittning.

Av hänsyn till intressen som gäller informationsförmedling och tillgången till information har i upphovsrättslagen intagits bestämmelser som tillåter eller underlättar användningen av verk i vissa situationer.

Den allmänna citaträtten (22 §), tidningspressens citaträtt (23 §), bestämmelserna om

televisions- och radiosändningar (25 f §, 25 g, 25 h och 25 i §), bestämmelsen om återgivning av dagshändelser i radio- eller televisionssändningar eller filmer (25 b §) samt bestämmelsen om återgivande av offentliga anföranden (25 c §) kan alla granskas ur ett yttrandefrihetsperspektiv. Bestämmelserna kan anses främja rätten att ta emot information, som utgör en del av den grundlagstryggade yttrandefriheten. Tillgången till information främjas bl.a. av bestämmelsen om att upphovsrätten inte inskränker rätten att ta del av offentliga handlingar (25 d §). Lagar och förordningar samt myndigheters och andra offentliga organs beslut och yttranden har helt lämnats utanför upphovsrätten (9 §). Bibliotekens, arkivens och museernas verksamhet möjliggörs och underlättas genom flera bestämmelser (16 § samt föreskrifterna angivna genom förordning och 19 §). Bestämmelsen om framskjutning av visnings-tidpunkten på sjukhus och ålderdomshem och i fängelser (15 §) främjar individens tillgång till information. Även informationsbehovet för personer med funktionshinder har tryggats särskilt (17 §).

De ovan nämnda bestämmelserna gör det möjligt för allmänheten att få tillgång till material med oförvanskad innehåll och fritt kunna ta del av den information och de åsikter som materialet innehåller.

Förverkligandet av yttrandefriheten underlättas både av inskränkningarna i upphovsrätten samt i praktiken även av den upphovsrättsliga principen att det inte är ett verks informationsinnehåll som är föremålet för upphovsrätten, utan den litterära eller konstnärliga form som verket och därigenom dess informationsinnehåll har getts. Idéer, principer, tankar och information som ingår i verket får fritt användas i andra uttrycksformer.

Det är även tillåtet att utan tillstånd av upphovsmannen göra s.k. fria variationer utgående från skyddade verk. I 4 § 2 mom. upphovsrättslagen föreskrivs att om någon i fri anslutning till ett verk har åstadkommit ett nytt och självständigt verk, är hans upphovsrätt inte beroende av upphovsrätten till originalverket.

Upphovsrättens förhållande till grundläggande kulturella rättigheter. I 16 § grundlagen föreskrivs angående kulturella rättighe-

ter att det allmänna skall säkerställa lika möjligheter för var och en att oavsett medellöshet utveckla sig själv. Enligt bestämmelsen i paragrafens 2 mom. baserar sig på den bestämmelse som togs in i 13 § regeringsformen på grundval av regeringens proposition.

I motiveringen till denna bestämmelse angavs följande: "Det allmännas åtgärder för att främja individens möjligheter att utveckla sig själv hänför sig inte enbart till undervisningen utan också t.ex. till inhämtande av kunskap, vetenskaplig och konstnärlig verksamhet, åtnjutande av konst samt till utövande av motion och annan kroppskultur. Det allmänna skapar möjligheter för individen att utveckla sig själv bland annat genom att den upprätthåller och understöder bibliotek, medborgar- och arbetarinstitut samt kultur- och idrottsinrättningar och understöder utövandet av vetenskap, konst och motion. Om det allmännas förpliktelser föreskrivs närmare genom lag. Bestämmelsen förutsätter att man håller nuvarande lagstiftning i kraft, men det förutsätter däremot att det finns en tillräcklig tillgång till system som främjar möjligheten för individen att utveckla sig själv, såsom särskilt ett biblioteksväsende." (RP 309/1993 rd.)

Flera inskränkingsbestämmelser gäller förhållandet mellan upphovsrätten och de kulturella rättigheterna. Bestämmelserna påverkar hur det allmänna i enlighet med 16 § grundlagen aktivt kan sörja för säkerställandet av de kulturella rättigheterna. Till dessa inskränkingsbestämmelser hör bestämmelsen om framställning av exemplar inom undervisningsverksamhet (14 §), de ovan nämnda bestämmelserna om bibliotek, arkiv och museer (16 och 19 §), bestämmelser som gäller personer med funktionshinder (17 §), bestämmelsen om offentligt framförande i samband med undervisning (21 §) samt bestämmelsen om återgivning av konstverk i kritiska eller vetenskapliga framställningar (25 § 1 mom.). Anskaffning av rättigheter för massanvändning av verk har underlättats genom avtalslicensbestämmelsen om bandning för undervisningsändamål i 14 § 1 mom. samt avtalslicensbestämmelsen om fotokopiering i 13 §, som i tiden stiftades i ett läge då fotokopieringen speciellt inom undervisningen hade antagit stora proportioner.

Upphovsrättens förhållande till näringsfriheten. Enligt 18 § 1 mom. grundlagen har var och en rätt att skaffa sig sin försörjning genom arbete, yrke eller näring som han eller hon fritt har valt. Användning av upphovsrättsligt skyddat material förutsätter i regel upphovsmannens tillstånd. Upphovsmannens näringsfrihet – rätten att välja sitt yrke och skaffa sig sin försörjning genom detta yrke – kan inte inskränkas genom åberopande av någon annan persons näringsfrihet.

Vad gäller näringsfriheten för förläggare, producenter och andra som utnyttjar upphovsrättsligt skyddat material kan det konstateras utnyttjandet av skyddat material grundar sig på att förläggare, producenter och andra näringsidkare förvärvar behövliga användningsrätter eller andra tillstånd av upphovsmän och andra som deltagit i det skapande arbetet. Genom avtal om överlåtelse av rättigheter får de som utnyttjar materialen samma ställning på marknaden som de ursprungliga rättsinnehavarna. Värdet av förvärvade rättigheter utgör de viktigaste ekonomiska tillgångarna i de företag som utnyttjar produkter av skapande arbete.

Utvärdering av vissa av de föreslagna bestämmelserna i belysningen av grundlagen. I det följande görs en bedömning av vissa av de föreslagna bestämmelserna ur ett grundlagsperspektiv.

I förslaget till ändring av 9 § 1 mom. upphovsrättslagen ingår en ändring som kan anses utvidga området för upphovsrättsligt fria verk. Samtidigt som bestämmelsen främjar rätten att framföra information, innebär den formellt en inskränkning av upphovsmännens rättigheter i de fall där de översättningar som avses i bestämmelsen kan anses utgöra självständiga originalverk i förhållande till ursprungshandlingarna. Samhällets intresse av att till allmänheten kunna sprida material som producerats av en myndighet eller ett offentligt organ väger i detta fall dock tyngre än den enskilda upphovsmannens rätt. Den föreslagna bestämmelsen främjar även förverkligandet av yttrandefriheten. Övriga ändringar som föreslås i paragrafen är av klargörande art. De ändringar som föreslås i 9 § bör anses som problemfria ur grundlagssynpunkt.

I upphovsrättslagens 11 § 5 mom. föreslås föreskrivas att användning med stöd av la-

gens inskränkingsbestämmelser inte gäller sådana exemplar som framställts i strid med 2 § eller till vars skydd utförda tekniska åtgärder kringgåtts i strid med 50 a §. Bestämmelsen föreslås gälla samtliga inskränkingsfall på lika grunder. I samma moment föreslås emellertid att bestämmelsen inte skall gälla sådan exemplarframställning som sker för att uppfylla de förpliktelser som anges i den under översyn varande friexemplarslagstiftningen eller i 25 d § 2 mom. om allmän säkerhet och rättsvård. I båda dessa fall är det fråga om lagstadgad verksamhet som utförs på det allmännas ansvar. Utanför kravet om en laglig förlaga föreslås därutöver lämnas framställning av exemplar i arkiv, bibliotek och museer. Bestämmelserna kan anses trygga även förverkligandet av yttrandefriheten. Vidare föreslås att sådan exemplarframställning som är tillfällig och sker i samband med att material förmedlas mellan tredje parter i ett datanät kunde ske oberoende av materialets laglighet. För att tillgodose det allmänna intresse och förverkliga medborgarnas kulturella rättigheter men även för praktiska orsaker är det motiverat att föreskriva om användning av dessa inskränkingsbestämmelser oberoende av om källan är laglig eller inte. De ändringar som föreslås i 11 § 5 mom. bör anses som problemfria ur grundlagssynpunkt.

Sådan framställning av exemplar inom privata sfären som avses i 12 § har inte några verkningar som sträcker sig utanför den privata sfären, oberoende av om framställningen sker lagligt eller inte. Om ett exemplar som framställts för enskilt bruk sprids utanför den privata sfären, innebär det däremot en kränkning av upphovsrätten. I överensstämmelse med grundlagens 10 § om skydd för privatlivet är det motiverat att i upphovsrättslagens 56 a § 2 mom. ta in en bestämmelse om att sådan framställning av exemplar av verk för privat bruk som strider mot 11 § 5 mom. inte är straffbar.

De föreslagna bestämmelserna framhäver dock för medborgarna att även sådan olaglig kopiering av verksexemplar som sker inom den privata sfären är klandervärd.

I upphovsrättslagen 11 a § föreslås ingå en undantagsbestämmelse, enligt vilken framställning av ett tillfälligt exemplar är tillåten

under de förutsättningar som uppräknas i bestämmelsen. Bestämmelsen står i överensstämmelse med artikel 5.1 i direktivet och är det enda undantaget som medlemsstaterna är förpliktade att föreskriva om. Formellt innebär bestämmelsen en inskränkning av de ekonomiska rättigheter som tillkommer upphovsmän och andra rättsinnehavare. Såväl direktivets bestämmelse som lagens bestämmelse har dock avfattats mycket restriktivt. Utanför exemplarframställningsrätten blir endast sådan framställning av exemplar som utgör en integrerad och väsentlig del av en process som möjliggör överföring av material i datanät eller laglig användning av material. Sådan framställning av exemplar som avses i denna bestämmelse har inte någon självständig ekonomisk betydelse, och innebär inte någon orimlig inskränkning av rättsinnehavarens ensamrätt till exemplarframställning. Den föreslagna bestämmelsen är således inte problematisk med avseende på det grundlagstryggade egendomsskyddet.

Upphovsrättslagens 2 kap. innehåller både bestämmelser om inskränkning av upphovsrätten och bestämmelser om användning av material på grundval av avtalslicens. I informationssamhällsdirektivet föreskrivs om harmonisering av de rättighetsinskränkningar som tillåts. I direktivet har intagits en ingresspunkt som uttryckligen tillåter även sådana bestämmelser i medlemsstaterna som gäller förvaltning av rättigheter, t.ex. kollektiva avtalslicenser med utsträckt verkan. Sådana kollektiva avtalslicenser, varmed uttryckligen avses det nordiska avtalslicenssystemet, kan för sin del bidra till att skapa en balans mellan viktiga allmänna intressen och upphovsrätten.

De föreslagna ändringarna i avtalslicenssystemet är av lagteknisk natur. Propositionen innehåller även förslag till utvidgning av avtalslicenssystemets tillämpningsområde. De lagtekniska ändringarna berör inte frågor av grundlagskaraktär.

En avtalslicens är en juridisk konstruktion vars syfte är att underlätta den kollektiva övervakningen av upphovsrätten och skydda användarna av skyddat material. Med hjälp av avtalslicensbestämmelserna möjliggörs massanvändning av skyddat material. Det är även möjligt att införa nya avtalslicensbe-

stämmelser i sådana fall där direktivet inte tillåter full rättighetsinskränkning. Helt nya områden för användning av verk som möjliggörs genom avtalslicensbestämmelser är användning i internt informationssyfte (13 a §), användning i bibliotek, arkiv och museer (16 d §) och återutsändning av arkiverade televisionsprogram (25 g §). Var och en av dessa nya bestämmelser bidrar till att främja bl.a. yttrandefriheten och de kulturella rättigheterna.

En organisation som ingår avtal om användning av verk skall ha rätt att företräda sina medlemmar eller andra rättsinnehavare i nämnda avseende. Organisationens handlingsbefogenheter i fråga om att bevilja tillstånd att använda material och uppbära ersättningar kan grunda sig på fullmakt från rättsinnehavarna eller på avtal om rättighetsöverlåtelse genom vilka rättsinnehavarna helt eller delvis överlåter sina rättigheter för att övervakas av organisationen. Organisationens verkar inte som en del av den offentliga förvaltningen när den utövar sina funktioner som avtalslicensorganisation.

Avtalslicenssystemets centrala innehåll är att användaren med stöd av lag, men på de villkor som anges i avtal mellan användaren och en organisation som företräder upphovsmän eller andra i lagen angivna rättsinnehavare, får rätt att använda även sådana upphovsmäns verk som organisationen inte företräder. När ett avtal har ingåtts, får användaren använda även utomstående upphovsmäns verk på samma villkor som verk av upphovsmän som tillhör organisationen. Utomstående upphovsmän har emellertid minst lika god ställning som de upphovsmän som företräds av en organisation. I vissa fall är utomstående upphovsmäns ställning rentav bättre, eftersom lagen ger dem rätt att hos organisationen framställa krav på ersättning även i sådana fall där organisationen i enlighet med sina regler eller de principer som den tillämpar inte betalar individuella ersättningar till de upphovsmän som företräds av den.

Avtalslicenssystemet lämpar sig för massanvändning av verk i sådana situationer där individuella upphovsrättigheter skulle vara svåra att förverkliga, t.ex. på grund av att det är omöjligt i praktiken att anskaffa särskilda

tillstånd från ett flertal rättsinnehavare. Avtalslicensen har endast en ringa rättighetsinskränkande verkan, speciellt som användningen av verk kan ske endast på de villkor som avtalats mellan organisationen och användaren. Upphovsmannens rätt tryggas även av hans möjlighet att förbjuda att hans verk används. Förbudsrätten föreslås intas i samtliga fall utom i de paragrafer som gäller fotokopiering, efemär upptagning samt vidare-sändning av televisions- och radiosändningar.

Att förbudsrätten inte föreslås gälla fotokopiering beror på fotokopieringens karaktär. Det är fråga om enskilda användningstillfällen i liten skala med lokal verkan. Användningen är av underordnad betydelse i förhållande till det ursprungliga materialet, och fotokopieringen utgör inte ett hot mot spridningen av det ursprungliga materialet. Avtalslicens om fotokopiering gagnar speciellt utbildnings- och skolsystemet genom att trygga ett strömlinjeformat avtalssystem och genom att främja förverkligandet av de kulturella rättigheterna genom att möjliggöra framställning av ändamålsenligt undervisningsmaterial.

Efemär upptagning hör å sin sida till utsändning i radio eller television med vars avtalslicensbestämmelse förbudsrätten hör ihop. Om upphovsmannen har förbjudit utsändning av ett verk får ett sådant verk naturligtvis inte upptas i avsikt att utsända verket.

Att förbuds rätt inte föreslås gälla vidare-sändning av televisions- och radiosändningar beror på att en enskild upphovsman annars skulle kunna använda sin förbuds rätt för att stoppa vidare-sändning av en radio- eller televisionskanals hela programutbud. Ett sådant förfarande skulle även hindra förverkligandet av rätten till information, och skulle inte heller vara skäligt gentemot andra upphovsmän.

Avtalslicensbestämmelsen utesluter inte möjligheten att ingå individuella avtal om användning av verk inom sådana branscher där det inte går att sluta ett sådant avtal som tillämpningen av avtalslicensbestämmelserna förutsätter, t.ex. på grund av att det inte finns någon organisation som företräder upphovsmännen. Även om det inom en viss bransch skulle finnas en organisation som företräder upphovsmännen har användaren möjlighet att

inhämta upphovsmannens tillstånd att använda ett enskilt verk, t.ex. om användaren i normala fall inte använder verk som produceras inom branschen i fråga. Förutsättningen för en individuell licens är att de avtal som upphovsmannen ingått om övervakningen av sina rättigheter inte utgör hinder för ett sådant arrangemang.

Principen om att avtal skall hållas innebär att villkoren i ett avtalslicensavtal kan åsidosättas av särskilda leveransvillkor för ett enskilt material. Ett verk som förvärvats på bestämda avtalsvillkor kan således inte användas på det sätt som föreskrivs i avtal mellan användaren och en organisation som företräder upphovsmännen, om de villkor för verkets tillåtna användning som anges i leveransvillkoren är mer restriktiva än de som anges i avtalslicensavtalet. Detta gäller i lika hög grad både sådana verk som har formen av fysiska exemplar och sådana verk som levereras via ett datanätverk. Om leveransvillkoren för ett enskilt material tillåter en mer omfattande användning än den som anges i avtalslicensen, kan dessa villkor tillämpas på motsvarande sätt.

Inom avtalslicenssystemet kan man med hänsyn till användarintressen av stor allmän betydelse ta in bestämmelser om hur förhandlingsparternas meningsskiljaktigheter skall lösas om avtalsförhandlingarna stränder. Lagen föreskriver om skiljeförfarande i fall där användarintresset är tillräckligt stort. Enligt de nuvarande bestämmelserna kan tillstånd beviljas genom skiljeförfarande i sådana situationer som gäller undervisningsverksamhet eller vidareändring av radio- eller televisionssändningar.

De föreslagna ändringarna i avtalslicensbestämmelserna och i 26 § som gäller avtalslicenssystemet kan anses som problemfria med avseende på de grundlagsstadgade fri- och rättigheterna.

Bestämmelsen om bandning för framskjutning av visningstiden föreslås flyttas från 25 g § 3 mom. till 13 a § 2 mom. och preciseras så att en sådan bandning skall kunna göras bara för användning en kort tid efter bandningen. Ordalydelsen motsvarar bestämmelsen i 15 § om bandning för framskjutning av visningstidpunkten vid vissa sociala inrättningar. Ändringen inskränker inte den nuva-

rande bestämmelsens tillämpningsområde och är således inte problematisk ut grundlagssynpunkt.

Avtalslicensbestämmelsen i 14 § 1 mom. om inspelning inom undervisningsverksamhet föreslås utvidgas till att gälla all slags framställning av exemplar och överföring av verk vid undervisningsverksamhet, med undantag för utsändning i radio eller television och fotokopiering. Den föreslagna avtalslicensbestämmelsen är en balanserad lösning som beaktar både rättsinnehavarens äganderätt och tryggheten av de kulturella rättigheterna och yttrandefriheten.

Inskränkingsbestämmelsen i 14 § 3 mom. som gäller studentexamen föreslås utvidgas till att gälla användning av alla slags verk i studentexamensprov. Dessutom föreslås att inskränkingsbestämmelsen även skall tillämpas på utövande konstnärers, fonogramproducenters, filmproducenters samt radio- och televisionsföretags närliggande rättigheter. Denna bestämmelse, som inskränker upphovsmännens och rättsinnehavarnas ensamrättigheter, stöder förverkligandet av kulturella rättigheter och avskaffar ojämlikheten mellan verk av olika slag. De ändringar som föreslås i 14 § är således som helhet tagna inte problematiska ur grundlagssynpunkt, med beaktande av bestämmelsernas syfte och deras ringa inskränkande verkan på ensamrättigheterna.

Bibliotek, arkiv och museer omfattas av bestämmelserna i 16 och 16 a? 16 e §, som föreslås revideras så att de möjliggör framställning av exemplar och överföring av verk även i digital form. De föreslagna bestämmelserna tryggar tillgången till information för forskare, studerande och andra informationsanvändare. Bestämmelserna främjar även den i 16 § grundlagen föreskrivna skyldigheten för det allmänna att säkerställa lika möjligheter för var och en att oavsett medelöshet utveckla sig själv.

Den i 17 § föreskrivna utvidgningen av upphovsrättsinskränkning som gäller personer med funktionshinder främjar förverkligandet av jämlikheten i enlighet med 6 § grundlagen. Bestämmelsen tryggar även rätten till information samt säkerställandet av de kulturella rättigheterna för personer med funktionshinder. För att uppnå en balans mel-

lan upphovsrätten och andra viktiga allmänna intressen föreslås att det föreskrivs om ersättningsrätt när exemplar framställs för försäljning eller verk överförs på ett sådant sätt att ett permanent exemplar av verket blir kvar hos mottagaren. Sådan verksamhet som grundar sig på kommersiella syften förutsätter att användaren förvärvar rättigheterna till verket. Detta är även den ståndpunkt som uttrycks i direktivet. De föreslagna ändringarna är inte problematiska ur grundlagssynpunkt.

Enligt direktivet skall konsumtionen av upphovsmannens spridningsrätt begränsas till att gälla endast den första lovliga spridningen inom Europeiska gemenskapen, dvs. i praktiken inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). Om ett exemplar av ett verk har förvärvats utanför detta område, krävs tillstånd för dess första spridning inom gemenskapen. I detta fall innebär det att spridningsrätten inte konsumeras en inskränkning av möjligheten för ägaren av ett verksexemplar att bestämma över sin egendom genom att sprida exemplaret vidare. För att uppnå en balans mellan upphovsrättsliga intressen och grundlagsskyddade egendomsintressen föreslås att i 19 § intas en bestämmelse om att en enskild person kan sprida ett exemplar vidare även då det har förvärvats utanför EES.

I fråga om upphovsrättslagens 21 § föreslås att området för fritt offentligt framförande inte längre skall omfatta fritt framförande av utgivna verk i samband med gudstjänster. Syftet med förslaget är att avskaffa den ojämlikhet som valet av musik har gett upphov till mellan å ena sidan upphovsmän till gudstjänstmusik och å andra sidan upphovsmän till andra musikformer. Den föreslagna ändringen tryggar inte bara upphovsrätten utan även den i grundlagens 18 § tryggade rätten till arbete och näringsfriheten. Ändringen bör med beaktande av dess syfte betraktas som problemfri ur grundlagssynpunkt.

Bestämmelsen i 18 § om samlingsverk som används vid undervisning, bestämmelsen i 24 § om återgivning av ett musikverks text i konsertprogram och bestämmelsen i 25 a § om avbildning av konstverk som ingår i en samling eller ställs ut i kataloger är sådana inskränkingsbestämmelser som enligt direk-

tivet kan bibehållas endast på så sätt att de gäller analog användning. Det föreslås att bestämmelsernas tillämpningsområde begränsas i enlighet med direktivet. Användning som går utöver den inskränkingsbestämmelse som gäller konstverk som ingår i en samling eller ställs ut föreslås vara tillåten på basis av en avtalslicensbestämmelse, vari även ingår rätt för upphovsmannen att förbjuda användning. Den föreslagna bestämmelsen är inte problematisk ur grundlagssynpunkt.

De nuvarande kassettavgiftsbestämmelserna i 2 a kap. föreslås justifieras så att de motsvarar direktivets krav på ordnandet av rimlig kompensation som ersättning för privatpersoners kopiering för privat bruk. Den gällande bestämmelsen i 26 a §, enligt vilken anordning varpå ljud eller bild kan upptas och som ägnar sig såsom underlag för framställning för enskilt bruk av exemplar av verk, föreslås ändras och begränsas så att avgiften omfattar sådana anordningar på vilka verk kan upptas och vilka i betydande utsträckning används för framställning av exemplar för privat bruk.

De föreslagna ändringarna innebär å ena sidan att till kretsen av de olika slags verk som berättigar till avgift hör även andra verk än sådana som är upptagna på fonogram eller i bildupptagningar. Å andra sidan innebär ändringarna det att de organ som bestämmer om betalningsskyldigheten analysera och följer marknaden och användningen av lagringsanordningar för att utreda om någon i bestämmelsen avsedd anordning i betydande utsträckning används för framställning av exemplar för privat bruk. I 26 a § 3 mom. föreslås att fastställandet av de anordningar som omfattas av avgiften skall utföras av undervisningsministeriet efter att först ha berett kommunikationsministeriet och handels- och industriministeriet tillfälle att avge utlåtande om saken. Dessa ändringar innebär striktare kriterier och en begränsning av undervisningsministeriets prövningsrätt vid fastställandet av de anordningar som omfattas av avgiften.

I tillägg till den ovan nämnda ändringen av 3 mom. föreslås dessutom att avgiftens storlek och de anordningar som omfattas av avgiften skall kunna fastställas vid behov i stället för årligen. På detta sätt förbättras möjlig-

heten att beakta marknadsutvecklingen och ändringarna i upptagningsbeteendet.

Därtill föreslås att det för avgiften skall fastställas en övre gräns som avgiften inte får överstiga, och att det vid fastställandet av avgiftens storlek bör beaktas i vilken utsträckning tekniska åtgärder har använts för att skydda verken. Båda dessa föreslagna bestämmelser innebär en klar precisering av fastställandet av avgiftens storlek och begränsar undervisningsministeriets prövningsrätt.

Övriga ändringar som föreslås i 26 a § 1 och 2 mom. är av teknisk natur.

De föreslagna ändringarna i 26 b § upphovsrättslagen innebär en precisering av de avgiftsuttagande organisationernas ställning. I samma paragraf föreslås även föreskrivas om möjlighet att söka ändring i beslut som gäller godkännande av en organisation.

Bestämmelsen i 30 § 2 mom. upphovsrättsförordningen, som föreslås flyttas till 26 e § 1 mom. 2 punkten, preciserar kretsen av dem som är berättigade till återbäring av kompensationsavgift. Upphävandet av besvärshöret i 26 g § innebär en stärkning av den rättsliga ställningen för dem som berörs av de beslut som fattas med stöd av 2 a kap.

Presumptionsbestämmelserna om filmningsrätt i 39 § 1 mom. och 45 § 5 mom. upphovsrättslagen föreslås utvidgas så att de även omfattar rätten att framställa exemplar av filmen. De föreslagna ändringarna inverkar på förhållandet mellan olika rättsinnehavare genom att upphovsmäns och utövande konstnärers rätt att framställa exemplar kommer att omfattas av överlåtelsepresumtionen. I sin ändrade form svarar bestämmelsen bättre mot praxis vid ekonomiskt utnyttjande av filmer och den reglering som införts i bl.a. de nordiska länderna. Genom avtal är det möjligt att avvika från bestämmelsen. Den föreslagna bestämmelsen är inte problematisk ur grundlagssynpunkt.

De ändringar som föreslås i 45 § 1 mom. innebär att även framföranden av uttryck av folklore omfattas av skyddet för utövande konstnärer. Ändringen grundar sig på en bestämmelse i WIPO-fördraget om framföranden och fonogram. Utvidgningen av skyddet för utövande konstnärer till att gälla nya skyddsobjekt har inte några direkta verk-

ningar på förverkligandet av de grundläggande fri- och rättigheterna.

I 45 § 2 mom. föreslås en ny rättighet för utövande konstnärer, rätten att överföra ett upptaget framförande till allmänheten på begäran. Bestämmelsen grundar sig på en bestämmelse i WIPO-fördraget om framföranden och fonogram och på artikel 3.2 i direktivet. Utvidgningen av skyddet för utövande konstnärer till att gälla ett nytt sätt för tillgängliggörande för allmänheten har inte några direkta konsekvenser för förverkligandet av de grundläggande fri- och rättigheterna. Samma bedömning gäller även i fråga om den rätt till överföring till allmänheten på begäran som föreslås föreskrivas för fonogramproducenter (46 §), producenter av bildupptagning (46 a §) samt radio- och televisionsföretag (48 §).

Den föreslagna ändringen av rättighetsstrukturen i 45 § och motsvarande ändringen av fonogramproducenternas rättigheter i 46 § bör granskas i samband med de ändringar som föreslås i 47 §. Sådan användning av fonogram i radio- eller televisionssändning som enligt den gällande 47 § endast omfattas av ersättningsrätt föreslås intas bland de ensamrättigheter som föreskrivs för utövande konstnärer (45 §) och producenter av bildupptagning (46 §). Samtidigt föreslås dock att det i 47 § föreskrivs att användning av fonogram skall vara möjlig i motsvarande omfattning, förutsatt att ersättning betalas för användningen. Användning av fonogram i sådana fall som för närvarande omfattas av ersättningsrätt skulle således inte heller efter lagändringen förutsätta inhämtande av tillstånd, utan endast betalning av ersättning. För den enskilda fonogramanvändaren är slutresultatet detsamma. Till denna del påverkar förslaget inte de grundläggande fri- och rättigheterna.

I 47 § 3 mom. föreslås ersättningsrätt för framförare av musikaliska verk för användning av musikupptagningar med visuella element vid offentligt framförande eller annan överföring till allmänheten än sådan som sker på begäran. Förslaget innebär att ersättningsrätten åter omfattar den del av användningen av upptagningar av musikframföranden som hamnat utanför området för ersättningsrätt på grund av att upptagningar allt of-

tare utges kombinerade med rörliga bilder.

Den föreslagna bestämmelsen i 48 § 3 mom. om skydd för radio- och televisionsföretags programbärande signaler utvidgar sändarföretagens rättigheter. Förslaget innebär att det blir möjligt att ingripa vid olovlig signaldekryptering redan innan programmet sänds till allmänheten och att därigenom förhindra utsändning. Skyddet av programbärande signaler förstärker det existerande lagstadgade skyddet för radio- och televisionsföretags rättigheter och motarbetar piratism. Förslaget har ingen särskild inverkan på de grundläggande fri- och rättigheterna.

I 49 a § föreslås att rättigheterna för fotografen till ett fotografi som inte uppnår verkshöjd skall utvidgas till att i stället för visningsrätt omfatta varje slag av tillgängliggörande för allmänheten. Rätten att framställa exemplar förblir oförändrad. Eftersom spridning av ett fotografi till allmänheten och andra former av tillgängliggörande av ett fotografi för allmänheten förutsätter att exemplar av fotografiet har framställts med fotografens tillstånd, kan utvidgningen av rättigheterna inte anses inverka på förverkligandet av de grundläggande fri- och rättigheterna.

De föreslagna bestämmelserna i 50 a, 50 b och 50 c § om tekniska åtgärder grundar sig på artikel 6 i direktivet, som föreskriver om rättsligt skydd för tekniska åtgärder. Enligt artikeln skall medlemsstaterna ge tillfredsställande rättsligt skydd mot kringgående av tekniska åtgärder samt mot import och varje slag av tillverkning och spridning av anordningar som möjliggör kringgående av tekniska åtgärder.

Tekniska åtgärder tryggar dels upphovsmännens och övriga rättsinnehavares egendom, dels deras näringsfrihet, dvs. friheten att bestämma över tillgängliggörandet för allmänheten av produkterna av sitt skapande arbete på det sätt de önskar. Speciellt i en nätverksmiljö har tekniska åtgärder och det rättsliga skyddet för dessa stor betydelse för förverkligandet av dessa grundlagstryggade rättigheter.

I överensstämmelse med direktivet föreslås att det föreskrivs att det rättsliga skyddet för tekniska åtgärder endast skall gälla tekniska åtgärder som används för att skydda sådana material som omfattas av upphovsrättsligt

skydd eller skydd för närliggande rättigheter. Kringgående av tekniska åtgärder föreslås vara förbjudet endast om det skulle möjliggöra sådan användning av material som är ~~be~~aktansvärt ur upphovsrättslig synpunkt.

Regleringen av tekniska åtgärder skapar spänningar i förhållande till yttrandefriheten, egendomsskyddet och kulturella rättigheter. Användningen av tekniska åtgärder kan i princip begränsa möjligheterna att ta emot information.

Ett verk och dess informationsinnehåll är emellertid två skilda saker. Samma information kan finnas tillgänglig i flera olika källor, även i oskyddad form. Ett verk kan finnas tillgängligt på varje upptänkligt sätt och utan några som helst villkor, om detta är vad upphovsmannen önskar. På samma sätt kan upphovsmannen bestämma att verket inte alls skall vara tillgängligt för allmänheten, eller att det skall vara tillgängligt för allmänheten endast på vissa sätt – t.ex. i en viss teknisk form – och på vissa villkor.

Tekniska åtgärder skyddar verket, inte den information som verket innehåller. Information åtnjuter inte något som helst upphovsrättsligt skydd.

Den föreslagna 50 b §, som bl.a. förbjuder marknadsföring av redskap som möjliggör eller underlättar kringgående av tekniska åtgärder, inverkar på den till yttrandefriheten hörande rätten att framföra och ta emot information. Bestämmelsens grundsyfte är att förhindra spridning av avkodningsredskap, inte att förhindra framförandet av information. Ändringen kan, med beaktande av dess syfte och dess ringa inskränkande verkan på yttrandefriheten anses som problemfri med avseende på den grundlagsskyddade yttrandefriheten.

Tekniska åtgärder påverkar även användarens möjligheter att använda sin egendom på önskat sätt. Tekniska åtgärder utgör ett element som är jämförbart med avtalsvillkor. Vid köp av en produkt som skyddas av tekniska åtgärder blir köparen medveten om produktens egenskaper och godkänner att produkten kan användas endast på de sätt som de tekniska åtgärder som använts för att skydda verket tillåter. Detta gäller även privatkopiering.

Användningen av tekniska åtgärder bör be-

aktas även inom biblioteksverksamheten och vid förverkligandet av kulturella rättigheter genom bibliotekens försorg. Vid anskaffning av material som skall användas vid bibliotek bör man beakta sådana tekniska åtgärder som primärt används för att skydda materialet och eventuella behov av att avtala om materialets användning inom biblioteksverksamheten. I syfte att trygga den vetenskapliga friheten föreslås att avkodning skall vara tillåten i samband med kryptografisk forskning. Denna lagstiftningslösning tillåts även enligt direktivet. Dessutom föreslås att avkodning skall vara tillåten även för att göra det möjligt att se eller höra verket.

I direktivet eftersträvas en balans mellan olika intressen i fråga om äganderätt och andra grundläggande fri- och rättigheter, bl.a. yttrandefrihet och kulturella rättigheter. I artikel 6.4 i direktivet föreskrivs om situationer där det rättsliga skyddet för tekniska åtgärder inte skall gälla. Sådan specialstatus skall enligt direktivet beviljas i fråga om fotokopiering, kopiering som sker i bibliotek, kortvariga utsändningstekniska upptagningar, bandning för framskjutning av visningstidpunkten vid sociala inrättningar, användning i illustrativt syfte inom undervisning eller vetenskaplig forskning, användning till förmån för personer med funktionshinder samt användning i den allmänna säkerhetens intresse.

Medlemsstaterna skall i fråga om dessa inskränkingsbestämmelser vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa att material som skyddats genom tekniska åtgärder kan användas av den som utnyttjar inskränkningarna, om inte rättsinnehavarna redan frivilligt har tillåtit att materialet används utan skydd av tekniska åtgärder. Direktivet förutsätter att det material som utnyttjas med stöd av inskränkningarna på lagligt sätt är i utnyttja-

rens förfogande. Vid tillämpningen av dessa inskränkingsbestämmelser kan en rättsinnehavare även åläggas att leverera materialet i oskyddad form. Motsvarande skyldighet föreligger inte i andra fall. De bestämmelser som direktivet förutsätter föreslås till denna del intas i 50 c §. Enligt den föreslagna bestämmelsen skall saken vid behov avgöras genom skiljeförfarande. I fråga om privatkopiering ger direktivet medlemsstaterna möjlighet att vidta åtgärder men förpliktigar dem inte till det.

Införsel för privat bruk av utomlands olagligt framställda verksexemplar, såsom ljud- eller bildupptagningar samt andra verksexemplar som upptagits på digitala underlag föreslås vara förbjuden och straffbar enligt 56 a §. Enligt den föreslagna bestämmelsen i 58 § kan ett olagligt framställt till landet infört exemplar av ett verk även föreskrivas att förverkas.

Syftet med de föreslagna bestämmelserna om privatinförsel i 56 a och 58 §, vilka innebär en inskränkning av privatpersoners äganderätt, är framför allt att reducera de negativa effekter som den utländska piratismen har för den inhemska fonogram- och bildupptagningsproduktionen och den inhemska handeln med lagliga produkter. Bestämmelserna kan, med beaktande av deras syfte och deras ringa inskränkande verkan på äganderätten anses som problemfria ur grundlagssynpunkt.

Med stöd av vad som anförts ovan anser regeringen att lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Regeringen anser det dock önskvärt att grundlagsutskottets utlåtande i saken inhämtas.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag**om ändring av upphovsrättslagen**

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i upphovsrättslagen av den 8 juli 1961 (404/1961) 26 g §, sådan som den lyder i lag 442/1984,

ändras i 2 och 9 §, rubriken för 2 kap., mellanrubriken före 11 § samt 11 och 13 §, mellanrubriken före 14 § samt 14 och 16 §, mellanrubriken före 17 § samt 17 och 18 §, den svenska språkdräkten i mellanrubriken före 19 § samt 19 § 1 mom., mellanrubriken före 20 § samt 20, 21 och 24 §, mellanrubriken före 25 § samt 25 § 2 mom., 25 a §, mellanrubriken före 25 f § samt 25 f och 25 g §, 25 h § 1 mom., 25 i § 2 och 3 mom., 26 §, rubriken för 2 a kap., 26 a, 26 b, 26 e, 26 h, 29 a § och 39 §, rubriken för 5 kap., 45, 46, 46 a, 47, 47 a och 48 §, den finska språkdräkten i 49 § 1 mom. samt 49 § 3 mom., 49 a § 1 och 3 mom., 54 §, 55 § 2 mom., 56, 56 a, 56 c, 57, 58 och 60 §, 62 § 1 mom. samt 64 § 4 och 5 mom.

av dem rubriken för 2 kap., mellanrubriken före 11 § samt 11 och 13 §, mellanrubriken före 14 § samt 14 och 16 §, mellanrubriken före 17 § samt 17 och 18 §, 19 § 1 mom., mellanrubriken före 20 § samt 20, 21 och 24 §, mellanrubriken före 25 § samt 25 § 2 mom. och 25 a §, mellanrubriken före 25 f § samt 25 f och 25 g §, 25 h § 1 mom., 25 i § 2 och 3 mom., 26 och 47 a §, 49 a § 1 och 3 mom., 54 § samt 64 § 4 och 5 mom. sådana de lyder i lag 446/1995, rubriken för 2 a kap., 26 b, 26 e och 26 h § samt 55 § 2 mom. sådana de lyder i nämnda lag 442/1984, 26 a § sådan den lyder i sist nämnda lag och i lag 1254/1994, 29 a § sådan den lyder i lag 967/1997, 39 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 648/1974, 45 § sådan den lyder i nämnda lagar 446/1995 och 967/1997 samt i lag 1654/1995, 46, 46 a, och 48 § sådana de lyder i nämnda lagar 446/1995 och 1654/1995, 47 § sådan den lyder i nämnda lag 446/1995 och i lag 365/1997, 49 § 1 och 3 mom. sådana de lyder i lag 250/1998, 56 och 60 § samt 62 § 1 mom. sådana de lyder i lag 715/1995, 56 a § sådan den lyder i lag 1024/1995 och i nämnda lag 250/1998, 56 c § sådan den lyder i lag 418/1993 och 57 § sådan den lyder i nämnda lagar 442/1984 och 715/1995, samt

fogas till lagen nya mellanrubriker före 2, 9 och 10 §, till lagen en ny 11 a, 13 a och 16 a—16 e § och före dem nya mellanrubriker, till 19 §, sådan den lyder i nämnda lag 446/1995, ett nytt 5 mom., till 23 §, sådan den lyder i nämnda lag 446/1995, ett nytt 2 mom., en ny mellanrubrik före 25 a §, till 25 d §, sådan den lyder i nämnda lag 446/1995, ett nytt 4 mom., nya mellanrubriker före 25 g, 25 h, 25 i §, 45, 46, 46 a, 47, 47 a, 48, 49, 49 a och 50 §, till lagen ett nytt 5 a kap., nya mellanrubriker före 54, 54 a och 54 b, till 54 b §, sådan den lyder i nämnda lag 446/1995, nya 2 och 3 mom., nya mellanrubriker före 55, 56, 56 a, 56 b, 56 c och 56 d §, till lagen en ny 56 e § och en ny mellanrubrik före 56 e §, till lagen en ny 56 f § och en ny mellanrubrik före 56 f §, nya mellanrubriker före 57, 58, 60, 61 och 62 §, till lagen en ny 60 a § och en ny mellanrubrik före 60 a § samt till lagen en ny 64 b § som följer:

Ekonomiska rättigheter

2 §

Upphovsrätt innefattar, med de inskränkningar som föreskrivs nedan, uteslutande rätt

att förfoga över verket genom att framställa exemplar av det och genom att göra det tillgängligt för allmänheten, i ursprungligt eller ändrat skick, i översättning eller bearbetning, i annan litteratur- eller konststart eller i annan

teknik.

Som framställning av exemplar anses varje direkt eller indirekt samt tillfällig eller permanent framställning av exemplar av verket oavsett i vilken form eller med vilken metod det sker och oavsett om det sker helt eller delvis. Som framställning av exemplar anses även att verket överförs till en anordning, genom vilken det kan återges.

Verket görs tillgängligt för allmänheten när

1) verket överförs till allmänheten på trådbunden eller trådlös väg, vilket även omfattar överföring av verket på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till verket från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer,

2) verket framförs offentligt för en vid framförandet närvarande publik,

3) exemplar av verket bjuds ut till försäljning, uthyrning eller utlåning eller annars sprids till allmänheten, eller när

4) verket visas offentligt utan att tekniska hjälpmedel används.

Som offentligt framförande och överföring till allmänheten anses även framförande eller överföring som i förvärvsverksamhet sker inför en större slutna krets.

Fria verk

9 §

Lagar och förordningar samt beslut och yttranden av myndigheter eller andra offentliga organ samt sådana översättningar av dessa som en myndighet eller ett annat offentligt organ har gjort eller låtit göra är inte föremål för upphovsrätt.

Bestämmelserna i 1 mom. gäller inte självständiga verk som ingår i sådana handlingar som avses i momentet. Dessa verk får dock återges i samband med handlingen samt användas separat från handlingen för de administrativa syften eller andra syften som handlingen hänför sig till.

Andra immateriella rättigheter

10 §

2 kap.

Inskränkningar i upphovsrätten samt bestämmelser om avtalslicens

Allmänna bestämmelser

11 §

Bestämmelserna i detta kapitel medför inte inskränkningar i upphovsmannens rätt enligt 3 § utöver vad som följer av 25 e §.

När ett exemplar av ett verk framställs eller ett verk görs tillgängligt för allmänheten med stöd av bestämmelserna i detta kapitel skall upphovsmannens namn och källan anges i den omfattning och på det sätt som god sed kräver. Verket får inte utan upphovsmannens samtycke ändras i större utsträckning än vad tillåten användning kräver.

Ett exemplar av ett verk som framställts med stöd av detta kapitel bestämmelser om inskränkning av upphovsrätten får spridas till allmänheten eller användas för offentligt framförande i sådant syfte som avses i inskränkningen.

Bestämmelserna i 3 mom. tillämpas på motsvarande sätt på användning som sker med stöd av avtalslicens.

Med stöd av detta kapitel bestämmelser om inskränkning av upphovsrätten får exemplar inte framställas av sådana exemplar av verk som framställts eller tillgängliggjorts för allmänheten i strid med 2 § eller till vars skydd utförda tekniska åtgärder kringgåtts i strid med 50 a §. Bestämmelserna i detta moment gäller dock inte användning av verk med stöd av 11 a, 16 eller 16 a—16 c § eller 25 d § 2 mom.

Tillfällig framställning av exemplar

11 a §

Bestämmelserna i 2 § om rätten till framställning av exemplar av ett verk gäller inte sådan tillfällig framställning av exemplar

1) som är flyktig eller sporadiskt förekommande,

2) som utgör en integrerad och väsentlig del av en teknisk process,

3) vars enda syfte är att möjliggöra en överföring i ett nät mellan tredje parter via en

mellanhand eller en laglig användning av ett verk, samt

4) som inte har någon självständig ekonomisk betydelse.

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas inte på ett datorprogram eller en databas.

13 §

Exemplar av utgivna verk får framställas genom fotokopiering eller liknande förfarande med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 §.

Användning i internt informationssyfte

13 a §

Exemplar av artiklar med tillhörande bilder som publicerats i dagstidningar eller tidskrifter som framställts genom tryckning eller liknande förfarande får med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 § framställas för användning hos myndigheter samt näringsidkare och andra personer och sammanslutningar för intern information, och på detta sätt framställda exemplar får användas i detta syfte för överföring till allmänheten, på annat sätt än genom utsändning i radio eller television. Bestämmelserna i detta moment gäller inte framställning av exemplar av verk genom fotokopiering eller liknande förfarande.

Av verk som ingår i aktualitets- eller nyhetsprogram som sänts i radio eller television får enstaka exemplar framställas för användning i myndigheters samt näringsidkares och andra personers eller sammanslutningars interna information en kort tid efter upptagningen.

Bestämmelserna i 1 mom. gäller inte verk vars upphovsman har förbjudit framställning av exemplar av verket eller överföring av verket.

Framställning av exemplar inom undervisningsverksamhet och vetenskaplig forskning

14 §

Exemplar av i radio eller television utsända och även andra offentliggjorda verk, som inte har framställts för användning inom undervisning får med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 § framställas för användning i undervisningsverksamhet eller vetenskaplig

forskning och användas i detta syfte för överföring till allmänheten på annat sätt än genom utsändning i radio eller television. Bestämmelserna i detta moment gäller inte framställning av exemplar av verk genom fotokopiering eller liknande förfarande.

I undervisningsverksamhet får genom direkt upptagning av ljud eller bild för tillfälligt bruk i denna verksamhet framställas exemplar av offentliggjorda verk som framförs av lärare eller elever. På detta sätt framställda exemplar får inte utnyttjas för andra ändamål.

I prov som ingår i studentexamen eller liknande prov får tas in delar av ett offentliggjort verk eller, om verket inte är omfattande, hela verket.

Bestämmelserna i 1 mom., som gäller andra verk än i radio eller television utsända verk, gäller inte verk vars upphovsman har förbjudit framställning av exemplar eller överföring av verket.

16 §

Sådana arkiv samt för allmänheten öppna bibliotek och museer som anges genom förordning av statsrådet får, om inte framställningen av exemplar syftar till direkt eller indirekt ekonomisk vinning, framställa exemplar av verk som finns i deras egna samlingar

1) för att bevara material och säkerställa dess hållbarhet,

2) för teknisk rekonstruering och istandsättning av material,

3) för förvaltning och organisering samt annat internt bruk som påkallas av underhåll av samlingarna,

4) för att komplettera ett exemplar av ett bristfälligt verk, eller för att komplettera ett i flera delar utgivet verk med en felande del, om verket eller den behövliga kompletteringen inte är tillgängliga via kommersiell spridning eller överföring.

Framställning av exemplar av verk för allmänheten och överföring av verk till allmänheten

16 a §

Sådana arkiv samt för allmänheten öppna bibliotek som anges genom förordning av statsrådet får, om inte framställningen av ex-

emplar syftar till direkt eller indirekt ekonomisk vinning,

1) genom fotokopiering eller liknande förfarande framställa exemplar av ett offentliggjort verk som finns i deras egna samlingar och som lätt tar skada, och göra dem tillgängliga för allmänheten genom utlåning, om verket inte är tillgängligt via kommersiell spridning eller överföring,

2) förutsatt att det anses ändamålsenligt, genom fotokopiering eller liknande förfarande framställa exemplar av enstaka artiklar som ingår i samlingsverk, tidningar eller tidskrifter som finns i deras egna samlingar samt av korta avsnitt ur andra utgivna verk för att lämnas ut till låntagare för deras privata bruk i stället för de volymer eller häften i vilka de ingår.

Sådana arkiv samt för allmänheten öppna bibliotek och museer som anges genom förordning av statsrådet får, om inte framställningen av exemplar syftar till direkt eller indirekt ekonomisk vinning, överföra ett offentliggjort verk som finns i deras egna samlingar till en enskild för användning i forskningssyfte eller för privata studier i lokaler hos inrättningen genom terminaler avsedda för överföring till allmänheten, om användningen kan ske utan hinder av anskaffnings-, licens- och andra avtalsvillkor för användningen av verket och om annan digital framställning av exemplar av verket än sådan som följer av i detta moment avsedd användning och vidareöverföring av verket har förhindrats.

Användning av verk i friexemplarsbibliotek

16 b §

Bibliotek till vilka enligt lag (420/1980) skall överlätas exemplar av ett verk, får

1) använda ett verk som finns i deras samlingar på de sätt som avses i 16 och 16 a § och under de förutsättningar som nämns i dessa paragrafer,

2) överföra ett offentliggjort verk som finns i deras samlingar till en enskild för användning i forskningssyfte eller för privata studier genom terminaler avsedda för överföring till allmänheten, i utrymmen till ett sådant bibliotek i vilket materialet enligt friexemplarslagen placeras för att fogas till bibliotekets

samlingar, och i Finlands filmarkiv, om annan digital framställning av exemplar av verket än sådan som följer av i detta moment avsedd användning och vidareöverföring av verket har förhindrats,

3) i syfte att införliva dem i sina samlingar framställa exemplar av verk som gjorts tillgängliga för allmänheten i ett öppet datanät, och

4) i syfte att införliva dem i sina samlingar framställa exemplar av sådana utgivna verk som behöver anskaffas till bibliotekets samlingar men som inte är tillgängliga via kommersiell spridning eller överföring.

Bestämmelserna i 1 mom. 1 och 4 punkten tillämpas även på bibliotek hos vilka sådana bibliotek som avses i 1 mom. enligt friexemplarslagen placeras för att fogas till samlingarna.

Användning av verk vid Finlands filmarkiv

16 c §

Finlands filmarkiv får,

1) använda ett verk som finns i dess samlingar på de sätt som avses i 16 och 16 a § och under de förutsättningar som nämns i dessa paragrafer,

2) överföra ett verk som finns i dess samlingar till en enskild för användning i forskningssyfte eller för privata studier genom terminaler avsedda för överföring till allmänheten, i utrymmen i ett i 16 b § avsett bibliotek om annan digital framställning av exemplar av verket än sådan som följer av i detta moment avsedd användning och vidareöverföring av verket har förhindrats, och

3) i syfte att införliva dem i sina samlingar framställa exemplar av verk som gjorts tillgängliga för allmänheten genom utsändning i radio eller television.

Bestämmelserna i 1 mom. 1 och 2 punkten tillämpas inte på filmverk som framställts av utländska producenter.

Ett verk som finns i Finlands filmarkivs samlingar får med undantag av filmverk som framställts av utländska producenter användas för forskning eller filmundervisning på högskolenivå.

Bestämmelserna i 1—3 mom. tillämpas även på sådant deponeringsskyldigheten underställt material som förvaras i ett förvä-

ringsutrymme som godkänts i enlighet med filmarkiveringslagens (576/1984) bestämmelser.

Användning av verk i arkiv, bibliotek och museer med stöd av avtalslicens

16 d §

Sådana arkiv samt för allmänheten öppna bibliotek och museer som anges genom förordning av statsrådet får med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 §

1) framställa exemplar av verk i deras samlingar i andra än i 16 och 16 a—16 c § avsedda fall och

2) överföra verk i deras samlingar till allmänheten i andra än i 16 a—16 c § avsedda fall.

Bestämmelserna i 1 mom. gäller inte ett verk vars upphovsman har förbjudit framställning av exemplar eller överföring av verket.

Närmare bestämmelser om användning av verk i arkiv, bibliotek och museer

16 e §

Närmare bestämmelser om framställning av exemplar av verk som avses i 16 och 16 a—16 c § samt om användning av på sådant sätt framställda exemplar av verk kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

Närmare bestämmelser om överföring av verk till enskilda med stöd av 16 a? 16 c § kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

Tillgängliggörande av verk för användning av personer med funktionshinder

17 §

För personer med synskada och andra som på grund av funktionshinder eller sjukdom inte kan ta del av verk på sedvanligt sätt får exemplar framställas av utgivna litterära eller musikaliska verk eller bildkonstverk på annat sätt än genom upptagning av ljud eller rörlig bild. På sådant sätt framställda exemplar av verk får användas för överföring till ovan avsedda personer på annat sätt än genom utsändning i radio eller television.

Genom förordning av statsrådet angivna inrättningar har rätt att på de villkor som före-

skrivs i förordningen genom ljudupptagning framställa exemplar av utgivna litterära verk till personer med synskada och andra som på grund av funktionshinder eller sjukdom inte kan ta del av böcker på sedvanligt sätt, för utlåning eller försäljning eller för att användas till överföring till sådana personer på annat sätt än genom utsändning i radio eller television.

Genom förordning av statsrådet angivna inrättningar har rätt att på de villkor som föreskrivs i förordningen framställa exemplar av utgivna litterära verk på teckenspråk för döva och personer med hörselskada, vilka inte kan ta del av böcker på sedvanligt sätt, för utlåning eller försäljning eller för att användas till överföring på annat sätt än genom utsändning i radio eller television.

Upphovsmannen har rätt till ersättning för ovan i 2 och 3 mom. avsedd framställning av exemplar av ett verk till försäljning eller för sådan ovan i 2 och 3 mom. avsedd överföring av ett verk till en funktionshindrad eller någon annan så att denne varaktigt får behålla ett exemplar av verket.

Bestämmelserna i 1—4 mom. gäller inte framställning av exemplar av verk eller överföring av verk i kommersiellt syfte.

18 §

I sådana samlingsverk framställda genom tryckning eller liknande förfarande som är avsedda för användning vid undervisning, och som är sammanställda ur verk av ett större antal upphovsmän får mindre delar av litterära eller musikaliska verk återges eller, om ett sådant verk är av mindre omfång, hela verket, när fem år har förflutit från det år då verket gavs ut. I anslutning till texten får ofentliggjorda konstverk återges. Detta moment gäller inte verk som har framställts för användning vid undervisning.

För återgivning som avses i 1 mom. har upphovsmannen rätt till ersättning.

Spridning av exemplar av verk

19 §

När ett exemplar av ett verk med upphovsmannens samtycke första gången har sålts eller på annat sätt varaktigt överlåts

inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får exemplaret spridas vidare.

Ett sådant exemplar av ett verk som med upphovsmannens samtycke första gången har sålts eller på annat sätt varaktigt överlåtit utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får i enlighet med 1 mom. och med de begränsningar som följer av 3 mom.

1) göras tillgängligt för allmänheten genom utlåning,

2) säljas eller på annat sätt varaktigt överlåtas, om det exemplar som överlåts har anskaffats av en privat person för eget bruk.

Visning av exemplar av verk

20 §

När ett exemplar av ett verk med upphovsmannens samtycke har sålts eller på annat sätt varaktigt överlåtit får exemplaret användas för offentlig visning av verket.

21 §

Ett utgivet verk får framföras offentligt i samband med undervisning.

Ett utgivet verk får även framföras offentligt vid tillfällen där framförandet av verk inte är det huvudsakliga, tillträdet är avgiftsfritt och tillfället inte heller annars ordnas i förvärvssyfte.

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. gäller inte sceniska verk eller filmverk. Bestämmelserna om offentligt framförande av filmverk i samband med forskning och filmundervisning på högskolenivå finns i 16 c §.

Bestämmelserna i 1—3 mom. gäller inte offentligt framförande i samband med gudstjänst.

23 §

Upphovsmannens namn och källan skall alltid anges.

24 §

När musikaliska verk framförs med text får texten återges för åhörarna i konsertprogram eller liknande som framställts genom tryckning, fotokopiering eller annat liknande förfarande.

Användning av konstverk

25 §

När exemplar av ett konstverk med upphovsmannens samtycke har sålts eller på annat sätt varaktigt överlåtit får konstverket innefattas i fotografier, filmer eller televisionsprogram, om återgivningen är av underordnad betydelse i fotografiet, filmen eller televisionsprogrammet.

Användning av konstverk i kataloger och meddelanden, samt avbildning av byggnader

25 a §

Konstverk som ingår i en samling eller ställs ut eller bjuds ut till salu får avbildas i meddelanden om utställningen eller försäljningen samt i sådana kataloger som framställts genom tryckning, fotokopiering eller annat liknande förfarande.

Den som sköter en samling eller utställaren eller försäljaren får med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 § framställa exemplar av konstverk som ingår i en samling eller ställs ut eller bjuds ut till salu i andra än i 1 mom. avsedda fall och använda på sådant sätt framställda exemplar för överföring till allmänheten på annat sätt än genom utsändning i radio eller television. Bestämmelserna i detta moment gäller inte konstverk vars upphovsman har förbjudit framställning av exemplar av verket eller överföring av verket.

Konstverk får avbildas också i andra än i 1 eller 2 mom. avsedda fall, om verket är stadigvarande placerat på eller i omedelbar närhet av en allmän plats. Om ett konstverk är huvudmotivet för en bild, får bilden inte användas i förvärvssyfte. En bild i anknytning till text får dock publiceras i en dagstidning eller en tidskrift.

Byggnader får fritt avbildas.

25 d §

Den som genom utsändning i radio eller television eller på annat sätt överför ett verk till allmänheten får framställa eller låta framställa eller förvara ett exemplar av ett utsänt eller överfört verk för uppfyllande av sin på lag

grundade skyldighet till upptagning eller förvaring.

Ursprunglig radio- och televisionsutsändning

25 f §

Ett sändarföretag får sända ut ett verk med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 §. Bestämmelserna i detta moment gäller dock inte sceniska verk eller filmverk och inte heller andra verk, om upphovsmannen har förbjudit utsändning av verket.

Om ett sändarföretag har rätt att sända ut ett verk, får företaget framställa ett exemplar av verket för användning i sina egna utsändningar högst fyra gånger under ett års tid.

För användning av verket oftare eller under en längre tid än som bestäms i 2 mom. får sändarföretaget framställa eller låta framställa ett exemplar av verket med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 §.

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas inte när verk ingår i radio- eller televisionsutsändningar som vidare sänds i oförändrad form samtidigt som den ursprungliga utsändningen.

Bestämmelserna i 1 mom. gäller radio- eller televisionsutsändningar via satellit endast om satellitsändningen sker samtidigt som samma sändarföretags utsändning via markbundet nät.

Återutsändning av arkiverat televisionsprogram

25 g §

Ett sändarföretag får med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 § återutsända ett offentligt verk, om verket ingår i ett av sändarföretaget producerat program som har sänts före den 1 januari 1985.

Bestämmelserna i 1 mom. gäller dock inte verk vars upphovsman har förbjudit utsändning av verket.

Vidaresändning av radio- och televisionsutsändningar

25 h §

Verk som ingår i en radio- eller televisionsutsändning får med stöd av avtalslicens

så som bestäms i 26 § utan att utsändningen ändras, vidare sändas för att tas emot av allmänheten samtidigt som den ursprungliga utsändningen.

Utsändning av program som omfattas av vidare sändningsskyldigheten

25 i §

Upphovsmannen har rätt till ersättning för vidare sändningen. Ersättningen kan betalas endast genom förmedling av en organisation som avses i 26 § 1 mom. Om yrkande på ersättning inte bevisligen framställs inom tre år från utgången av det år då rätten till ersättning uppkom, förfaller denna rätt.

Närmare bestämmelser om verkställigheten av denna paragraf utfärdas vid behov genom förordning av statsrådet.

26 §

Bestämmelserna om avtalslicens i denna lag tillämpas när avtal om användning av ett verk har ingåtts mellan användaren och en av undervisningsministeriet godkänd organisation som företräder ett flertal upphovsmän till i Finland använda verk inom ett visst område. En licenstagare får med stöd av en avtalslicens i enlighet med licensvillkoren använda även sådana verk inom samma område vars upphovsmän inte företräds av organisationen. Undervisningsministeriet godkänner en organisation för viss tid, högst fem år. Undervisningsministeriets beslut skall oberoende av om ändring söks iakttas till dess ärendet har avgjorts genom ett beslut som vunnit laga kraft. Godkännandet kan återtas om organisationen inte uppfyller villkoren i godkännandebeslutet.

Föreskrifter som en organisation som avses i 1 mom. eventuellt har givit om fördelningen av den ersättning som skall betalas till upphovsmännen som företräds av organisationen för framställning av exemplar av ett verk eller för överföring eller utsändning av verk eller om nyttjande av sådan ersättning för ändamål som är gemensamma för upphovsmännen tillämpas också på upphovsmän som inte företräds av organisationen.

Om organisationens i 3 mom. avsedda fö-

reskrifter inte ger de upphovsmän som organisationen företräder rätt till individuell ersättning, har upphovsmän som inte företräds av organisationen dock rätt att kräva sådan ersättning. Ersättningen betalas av den organisation som avses i 1 mom. Rätten till individuell ersättning förfaller om inte yrkande på sådan ersättning bevisligen har framställts inom tre år efter utgången av det kalenderår under vilket framställningen av exemplaren av verket eller överföringen eller utsändningen av verket har skett.

2 a kap.

Kompensation för framställning av exemplar av verk för enskilt bruk

26 a §

När för spridning till allmänheten tillverkas eller till landet införs ett ljud- eller bildband eller någon annan anordning på vilken verk kan tas upp och som i betydande utsträckning används för framställning av exemplar av verk för enskilt bruk skall tillverkaren eller importören betala en avgift baserad på anordningens speltid eller lagringskapacitet att användas som kompensation till verkens upphovsmän samt för ändamål som är gemensamma för uphovsmännen. Kompensationen betalas till uphovsmännen genom förmedling av en organisation som företräder ett flertal uphovsmän till i Finland använda verk inom ett visst område.

Den som till återförsäljning erbjuder en i 1 mom. avsedd anordning som en tillverkare eller importör har sålt, skall på uppmaning av den organisation som avses i 26 b § visa att avgift har betalats för anordningen till den organisation som tar ut avgiften. Om avgiften inte har betalats, skall återförsäljaren betala avgiften. Återförsäljaren har dock rätt att återkräva avgiften hos tillverkaren eller importören eller en annan återförsäljare.

Efter att kommunikationsministeriet och handels- och industriministeriet givit sitt utlåtande om saken föreskrivs om de anordningar som omfattas av avgiften enligt 1 mom. genom förordning av undervisningsministeriet. Genom förordning av undervisningsministeriet föreskrivs även om storleken av avgiften. Undervisningsministeriet skall

före det förhandla med organisationer som företräder i 1 mom. avsedda tillverkare och importörer samt organisationer som företräder uphovsmän. Avgiften skall fastställas så att den kan anses utgöra en rimlig kompensation för framställning av exemplar av verk för enskilt bruk. För avgiften skall föreskrivas en övre gräns som avgiften inte får överskrida. Vid fastställandet av avgiftens storlek skall beaktas i vilken utsträckning tekniska åtgärder som hindrar privat kopiering har använts för skydd av sådana verk som gjorts tillgängliga för allmänheten.

26 b §

Avgiften tas ut av en organisation som företräder ett flertal uphovsmän till i Finland använda verk och som godkänts för detta uppdrag av undervisningsministeriet för viss tid, högst fem år. Undervisningsministeriets beslut skall oberoende av om ändring söks iaktas till dess ärendet har avgjorts genom ett beslut som vunnit laga kraft. En förutsättning för godkännande är att organisationen förbinder sig att i enlighet med en av undervisningsministeriet godkänd dispositionsplan använda en årligen mellan ministeriet och organisationen överenskommen del av avgiftens avkastning för ändamål som är gemensamma för uphovsmännen.

Kostnaderna för uppbörd och administration dras av från avgiftens avkastning.

26 e §

Den som använder eller exporterar anordningar är berättigad att av organisationen få återbäring motsvarande den betalda avgiften för anordningar som

- 1) förs ut från Finland,
- 2) används för yrkesmässig eller i samband med undervisning eller vetenskaplig forskning skeende framställning av exemplar av material som är skyddat enligt denna lag,
- 3) används för framställning av upptagningar för personer med funktionshinder,
- 4) används som minnes- eller lagringsanordning för databehandling i yrkesmässig verksamhet.

Yrkas inte återbäring bevisligen inom tre månader efter utgången av det år då rätten därtill uppkom, förfaller den.

Den organisation som tar ut avgiften kan

bevilja tillstånd till att en enligt 1 mom. 2? 4 punkten till återbäring berättigad användare får köpa av en i 26 a § avsedd tillverkare, importör eller återförsäljare eller själv till sitt eget bruk importera en i 26 a § 1 mom. avsedd anordning utan kompensationsavgift.

26 h §

Närmare bestämmelser om verkställigheten av 26 a—26 f § utfärdas genom förordning av statsrådet.

29 a §

Om en upphovsman till en filmproducent eller fonogramproducent har överlåtit rätten att till allmänheten genom uthyrning sprida exemplar av verk som tagits upp på film eller fonogram, eller om upphovsmannens rätt att till allmänheten genom uthyrning sprida exemplar av verk som tagits upp på film har övergått till filmproducenten med stöd av 39 §, har upphovsmannen rätt att för uthyrningen få en skälig ersättning av producenten. Upphovsmannen kan inte avstå från sin rätt till ersättning.

39 §

Överlåtelse av rätt till filmning av ett litterärt eller konstnärligt verk omfattar rätt att framställa exemplar av filmen, rätt att göra filmen tillgänglig för allmänheten samt rätt att förse filmen med text eller spela in dess text på nytt på ett annat språk.

Bestämmelserna i 1 mom. gäller inte musikaliska verk.

5 kap.

Upphovsrätten närstående rättigheter

Utövande konstnär

45 §

Ett framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk eller ett uttryck av folklöre får inte utan den utövande konstnärens samtycke

1) tas upp på en anordning genom vilken framförandet kan återges, eller

2) göras tillgängligt för allmänheten genom radio eller television eller genom direkt överföring.

Ett framförande enligt 1 mom. som har tagits upp på en anordning som avses i 46 § får inte utan den utövande konstnärens samtycke förrän 50 år har förflutit från det år då framförandet ägde rum,

1) överförs till en anordning genom vilken det kan återges,

2) framförs offentligt för en vid framförandet närvarande publik,

3) överförs till allmänheten på trådbunden eller trådlös väg, vilket även omfattar överföring på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till det från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer,

4) spridas till allmänheten.

Ett framförande enligt 1 mom. som har tagits upp på en anordning som avses i 46 a § får inte utan den utövande konstnärens samtycke förrän 50 år har förflutit från det år då framförandet ägde rum,

1) överförs till en anordning genom vilken det kan återges,

2) överförs till allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till det från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer,

3) spridas till allmänheten.

Om en upptagning av framförandet ges ut eller offentliggörs innan 50 år har förflutit från det år då upptagningen ägde rum, gäller det i 2 och 3 mom. föreskrivna skyddet till utgången av det 50 året efter det år då det upptagna framförandet första gången gavs ut eller offentliggjordes.

På överlåtelse av rätten till filmning av ett framförande tillämpas på motsvarande sätt bestämmelserna i 39 § 1 mom.

På förfarande som enligt 1—4 mom. kräver den utövande konstnärens samtycke tillämpas på motsvarande sätt 2 § 2 och 3 mom., 3, 6—8, 11 och 11 a §, 12 § 1—3 mom., 13 a § 2 mom., 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16 och 16 a—16 e §, 17 § 2, 3 och 5 mom., 19 § 1, 2 och 5 mom., 21, 22 och 25 b? 25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 25 h, 25 i, 26, 26 a—26 f och 26 h §, 27 § 1 och 2 mom. samt 28, 29, 29 a, 41 och 42 §.

Producent av ljudupptagning

46 §

En grammofonskiva eller annan anordning på vilken ljud har tagits upp får inte utan producentens samtycke förrän 50 år har förflutit från det år då upptagningen ägde rum,

1) överförs till en anordning genom vilken den kan återges,

2) framförs offentligt för en vid framförandet närvarande publik,

3) överförs till allmänheten på trådbunden eller trådlös väg, vilket även omfattar överföring på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till den från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer,

4) spridas till allmänheten.

Om upptagningen ges ut innan 50 år har förflutit från det år då upptagningen ägde rum, gäller det i 1 mom. föreskrivna skyddet till utgången av det 50 året efter det år då upptagningen första gången gavs ut. Om upptagningen inte ges ut, utan den före 50 år har förflutit från det år då upptagningen ägde rum, på lagligt sätt görs tillgänglig för allmänheten på annat sätt än genom spridning av exemplar av upptagningen, gäller skyddet till utgången av det 50 året efter det år då upptagningen första gången gjordes tillgänglig för allmänheten på det nämnda sättet.

På förfarande som enligt 1 och 2 mom. kräver producentens samtycke tillämpas på motsvarande sätt 2 § 2 och 3 mom., 6—8 §, 11 § 2—5 mom., 11 a §, 12 § 1—3 mom., 13 a § 2 mom., 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16 och 16 a—16 e §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 21, 22, 25 b och 25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 26, 26 a—26 f och 26 h §, 27 § 1 och 2 mom., 29 § och 39 § 1 mom.

Bestämmelserna i denna paragraf tillämpas inte på anordningar som avses i 46 a §.

Producent av bildupptagning

46 a §

Filmer eller andra anordningar på vilka rörliga bilder har tagits upp får inte utan producentens samtycke förrän 50 år har förflutit från det år då upptagningen ägde rum,

1) överförs till en anordning genom vilken den kan återges,

2) spridas till allmänheten,

3) överförs till allmänheten på trådbunden eller trådlös väg på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till det upptagna materialet från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

Om upptagningen ges ut eller offentliggörs innan 50 år har förflutit från det år då upptagningen ägde rum, gäller det i 1 mom. föreskrivna skyddet till utgången av det 50 året efter det år då upptagningen första gången gavs ut eller offentliggjordes.

På förfarande som enligt 1 och 2 mom. kräver producentens samtycke tillämpas på motsvarande sätt 6—8 §, 11 § 2—5 mom., 11 a §, 12 § 1—3 mom., 13 a § 2 mom., 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16 och 16 a—16 e §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 22, 25 b och 25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 26, 26 a—26 f och 26 h §, 27 § 1 och 2 mom. samt 29 §.

Användning av ljudupptagningar och musikupptagningar med visuella element

47 §

Utän hinder av 45 § 2 och 4 mom. och 46 § 1 och 2 mom. får ett i 45 § avsett framförande som tagits upp på en anordning som avses i 46 § och anordningen i 46 § användas

1) direkt eller indirekt vid ett offentligt framförande,

2) vid ursprunglig överföring till allmänheten på annat sätt än så att enskilda kan få tillgång till det upptagna framförandet eller materialet från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer,

3) för samtidig och oförändrad vidaresändning av en radio- eller televisionsutsändning som är avsedd att mottas av allmänheten.

Ersättning skall betalas till producenten och till den utövande konstnär vars framförande har tagits upp på en i 1 mom. avsedd anordning som använts för framföring, överföring eller vidaresändning.

Om en på den kommersiella marknaden till allmänheten spridd eller överförd musikupptagning med visuella element används på det sätt som avses i 1 mom. 1 eller 2 punkten under den i 46 a § 2 mom. nämnda tiden, har den utövande konstnär vars framförande av ett musikaliskt verk tagits upp på anordningen rätt att för användningen av det upptagna framförandet få ersättning utan hinder av vad

som i 45 § 5 mom. föreskrivs om tillämpningen av 39 § 1 mom.

I de fall som avses i 1? 3 mom. skall på motsvarande sätt tillämpas 21, 22 och 25 b §, 27 § 1 och 2 mom. och 29 § samt i fråga om utövande konstnärers rätt även 11 § 2 mom. samt 28, 41 och 42 §.

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. tillämpas inte på anordningar som avses i 46 a §.

Användningsersättning

47 a §

Ersättning för användning av en ljudupptagning i enlighet med 47 § 1 mom. 1 och 2 punkten betalas, om inte något annat har avtalats, genom förmedling av en av undervisningsministeriet godkänd organisation som företräder ett flertal sådana utövande konstnärer och fonogramproducenter vilkas på anordningar upptagna framföranden och anordningar används i Finland.

Ersättning för vidareändring i enlighet med 47 § 1 mom. 3 punkten betalas genom förmedling av en i 26 § 1 mom. avsedd organisation.

Ersättning för användning av en musikupptagning med visuella element i enlighet med 47 § 3 mom. betalas, om inte något annat har avtalats, genom förmedling av en av undervisningsministeriet godkänd organisation som företräder ett flertal sådana utövande konstnärer vilkas på anordningar upptagna framföranden används i Finland.

Den utövande konstnärers eller producentens rätt till ersättning har förfallit, om inte ett yrkande på ersättning bevisligen har framställts hos organisationen inom tre år efter utgången av det kalenderår då det på anordning upptagna framförandet och anordningen användes.

Undervisningsministeriet godkänner de organisationer, som avses i 1 och 3 mom. för viss tid, högst fem år. Undervisningsministeriets beslut skall oberoende av om ändring söks iaktas till dess ärendet har avgjorts genom ett beslut som vunnit laga kraft. Godkännandet kan återtas om organisationen inte uppfyller villkoren i godkännandebeslutet.

Om användaren av anordningen inte betalar en i 1 eller 3 mom. avsedd ersättning om vars

storlek användaren har avtalat med de utövande konstnärerna och, i de fall som avses i 47 § 1 mom., även med producenterna eller vars storlek har avgjorts i ett förfarande som avses i 54 §, kan domstolen på yrkande av en part besluta att användningen får fortsätta endast med samtycke av de utövande konstnärerna och producenterna tills ersättningen betalts.

Radio- och televisionsföretag

48 §

En radio- eller televisionsutsändning får inte utan sändarföretagets samtycke vidareändras eller tas upp på en anordning genom vilken den kan återges. Utan samtycke av sändarföretaget får en televisionsutsändning inte heller återges i lokaler till vilka allmänheten har tillträde mot avgift.

En utsändning som har tagits upp får inte utan sändarföretagets samtycke förrän 50 år har förflutit från det år då utsändningen ägde rum,

- 1) överförs till en anordning genom vilken den kan återges,
- 2) återutsändas,
- 3) spridas till allmänheten,
- 4) överförs till allmänheten på trådbunden eller trådlös väg på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till den upptagna utsändningen från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. tillämpas på motsvarande sätt på annan programbärande signal än radio- eller televisionsutsändning.

Beträffande fall som avses i 1 och 2 mom. tillämpas på motsvarande sätt 6—8 §, 11 § 2—5 mom., 11 a §, 12 § 1 och 2 mom., 13 a § 2 mom., 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16 och 16 a—16 e §, 19 § 1 mom., 21, 22, 25 b och 25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 26 §, 27 § 1 och 2 mom. samt 29 §. På vidareändringar via kabel tillämpas dessutom på motsvarande sätt 25 h § 1 mom. och 25 i §, utom när utsändningen har sitt ursprung i en annan stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, varvid i stället för nämnda paragraf på motsvarande sätt skall tillämpas 25 h § 3 mom.

Framställare av kataloger och databaser

49 §

Beträffande arbeten som avses i 1 mom. tillämpas på motsvarande sätt 2 § 2 och 3 mom., 8 och 9 §, 11 § 2—5 mom., 12 § 1, 2 och 4 mom., 13 och 13 a §, 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16, 16 a—16 e, 17 och 18 §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 22, 25 b—25 d, 25 f—25 i §, 25 j § 4 och 5 mom., 26 och 27—29 §. Om ett sådant arbete eller en del därav är föremål för upphovsrätt, kan denna rätt göras gällande.

Fotograf

49 a §

En fotograf har uteslutande rätt att förfoga över sina fotografier, i oförändrat eller förändrat skick

- 1) genom att framställa exemplar av dem,
- 2) genom att göra dem tillgängliga för allmänheten.

På fotografier som avses i denna paragraf tillämpas på motsvarande sätt 2 § 2 och 3 mom., 3 § 1 och 2 mom., 7—9, 11 och 11 a §, 12 § 1 och 2 mom., 13 och 13 a §, 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16 och 16 a—16 e §, 17 § 1 mom., 18 §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 20, 22 och 25 §, 25 a § 1 och 2 mom., 25 b, 25 d, 25 f—25 i, 26, 26 a—26 f, 26 h, 27—29, 39, 40, 40 c, 41 och 42 §. Om ett fotografi är föremål för upphovsrätt, kan denna rätt göras gällande.

Pressmeddelande

50 §

5 a kap.

Tekniska åtgärder och elektronisk information om rättighetsförvaltning*Förbud mot kringgående av tekniska åtgärder*

50 a §

Det är förbjudet att kringgå en sådan effek-

tiv teknisk åtgärd för skydd av ett med stöd av denna lag skyddat verk som upphovsmannen eller någon annan med upphovsmannens tillstånd i samband med tillgängliggörande av verket för allmänheten har installerat för skydd av verket.

Med *effektiv teknisk åtgärd* avses varje sådan teknik, anordning eller komponent som utformats att vid sedvanligt bruk förhindra eller begränsa mot ett verk riktade åtgärder till vilka upphovsmannen eller en annan rättsinnehavare inte har givit sitt samtycke och som uppfyller skyddsändamålet.

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas inte om tekniska åtgärder kringgås i samband med forskning eller undervisning i kryptografisk teknologi eller om någon som lagligen anskaffat eller i sin besittning fått ett exemplar av ett verk för att lyssna eller se på verket kringgår en teknisk åtgärd. Det är förbjudet att framställa exemplar av ett verk, om den tekniska åtgärd som skyddar verket har kringgåts för att lyssna eller se på verket.

Bestämmelserna i 1—3 mom. gäller inte en teknisk åtgärd för skydd av datorprogram.

Förbud mot tillverkning och spridning av anordningar för kringgående av tekniska åtgärder

50 b §

Det är förbjudet att tillverka eller importera i spridningssyfte, sprida till allmänheten, sälja, hyra ut, marknadsföra i försäljnings- eller uthyrningssyfte eller inneha i kommersiellt syfte anordningar, produkter eller komponenter eller delar därav som möjliggör eller underlättar kringgående av effektiva tekniska åtgärder. Det är heller inte tillåtet att tillhandahålla tjänster som möjliggör eller underlättar kringgående av en effektiv teknisk åtgärd.

I 1 mom. avsedda anordningar, produkter eller komponenter eller tjänster är sådana som

1) marknadsförs, utannonseras eller hålls till salu som ett medel att kringgå effektiva tekniska åtgärder,

2) endast har ett begränsat kommersiellt syfte eller användningsområde utöver kringgående av effektiva tekniska åtgärder, eller

3) huvudsakligen är utformade, konstruera-

de, anpassade eller framtagna i syfte att möjliggöra eller underlätta kringgående av effektiva tekniska åtgärder för skydd av verk som skyddas enligt denna lag.

Bestämmelserna i 1 mom. gäller inte en teknisk åtgärd för skydd av datorprogram.

Användning av verk som skyddats med tekniska åtgärder

50 c §

Den som lagligen innehar eller har tillgång till ett med effektiva tekniska åtgärder skyddat verk, och som med stöd av 14 § 3 mom., 15, 16, 16 a, 17 §, 25 d § 2 mom. eller 25 f § 2 mom. har rätt att använda verket skall ha möjlighet att använda verket till den del det är nödvändigt för utnyttjandet av den inskränkning av upphovsrätten som föreskrivs i nämnda lagrum.

Upphovsmannen skall tillhandahålla en i 1 mom. avsedd användare av verket medel att använda verket i enlighet med de i momentet nämnda lagrummen, om användaren på grund av tekniska åtgärder inte har möjlighet att använda verket. Om upphovsmannen inte på det sätt som anges ovan tillhandahåller medel att använda verket eller om användning av verket inte möjliggjorts genom frivilliga åtgärder såsom avtal mellan uphovsmännen och användare av verk eller genom andra arrangemang, avgörs ärendet genom skiljeförfarande enligt 54 §.

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. tillämpas inte på ett verk som överförts till allmänheten under överenskomna villkor på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till verket från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

Vad som i 1 och 2 mom. sägs om upphovsman tillämpas även på den som med upphovsmannens tillstånd gör ett verk tillgängligt för allmänheten.

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. tillämpas inte på datorprogram.

Elektronisk information om rättighetsförvaltning

50 d §

Det är förbjudet att avlägsna eller ändra sådan elektronisk information om rättighetsför-

valtning avseende ett med stöd av denna lag skyddat verk som ingår i ett exemplar av verket eller framgår vid överföring av verket till allmänheten och genom vilken verket, upphovsmannen eller någon annan rättshavare identifieras eller vilken ger uppgifter om villkoren för användning av verket.

Det är förbjudet att sprida till allmänheten eller föra in till landet för spridning till allmänheten ett exemplar av ett verk eller överföra till allmänheten ett med stöd av denna lag skyddat verk på ett sådant sätt att elektronisk information om rättighetsförvaltning olovligt har avlägsnats från verket eller att informationen har ändrats.

Med information om rättighetsförvaltning avses i denna paragraf sådana uppgifter som upphovsmannen eller någon annan på hans vägnar eller med hans tillstånd har installerat i verket.

Tillämpning på närstående rättigheter enligt 5 kap.

50 e §

Bestämmelserna i 50 a—50 d § om verk och upphovsmän tillämpas på motsvarande sätt på sådana skyddade objekt och deras rättshavare som avses i 5 kap.

Skiljeförfarande

54 §

Vid meningsskiljaktigheter avgörs saken genom skiljeförfarande på det sätt som bestäms genom förordning av statsrådet när det är fråga om

1) ersättning som avses i 17 § 4 mom., 18 § 2 mom., 19 § 4 mom., 25 i § eller i 47 § 2 eller 3 mom.,

2) beviljande av i 26 § avsett tillstånd med stöd av 13 § och villkoren för detta, när saken gäller framställning av exemplar av verk för användning i undervisningsverksamhet,

3) beviljande av i 26 § avsett tillstånd med stöd av 14 § 1 mom. och villkoren för detta, när saken gäller framställning av exemplar av verk för användning i undervisningsverksamhet,

4) beviljande av i 26 § avsett tillstånd för samtidig och oförändrad vidareändring av

radio- eller televisionsutsändning med stöd av 25 h § 1 mom. och villkoren för detta,

5) beviljande av i 26 § avsett tillstånd för samtidig och oförändrad vidareändning via kabel av radio- eller televisionsutsändning med stöd av 25 h § 2 mom. eller 48 § 1 mom. och villkoren för detta, om utsändningen har sitt ursprung i en annan stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet; tillstånd kan beviljas, om sändarföretaget utan grundad anledning förbjuder vidareändning via kabel eller ställer oskäliga villkor för sändandet,

6) avgörande av ett ärende mellan upphovsmannen och verkets användare i fall som avses i 50 c § 2 mom.

Parterna kan även komma överens om att saken skall avgöras av skiljemän enligt lagen om skiljeförfarande (967/1992).

Tillstånd med stöd av denna paragraf har samma verkan som beviljande av i 26 § avsett tillstånd i enlighet med 13 §, 14 § 1 mom., 25 h § 1 eller 2 mom. eller 48 § 1 mom.

Om en part motsätter sig att en sak som avses i 1 mom. avgörs genom skiljeförfarande, kan saken på partens ansökan föras till domstol. Behörig domstol är Helsingfors tingsrätt. Om domstolen har beviljat tillstånd i en sak som avses i 1 mom. 2-4 punkten och besvär anförs över beslutet, är tillståndet och villkoren för det giltiga tills saken har avgjorts slutligt eller en högre domstol bestämmer något annat när den handlägger besvären.

Undervisning i förvärvssyfte

54 a §

Ersättning för användning av ljudupptagningar och musikupptagningar med visuella element

54 b §

Har ett avtal om den ersättning som avses i 47 § 1 mom. inte ingåtts före den i paragrafens 1 mom. avsedda användningen, förfaller ersättningen till betalning när 30 dagar för-

flutit från det att en i 46 § avsedd anordning har använts på sådant sätt som avses i 47 § 1 mom.

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. tillämpas på motsvarande sätt även på ersättning som avses i 47 § 3 mom. och på musikupptagningar med visuella element.

Upphovsrättsrådet

55 §

Närmare bestämmelser om upphovsrättsrådet utfärdas genom förordning av statsrådet.

Strafflagens straffbestämmelser

56 §

Straff för upphovsrättsbrott föreskrivs i 49 kap. 1 § strafflagen (39/1889), för kringgående av tekniska åtgärder i 49 kap. 3 § strafflagen, för brott gällande anordningar för kringgående av tekniska åtgärder i 49 kap. 4 § strafflagen, och för brott gällande intrång i elektronisk information om rättighetsförvaltning i 49 kap. 5 § strafflagen.

Upphovsrättsföreseelse

56 a §

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet

1) bryter mot en sådan bestämmelse i denna lag genom vilken upphovsrätten skyddas eller handlar i strid med en föreskrift som utfärdats med stöd av 41 § 2 mom., bryter mot bestämmelserna i 51 eller 52 § eller mot ett i 53 § 1 mom. eller 54 b § 1 mom. avsett förbud, eller

2) till landet inför eller till finskt territorium för vidaretransport till tredje land inför exemplar av verk som han vet eller har grundad anledning att misstänka vara framställda utomlands under sådana omständigheter att en framställning i Finland skulle ha varit straffbar enligt denna lag,

skall, om inte gärningen skall bestraffas enligt 49 kap. 1 § strafflagen som upphovsrättsbrott, för *upphovsrättsföreseelse* dömas till böter.

Som upphovsrättsföreseelse betraktas inte

framställning för enskilt bruk av enstaka exemplar av ett datorprogram eller en databas i maskinläsbar form som utgivits eller varav exemplar har sålts eller på annat sätt varaktigt överlåtits med samtycke av upphovsmannen eller den som framställt databasen, eller av ett verk i strid med 11 § 5 mom.

Brott mot tystnadsplikten

56 b §

Olovlig spridning av anordning för avläggande av skydd för datorprogram

56 c §

Den som till allmänheten sprider eller för spridning till allmänheten i förvärvssyfte innehar en anordning vars enda syfte är att olovligt avlägsna eller kringgå ett tekniskt hjälpmedel som skyddar datorprogram skall för *olovlig spridning av anordning för avläggande av skydd för datorprogram* dömas till böter.

Brott mot skyldighet att lämna upplysningar

56 d §

Förseelse gällande kringgående av tekniska åtgärder

56 e §

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter

1) mot det i 50 a § avsedda förbudet mot kringgående av tekniska åtgärder eller

2) mot det i 50 b § avsedda förbudet mot tillverkning eller spridning av anordningar för kringgående av tekniska åtgärder,

skall, om inte gärningen skall bestraffas enligt 49 kap. 3 § strafflagen som kringgående av tekniska åtgärder eller enligt 49 kap. 4 § strafflagen som brott gällande anordningar för att kringgå tekniska åtgärder, för *förseelse gällande kringgående av tekniska åtgärder* dömas till böter.

Förseelse gällande intrång i elektronisk information om rättighetsförvaltning

56 f §

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot det i 50 d § avsedda förbudet att avlägsna eller ändra elektronisk information om rättighetsförvaltning eller mot förbudet som avses i paragrafens 2 mom. att sprida till allmänheten eller till landet införa för spridning till allmänheten ett exemplar av ett verk eller till allmänheten överföra ett verk på ett sådant sätt att information om rättighetsförvaltning har avlägsnats eller ändrats, skall, om inte gärningen är straffbar enligt 49 kap. 5 § strafflagen som brott gällande intrång i elektronisk information om rättighetsförvaltning, för *förseelse gällande intrång i elektronisk information om rättighetsförvaltning* dömas till böter, om gärningsmannen vet eller har grundad anledning att anta hans gärning orsakar, möjliggör, underlättar eller döljer intrång i rättigheter enligt denna lag.

Vederlag och ersättning

57 §

Den som i strid med denna lag eller en föreskrift som utfärdats med stöd av 41 § 2 mom. använder ett verk eller till landet eller till finskt territorium för vidaretransport till tredje land för in exemplar av ett verk är skyldig att betala upphovsmannen skäligt vederlag för detta.

Om verket används uppsåtligen eller av vållande, skall utöver vederlag betalas ersättning även för annan förlust samt för lidande och annat förfång.

Den som på något annat sätt än genom användning av ett verk gör sig skyldig till en gärning som skall bestraffas enligt 49 kap. 1, 3 eller 5 § strafflagen eller enligt 56 a §, 56 e § 1 punkten eller 56 f § i denna lag skall till upphovsmannen betala ersättning för förlust, lidande och annat förfång som orsakats av brottet.

Angående ersättning som avses i 2 och 3 mom. gäller dessutom bestämmelserna i skadeståndslagen (412/1974).

Förverkandepåföljd

58 §

Har exemplar av verk framställts, införts till landet eller till finskt territorium för vidaretransport till tredje land, gjorts tillgängliga för allmänheten eller ändrats i strid med denna lag eller föreskrifter som givits med stöd av 41 § 2 mom., eller i strid med 51 eller 52 § eller förbud med stöd av 53 § 1 mom., eller har åtgärder i strid med förbud enligt 50 a eller 50 b § vidtagits, kan domstolen på yrkande av målsägande eller, i fall som avses i 50 b §, av allmänna åklagaren, enligt vad domstolen anser skäligt föreskriva att exemplaret samt för framställning av det avsedd trycksats, kliché, form eller annat hjälpmedel eller olaglig anordning för kringgående av tekniska åtgärder skall förstöras, eller att egendomen skall ändras på visst sätt eller utlämnas till målsäganden mot ersättning av tillverkningskostnaden eller försättas i sådant skick att den inte kan missbrukas.

Om ett exemplar av ett verk har framställts eller spridits till allmänheten i strid med denna lag eller införts i landet eller till finskt territorium på det sätt som avses i 56 a § 1 mom. 2 punkten, har den som utfärdar strafforder rätt att på yrkande av målsägande föreskriva att exemplaret av verket skall förstöras.

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. tillämpas inte på den som i god tro har förvärvat egendomen eller en särskild rätt till egendomen, inte heller på byggnadsverk. Det kan dock med beaktande av särdragen och omständigheterna i det enskilda fallet bestämmas att en byggnad skall ändras.

Tillämpning av bestämmelserna om straff och ersättningskyldighet på vissa närstående rättigheter

60 §

Bestämmelserna i 56 a, 56 e och 56 f eller 57—59 § tillämpas på motsvarande sätt på en rättighet som skyddas enligt 5 kap.

Ansvarsfrihet för tjänstelevererande mellan­händer

60 a §

Bestämmelser om ansvarsfrihet för tjänstelevererande mellan­händer samt förhindrande av tillgång till material som kränker upphovsrätt eller närstående rättigheter och förfarande i dessa fall ingår i 13—25 § lagen om tillhandahållande av informationssamhällets tjänster (458/2002).

Forum

61 §

Åtalsrätt

62 §

Allmänna åklagaren får inte väcka åtal för andra upphovsrättsföreseelser än sådana som gäller 51 eller 52 § eller förseelse gällande kringgående av tekniska åtgärder enligt 56 e § 2 punkten, om inte målsäganden har anmält brottet till åtal.

64 §

Bestämmelserna i 47 § 1 och 2 mom. tillämpas på offentligt framförande och på annan ursprunglig överföring till allmänheten än sådan som sker på begäran samt vidare­­sändning, om detta sker i Finland och om det vid framförandet, överföringen eller vidare­­sändningen används en anordning som avses i denna paragrafs 2 mom.

Bestämmelserna i 47 § 3 mom. tillämpas på offentligt framförande och på annan över­­föring till allmänheten än sådan som sker på begäran, om detta sker i Finland och om det vid framförandet eller överföringen används en på den kommersiella marknaden till all­­mänheten spridd eller överförd musikupptagning med visuella element som innehåller ett framförande av ett musikaliskt verk som upp­­tagits i Finland.

64 b §

Förbuden i 50 a, 50 b och 50 d § tillämpas på ovan i nämnda paragrafer avsett förfarande i Finland.

Bestämmelserna i 50 c § tillämpas på användning av verk i Finland.

Denna lag träder i kraft den 200 . Bestämmelserna i 13 och 13 a §, 14 § 1 mom., 16 b § 1 mom. 2 och 3 punkten, 16 c § 1 mom. 2 och 3 punkten och 16 c § 3 mom., 16 d §, 21 § 3 mom., 25 a § 2 mom., 25 f § 3 mom., 25 g, 25 h, 26, 26 a, 26 b, 26 e och 26 h § träder dock i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning av statsrådet.

Lagen tillämpas även på sådana verk och på sådana i 45, 46, 46 a, 48, 49 och 49 a § avsedda skyddade objekt som har skapats, tagits upp eller framställts före denna lags ikraftträdande och som fortfarande åtnjuter skydd.

På åtgärder som har vidtagits och rättigheter som har förvärvats före denna lags ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gäller vid ikraftträdandet.

Bestämmelserna i 19 § 1 mom. tillämpas på sådana exemplar av verk samt exemplar av skyddade objekt enligt 49 och 49 a § som med samtycke av upphovsmannen eller en rättsinnehavare enligt 49 och 49 a § första gången har sålts eller på annat sätt varaktigt överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet efter ikraftträdandet av denna lag.

Sådana exemplar av i 49 a § avsedda skyddade objekt som före ikraftträdandet har framställts och som är skyddade i enlighet med de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet får alltjämt spridas enligt de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

2.

Lag**om ändring av 49 kap. strafflagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i strafflagen av den 19 december 1889 (39/1889), 49 kap. 1 och 3 §,
dessa lagrum sådana de lyder, 1 § i lag 1010/1995 och 251/1998 och 3 § i lag 578/1995,
samt
fogas till 49 kap. nya 4—6 § som följer:

49 kap.

Om kränkning av vissa immateriella rättigheter

1 §

Upphovsrättsbrott

Den som i förvärvssyfte i strid med upphovsrättslagen (404/1961) och så att gärningen är ägnad att åsamka innehavaren av den kränkta rätten betydande skada eller olägenhet, gör intrång i någon annans rätt till

- 1) ett litterärt eller konstnärligt verk,
- 2) ett framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk eller ett uttryck av folklore,
- 3) en grammofonskiva eller någon annan anordning på vilken ljud har tagits upp,
- 4) filmer eller andra anordningar på vilka rörliga bilder har tagits upp,
- 5) en radio- eller televisionssändning,
- 6) en katalog, en tabell, ett program eller något annat sådant i upphovsrättslagen åsyftat arbete vari en stor mängd uppgifter har sammanställts eller en databas vars innehåll är sådant att det har krävts en väsentlig insats för att anskaffa, granska eller presentera det, eller
- 7) ett fotografi,

skall, för *upphovsrättsbrott* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

För upphovsrättsbrott döms också den som i förvärvssyfte, och så att gärningen är ägnad att åsamka innehavaren av den kränkta rätten

betydande skada eller olägenhet, för in i landet för spridning till allmänheten eller till finskt territorium för vidaretransport till tredje land ett utomlands framställt eller kopierat exemplar av i 1 mom. avsedda verk eller fotografiska bilder eller grammofonskivor, filmer eller andra anordningar på vilka tagits upp ljud eller rörliga bilder, eller kataloger, tabeller, program eller andra sådana arbeten i vilka en stor mängd uppgifter har sammanställts, eller databaser vars innehåll är sådant att det har krävts en väsentlig insats att anskaffa, granska eller presentera det, om han vet att framställningen eller kopieringen har skett under sådana omständigheter att detta, om det hade skett i Finland, hade varit straffbart enligt 1 mom. eller 56 a § upphovsrättslagen.

För upphovsrättsbrott döms också den som med hjälp av datanät eller datasystem gör intrång i någon annans rättigheter gällande skyddade objekt som nämns i 1 mom. på ett sådant sätt att gärningen är ägnad att åsamka innehavaren av den kränkta rätten betydande skada eller olägenhet.

3 §

Kringgående av tekniska åtgärder

Den som i strid med förbudet i 50 a § upphovsrättslagen och så att gärningen är ägnad att åsamka betydande skada eller olägenhet, kringgår en effektiv teknisk åtgärd för skydd av ett verk, skall för *kringgående av tekniska*

åtgärder dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

4 §

Brott gällande anordningar för kringgående av tekniska åtgärder för skydd av verk

Den som i strid med förbudet i 50 b § upphovsrättslagen och så att gärningen är ägnad att åsamka betydande skada eller olägenhet, tillverkar eller i spridningssyfte till landet inför, sprider till allmänheten, säljer, hyr ut, marknadsför i försäljnings- eller uthyrningssyfte eller i kommersiellt syfte innehar sådana anordningar, produkter eller komponenter som möjliggör eller underlättar kringgående av effektiva tekniska åtgärder eller tillhandahåller tjänster som möjliggör eller underlättar kringgående av en effektiv teknisk åtgärd för skydd av ett skyddat verk, skall, för *brott gällande anordningar för kringgående av tekniska åtgärder för skydd av verk* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

5 §

Brott gällande intrång i elektronisk information om rättighetsförvaltning

Den som i strid med förbudet i 50 d § upphovsrättslagen och så att gärningen är ägnad att åsamka betydande skada eller olägenhet

1) avlägsnar eller ändrar elektronisk information om rättighetsförvaltning genom vilken verket, upphovsmannen eller annan innehavare av rättigheterna identifieras eller vilken ger uppgifter om villkoren för användning av verket, eller

2) sprider till allmänheten eller för spridning till allmänheten inför ett exemplar av ett verk, eller till allmänheten överför ett verk på sådant sätt att i 1 punkten avsedd information olovligt har avlägsnats eller ändrats,

skall, för *brott gällande intrång i elektronisk information om rättighetsförvaltning* dömas till böter eller fängelse i högst ett år, om han vet att gärningen orsakar, möjliggör, döljer eller underlättar ett intrång i rättigheter enligt upphovsrättslagen.

6 §

Åtalsrätt

Allmänna åklagaren får inte väcka åtal för brott som avses i 1—3 eller 5 § i detta kapitel, om inte målsäganden anmäler brottet till åtal eller ett synnerligen viktigt allmänt intresse kräver att åtal väcks.

Denna lag träder i kraft den 200 .

Helsingfors den 19 mars 2004

Republikens President

TARJA HALONEN

Kulturminister *Tanja Karpela*

1.

Lag**om ändring av upphovsrättslagen**

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i upphovsrättslagen av den 8 juli 1961 (404/1961) 26 g §, sådan som den lyder i lag 442/1984,

ändras i 2 och 9 §, rubriken för 2 kap., mellanrubriken före 11 § samt 11 och 13 §, mellanrubriken före 14 § samt 14 och 16 §, mellanrubriken före 17 § samt 17 och 18 §, den svenska språkdräkten i mellanrubriken före 19 § samt 19 § 1 mom., mellanrubriken före 20 § samt 20, 21 och 24 §, mellanrubriken före 25 § samt 25 § 2 mom., 25 a §, mellanrubriken före 25 f § samt 25 f och 25 g §, 25 h § 1 mom., 25 i § 2 och 3 mom., 26 §, rubriken för 2 a kap., 26 a, 26 b, 26 e, 26 h, 29 a § och 39 §, rubriken för 5 kap., 45, 46, 46 a, 47, 47 a och 48 §, den finska språkdräkten i 49 § 1 mom. samt 49 § 3 mom., 49 a § 1 och 3 mom., 54 §, 55 § 2 mom., 56, 56 a, 56 c, 57, 58 och 60 §, 62 § 1 mom. samt 64 § 4 och 5 mom.

av dem rubriken för 2 kap., mellanrubriken före 11 § samt 11 och 13 §, mellanrubriken före 14 § samt 14 och 16 §, mellanrubriken före 17 § samt 17 och 18 §, 19 § 1 mom., mellanrubriken före 20 § samt 20, 21 och 24 §, mellanrubriken före 25 § samt 25 § 2 mom. och 25 a §, mellanrubriken före 25 f § samt 25 f och 25 g §, 25 h § 1 mom., 25 i § 2 och 3 mom. 26 och 47 a §, 49 a § 1 och 3 mom., 54 § samt 64 § 4 och 5 mom. sådana de lyder i lag 446/1995, rubriken för 2 a kap., 26 b, 26 e och 26 h § samt 55 § 2 mom. sådana de lyder i nämnda lag 442/1984, 26 a § sådan den lyder i sist nämnda lag och i lag 1254/1994, 29 a § sådan den lyder i lag 967/1997, 39 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 648/1974, 45 § sådan den lyder i nämnda lagar 446/1995 och 967/1997 samt i lag 1654/1995, 46, 46 a, och 48 § sådana de lyder i nämnda lagar 446/1995 och 1654/1995, 47 § sådan den lyder i nämnda lag 446/1995 och i lag 365/1997, 49 § 1 och 3 mom. sådana de lyder i lag 250/1998, 56 och 60 § samt 62 § 1 mom. sådana de lyder i lag 715/1995, 56 a § sådan den lyder i lag 1024/1995 och i nämnda lag 250/1998, 56 c § sådan den lyder i lag 418/1993 och 57 § sådan den lyder i nämnda lagar 442/1984 och 715/1995, samt

fogas till lagen nya mellanrubriker före 2, 9 och 10 §, till lagen en ny 11 a, 13 a och 16 a—16 e § och före dem nya mellanrubriker, till 19 §, sådan den lyder i nämnda lag 446/1995, ett nytt 5 mom., till 23 §, sådan den lyder i nämnda lag 446/1995, ett nytt 2 mom., en ny mellanrubrik före 25 a §, till 25 d §, sådan den lyder i nämnda lag 446/1995, ett nytt 4 mom., nya mellanrubriker före 25 g, 25 h, 25 i §, 45, 46, 46 a, 47, 47 a, 48, 49, 49 a och 50 §, till lagen ett nytt 5 a kap., nya mellanrubriker före 54, 54 a och 54 b, till 54 b §, sådan den lyder i nämnda lag 446/1995, nya 2 och 3 mom., nya mellanrubriker före 55, 56, 56 a, 56 b, 56 c och 56 d §, till lagen en ny 56 e § och en ny mellanrubrik före 56 e §, till lagen en ny 56 f § och en ny mellanrubrik före 56 f §, nya mellanrubriker före 57, 58, 60, 61 och 62 §, till lagen en ny 60 a § och en ny mellanrubrik före 60 a § samt till lagen en ny 64 b § som följer:

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse**Ekonomiska rättigheter*

2 §

Upphovsrätt innefattar, med de inskränkningar som nedan stadgas, uteslutande rätt att förfoga över verket genom att framställa exemplar *därav* och genom att göra det tillgängligt för allmänheten, i ursprungligt eller ändrat skick, i översättning eller bear-

2 §

Upphovsrätt innefattar, med de inskränkningar som *föreskrivs* nedan, uteslutande rätt att förfoga över verket genom att framställa exemplar *av det* och genom att göra det tillgängligt för allmänheten, i ursprungligt eller ändrat skick, i översättning eller

Gällande lydelse

betning, i annan litteratur- eller konstart eller i annan teknik.

Såsom framställning av exemplar anses även att verket *överföres på* anordning, genom vilken det kan *återgivas*.

Verket *göres* tillgängligt för allmänheten då det framföres offentligt, *så ock då* exemplar därav utbjudes till försäljning, uthyrning eller utlåning eller *eljest* sprides till allmänheten eller visas offentligt. Lika med offentligt framförande anses framförande, som i förvärvsverksamhet anordnas inför en större sluten krets.

9 §

Lagar och förordningar samt beslut och yttranden av myndighet eller annat offentligt organ äro icke föremål för upphovsrätt.

10 §

Föreslagen lydelse

bearbetning, i annan litteratur- eller konstart eller i annan teknik.

Som framställning av exemplar anses *varje direkt eller indirekt samt tillfällig eller permanent framställning av exemplar av verket oavsett i vilken form eller med vilken metod det sker och oavsett om det sker helt eller delvis*. Som framställning av exemplar anses även att verket *överförs till* en anordning, genom vilken det kan *återges*.

Verket *görs* tillgängligt för allmänheten när

1) *verket överförs till allmänheten på trådbunden eller trådlös väg, vilket även omfattar överföring av verket på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till verket från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer,*

2) *verket framförs offentligt för en vid framförandet närvarande publik;*

3) *exemplar av verket bjuds ut till försäljning, uthyrning eller utlåning eller annars sprids till allmänheten, eller när*

4) *verket visas offentligt utan att tekniska hjälpmedel används.*

Som offentligt framförande och *överföring till allmänheten* anses även framförande eller *överföring* som i förvärvsverksamhet sker inför en större sluten krets.

Fria verk

9 §

Lagar och förordningar samt beslut och yttranden av *myndigheter* eller *andra offentliga organ samt sådana översättningar av dessa som en myndighet eller ett annat offentligt organ har gjort eller låtit göra* är *inte* föremål för upphovsrätt.

Bestämmelserna i 1 mom. gäller inte självständiga verk som ingår i sådana handlingar som avses i momentet. Dessa verk får dock återges i samband med handlingen samt användas separat från handlingen för de administrativa syften eller andra syften som handlingen hänför sig till.

Andra immateriella rättigheter

10 §

2 kap.

Inskränkningar i upphovsrätten*Allmänna stadganden om inskränkningar*

11 §

Bestämmelserna i detta kapitel medför inte inskränkningar i upphovsmannens rätt enligt 3 § utöver vad som följer av 25 e §.

När ett verk återges offentligt med stöd av bestämmelserna i detta kapitel, skall källan anges i den omfattning och *så* som god sed kräver. Verket får inte utan upphovsmannens samtycke ändras i större utsträckning än vad tillåten användning kräver.

2 kap.

Inskränkningar i upphovsrätten samt bestämmelser om avtalslicens*Allmänna bestämmelser*

11 §

Bestämmelserna i detta kapitel medför inte inskränkningar i upphovsmannens rätt enligt 3 § utöver vad som följer av 25 e §.

När ett exemplar av ett verk framställs eller ett verk görs tillgängligt för allmänheten med stöd av bestämmelserna i detta kapitel skall upphovsmannens namn och källan anges i den omfattning och på det sätt som god sed kräver. Verket får inte utan upphovsmannens samtycke ändras i större utsträckning än vad tillåten användning kräver.

Ett exemplar av ett verk som framställts med stöd av detta kapitel bestämmelser om inskränkning av upphovsrätten får spridas till allmänheten eller användas för offentligt framförande i sådant syfte som avses i inskränkningen.

Bestämmelserna i 3 mom. tillämpas på motsvarande sätt på användning som sker med stöd av avtalslicens.

Med stöd av detta kapitel bestämmelser om inskränkning av upphovsrätten får exemplar inte framställas av sådana exemplar av verk som framställts eller tillgänggjorts för allmänheten i strid med 2 § eller till vars skydd utförda tekniska åtgärder kringgåts i strid med 50 a §. Bestämmelserna i detta moment gäller dock inte användning av verk med stöd av 11 a, 16 eller 16 a? 16 c § eller 25 d § 2 mom.

Tillfällig framställning av exemplar

11 a §

Bestämmelserna i 2 § om rätten till framställning av exemplar av ett verk gäller inte sådan tillfällig framställning av exemplar

1) som är flyktig eller sporadiskt förekommande,

2) som utgör en integrerad och väsentlig del av en teknisk process,

3) vars enda syfte är att möjliggöra en

Gällande lydelse

13 §

Den som av en organisation, som företräder ett flertal finska upphovsmän inom ett visst område, har fått tillstånd att genom fotokopiering eller motsvarande förfarande framställa exemplar av utgivna verk, har rätt att genom dylikt förfarande framställa exemplar även av sådana till samma art hänförliga utgivna verk vilkas upphovsmän inte företräds av organisationen. Vid framställningen av exemplar skall villkoren i tillståndet följas.

25 g § 3 mom.

Av verk som ingår i aktualitets- eller nyhetsprogram som sänds i radio eller television får enstaka exemplar framställas för myndigheters, näringsidkares eller andra sammanslutningars interna informationsbruk.

Föreslagen lydelse

överföring i ett nät mellan tredje parter via en mellanhand eller en laglig användning av ett verk, samt

4) som inte har någon självständig ekonomisk betydelse.

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas inte på ett datorprogram eller en databas.

13 §

Exemplar av utgivna verk får framställas genom fotokopiering eller liknande förfarande med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 §.

Användning i internt informationssyfte

13 a §

Exemplar av artiklar med tillhörande bilder som publicerats i dagstidningar eller tidskrifter som framställts genom tryckning eller liknande förfarande får med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 § framställas för användning hos myndigheter samt näringsidkare och andra personer och sammanslutningar för intern information, och på detta sätt framställda exemplar får användas i detta syfte för överföring till allmänheten, på annat sätt än genom utsändning i radio eller television. Bestämmelserna i detta moment gäller inte framställning av exemplar av verk genom fotokopiering eller liknande förfarande.

Av verk som ingår i aktualitets- eller nyhetsprogram som sänts i radio eller television får enstaka exemplar framställas för användning i myndigheters samt näringsidkares och andra personers eller sammanslutningars interna information en kort tid efter upptagningen.

Bestämmelserna i 1 mom. gäller inte verk vars upphovsman har förbjudit framställning av exemplar av verket eller överföring av verket.

Framställning av exemplar inom undervisningsverksamhet

14 §

Om en organisation som företräder ett flertal finska upphovsmän inom ett visst område har beviljat tillstånd att på överenskomna villkor genom ljud- eller bildupptagning framställa exemplar av offentliggjorda verk som ingår i radio- eller televisionutsändningar, för användning i undervisningsverksamhet eller vetenskaplig forskning, får den som fått ett sådant tillstånd på motsvarande villkor framställa exemplar även av till samma art hänförliga, i utsändningar ingående verk, vilkas upphovsmän inte företräds av organisationen.

I undervisningsverksamhet får genom direkt upptagning av ljud eller bild för tillfälligt bruk i denna verksamhet framställas exemplar av offentliggjorda verk som framförs av lärare eller elever. På detta sätt framställda exemplar får inte utnyttjas för andra ändamål.

I prov som ingår i studentexamen eller i något annat motsvarande prov får intas delar av offentliggjorda litterära verk eller, om verket inte är omfattande, hela verket. För samma ändamål får bilder tas av offentliggjorda konstverk.

16 § 1 mom.

Genom förordning fastställda arkiv, bibliotek och museer har rätt att för sin verksamhet framställa exemplar av verk på villkor som bestäms i förordning.

Framställning av exemplar inom undervisningsverksamhet och vetenskaplig forskning

14 §

Exemplar av i radio eller television utsända och även andra offentliggjorda verk, som inte har framställts för användning inom undervisning får med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 § framställas för användning i undervisningsverksamhet eller vetenskaplig forskning och användas i detta syfte för överföring till allmänheten på annat sätt än genom utsändning i radio eller television. Bestämmelserna i detta moment gäller inte framställning av exemplar av verk genom fotokopiering eller liknande förfarande.

I undervisningsverksamhet får genom direkt upptagning av ljud eller bild för tillfälligt bruk i denna verksamhet framställas exemplar av offentliggjorda verk som framförs av lärare eller elever. På detta sätt framställda exemplar får inte utnyttjas för andra ändamål.

I prov som ingår i studentexamen eller liknande prov får tas in delar av ett offentliggjort verk eller, om verket inte är omfattande, hela verket.

Bestämmelserna i 1 mom., som gäller andra verk än i radio eller television utsända verk, gäller inte verk vars upphovsman har förbjudit framställning av exemplar eller överföring av verket.

16 §

Sådana arkiv samt för allmänheten öppna bibliotek och museer som anges genom förordning av statsrådet får, om inte framställningen av exemplar syftar till direkt eller indirekt ekonomisk vinning, framställa exemplar av verk som finns i deras egna samlingar

1) för att bevara material och säkerställa dess hållbarhet,

2) för teknisk rekonstruering och istandsättning av material,

3) för förvaltning och organisering samt

Föreslagen lydelse

annat internt bruk som påkallas av underhåll av samlingarna,

4) för att komplettera ett exemplar av ett bristfälligt verk, eller för att komplettera ett i flera delar utgivet verk med en felande del, om verket eller den behövliga kompletteringen inte är tillgängliga via kommersiell spridning eller överföring.

Framställning av exemplar av verk för allmänheten och överföring av verk till allmänheten

16 a §

Sådana arkiv samt för allmänheten öppna bibliotek och museer som anges genom förordning av statsrådet får, om inte framställningen av exemplar syftar till direkt eller indirekt ekonomisk vinning,

1) genom fotokopiering eller liknande förfarande framställa exemplar av ett offentliggjort verk som finns i deras egna samlingar och som lätt tar skada, och göra dem tillgängliga för allmänheten genom utlåning, om verket inte är tillgängligt via kommersiell spridning eller överföring,

2) förutsatt att det anses ändamålsenligt, genom fotokopiering eller liknande förfarande framställa exemplar av enstaka artiklar som ingår i samlingsverk, tidningar eller tidskrifter som finns i deras egna samlingar samt av korta avsnitt ur andra utgivna verk för att lämnas ut till låntagare för deras privata bruk i stället för de volymer eller häften i vilka de ingår.

Sådana arkiv samt för allmänheten öppna bibliotek och museer som anges genom förordning av statsrådet får, om inte framställningen av exemplar syftar till direkt eller indirekt ekonomisk vinning, överföra ett offentliggjort verk som finns i deras egna samlingar till en enskild för användning i forskningssyfte eller för privata studier i lokaler hos inrättningen genom terminaler avsedda för överföring till allmänheten, om användningen kan ske utan hinder av anskaffnings-, licens- och andra avtalsvillkor för användningen av verket och om annan digital framställning av exemplar av verket än sådan som följer av i detta moment av-

16 § 2 mom.
 Angående rätt för Finlands filmarkiv att framställa exemplar av verk som ingår i inhemska filmer som har förevisats offentligt och i därtill hörande reklam- och informationsmaterial gäller filmarkiveringslagen (576/1984).

Föreslagen lydelse

sedd användning och vidareöverföring av verket har förhindrats.

Användning av verk i friexemplarsbibliotek

16 b §

Bibliotek till vilka enligt lag (420/1980) skall överlätas exemplar av ett verk, får

1) använda ett verk som finns i deras samlingar på de sätt som avses i 16 och 16 a § och under de förutsättningar som nämns i dessa paragrafer,

2) överföra ett offentliggjort verk som finns i deras samlingar till en enskild för användning i forskningssyfte eller för privata studier genom terminaler avsedda för överföring till allmänheten, i utrymmen till ett sådant bibliotek i vilket materialet enligt friexemplarslagen placeras för att fogas till bibliotekets samlingar, och i Finlands filmarkiv, om annan digital framställning av exemplar av verket än sådan som följer av i detta moment avsedd användning och vidareöverföring av verket har förhindrats,

3) i syfte att införliva dem i sina samlingar framställa exemplar av verk som gjorts tillgängliga för allmänheten i ett öppet datanät, och

4) i syfte att införliva dem i sina samlingar framställa exemplar av sådana utgivna verk som behöver anskaffas till bibliotekets samlingar men som inte är tillgängliga via kommersiell spridning eller överföring.

Bestämmelserna i 1 mom. 1 och 4 punkten tillämpas även på bibliotek hos vilka sådana bibliotek som avses i 1 mom. enligt friexemplarslagen placeras material för att fogas till samlingarna.

Användning av verk vid Finlands filmarkiv

16 c §

Finlands filmarkiv får,

1) använda ett verk som finns i dess samlingar på de sätt som avses i 16 och 16 a § och under de förutsättningar som nämns i dessa paragrafer,

2) överföra ett verk som finns i dess samlingar till en enskild för användning i forskningssyfte eller för privata studier ge-

nom terminaler avsedda för överföring till allmänheten, i utrymmen i ett i 16 b § avsett bibliotek om annan digital framställning av exemplar av verket än sådan som följer av i detta moment avsedd användning och vidareöverföring av verket har förhindrats, och 3) i syfte att införliva dem i sina samlingar framställa exemplar av verk som gjorts tillgängliga för allmänheten genom utsändning i radio eller television.

Bestämmelserna i 1 mom. 1 och 2 punkten tillämpas inte på filmverk som framställts av utländska producenter.

Ett verk som finns i Finlands filmarkivs samlingar får med undantag av filmverk som framställts av utländska producenter användas för forskning eller filmundervisning på högskolenivå.

Bestämmelserna i 1—3 mom. tillämpas även på sådant deponeringsskyldigheten underställt material som förvaras i ett förvaringsutrymme som godkänts i enlighet med filmarkiveringslagens (576/1984) bestämmelser.

Användning av verk i arkiv, bibliotek och museer med stöd av avtalslicens

16 d §

Sådana arkiv samt för allmänheten öppna bibliotek och museer som anges genom förordning av statsrådet får med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 §

1) framställa exemplar av verk i deras samlingar i andra än i 16 och 16 a—16 c § avsedda fall och

2) överföra verk i deras samlingar till allmänheten i andra än i 16 a—16 c § avsedda fall.

Bestämmelserna i 1 mom. gäller inte ett verk vars upphovsman har förbjudit framställning av exemplar eller överföring av verket.

Närmare bestämmelser om användning av verk i arkiv, bibliotek och museer

16 e §

Närmare bestämmelser om framställning av exemplar av verk som avses i 16 och 16

**Framställning av exemplar för
handikappade**

17 §

Av utgivna litterära eller musikaliska verk får exemplar framställas *i syfte* att göra texten läsbar för synskadade.

Genom förordning fastställda inrättningar har rätt att på villkor som bestäms i förordning framställa exemplar av utgivna litterära verk genom ljudupptagning för utlåning till synskadade och personer som på grund av *något annat handikapp* eller sjukdom inte kan utnyttja böcker på sedvanligt sätt.

a—16 c § samt om användning av på sådant sätt framställda exemplar av verk kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

Närmare bestämmelser om överföring av verk till enskilda med stöd av 16 a—16 c § kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

Tillgängliggörande av verk för användning av personer med funktionshinder

17 §

För personer med synskada och andra som på grund av funktionshinder eller sjukdom inte kan ta del av verk på sedvanligt sätt får exemplar framställas av utgivna litterära eller musikaliska verk eller bildkonstverk på annat sätt än genom upptagning av ljud eller rörlig bild. På sådant sätt framställda exemplar av verk får användas för överföring till ovan avsedda personer på annat sätt än genom utsändning i radio eller television.

Genom förordning av statsrådet angivna inrättningar har rätt att på de villkor som föreskrivs i förordningen genom ljudupptagning framställa exemplar av utgivna litterära verk till personer med synskada och andra som på grund av funktionshinder eller sjukdom inte kan ta del av böcker på sedvanligt sätt, för utlåning eller försäljning eller för att användas till överföring till sådana personer på annat sätt än genom utsändning i radio eller television.

*Genom förordning av statsrådet angivna inrättningar har rätt att på de villkor som föreskrivs i förordningen framställa exemplar av utgivna litterära verk på tecken-
språk för döva och personer med hörselskada, vilka inte kan ta del av böcker på sedvanligt sätt, för utlåning eller försäljning eller för att användas till överföring på annat sätt än genom utsändning i radio eller television.*

Upphovsmannen har rätt till ersättning för ovan i 2 och 3 mom. avsedd framställning av exemplar av ett verk till försäljning eller för sådan ovan i 2 och 3 mom. avsedd överföring av ett verk till en funktionshindrad eller någon annan så att denne varaktigt får behålla ett exemplar av verket.

Gällande lydelse

18 §

I samlingsverk som är avsedda för användning vid undervisning och är sammanställda ur verk av ett större antal upphovsmän får mindre delar av litterära eller musikaliska verk återges eller, när ett sådant verk är av mindre omfång, hela verket, om fem år har förflutit sedan det år då verket utgavs. I anslutning till texten får offentliggjorda konstverk återges. *Denna paragraf gäller inte verk som har framställts för bruk inom undervisning.*

För återgivning som avses i 1 mom. har upphovsmannen rätt till ersättning.

Spridning av exemplar

19 §

När ett exemplar av ett verk med upphovsmannens samtycke har sålts eller på något annat sätt varaktigt överlåtits, får exemplaret spridas vidare.

Visning av verk

20 §

När exemplar av ett verk med upphovsmannens samtycke har sålts eller på något

Föreslagen lydelse

Bestämmelserna i 1—4 mom. gäller inte framställning av exemplar av verk eller överföring av verk i kommersiellt syfte.

18 §

I sådana samlingsverk framställda genom tryckning eller liknande förfarande som är avsedda för användning vid undervisning, och som är sammanställda ur verk av ett större antal upphovsmän får mindre delar av litterära eller musikaliska verk återges eller, om ett sådant verk är av mindre omfång, hela verket, när fem år har förflutit från det år då verket gavs ut. I anslutning till texten får offentliggjorda konstverk återges. Detta moment gäller inte verk som har framställts för användning vid undervisning.

För återgivning som avses i 1 mom. har upphovsmannen rätt till ersättning.

Spridning av exemplar av verk

19 §

När ett exemplar av ett verk med upphovsmannens samtycke första gången har sålts eller på annat sätt varaktigt överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får exemplaret spridas vidare.

Ett sådant exemplar av ett verk som med upphovsmannens samtycke första gången har sålts eller på annat sätt varaktigt överlåtits utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får i enlighet med 1 mom. och med de begränsningar som följer av 3 mom.

1) göras tillgängligt för allmänheten genom utlåning,

2) säljas eller på annat sätt varaktigt överlåtas, om det exemplar som överlåts har anskaffats av en privat person för eget bruk.

Visning av exemplar av verk

20 §

När ett exemplar av ett verk med upphovsmannens samtycke har sålts eller på annat

annat sätt varaktigt överlåtits *eller verket har utgivits*, får *verket visas offentligt*.

21 §

Verk som är utgivna får framföras offentligt *vid gudstjänst eller* undervisning.

Utgivna verk får även framföras offentligt vid tillfällen där framförande av *sådana* verk inte är det huvudsakliga och tillträdet är avgiftsfritt och tillfället inte heller annars anordnas i förvärvssyfte, *liksom i folkbildningsverksamhet, för välgörande ändamål eller i andra allmännyttiga syften, om den som framför verket eller, vid framförande i samverkan, alla medverkande gör det utan ersättning.*

Vad 1 och 2 mom. stadgar gäller dock inte sceniska verk eller filmverk.

23 §

24 §

När musikaliska verk framförs med text, får texten återges för åhörarna i konsertprogram eller *dylikt*.

Återgivning av konstverk och byggnader

25 §

När exemplar av ett konstverk med upphovsmannens samtycke har sålts eller på något annat sätt varaktigt överlåtits *eller verket har utgivits*, får konstverket innefattas i fotografier, filmer eller televisionsprogram, om återgivningen är av underordnad betydelse i fotografiet, filmen eller programmet.

sätt varaktigt överlåtits får *exemplaret användas för offentlig visning av verket*.

21 §

Ett utgivet verk får framföras offentligt i samband med undervisning.

Ett utgivet verk får även framföras offentligt vid tillfällen där *framförandet* av verk inte är det huvudsakliga, tillträdet är avgiftsfritt och tillfället inte heller annars ordnas i förvärvssyfte.

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. gäller inte sceniska verk eller filmverk. *Bestämmelserna om offentligt framförande av filmverk i samband med forskning och filmundervisning på högskolenivå finns i 16 c §.*

Bestämmelserna i 1? 3 mom. gäller inte offentligt framförande i samband med gudstjänst.

23 §

Upphovsmannens namn och källan skall alltid anges.

24 §

När musikaliska verk framförs med text får texten återges för åhörarna i konsertprogram eller *liknande som framställts genom tryckning, fotokopiering eller annat liknande förfarande.*

Användning av konstverk

25 §

När exemplar av ett konstverk med upphovsmannens samtycke har sålts eller på annat sätt varaktigt överlåtits får konstverket innefattas i fotografier, filmer eller televisionsprogram, om återgivningen är av underordnad betydelse i fotografiet, filmen eller televisionsprogrammet.

Gällande lydelse

25 a §
 Konstverk som ingår i en samling eller ställs ut eller bjuds ut till salu får avbildas i kataloger eller meddelanden om utställningen eller försäljningen.

Konstverk får även annars avbildas, om verket är stadigvarande *anbragt* på eller i omedelbar närhet av en allmän plats. Om ett konstverk är huvudmotivet för en bild, får bilden inte nyttjas i förvärvssyfte. En bild i anknytning till text får dock publiceras i en dagstidning eller en tidskrift.

Byggnader får fritt avbildas.

25 d §

25 g § 2 mom.
Sändarföretaget får framställa eller låta framställa exemplar av verk som ingår i ut-sända program då han uppfyller sin på lag grundade skyldighet till upptagning.

Föreslagen lydelse

Användning av konstverk i kataloger och meddelanden, samt avbildning av byggnader

25 a §
 Konstverk som ingår i en samling eller ställs ut eller bjuds ut till salu får avbildas i meddelanden om utställningen eller försäljningen samt i sådana kataloger som framställts genom tryckning, fotokopiering eller annat liknande förfarande.

Den som sköter en samling eller utställaren eller försäljaren får med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 § framställa exemplar av konstverk som ingår i en samling eller ställs ut eller bjuds ut till salu i andra än i 1 mom. avsedda fall och använda på sådant sätt framställda exemplar för överföring till allmänheten på annat sätt än genom utsändning i radio eller television. Bestämmelserna i detta moment gäller inte konstverk vars upphovsman har förbjudit framställning av exemplar av verket eller överföring av verket.

Konstverk får avbildas också i andra än i 1 eller 2 mom. avsedda fall, om verket är stadigvarande *placerat* på eller i omedelbar närhet av en allmän plats. Om ett konstverk är huvudmotivet för en bild, får bilden inte användas i förvärvssyfte. En bild i anknytning till text får dock publiceras i en dagstidning eller en tidskrift.

Byggnader får fritt avbildas.

25 d §

Den som genom utsändning i radio eller television eller på annat sätt överför ett verk till allmänheten får framställa eller låta framställa eller förvara ett exemplar av ett utsänt eller överfört verk för uppfyllande av sin på lag grundade skyldighet till upptagning eller förvaring.

Specialstadganden om radio- och televisionutsändningar

25 f §

Ett sändarföretag, som med stöd av avtal med en organisation som företräder ett flertal finska upphovsmän inom ett visst område har rätt att utsända verk, får även utsända sådana verk inom samma område vilkas upphovsmän organisationen inte företräder. Vad detta moment stadgar gäller inte sceniska verk och filmverk, och inte heller andra verk, om upphovsmannen har förbjudit utsändning.

5 g § 1 mom.

Om ett sändarföretag har rätt att i sina utsändningar återge ett verk, får företaget på villkor som bestäms i förordning för bruk vid egna utsändningar uppta verket på en anordning genom vilken det kan återges. Om rätten att göra ett på detta sätt upptaget verk tillgängligt för allmänheten gäller vad som i övrigt stadgas om offentliggörande av verk.

Vad 1 mom. stadgar tillämpas inte när verk ingår i radio- eller televisionutsändningar som vidaresänds i oförändrad form samtidigt som den ursprungliga utsändningen.

Vad 1 mom. stadgar gäller sändarföretagsutsändningar via satellit endast om satellitsändningen äger rum samtidigt som samma radio- eller televisionsföretags utsändning via jordbundet nät.

Ursprunglig radio- och televisionutsändning

25 f §

Ett sändarföretag får sända ut ett verk med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 §. Bestämmelserna i detta moment gäller dock inte sceniska verk eller filmverk och inte heller andra verk, om upphovsmannen har förbjudit utsändning av verket.

Om ett sändarföretag har rätt att sända ut ett verk, får företaget framställa ett exemplar av verket för användning i sina egna utsändningar högst fyra gånger under ett års tid.

För användning av verket oftare eller under en längre tid än som bestäms i 2 mom. får sändarföretaget framställa eller låta framställa ett exemplar av verket med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 §.

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas inte när verk ingår i radio- eller televisionutsändningar som vidaresänds i oförändrad form samtidigt som den ursprungliga utsändningen.

Bestämmelserna i 1 mom. gäller radio- eller televisionutsändningar via satellit endast om satellitsändningen sker samtidigt som samma sändarföretags utsändning via markbundet nät.

Återutsändning av arkiverat televisionsprogram

25 g §

Ett sändarföretag får med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 § återutsända ett offentliggjort verk, om verket ingår i ett av sändarföretaget producerat program som har sänts före den 1 januari 1985.

Gällande lydelse

25 h §

Om en av undervisningsministeriet godkänd organisation som företräder ett flertal finska upphovsmän har gett tillstånd till att verk som ingår i radio- eller televisionsut-sändningar, på avtalade villkor och utan att utsändningen ändras, får vidareändras för att mottas av allmänheten samtidigt som den ursprungliga utsändningen, får den som erhållit tillståndet på motsvarande sätt och enligt villkoren i tillståndet vidareända även sådana i sändningen ingående verk vilkas upphovsmän organisationen inte företräder.

25 i §

Upphovsmannen har rätt till ersättning för vidareändringen. Ersättningen kan betalas endast genom förmedling av den organisation som avses i 25 h §. Om yrkande på ersättning inte bevisligen framställs inom tre år från utgången av det år då rätten till ersättning uppkom, förfaller denna rätt.

Närmare stadganden om tillämpningen av denna paragraf utfärdas vid behov genom förordning.

26 §

Föreslagen lydelse

Bestämmelserna i 1 mom. gäller dock inte verk vars upphovsman har förbjudit ut-sändning av verket.

Vidareändring av radio - och televisionsut-sändningar

25 h §

Verk som ingår i en radio- eller televisionsut-sändning får med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 § utan att utsändningen ändras, vidareändras för att tas emot av allmänheten samtidigt som den ursprungliga utsändningen.

Utsändning av program som omfattas av vidareändringsskyldighet

25 i §

Upphovsmannen har rätt till ersättning för vidareändringen. Ersättningen kan betalas endast genom förmedling av en organisation som avses i 26 § 1 mom. Om yrkande på ersättning inte bevisligen framställs inom tre år från utgången av det år då rätten till ersättning uppkom, förfaller denna rätt.

Närmare bestämmelser om verkställigheten av denna paragraf utfärdas vid behov genom förordning av statsrådet.

26 §

Bestämmelserna om avtalslicens i denna lag tillämpas när avtal om användning av ett verk har ingåtts mellan användaren och en av undervisningsministeriet godkänd organisation som företräder ett flertal upphovsmän till i Finland använda verk inom ett visst område. En licenstagare får med stöd av en avtalslicens i enlighet med licensvillkoren använda även sådana verk

Vad en organisation som avses i 13 §, 14 § 1 mom., 25 f § 1 mom. eller i 25 h § 1 mom. kan ha bestämt om fördelningen av ersättningar för framställning av exemplar av verket eller utsändning av det till upphovsmän som företräds av organisationen eller om nyttjande av ersättningar för ändamål som är gemensamma för sådana upphovsmän skall på motsvarande sätt tillämpas på upphovsmän som inte företräds av organisationen.

Om organisationens bestämmelser som avses i 1 mom. inte ger de upphovsmän som organisationen företräder rätt till individuell ersättning, har upphovsmän som inte företräds av organisationen dock rätt att kräva sådan. Ersättningen betalas av den organisation som avses i 1 mom. Rätten till individuell ersättning förfaller dock, om yrkande på sådan ersättning bevisligen inte har framställts inom tre år efter utgången av det kalenderår under vilket framställningen av exemplaren av verket eller utsändningen av det har ägt rum.

2 a kap.

Ersättning för framställning av exemplar av verk för enskilt bruk

26 a §

Då ljud- eller bildband eller annan anordning, varpå ljud eller bild kan upptas och som ägnar sig såsom underlag för framställning för enskilt bruk av exemplar av verk som sänds i radio eller television eller föreligger såsom ljud- eller bildupptagning, för spridning till allmänheten tillverkas eller införs till landet, skall tillverkaren eller importören erlægga en på grundval av speltiden fastställd avgift för ersättningar till

inom samma område vars upphovsmän inte företräds av organisationen.

Undervisningsministeriet godkänner en organisation för viss tid, högst fem år. Undervisningsministeriets beslut skall oberoende av om ändring söks iakttas till dess ärendet har avgjorts genom ett beslut som vunnit laga kraft. Godkännandet kan återtas om organisationen inte uppfyller villkoren i godkännandebeslutet.

Föreskrifter som en organisation som avses i 1 mom. eventuellt har givit om fördelningen av den ersättning som skall betalas till upphovsmännen som företräds av organisationen för framställning av exemplar av ett verk eller för överföring eller utsändning av verk eller om nyttjande av sådan ersättning för ändamål som är gemensamma för upphovsmännen tillämpas också på upphovsmän som inte företräds av organisationen.

Om organisationens i 3 mom. avsedda föreskrifter inte ger de upphovsmän som organisationen företräder rätt till individuell ersättning, har upphovsmän som inte företräds av organisationen dock rätt att kräva sådan ersättning. Ersättningen betalas av den organisation som avses i 1 mom. Rätten till individuell ersättning förfaller om inte yrkande på sådan ersättning bevisligen har framställts inom tre år efter utgången av det kalenderår under vilket framställningen av exemplaren av verket eller överföringen eller utsändningen av verket har skett.

2 a kap.

Kompensation för framställning av exemplar av verk för enskilt bruk

26 a §

När för spridning till allmänheten tillverkas eller till landet införs ett ljud- eller bildband eller någon annan anordning på vilken verk kan tas upp och som i betydande utsträckning används för framställning av exemplar av verk för enskilt bruk skall tillverkaren eller importören betala en avgift baserad på anordningens speltid eller lagringskapacitet att användas som kompensation till verkens upphovsmän samt för än

Gällande lydelse

upphovsmännen *till nämnda verk* samt för ändamål som är gemensamma för upphovsmännen. *Ersättningarna* betalas till upphovsmännen genom förmedling av en organisation som företräder ett flertal till *ersättning* berättigade *finska* upphovsmän på ett visst område.

Den som till återförsäljning erbjuder en i 1 mom. avsedd anordning som en tillverkare eller importör har sålt, skall på uppmaning av den organisation som avses i 26 b § visa att avgift har betalats för anordningen. Om avgiften inte har betalats, skall återförsäljaren betala avgiften. Denne har dock rätt att återkräva avgiften av tillverkaren eller importören.

Undervisningsministeriet fastställer årligen avgiftens storlek efter att ha förhandlat med organisationer som företräder sådana tillverkare och importörer samt upphovsmän som avses i 1 mom. Avgiften skall fastställas *till ett sådant belopp* att den kan anses utgöra en *skälig ersättning* för framställning av exemplar av verk för enskilt bruk.

26 b §

Avgiften uppbärs av en organisation som företräder ett flertal *finska* upphovsmän och som undervisningsministeriet för viss tid, högst fem år, godkänt för detta uppdrag. En förutsättning för godkännande är att organisationen förbinder sig att enligt en av undervisningsministeriet godkänd dispositionsplan använda en årligen mellan ministeriet och organisationen överenskommen

Föreslagen lydelse

damål som är gemensamma för upphovsmännen. *Kompensationen* betalas till upphovsmännen genom förmedling av en organisation som företräder ett flertal upphovsmän till *i Finland använda verk* inom ett visst område.

Den som till återförsäljning erbjuder en i 1 mom. avsedd anordning som en tillverkare eller importör har sålt, skall på uppmaning av den organisation som avses i 26 b § visa att avgift har betalats för anordningen *till den organisation som tar ut avgiften*. Om avgiften inte har betalats, skall återförsäljaren betala avgiften. *Återförsäljaren* har dock rätt att återkräva avgiften *hos* tillverkaren eller importören *eller en annan återförsäljare*.

Efter att kommunikationsministeriet och handels- och industriministeriet givit sitt utlåtande om saken föreskrivs om de anordningar som omfattas av avgiften enligt 1 mom. genom förordning av undervisningsministeriet. Genom förordning av undervisningsministeriet föreskrivs även om storleken av avgiften. Undervisningsministeriet skall före det förhandla med organisationer som företräder i 1 mom. avsedda tillverkare och importörer samt organisationer som företräder upphovsmän. Avgiften skall fastställas så att den kan anses utgöra en rimlig kompensation för framställning av exemplar av verk för enskilt bruk. För avgiften skall föreskrivas en övre gräns som avgiften inte får överskrida. Vid fastställandet av avgiftens storlek skall beaktas i vilken utsträckning tekniska åtgärder som hindrar privat kopiering har använts för skydd av sådana verk som gjorts tillgängliga för allmänheten.

26 b §

Avgiften *tas ut av* en organisation som företräder ett flertal upphovsmän *till i Finland använda verk* och som godkänts för detta uppdrag av undervisningsministeriet för viss tid, högst fem år. *Undervisningsministeriets beslut skall oberoende av om ändring söks iakttas till dess ärendet har avgjorts genom ett beslut som vunnit laga kraft.* En förutsättning för godkännande är

del av avgiftens avkastning för ändamål som är gemensamma för upphovsmännen.

26 e §

Den som använder eller exporterar anordning är berättigad att av organisationen erhålla återbäring motsvarande den erlagda avgiften för anordningar som

- 1) utförs från Finland;
- 2) nyttjas för yrkesmässig upptagning av ljud eller bild;

3) nyttjas för framställning av ljud- eller bildupptagningar som är avsedda för syn- eller hörselskadade; samt för anordningar som

- 4) undervisningsministeriet av synnerligen viktigt skäl befriat från avgiften.

Yrkas inte återbäring bevisligen inom tre månader efter utgången av det år då rätten därtill uppkom, förfaller den.

26 h §

Närmare stadganden om tillämpningen av 26 a? 26 g §§ utfärdas genom förordning.

29 a §

En upphovsman som till en filmproducent eller fonogramproducent har överlåtit rätten att till allmänheten genom uthyrning sprida exemplar av verk som tagits upp på film el-

att organisationen förbinder sig att i enlighet med en av undervisningsministeriet godkänd dispositionsplan använda en årligen mellan ministeriet och organisationen överenskommen del av avgiftens avkastning för ändamål som är gemensamma för upphovsmännen.

Kostnaderna för uppbörd och administration dras av från avgiftens avkastning.

26 e §

Den som använder eller exporterar anordningar är berättigad att av organisationen få återbäring motsvarande den betalda avgiften för anordningar som

- 1) förs ut från Finland,
- 2) används för yrkesmässig eller i samband med undervisning eller vetenskaplig forskning skeende framställning av exemplar av material som är skyddat enligt denna lag,
- 3) används för framställning av upptagningar för personer med funktionshinder,

4) används som minnes- eller lagringsanordning för databehandling i yrkesmässig verksamhet.

Yrkas inte återbäring bevisligen inom tre månader efter utgången av det år då rätten därtill uppkom, förfaller den.

Den organisation som tar ut avgiften kan bevilja tillstånd till att en enligt 1 mom. 2? 4 punkten till återbäring berättigad användare får köpa av en i 26 a § avsedd tillverkare, importör eller återförsäljare eller själv till sitt eget bruk importera en i 26 a § 1 mom. avsedd anordning utan kompensationsavgift.

26 h §

Närmare bestämmelser om verkställigheten av 26 a—26 f § utfärdas genom förordning av statsrådet.

29 a §

Om en upphovsman till en filmproducent eller fonogramproducent har överlåtit rätten att till allmänheten genom uthyrning sprida exemplar av verk som tagits upp på film el-

Gällande lydelse

ler fonogram har rätt att för uthyrningen få en skälig ersättning av producenten. Upphovsmannen kan inte avstå från sin rätt till ersättning.

39 §

Överlåtelse av rätt till *inspelning* av litterärt eller konstnärligt verk *på film* omfattar rätt att *genom förevisning av filmen på biograf, i television eller annorledes* göras verket tillgängligt för allmänheten samt att i filmen återgiva talade inslag i text eller ljudsättning på annat språk.

Vad i 1 mom. är stadgat, gäller dock icke musikaliskt verk.

5 kap.

Vissa upphovsrätten närstående rättigheter

45 §

Ett framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk får inte utan den utövande konstnärens samtycke

1) tas upp på en anordning genom vilken framförandet kan återges, *inte heller*

2) göras tillgängligt för allmänheten genom radio eller television eller genom direkt överföring.

Ett framförande som har tagits upp på en anordning som nämns i 1 mom. får inte utan konstnärens samtycke kopieras eller spridas till allmänheten förrän femtio år har förflutit från det år då framförandet ägde rum.

Föreslagen lydelse

ler fonogram, *eller om upphovsmannens rätt att till allmänheten genom uthyrning sprida exemplar av verk som tagits upp på film har övergått till filmproducenten med stöd av 39 §*, har upphovsmannen rätt att för uthyrningen få en skälig ersättning av producenten. Upphovsmannen kan inte avstå från sin rätt till ersättning.

39 §

Överlåtelse av rätt till *filmning* av ett litterärt eller konstnärligt verk omfattar rätt att framställa exemplar av filmen, rätt att göra filmen tillgänglig för allmänheten samt rätt att förse filmen med text eller spela in dess text på nytt på ett annat språk.

Bestämmelserna i 1 mom. gäller inte musikaliska verk.

5 kap.

Upphovsrätten närstående rättigheter*Utövande konstnär*

45 §

Ett framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk *eller ett uttryck av folklore* får inte utan den utövande konstnärens samtycke

1) tas upp på en anordning genom vilken framförandet kan återges, *eller*

2) göras tillgängligt för allmänheten genom radio eller television eller genom direkt överföring.

Ett framförande *enligt 1 mom.* som har tagits upp på en anordning som avses i 46 § får inte utan den utövande konstnärens samtycke förrän 50 år har förflutit från det år då framförandet ägde rum,

1) överförs till en anordning genom vilken det kan återges,

2) framförs offentligt för en vid framförandet närvarande publik,

3) överförs till allmänheten på trådbunden eller trådlös väg, vilket även omfattar överföring på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till det från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer,

4) spridas till allmänheten.

Andra meningen av 45 § 2 mom.

Om en upptagning av framförandet ges ut eller offentliggörs inom nämnda tid, gäller skyddet intill utgången av femtionde året efter det år då det upptagna framförandet första gången gavs ut eller offentliggjordes.

Överlåtelse av rätten till filmning av ett framförande omfattar rätten att sprida det upptagna framförandet till allmänheten genom uthyrning, om inte något annat har avtalats.

Beträffande upptagning av framföranden, kopiering, tillgängliggörande för allmänheten och spridning enligt denna paragraf gäller på motsvarande sätt 3 §, 6—8 §, 11 §, 12 § 1—3 mom., 14 § 1 mom., 15 och 16 §, 17 § 2 mom., 19 § 1 och 2 mom., 21, 22, 25 b, 25 d, 25 g—25 i, 26 a—26 h §, 27 § 1 och 2 mom. samt 28, 29, 29 a, 41 och 42 §. Dock skall 19 § 1 mom. tillämpas endast om det upptagna framförandet med den utövande konstnärens samtycke har sålts eller på något annat sätt varaktigt överlåtit inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

46 §

En grammofonskiva eller annan anordning på vilken ljud har tagits upp får inte utan producentens samtycke kopieras eller spridas till allmänheten förrän femtio år har förflutit från det år då upptagningen ägde rum.

Ett framförande enligt 1 mom. som har tagits upp på en anordning som avses i 46 a § får inte utan den utövande konstnärens samtycke förrän 50 år har förflutit från det år då framförandet ägde rum,

1) överförs till en anordning genom vilken det kan återges,

2) överförs till allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till det från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer,

3) spridas till allmänheten.

Om en upptagning av framförandet ges ut eller offentliggörs innan 50 år har förflutit från det år då upptagningen ägde rum, gäller det i 2 och 3 mom. föreskrivna skyddet till utgången av det 50 året efter det år då det upptagna framförandet första gången gavs ut eller offentliggjordes.

På överlåtelse av rätten till filmning av ett framförande tillämpas på motsvarande sätt bestämmelserna i 39 § 1 mom.

På förfarande som enligt 1—4 mom. kräver den utövande konstnärens samtycke tillämpas på motsvarande sätt 2 § 2 och 3 mom., 3, 6—8, 11 och 11 a §, 12 § 1—3 mom., 13 a § 2 mom., 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16 och 16 a—16 e §, 17 § 2, 3 och 5 mom., 19 § 1, 2 och 5 mom., 21, 22 och 25 b? 25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 25 h, 25 i, 26, 26 a—26 f och 26 h §, 27 § 1 och 2 mom. samt 28, 29, 29 a, 41 och 42 §.

Producent av ljudupptagning

46 §

En grammofonskiva eller annan anordning på vilken ljud har tagits upp får inte utan producentens samtycke förrän 50 år har förflutit från det år då upptagningen ägde rum,

1) överförs till en anordning genom vilken den kan återges,

Gällande lydelse

Andra meningen av 46 § 1 mom.
Om upptagningen ges ut eller offentliggörs inom nämnda tid, gäller skyddet intill utgången av femtionde året efter det år då upptagningen första gången gavs ut eller offentliggjordes.

På ett förfarande för vilket det enligt 1 mom. krävs producentens samtycke skall på motsvarande sätt tillämpas 6—8 §§, 12 § 1—3 mom., 14 § 1 mom., 15 och 16 §§, 19 § 1 och 2 mom., 22, 25 b, 25 d, 25 g, 26 a—26 h §§, 27 § 1 och 2 mom. och 29 §. Dock skall 19 § 1 mom. tillämpas endast om den anordning som avses i 1 mom. med producentens samtycke har sålts eller på något annat sätt varaktigt överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

46 a §

Filmer eller andra anordningar på vilka rörliga bilder har tagits upp får inte utan producentens samtycke kopieras eller spridas till allmänheten förrän femtio år har förflutit från det år då upptagningen ägde rum.

Föreslagen lydelse

2) framföras offentligt för en vid framförandet närvarande publik,

3) överförs till allmänheten på trådbunden eller trådlös väg, vilket även omfattar överföring på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till den från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer,

4) spridas till allmänheten.

Om upptagningen ges ut innan 50 år har förflutit från det då upptagningen ägde rum, gäller det i 1 mom. föreskrivna skyddet till utgången av det 50 året efter det år då upptagningen första gången gavs ut. Om upptagningen inte ges ut, utan den före 50 år har förflutit från det år då upptagningen ägde rum, på lagligt sätt görs tillgänglig för allmänheten på annat sätt än genom spridning av exemplar av upptagningen, gäller skyddet till utgången av det 50 året efter det år då upptagningen första gången gjordes tillgänglig för allmänheten på det nämnda sättet.

På förfarande som enligt 1 och 2 mom. kräver producentens samtycke tillämpas på motsvarande sätt 2 § 2 och 3 mom., 6—8 §, 11 § 2—5 mom., 11 a §, 12 § 1—3 mom., 13 a § 2 mom., 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16 och 16 a—16 e §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 21, 22, 25 b och 25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 26, 26 a—26 f och 26 h §, 27 § 1 och 2 mom., 29 § och 39 § 1 mom.

Bestämmelserna i denna paragraf tillämpas inte på anordningar som avses i 46 a §.

Producent av bildupptagning

46 a §

Filmer eller andra anordningar på vilka rörliga bilder har tagits upp får inte utan producentens samtycke förrän 50 år har förflutit från det år då upptagningen ägde rum,

1) överförs till en anordning genom vilken den kan återges,

2) spridas till allmänheten,

3) överförs till allmänheten på trådbunden eller trådlös väg på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till det upptagna

Andra meningen av 46 a § 1 mom.

Om upptagningen ges ut eller offentliggörs inom nämnda tid, gäller skyddet intill utgången av femtionde året efter det år då upptagningen första gången gavs ut eller offentliggjordes.

På ett förfarande för vilket det enligt 1 mom. krävs producentens samtycke skall på motsvarande sätt tillämpas 6—8 §§, 12 § 1—3 mom., 14 § 1 mom., 15 och 16 §§, 19 § 1 och 2 mom., 22, 25 b, 25 d, 25 g, 26 a—26 h §§, 27 § 1 och 2 mom. och 29 §. Dock skall 19 § 1 mom. tillämpas endast om den anordning som avses i 1 mom. med producentens samtycke har sålts eller på något annat sätt varaktigt överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Första meningen av 47 § 1 mom.

Om en anordning som avses i 46 § inom där angiven tid direkt eller indirekt används vid radio- eller televisionsutsändningar eller vid något annat offentligt framförande, skall ersättning betalas till producenten och till den utövande konstnär vars framförande har tagits upp på anordningen.

Första meningen i 47 a § 1 mom.

Om en anordning som avses i 46 § har använts vid en radio- eller televisionsutsändning som vidare sänds samtidigt och i oförändrad form för att mottas av allmänheten, har den utövande konstnären och anordningens producent rätt till ersättning för vidare sändningen.

Andra och tredje meningen av
47 § 1 mom.

Om flera konstnärer har samverkat vid framförandet, kan de endast tillsammans göra sin rätt gällande. En utövande konstnär och en producent kan göra sina rättigheter gällande endast genom att framställa sina krav samtidigt.

materialet från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

Om upptagningen ges ut eller offentliggörs innan 50 år har förflutit från det år då upptagningen ägde rum, gäller det i 1 mom. föreskrivna skyddet till utgången av det 50 året efter det år då upptagningen första gången gavs ut eller offentliggjordes.

På förfarande som enligt 1 och 2 mom. kräver producentens samtycke tillämpas på motsvarande sätt 6—8 §, 11 § 2—5 mom., 11 a §, 12 § 1—3 mom., 13 a § 2 mom., 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16 och 16 a—16 e §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 22, 25 b och 25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 26, 26 a—26 f och 26 h §, 27 § 1 och 2 mom. samt 29 §.

Användning av ljudupptagningar och musikupptagningar med visuella element

47 §

Utan hinder av 45 § 2 och 4 mom. och 46 § 1 och 2 mom. får ett i 45 § avsett framförande som tagits upp på en anordning som avses i 46 § och anordningen i 46 § användas

1) direkt eller indirekt vid ett offentligt framförande,

2) vid ursprunglig överföring till allmänheten på annat sätt än så att enskilda kan få tillgång till det upptagna framförandet eller materialet från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer,

3) för samtidig och oförändrad vidare sändning av en radio- eller televisionsutsändning som är avsedd att mottas av allmänheten.

Ersättning skall betalas till producenten och till den utövande konstnär vars framförande har tagits upp på en i 1 mom. avsedd anordning som använts för framföring, överföring eller vidare sändning.

Gällande lydelse

47 § 2 mom.

I de fall som avses i 1 mom. skall på motsvarande sätt tillämpas 21, 22, 25 b §§, 27 § 1 och 2 mom. samt 29 § och i fråga om utövande konstnärers rätt även 11 § 2 mom. samt 28, 41 och 42 §§.

47 § 4 mom.

Vad som stadgas i denna paragraf gäller inte en anordning som avses i 46 a §.

Fjärde meningen av 47 § 1 mom.

Görs rätten gällande genom förmedling av en organisation som företräder ett flertal finska utövande konstnärer eller producenter, förfaller den utövande konstnärens eller producentens rätt till ersättning, om inte ett yrkande på ersättning bevisligen har framställts hos organisationen inom tre år efter utgången av det kalenderår då utnyttjandet ägde rum.

Andra meningen av 47 a § 1 mom.

Ersättning kan endast betalas genom förmedling av en organisation som avses i 25 h §.

Tredje meningen i 47 a § 1 mom.

Om ersättning inte bevisligen påyrkas

Föreslagen lydelse

Om en på den kommersiella marknaden till allmänheten spridd eller överförd musikuttagning med visuella element används på det sätt som avses i 1 mom. 1 eller 2 punkten under den i 46 a § 2 mom. nämnda tiden, har den utövande konstnär vars framförande av ett musikaliskt verk tagits upp på anordningen rätt för användningen av det upptagna framförandet få ersättning utan hinder av vad som i 45 § 5 mom. föreskrivs om tillämpningen av 39 § 1 mom.

I de fall som avses i 1? 3 mom. skall på motsvarande sätt tillämpas 21, 22 och 25 b §, 27 § 1 och 2 mom. och 29 § samt i fråga om utövande konstnärers rätt även 11 § 2 mom. samt 28, 41 och 42 §.

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. tillämpas inte på anordningar som avses i 46 a §.

Användningsersättning

47 a §

Ersättning för användning av en ljudupptagning i enlighet med 47 § 1 mom. 1 och 2 punkten betalas, om inte något annat har avtalats, genom förmedling av en av undervisningsministeriet godkänd organisation som företräder ett flertal sådana utövande konstnärer och fonogramproducenter vilkas på anordningar upptagna framföranden och anordningar används i Finland.

Ersättning för vidaresändning i enlighet med 47 § 1 mom. 3 punkten betalas genom förmedling av en i 26 § 1 mom. avsedd organisation.

Ersättning för användning av en musikupptagning med visuella element i enlighet med 47 § 3 mom. betalas, om inte något annat har avtalats, genom förmedling av en av undervisningsministeriet godkänd organisation som företräder ett flertal sådana utövande konstnärer vilkas på anordningar upptagna framföranden används i Finland.

Den utövande konstnärens eller produ-

Gällande lydelse

inom tre år efter utgången av det år då rätten till ersättning uppkom, förfaller rätten till ersättning.

47 § 3 mom.

Om den som använder en anordning inte betalar en ersättning som avses i 1 mom. och om vars storlek användaren har överenskommit med de utövande konstnärerna och producenterna eller vars storlek har avgjorts genom förfarande enligt 54 §, kan en domstol på yrkande av *sakägaren* besluta att användningen får fortsätta endast med de utövande konstnärernas och producenternas tillstånd, tills ersättningen *har* betalats.

48 §

En radio- eller televisionsutsändning får inte utan sändarföretagets samtycke vidare-sändas eller tas upp på en anordning genom vilken den kan återges. Utan samtycke får en televisionsutsändning inte heller återges i lokaler till vilka allmänheten har tillträde mot avgift.

En utsändning som har tagits upp får inte utan sändarföretagets samtycke *kopieras*, återutsändas, *eller* spridas till allmänheten förrän femtio år har förflutit efter det år då *den första* utsändningen ägde rum.

Föreslagen lydelse

centens rätt till ersättning har förfallit, om inte ett yrkande på ersättning bevisligen har framställts hos organisationen inom tre år efter utgången av det kalenderår då det på anordning upptagna framförandet och anordningen användes.

Undervisningsministeriet godkänner de organisationer, som avses i 1 och 3 mom. för viss tid, högst fem år. Undervisningsministeriets beslut skall oberoende av om ändring söks iakttas till dess ärendet har avgjorts genom ett beslut som vunnit laga kraft. Godkännandet kan återtas om organisationen inte uppfyller villkoren i godkännandebeslutet.

Om användaren av anordningen inte betalar en i 1 eller 3 mom. *avsedd* ersättning om vars storlek användaren har avtalat med de utövande konstnärerna och, i de fall som avses i 47 § 1 mom., även med producenterna eller vars storlek har avgjorts i ett förfarande som avses i 54 §, kan domstolen på yrkande av *en part* besluta att användningen får fortsätta endast med *samtycke av de utövande konstnärerna och producenterna* tills ersättningen betalats.

Radio- och televisionsföretag

48 §

En radio- eller televisionsutsändning får inte utan sändarföretagets samtycke vidare-sändas eller tas upp på en anordning genom vilken den kan återges. Utan samtycke *av sändarföretaget* får en televisionsutsändning inte heller återges i lokaler till vilka allmänheten har tillträde mot avgift.

En utsändning som har tagits upp får inte utan sändarföretagets samtycke *förrän 50 år har förflutit från det år då utsändningen ägde rum,*

1) *överföras till en anordning genom vilken den kan återges,*

2) *återutsändas,*

3) *spridas till allmänheten,*

4) *överföras till allmänheten på trådbunden eller trådlös väg på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till den upptagna utsändningen från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.*

Gällande lydelse

I de fall som avses i 1 och 2 mom. skall på motsvarande sätt tillämpas 6—8 §§, 12 § 1 och 2 mom., 15 §, 19 § 1 mom., 21, 22, 25 b, 25 d, 25 g §§, 27 § 1 och 2 mom. och 29 §. På vidareändringar via kabel tillämpas dessutom på motsvarande sätt 25 h § 1 mom. och 25 i §, utom i det fallet att sändningen har sitt ursprung i en annan stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, varvid i stället för dessa stadganden på motsvarande sätt skall tillämpas 25 h § 3 mom. Dock skall 19 § 1 mom. tillämpas endast om den sändning som tagits upp har sålts eller på något annat sätt varaktigt överläts inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och försäljningen eller överlåtelsen har skett med sändarföretagets samtycke.

49 §

Beträffande arbeten som avses i 1 mom. skall 2 § 2 och 3 mom., 8 och 9 §, 11 § 2 mom., 12 § 1, 2 och 4 mom., 13 §, 14 § 1 och 3 mom., 15—18 §, 19 § 1 och 2 mom., 22, 25 b—25 d, 25 f—25 i §, 25 j § 4 och 5 mom. samt 26 § tillämpas på motsvarande sätt. Om ett sådant arbete eller en del därav är föremål för upphovsrätt, kan denna rätt göras gällande.

49 a §

En fotograf har uteslutande rätt att föfoga över sina fotografier, i oförändrat eller förändrat skick

- 1) genom att framställa exemplar av dem och
- 2) genom att visa dem offentligt.

Föreslagen lydelse

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. tillämpas på motsvarande sätt på annan programbärande signal än radio- eller televisionsut-sändning.

Beträffande fall som avses i 1 och 2 mom. tillämpas på motsvarande sätt 6—8 §, 11 § 2—5 mom., 11 a §, 12 § 1 och 2 mom., 13 a § 2 mom., 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16 och 16 a—16 e §, 19 § 1 mom., 21, 22, 25 b och 25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 26 §, 27 § 1 och 2 mom. samt 29 §. På vidareändringar via kabel tillämpas dessutom på motsvarande sätt 25 h § 1 mom. och 25 i §, utom när utsändningen har sitt ursprung i en annan stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, varvid i stället för nämnda paragraf på motsvarande sätt skall tillämpas 25 h § 3 mom.

Framställare av kataloger och databaser

49 §

Beträffande arbeten som avses i 1 mom. tillämpas på motsvarande sätt 2 § 2 och 3 mom., 8 och 9 §, 11 § 2—5 mom., 12 § 1, 2 och 4 mom., 13 och 13 a §, 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16, 16 a—16 e, 17 och 18 §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 22, 25 b—25 d, 25 f—25 i §, 25 j § 4 och 5 mom., 26 och 27—29 §. Om ett sådant arbete eller en del därav är föremål för upphovsrätt, kan denna rätt göras gällande.

Fotograf

49 a §

En fotograf har uteslutande rätt att föfoga över sina fotografier, i oförändrat eller förändrat skick

- 1) genom att framställa exemplar av dem,
- 2) genom att göra dem tillgängliga för allmänheten.

På fotografier som avses i denna paragraf tillämpas på motsvarande sätt 2 § 2 mom., 3 § 1 och 2 mom., 7—9 och 11 §§, 12 § 1 och 2 mom., 13 §, 14 § 1 och 3 mom., 15, 16, 18, 20, 22 och 25 §§, 25 a § 1 och 2 mom., 25 b, 25 d, 25 f—25 i, 26, 26 a—26 h, 27—29, 39, 40, 40 c samt 41 och 42 §§. Om ett fotografi är föremål för upphovsrätt, kan denna rätt göras gällande.

50 §

På fotografier som avses i denna paragraf tillämpas på motsvarande sätt 2 § 2 och 3 mom., 3 § 1 och 2 mom., 7—9, 11 och 11 a §, 12 § 1 och 2 mom., 13 och 13 a §, 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16 och 16 a—16 e §, 17 § 1 mom., 18 §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 20, 22 och 25 §, 25 a § 1 och 2 mom., 25 b, 25 d, 25 f—25 i, 26, 26 a—26 f, 26 h, 27—29, 39, 40, 40 c, 41 och 42 §. Om ett fotografi är föremål för upphovsrätt, kan denna rätt göras gällande.

Pressmeddelande

50 §

5 a kap.

Tekniska åtgärder och elektronisk information om rättighetsförvaltning*Förbud mot kringgående av tekniska åtgärder*

50 a §

Det är förbjudet att kringgå en sådan effektiv teknisk åtgärd för skydd av ett med stöd av denna lag skyddat verk som upphovsmannen eller någon annan med upphovsmannens tillstånd i samband med tillgängliggörande av verket för allmänheten har installerat för skydd av verket.

*Med **effektiv teknisk åtgärd** avses varje sådan teknik, anordning eller komponent som utformats att vid sedvanligt bruk förhindra eller begränsa mot ett verk riktade åtgärder till vilka upphovsmannen eller en annan rättsinnehavare inte har givit sitt samtycke och som uppfyller skyddsändamålet.*

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas inte om tekniska åtgärder kringgås i samband med forskning eller undervisning i kryptografisk teknologi eller om någon som lagligen anskaffat eller i sin besittning fått ett exemplar av ett verk för att lyssna eller se på verket kringgår en teknisk åtgärd. Det är förbjudet att framställa exemplar av ett verk, om den tekniska åtgärd som skyddar verket har kringgåts för att lyssna eller se

Föreslagen lydelse

på verket.

Bestämmelserna i 1? 3 mom. gäller inte en teknisk åtgärd för skydd av datorprogram.

Förbud mot tillverkning och spridning av anordningar för kringgående av tekniska åtgärder

50 b §

Det är förbjudet att tillverka eller importera i spridningssyfte, sprida till allmänheten, sälja, hyra ut, marknadsföra i försäljnings- eller uthyrningssyfte eller inneha i kommersiellt syfte anordningar, produkter eller komponenter eller delar därav som möjliggör eller underlättar kringgående av effektiva tekniska åtgärder. Det är heller inte tillåtet att tillhandahålla tjänster som möjliggör eller underlättar kringgående av en effektiv teknisk åtgärd.

I 1 mom. avsedda anordningar, produkter eller komponenter eller tjänster är sådana som

1) marknadsförs, utannonseras eller hålls till salu som ett medel att kringgå effektiva tekniska åtgärder,

2) endast har ett begränsat kommersiellt syfte eller användningsområde utöver kringgående av effektiva tekniska åtgärder, eller

3) huvudsakligen är utformade, konstruerade, anpassade eller framtagna i syfte att möjliggöra eller underlätta kringgående av effektiva tekniska åtgärder för skydd av verk som skyddas enligt denna lag.

Bestämmelserna i 1 mom. gäller inte en teknisk åtgärd för skydd av datorprogram.

Användning av verk som skyddats med tekniska åtgärder

50 c §

Den som lagligen innehar eller har tillgång till ett med effektiva tekniska åtgärder skyddat verk, och som med stöd av 14 § 3 mom., 15, 16, 16 a, 17 §, 25 d § 2 mom. eller 25 f § 2 mom. har rätt att använda verket skall ha möjlighet att använda verket till den del det är nödvändigt för utnyttjandet av den inskränkning av upphovsrätten som

Föreslagen lydelse

föreskrivs i nämnda lagrum.

Upphovsmannen skall tillhandahålla en i 1 mom. avsedd användare av verket medel att använda verket i enlighet med de i momentet nämnda lagrummen, om användaren på grund av tekniska åtgärder inte har möjlighet att använda verket. Om upphovsmannen inte på det sätt som anges ovan tillhandahåller medel att använda verket eller om användning av verket inte möjliggjorts genom frivilliga åtgärder såsom avtal mellan upphovsmännen och användare av verk eller genom andra arrangemang, avgörs ärendet genom skiljeförfarande enligt 54 §.

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. tillämpas inte på ett verk som överförs till allmänheten under överenskomna villkor på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till verket från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

Vad som i 1 och 2 mom. sägs om upphovsman tillämpas även på den som med upphovsmannens tillstånd gör ett verk tillgängligt för allmänheten.

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. tillämpas inte på datorprogram.

Elektronisk information om rättighetsförvaltning

50 d §

Det är förbjudet att avlägsna eller ändra sådan elektronisk information om rättighetsförvaltning avseende ett med stöd av denna lag skyddat verk som ingår i ett exemplar av verket eller framgår vid överföring av verket till allmänheten och genom vilken verket, upphovsmannen eller någon annan rättsinnehavare identifieras eller vilken ger uppgifter om villkoren för användning av verket.

Det är förbjudet att sprida till allmänheten eller föra in till landet för spridning till allmänheten ett exemplar av ett verk eller överföra till allmänheten ett med stöd av denna lag skyddat verk på ett sådant sätt att elektronisk information om rättighetsförvaltning olovligt har avlägsnats från verket eller att informationen har ändrats.

Med information om rättighetsförvaltning avses i denna paragraf sådana uppgifter

Gällande lydelse

54 §
Vid meningsskiljaktigheter avgörs saken genom skiljeförfarande så som *stadgas* genom förordning, då det är fråga om

1) ersättning som avses i 18 § 2 mom., 19 § 4 mom., 25 i §, 47 § 1 mom. eller 47 a §,

2) beviljande av tillstånd *som avses i 13 §* och villkoren för detta, när saken gäller framställning av exemplar för användning i undervisningsverksamhet,

3) beviljande av tillstånd *som avses i 14 § 1 mom.* och villkoren för detta, när saken gäller framställning av exemplar av verk *som ingår i program som har framställts och utsänts i undervisningssyfte,*

4) beviljande av tillstånd *som avses i 25 h § 1 mom.* och villkoren för detta, *eller*

5) beviljande av tillstånd som avses i 25 h § 2 mom. eller 48 § 1 mom. för samtidig och oförändrad vidaresändning via kabel av radio- eller televisionsutsändning samt om villkoren för detta tillstånd, om sändningen har sitt ursprung i en annan stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Tillstånd kan beviljas, om sändarföretaget utan grundad anledning förbjuder vidare-sändning via kabel eller uppställer oskäliga villkor för den.

Föreslagen lydelse

som upphovsmannen eller någon annan på hans vägnar eller med hans tillstånd har installerat i verket.

Tillämpning på närstående rättigheter enligt 5 kap.

50 e §

Bestämmelserna i 50 a—50 d § om verk och upphovsmän tillämpas på motsvarande sätt på sådana skyddade objekt och deras rättssinnehavare som avses i 5 kap.

Skiljeförfarande

54 §
Vid meningsskiljaktigheter avgörs saken genom skiljeförfarande *på det sätt som bestäms* genom förordning *av statsrådet* när det är fråga om

1) ersättning som avses i 17 § 4 mom., 18 § 2 mom., 19 § 4 mom., 25 i § eller i 47 § 2 eller 3 mom.,

2) beviljande av *i 26 § avsett* tillstånd *med stöd av 13 §* och villkoren för detta, när saken gäller framställning av exemplar av verk för användning i undervisningsverksamhet,

3) beviljande av *i 26 § avsett* tillstånd *med stöd av 14 § 1 mom.* och villkoren för detta, när saken gäller framställning av exemplar av verk *för användning i undervisningsverksamhet,*

4) beviljande av *i 26 § avsett* tillstånd för *samtidig och oförändrad vidaresändning av radio- eller televisionsutsändning med stöd av 25 h § 1 mom.* och villkoren för detta,

5) beviljande av *i 26 § avsett* tillstånd för samtidig och oförändrad vidaresändning via kabel av radio- eller televisionsutsändning *med stöd av 25 h § 2 mom. eller 48 § 1 mom.* och villkoren för detta, om utsändningen har sitt ursprung i en annan stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet; tillstånd kan beviljas, om sändarföretaget utan grundad anledning förbjuder vidare-sändning via kabel eller *ställer* oskäliga villkor för sändandet,

6) *avgörande av ett ärende mellan upphovsmannen och verkets användare i fall*

Parterna kan även komma överens om att saken skall avgöras av skiljemän enligt lagen om skiljeförfarande (967/92).

Tillstånd med stöd av denna paragraf har samma verkan som tillstånd *som avses i 13 §, 14 § 1 mom., 25 h § 1 eller 2 mom. eller 48 § 1 mom.*

Om en part motsätter sig att en sak som avses i 1 mom. avgörs genom skiljeförfarande, kan saken på en parts ansökan föras till en domstol. Behörig domstol *i en sak som avses i 1 mom.* är Helsingfors tingsrätt. Om domstolen har beviljat tillstånd i en sak som avses i 1 mom. 2—4 punkten och *ändring söks* i beslutet, är tillståndet och villkoren för det giltiga *temporärt* tills saken har avgjorts slutligt eller en högre *domstolsinstans* bestämmer något annat *med anledning av ändringssökandet.*

54 a §

54 b §

55 §

som avses i 50 c § 2 mom.

Parterna kan även komma överens om att saken skall avgöras av skiljemän enligt lagen om skiljeförfarande (967/1992).

Tillstånd med stöd av denna paragraf har samma verkan som *beviljande av i 26 § avsett tillstånd i enlighet med 13 §, 14 § 1 mom., 25 h § 1 eller 2 mom. eller 48 § 1 mom.*

Om en part motsätter sig att en sak som avses i 1 mom. avgörs genom skiljeförfarande, kan saken på *partens* ansökan föras till domstol. Behörig domstol är Helsingfors tingsrätt. Om domstolen har beviljat tillstånd i en sak som avses i 1 mom. 2—4 punkten och *besvär anförs över* beslutet, är tillståndet och villkoren för det giltiga tills saken har avgjorts slutligt eller en högre *domstol* bestämmer något annat *när den handlägger besvären.*

Undervisning i förvärvssyfte

54 a §

Ersättning för användning av ljudupptagningar och musikupptagningar med visuella element

54 b §

Har ett avtal om den ersättning som avses i 47 § 1 mom. inte ingåtts före den i paragrafens 1 mom. avsedda användningen, förfaller ersättningen till betalning när 30 dagar förflutit från det att en i 46 § avsedd anordning har använts på sådant sätt som avses i 47 § 1 mom.

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. tillämpas på motsvarande sätt även på ersättning som avses i 47 § 3 mom. och på musikupptagningar med visuella element.

Upphovsrättsrådet

55 §

Gällande lydelse

Närmare stadganden om upphovsrättsrådet utfärdas genom förordning.

56 §

Straff för upphovsrättsbrott *stadgas* i 49 kap. 1 § strafflagen.

56 a §

Den som

1) uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot *stadgandena* i denna lag om skydd för upphovsrätt, eller handlar i strid med en föreskrift som utfärdats med stöd av 41 § 2 mom., mot *stadgandena* i 51 eller 52 § eller mot ett förbud som avses i 53 § 1 mom. eller 54 b § eller

2) för spridning till allmänheten för in i landet exemplar av verk, varom han vet eller har grundad anledning att misstänka att de utomlands framställts under sådana omständigheter att en framställning i Finland skulle ha varit straffbar enligt denna lag,

skall, om gärningen inte enligt 49 kap. 1 § strafflagen skall bestraffas som ett upphovsrättsbrott, för *upphovsrättsförseelse* dömas till böter.

Som upphovsrättsförseelse betraktas dock inte framställning för enskilt bruk av några få exemplar av ett datorprogram eller en databas i maskinläsbar form som utgivits eller varav exemplar har sålts eller annars varaktigt överlåtits med samtycke av upphovsmannen eller den som framställt databasen.

Föreslagen lydelse

Närmare bestämmelser om upphovsrättsrådet utfärdas genom förordning av statsrådet.

Strafflagens straffbestämmelser

56 §

Straff för upphovsrättsbrott föreskrivs i 49 kap. 1 § strafflagen (39/1889), för kringgående av tekniska åtgärder i 49 kap. 3 § strafflagen, för brott gällande anordningar för kringgående av tekniska åtgärder i 49 kap. 4 § strafflagen, och för brott gällande intrång i elektronisk information om rättighetsförvaltning i 49 kap. 5 § strafflagen.

Upphovsrättsförseelse

56 a §

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet

1) bryter mot en sådan bestämmelse i denna lag genom vilken upphovsrätten skyddas eller handlar i strid med en föreskrift som utfärdats med stöd av 41 § 2 mom., bryter mot bestämmelserna i 51 eller 52 § eller mot ett i 53 § 1 mom. eller 54 b § 1 mom. avsett förbud, eller

2) till landet inför eller till finskt territorium för vidaretransport till tredje land inför exemplar av verk som han vet eller har grundad anledning att misstänka vara framställda utomlands under sådana omständigheter att en framställning i Finland skulle ha varit straffbar enligt denna lag,

skall, om inte gärningen skall bestraffas enligt 49 kap. 1 § strafflagen som upphovsrättsbrott, för *upphovsrättsförseelse* dömas till böter.

Som upphovsrättsförseelse betraktas inte framställning för enskilt bruk av enstaka exemplar av ett datorprogram eller en databas i maskinläsbar form som utgivits eller varav exemplar har sålts eller på annat sätt varaktigt överlåtits med samtycke av upphovsmannen eller den som framställt databasen, eller av ett verk i strid med 11 § 5 mom.

56 b §

56 c §

Den som *i förvärvssyfte* till allmänheten sprider eller innehar en anordning vars enda syfte är att olovligt avlägsna eller kringgå ett tekniskt hjälpmedel som skyddar datorprogram skall för *olovlig spridning av anordning för att avlägsna skydd* dömas till böter.

56 d §

Brott mot tystnadsplikten

56 b §

Olovlig spridning av anordning för avlägsnande av skydd för datorprogram

56 c §

Den som till allmänheten sprider eller för spridning till allmänheten *i förvärvssyfte* innehar en anordning vars enda syfte är att olovligt avlägsna eller kringgå ett tekniskt hjälpmedel som skyddar datorprogram skall för ***olovlig spridning av anordning för avlägsnande av skydd för datorprogram*** dömas till böter.

Brott mot skyldighet att lämna upplysningar

56 d §

Förseelse gällande kringgående av tekniska åtgärder

56 e §

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter

1) *mot det i 50 a § avsedda förbudet mot kringgående av tekniska åtgärder eller*

2) *mot det i 50 b § avsedda förbudet mot tillverkning eller spridning av anordningar för kringgående av tekniska åtgärder,*

*skall, om inte gärningen skall bestraffas enligt 49 kap. 3 § strafflagen som kringgående av tekniska åtgärder eller enligt 49 kap. 4 § strafflagen som brott gällande anordningar för att kringgå tekniska åtgärder, för **förseelse gällande kringgående av tekniska åtgärder** dömas till böter.*

Förseelse gällande intrång i elektronisk information om rättighetsförvaltning

56 f §

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot det i 50 d § avsedda förbudet att avlägsna eller ändra elektronisk information om rättighetsförvaltning eller

Gällande lydelse

57 §

Den som i strid mot denna lag eller *mot* föreskrift utfärdad enligt 41 § 2 mom. *utnyttjar* ett verk är skyldig att *till upphovsmannen* betala skäligt vederlag för *utnyttjandet*.

Sker utnyttjandet uppsåtligen eller av vållande, skall utöver vederlag betalas ersättning även för all annan förlust samt för lidande och annat förfång.

Den som på något annat sätt än genom *utnyttjande* av ett verk gör sig skyldig till en gärning som skall bestraffas enligt 49 kap. 1 § strafflagen eller 56 a § i denna lag, skall till upphovsmannen betala ersättning för förlust, lidande och annat förfång som orsakats av brottet.

Angående ersättning som avses i 2 och 3 mom. gäller dessutom *vad som är stadgat* i skadeståndslagen (412/74).

58 §

Har exemplar av verk framställts, införts till landet, gjorts tillgängligt för allmänheten eller ändrats i strid mot denna lag eller mot föreskrift utfärdad i enlighet med 41 §

Föreslagen lydelse

mot förbudet som avses i paragrafens 2 mom. att sprida till allmänheten eller till landet införa för spridning till allmänheten ett exemplar av ett verk eller till allmänheten överföra ett verk på ett sådant sätt att information om rättighetsförvaltning har avlägsnats eller ändrats, skall, om inte gärningen är straffbar enligt 49 kap. 5 § strafflagen som brott gällande intrång i elektronisk information om rättighetsförvaltning, för förseelse gällande intrång i elektronisk information om rättighetsförvaltning dömas till böter, om gärningsmannen vet eller har grundad anledning att anta hans gärning orsakar, möjliggör, underlättar eller döljer intrång i rättigheter enligt denna lag.

Vederlag och ersättning

57 §

Den som i strid *med* denna lag eller en föreskrift *som utfärdats med stöd av* 41 § 2 mom. *använder* ett verk *eller till landet eller till finskt territorium för vidaretransport till tredje land för in exemplar av ett verk* är skyldig att betala *upphovsmannen* skäligt vederlag för *detta*.

Om verket används uppsåtligen eller av vållande, skall utöver vederlag betalas ersättning även för annan förlust samt för lidande och annat förfång.

Den som på något annat sätt än genom *användning* av ett verk gör sig skyldig till en gärning som skall bestraffas enligt 49 kap. 1, 3 *eller* 5 § strafflagen eller enligt 56 a §, 56 e § 1 *punkten eller* 56 f § i denna lag skall till upphovsmannen betala ersättning för förlust, lidande och annat förfång som orsakats av brottet.

Angående ersättning som avses i 2 och 3 mom. gäller dessutom *bestämmelserna* i skadeståndslagen (412/1974).

Förverkandepåföljd

58 §

Har exemplar av verk framställts, *förts in till landet eller till finskt territorium för vidaretransport till tredje land*, gjorts *tillgängliga* för allmänheten eller ändrats i

2 mom., *mot* 51 eller 52 § eller *mot* förbud enligt 53 § 1 mom., må rätten på yrkande av målsägande efter vad som finnes skäligt föreskriva, att exemplaret, *så ock* för framställning därav avsedd trycksats, kliché, form eller annat hjälpmedel skall förstöras eller att egendomen skall på visst sätt ändras eller utlämnas till målsäganden *mot* ersättning av tillverkningskostnaden eller *att annan åtgärd skall vidtagas därmed för att förebygga missbruk.*

Vad i 1 mom. är sagt gäller ej mot den som i god tro förvärvat egendomen eller särskild rätt därtill, ej heller beträffande byggnadsverk; dock må efter omständigheterna ändring av byggnad föreskrivas.

60 §

Vad som stadgas i 56 a, 57, 58 eller 59 § skall på motsvarande sätt tillämpas på en rätt som skyddas enligt 5 kap.

*strid med denna lag eller föreskrifter som givits med stöd av 41 § 2 mom., eller i strid med 51 eller 52 § eller förbud med stöd av 53 § 1 mom., eller har åtgärder i strid med förbud enligt 50 a eller 50 b § vidtagits, kan domstolen på yrkande av målsägande eller, i fall som avses i 50 b §, av allmänna åklagaren, enligt vad domstolen anser skäligt föreskriva att exemplaret samt för framställning av det avsedd trycksats, kliché, form eller annat hjälpmedel eller olaglig anordning för kringgående av tekniska åtgärder skall förstöras, eller att egendomen skall ändras på visst sätt eller utlämnas till målsäganden *mot* ersättning av tillverkningskostnaden eller försättas i sådant skick att den inte kan missbrukas.*

Om ett exemplar av ett verk har framställts eller spridits till allmänheten i strid med denna lag eller införts i landet eller till finskt territorium på det sätt som avses i 56 a § 1 mom. 2 punkten, har den som utfärdar strafforder rätt att på yrkande av målsägande föreskriva att exemplaret av verket skall förstöras.

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. tillämpas inte på den som i god tro har förvärvat egendomen eller en särskild rätt till egendomen, inte heller på byggnadsverk. Det kan dock med beaktande av särdragen och omständigheterna i det enskilda fallet bestämmas att en byggnad skall ändras.

Tillämpning av bestämmelserna om straff och ersättningsskyldighet på vissa närstående rättigheter

60 §

Bestämmelserna i 56 a, 56 e och 56 f eller 57—59 § tillämpas på motsvarande sätt på en rättighet som skyddas enligt 5 kap.

Ansvarsfrihet för tjänstelevererande mellanhänder

60 a §

Bestämmelser om ansvarsfrihet för tjänstelevererande mellanhänder samt förhindrande av tillgång till material som kränker upphovsrätt eller närstående rättigheter

Gällande lydelse

61 §

62 §

Allmän åklagare får inte väcka åtal för andra upphovsrättsförseelser än sådana som har begåtts mot 51 eller 52 §, om inte målsäganden har anmält brottet till åtal.

64 §

Vad 47 § stadgar tillämpas på radio - eller televisionsutskändningar som äger rum i Finland och på andra offentliga framföranden som äger rum i Finland, om det vid utskändningen eller framförandet används en anordning som avses i 2 mom.

Vad 47 a § stadgar tillämpas på alla radio- och televisionsutskändningar och på vidaresändning som äger rum i Finland, om det vid utskändningen används en anordning som avses i 2 mom.

Föreslagen lydelse

och förfarande i dessa fall ingår i 13—25 § lagen om tillhandahållande av informationssamhällets tjänster (458/2002).

Forum

61 §

Åtalsrätt

62 §

Allmänna åklagaren får inte väcka åtal för andra upphovsrättsförseelser än sådana som gäller 51 eller 52 § eller förseelse gällande kringgående av tekniska åtgärder enligt 56 e § 2 punkten, om inte målsäganden har anmält brottet till åtal.

64 §

Bestämmelserna i 47 § 1 och 2 mom. tillämpas på offentligt framförande och på annan ursprunglig överföring till allmänheten än sådan som sker på begäran samt vidaresändning, om detta sker i Finland och om det vid framförandet, överföringen eller vidaresändningen används en anordning som avses i denna paragrafs 2 mom.

Bestämmelserna i 47 § 3 mom. tillämpas på offentligt framförande och på annan överföring till allmänheten än sådan som sker på begäran, om detta sker i Finland och om det vid framförandet eller överföringen används en på den kommersiella marknaden till allmänheten spridd eller överförd musikupptagning med visuella element som innehåller ett framförande av ett musikaliskt verk som upptagits i Finland.

64 b §

Förbuden i 50 a, 50 b och 50 d § tillämpas på ovan i nämnda paragrafer avsett förfarande i Finland.

Bestämmelserna i 50 c § tillämpas på an-

vändning av verk i Finland.

Denna lag träder i kraft den 200 . Bestämmelserna i 13 och 13 a §, 14 § 1 mom., 16 b § 1 mom. 2 och 3 punkten, 16 c § 1 mom. 2 och 3 punkten och 16 c § 3 mom., 16 d §, 21 § 3 mom., 25 a § 2 mom., 25 f § 3 mom., 25 g, 25 h, 26, 26 a, 26 b, 26 e och 26 h § träder dock i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning av statsrådet.

Lagen tillämpas även på sådana verk och på sådana i 45, 46, 46 a, 48, 49 och 49 a § avsedda skyddade objekt som har skapats, tagits upp eller framställts före denna lags ikraftträdande och som fortfarande åtnjuter skydd.

På åtgärder som har vidtagits och rättigheter som har förvärvats före denna lags ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gäller vid ikraftträdandet.

Bestämmelserna i 19 § 1 mom. tillämpas på sådana exemplar av verk samt exemplar av skyddade objekt enligt 49 och 49 a § som med samtycke av upphovsmannen eller en rättsinnehavare enligt 49 och 49 a § första gången har sålts eller på annat sätt varaktigt överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet efter ikraftträdandet av denna lag.

Sådana exemplar av i 49 a § avsedda skyddade objekt som före ikraftträdandet har framställts och som är skyddade i enlighet med de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet får alltjämt spridas enligt de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

2.

Lag**om ändring av 49 kap. strafflagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i strafflagen av den 19 december 1889 (39/1889), 49 kap. 1 och 3 §,
 dessa lagrum sådana de lyder, 1 § i lag 1010/1995 och 251/1998 och 3 § i lag 578/1995,
 samt
fogas till 49 kap. nya 4—6 § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

49 kap. strafflagen

Om kränkning av vissa immateriella rättigheter

1 §

1 §

*Upphovsrättsbrott**Upphovsrättsbrott*

Den som i förvärvssyfte i strid med upphovsrättslagen (404/61) och så att gärningen är ägnad att åsamka innehavaren av den kränkta rätten betydande *men* eller skada, gör intrång i någon annans rätt till

- 1) ett litterärt eller konstnärligt verk,
- 2) ett framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk,

3) en grammofonskiva eller någon annan anordning på vilken ljud har tagits upp,

4) filmer eller andra anordningar på vilka rörliga bilder har tagits upp,

5) en radio- eller televisionssändning,

6) en katalog, en tabell, ett program eller något annat sådant i upphovsrättslagen åsyftat arbete vari en stor mängd uppgifter har sammanställts eller en databas vars innehåll är sådant att det har krävts en väsentlig insats för att anskaffa, granska eller presentera det, eller

7) ett fotografi,

skall, för *upphovsrättsbrott* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

För upphovsrättsbrott döms också den som i förvärvssyfte, och så att gärningen är ägnad att åsamka innehavaren av den kränkta rätten betydande *men* eller skada, för spridning till allmänheten för in i landet

Den som i förvärvssyfte i strid med upphovsrättslagen (404/1961) och så att gärningen är ägnad att åsamka innehavaren av den kränkta rätten betydande skada eller *olägenhet*, gör intrång i någon annans rätt till

1) ett litterärt eller konstnärligt verk,

2) ett framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk *eller ett uttryck av folklore*,

3) en grammofonskiva eller någon annan anordning på vilken ljud har tagits upp,

4) filmer eller andra anordningar på vilka rörliga bilder har tagits upp,

5) en radio- eller televisionssändning,

6) en katalog, en tabell, ett program eller något annat sådant i upphovsrättslagen åsyftat arbete vari en stor mängd uppgifter har sammanställts eller en databas vars innehåll är sådant att det har krävts en väsentlig insats för att anskaffa, granska eller presentera det, eller

7) ett fotografi,

skall, för *upphovsrättsbrott* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

För upphovsrättsbrott döms också den som i förvärvssyfte, och så att gärningen är ägnad att åsamka innehavaren av den kränkta rätten betydande skada eller *olägenhet*, för in i landet för spridning till all-

ett utomlands framställt eller *eftergjort* exemplar av i 1 mom. avsedda verk eller fotografiska bilder eller grammofonskivor, filmer eller andra anordningar, på vilka tagits upp ljud eller rörliga bilder, eller kataloger, tabeller, program eller andra sådana arbeten i vilka en stor mängd uppgifter har sammanställts, eller databaser vars innehåll är sådant att det har krävts en väsentlig insats för att anskaffa, granska eller presentera det, om han vet att framställningen eller *eftergörandet* har skett under sådana omständigheter att detta, om det skett i Finland, hade varit straffbart enligt 1 mom. eller 56 a § upphovsrättslagen.

mänheten eller till finskt territorium för vidaretransport till tredje land ett utomlands framställt eller *kopierat* exemplar av i 1 mom. avsedda verk eller fotografiska bilder eller grammofonskivor, filmer eller andra anordningar på vilka tagits upp ljud eller rörliga bilder, eller kataloger, tabeller, program eller andra sådana arbeten i vilka en stor mängd uppgifter har sammanställts, eller databaser vars innehåll är sådant att det har krävts en väsentlig insats att anskaffa, granska eller presentera det, om han vet att framställningen eller *kopieringen* har skett under sådana omständigheter att detta, om det hade skett i Finland, hade varit straffbart enligt 1 mom. eller 56 a § upphovsrättslagen.

För upphovsrättsbrott döms också den som med hjälp av datanät eller datasystem gör intrång i någon annans rättigheter gällande skyddade objekt som nämns i 1 mom. på ett sådant sätt att gärningen är ägnad att åsamka innehavaren av den kränkta rätten betydande skada eller olägenhet.

3 §

Kringgående av tekniska åtgärder

*Den som i strid med förbudet i 50 a § upphovsrättslagen och så att gärningen är ägnad att åsamka betydande skada eller olägenhet, kringgår en effektiv teknisk åtgärd för skydd av ett verk, skall, för **kringgående av tekniska åtgärder** dömas till böter eller fängelse i högst ett år.*

4 §

Brott gällande anordningar för kringgående av tekniska åtgärder för skydd av verk

Den som i strid med förbudet i 50 b § upphovsrättslagen och så att gärningen är ägnad att åsamka betydande skada eller olägenhet, tillverkar eller i spridningssyfte till landet inför, sprider till allmänheten, säljer, hyr ut, marknadsför i försäljnings- eller uthyrningssyfte eller i kommersiellt syfte innehar sådana anordningar, produkter eller komponenter som möjliggör eller underlättar kringgående av effektiva teknis-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

ka åtgärder eller tillhandahåller tjänster som möjliggör eller underlättar kringgående av en effektiv teknisk åtgärd för skydd av ett skyddat verk, skall, för **brott gällande anordningar för kringgående av tekniska åtgärder för skydd av verk** dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

5 §

Brott gällande intrång i elektronisk information om rättighetsförvaltning

Den som i strid med förbudet i 50 d § upphovsrättslagen och så att gärningen är ägnad att åsamka betydande skada eller olägenhet

1) avlägsnar eller ändrar elektronisk information om rättighetsförvaltning genom vilken verket, upphovsmannen eller annan innehavare av rättigheterna identifieras eller vilken ger uppgifter om villkoren för användning av verket, eller

2) sprider till allmänheten eller för spridning till allmänheten inför ett exemplar av ett verk, eller till allmänheten överför ett verk på sådant sätt att i 1 punkten avsedd information olovligt har avlägsnats eller ändrats,

skall, för **brott gällande intrång i elektronisk information om rättighetsförvaltning** dömas till böter eller fängelse i högst ett år, om han vet att gärningen orsakar, möjliggör, döljer eller underlättar ett intrång i rättigheter enligt upphovsrättslagen.

3 §

Åtalsrätt

Allmän åklagare får inte väcka åtal för brott som avses i detta kapitel, om inte målsäganden anmäler brottet till åtal eller ett synnerligen viktigt allmänt intresse kräver att åtal väcks.

6 §

Åtalsrätt

Allmänna åklagaren får inte väcka åtal för brott som avses i 1—3 eller 5 § i detta kapitel, om inte målsäganden anmäler brottet till åtal eller ett synnerligen viktigt allmänt intresse kräver att åtal väcks.

—————
Denna lag träder i kraft den 200.
—————

Statsrådets förordning

om ändring av upphovsrättsförordning

I enlighet med statsrådets beslut, fattat på föredragning från undervisningsministeriet, *upphävs* i upphovsrättsförordningen av den 21 april 1995 (574/1995) 5 och 6 § samt 8—12 §, sådana de lyder i förordning 574/1995, *ändras* mellanrubriken före 1 § och 1, 2—4 §, 7 § 1 mom., mellanrubriken före 24 § och 24 § 1 mom. och 30 § sådana de lyder i nämnd förordning 574/1995, samt *fogas* en ny 7 a §, till 25 §, sådan den lyder i nämnd förordning 574/1995, ett nytt 2 mom., som följer:

Användning av verk och annat skyddat material i arkiv, bibliotek och museer

1 §

Följande arkiv får framställa exemplar av i upphovsrättslagen (404/1961) skyddat material och tillgängliggöra materialet till allmänheten på de sätt som avses i 16 §, 16 a § 1 och 2 mom. samt 16 d §:

- 1) arkivbildare enligt 1 § 1 mom. 1—3 och 5 punkten arkivlagen (831/1994),
- 2) republikens presidents arkiv,
- 3) utrikesministeriets arkiv,
- 4) krigsarkivet
- 5) National arkiv,
- 6) landsarkiv,
- 7) de i lag om statsbidrag för arkiv av privat karaktär avsedda arkiven (998/1974),
- 8) evangelisk-lutherska kyrkans arkiv och
- 9) myndigheternas arkiv i landskapet Åland.

2 §

Följande bibliotek får framställa exemplar av i upphovsrättslagen skyddat material och tillgängliggöra materialet till allmänheten på de sätt som avses i 16, 16 a § 1 och 2 mom. och 16 d §:

- 1) Riksdagsbiblioteket,
- 2) universitetens bibliotek enligt universitetslag (645/1997) såtillvida att det inte är frågan om friexemplarsbibliotek som avses i 1 och 9 § friexemplarslagen (420/1980),
- 3) andra vetenskapliga bibliotek som staten driver,
- 4) landskapsbiblioteken,

5) Biblioteket för synskadade.

Följande bibliotek får framställa exemplar av i upphovsrättslagen skyddat material och tillgängliggöra materialet till allmänheten på de sätt som avses i 16 §, 16 a § 1 och 16 d §:

- 1) depåbiblioteket,
- 2) centralbiblioteket för de allmänna biblioteken, samt
- 3) yrkeshögskolebibliotek som avses i yrkeshögskolelagen (351/2003).

3 §

Följande museer får framställa exemplar av i upphovsrättslagen skyddat material och tillgängliggöra materialet till allmänheten på de sätt som avses i 16 §, 16 a § 2 och 16 d §:

- 1) de statsägda museerna
- 2) riksomfattande specialmuseerna enligt 2 § museiförordningen (1312/1992),
- 3) landskapsmuseerna,
- 4) regionala konstmuseerna, och
- 5) de museer som beviljas statsandel enligt museilagen (729/1992).

4 §

Följande inrättningar får framställa exemplar av i upphovsrättslagen skyddat material och tillgängliggöra materialet till allmänheten på de sätt som avses i 16 d §:

- 1) de i friexemplarslagen (420/1980) avsedda biblioteken,
- 2) Finlands filmarkiv, och
- 3) bibliotek enligt bibliotekslagen (904/1998).

*Framställande av ljudböcker för personer
med funktionshinder*

7 §

Den rätt att framställa ljudböcker som avses i 17 § 2 mom. upphovsrättslagen har biblioteket för synskadade som avses i lagen om biblioteket för synskadade (638/1996), Synskadades Centralförbund r.f. och Finlands Dövblinda r.f.

7 a §

Den rätt att framställa exemplar av verk för döva och personer med hörselskada som avses i 17 § 3 mom. upphovsrättslagen har Finlands Dövas förbund r.f.

*Kompensation för framställning av exemplar
av verk för enskilt bruk*

24 §

Såsom i 26 a § upphovsrättslagen avsedd anordning avses ljud- och bildband samt annan anordning, som med hänsyn till sina tek-

niska egenskaper och sitt bruksändamål är lämpar sig för framställning av exemplar för enskilt bruk och som i betydande utsträckning används för nämnda syfte.

25 §

Vid fastställande av avgiftens storlek på basis av lagringskapaciteten skall som betalningsgrund användas upptagningsunderlagets storlek räknad i mega- eller gigabytes.

30 §

Såsom i 26 e § 1 mom. 2 och 4 punkten upphovsrättslagen avsedd yrkesmässig verksamhet anses verksamhet

1) som är fortlöpande och regelbunden och som utövas i förvärvssyfte, eller

2) vari framställningen av exemplar är en förutsättning för verksamheten eller annars är central i denna.

Denna förordning träder i kraft den
200 .